

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PAMUKKALE/KARAHAYIT BÖLGESİNDEKİ TERMAL
TURİZM YAPILARININ MİMARİ KİMLİK ANALİZİ**

Ayten Begüm AKÖZ

**Danışman
Prof. Dr. Şefika Gülin BEYHAN**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
ISPARTA - 2018**

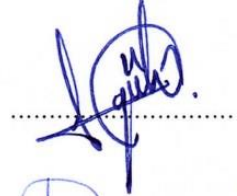
© 2018 [Ayten Begüm AKÖZ]

TEZ ONAYI

Ayten Begüm AKÖZ tarafından hazırlanan "**Pamukkale Karahayıt Bölgesindeki Termal Turizm Yapılarının Mimari Kimlik Analizi**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Mimarlık Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

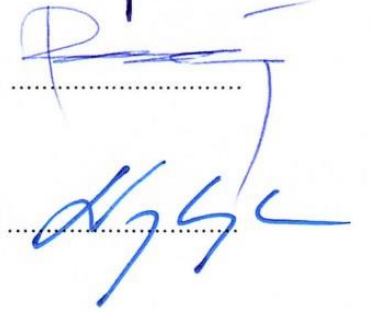
Danışman

Prof. Dr. Şefika Gülin BEYHAN
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. M. Rafet KISTIR
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Hasan Ş. HAŞTEMOĞLU
Süleyman Demirel Üniversitesi

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Yasin TUNCER

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Ayten Begüm AKÖZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Kapsamı.....	3
2. KAYNAK ÖZETLERİ	5
2.1. Kimlik Kavramı.....	5
2.2. Kimliği Oluşturan Bileşenler.....	6
2.2.1. Bireysel kimlik.....	7
2.2.2. Kültürel kimlik.....	7
2.2.3. Ulusal kimlik	8
2.2.4. Kentsel kimlik.....	9
2.2.4.1. Çevresel kimlik	11
2.2.4.2. Toplumsal kimlik	12
2.2.5. Mimari kimlik.....	12
2.3. Mimari Kimlik Bileşenleri	13
2.3.1. Yerleşim özellikleri	15
2.3.2. Bina / Bina gruplarının özellikleri	22
2.3.2.1. Yapı özellikleri.....	22
2.3.2.2. Mekânsal özellikler	28
2.3.2.3. Cephe özellikleri	47
2.4. Mimari Kimliği Etkileyen Faktörler.....	50
2.4.1. Çevresel faktörler.....	51
2.4.1.1. Topografik özellikler ve coğrafi oluşumlar	52
2.4.1.2. İklim ve bitki örtüsü.....	53
2.4.1.3. Yapay çevre özellikleri	55
2.4.2. Toplumsal ve kültürel faktörler	56
2.4.3. Yasal faktörler	57
2.4.4. Mimar ve kullanıcı faktörü	58
2.4.5. Ekonomik ve teknolojik faktörler	59
3. MATERYAL VE YÖNTEM	61
3.1. Turizm Kavramı ve Sınıflandırması.....	61
3.1.1. Termal turizm kavramı	62
3.1.2. Termal turizmin tarihçesi	63
3.1.3. Termal turizmin dünyadaki yeri ve gelişim süreci.....	65
3.1.4. Termal turizmin Türkiye'deki yeri ve gelişim süreci.....	66
3.1.5. Termal turizm tesisleri ile ilgili yasal düzenlemeler	69
3.1.6. Termal turizm kapsamındaki tesis türleri ve gelişimi	71
3.1.7. Termal turizm yapılarında planlama ve tasarım süreci	75
3.1.8. Termal turizm yapılarının mekânsal özellikleri	80
3.2. Pamukkale – Karahayıt Bölgesi'nin Genel Özellikleri	85
3.2.1. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin coğrafi konumu	86

3.2.2. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin iklim özellikleri	87
3.2.3. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin topoğrafya özellikleri	88
3.2.4. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin jeolojik özellikleri	89
3.2.5. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin doğal ve yapay çevre özellikleri.....	92
3.2.6. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin tarihsel yapısı ve gelişimi.....	94
3.2.7. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin sosyo-kültürel yapısı	95
3.3. Pamukkale - Karahayıt Bölgesinin Turizm Potansiyeli	97
3.3.1. Pamukkale - Karahayıt Bölgesinin termal turizm açısından değerlendirilmesi	99
3.3.1.1. Bölgedeki termal suyun değerlendirilmesi	100
3.3.3.2. Bölgede termal turizme ilişkin planlama kararları.....	101
3.3.3.3. Bölgede termal turizm kapsamında kullanılan tesisler	104
3.3.3.4. Bölgedeki Termal Turizm Yapılarının Kullanıcı Profili	107
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	108
3.5. Pamukkale - Karahayıt Bölgesindeki Termal Turizm Yapılarının Mimari Kimlik Analizi.....	110
3.5.1. Colossae Spa & Thermal Hotel	110
3.5.1.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	110
3.5.1.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	112
3.5.2. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa	120
3.5.2.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	121
3.5.2.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	122
3.5.3. Doğa Thermal Health & Spa	129
3.5.3.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	129
3.5.3.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	130
3.5.4. Polat Thermal Hotel.....	136
3.5.4.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	136
3.5.1.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	138
3.5.5. Richmond Pamukkale Thermal Resort.....	145
3.5.5.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	145
3.5.5.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	147
3.5.6. Lycus River Thermal Hotel	155
3.5.6.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	155
3.5.6.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	157
3.5.7. Herakles Thermal Otel.....	162
3.5.7.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	163
3.5.7.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	164
3.5.8. Ninova Thermal, Spa & Hotel	169
3.5.8.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi	169
3.5.8.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi	171
4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR	177
4.1. Pamukkale – Karahayıt Bölgesi Termal Turizm Yapılarının Yerleşme Ölçeğinde Mimari Kimlik Analiz Sonuçları	178
4.2. Pamukkale – Karahayıt Bölgesi Termal Turizm Yapılarının Bina/Bina Grupları Ölçeğinde Mimari Kimlik Analiz Sonuçları.....	180
4.2.1. Yapı özellikleri üzerinden mimari kimlik analiz sonuçları.....	180
4.2.2. Mekân üzerinden mimari kimlik analiz sonuçları.....	181
4.2.3. Cephe üzerinden mimari kimlik analiz sonuçları.....	188

4.3. Mimari Kimliği Etkileyen Faktörler ile Mimari Kimlik Etkileşim	
Şemasının Oluşturulması.....	195
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR.....	202
KAYNAKLAR	205
ÖZGEÇMİŞ	214

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

PAMUKKALE/KARAHAYIT BÖLGESİNDEKİ TERMAL TURİZM YAPILARININ MİMARİ KİMLİK ANALİZİ

Ayten Begüm AKÖZ

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şefika Gülin BEYHAN

Türkiye’deki alternatif turizm türlerinden biri olan termal turizm sağlık turizminin bir alt kolu olarak gelişme göstermiş, insanların sağlıklarını korumak, iyileştirmek, gibi amaçlarla şifalı suların olduğu bölgelere gitmesiyle birlikte başlamıştır. Eski çağlardan bu yana yararlanılan şifalı sular Bizans Roma gibi dönemlerde gelişme göstermiş, Ortaçağ’da ise pek çok kaynak tahrip edilmiş ve şifalı sulardan yeterince yararlanılamamıştır. Günümüzde ise termal turizme verilen önemin artması ile birlikte termal kaynakların olduğu bölgelerin gelişimine önem verilmiş ve bu bölgeler turizm merkezi haline getirilmiştir. Bu turizm bölgelerinden biri de Roma döneminden günümüze ulaşmış Denizli iline bağlı bir yerleşim olan Pamukkale ilçesidir.

Pamukkale ve çevresi termal sular açısından oldukça zengin olması her yıl pek çok turist bu bölgeyi ziyaret etmesini sağlamıştır. Pamukkale fay hattının üzerindeki 3 termal kaynaktan birinin bu bölgede bulunması burada kaplıcaların gelişimini sağlamıştır. Karahayıt bölgesi genel anlamda turizm amacına yönelik olup, farklı ekonomik düzeydeki kişilere hitap edebilecek çeşitli özellikte konaklama yapılarını barındırmaktadır. Bölgeye verilen önemin zaman içinde artmasıyla ve Pamukkale’nin koruma altına alınmasıyla birlikte burada pek çok yıldızlı termal turizm tesisi kurulmuştur.

Çalışmada Pamukkale ilçesi Karahayıt kasabasında bulunan termal turizme hizmet eden otellerin kentsel kimlik öğeleriyle bağlantılı olarak mimari yapı ve yapı yerleşimi ölçeğinde analizleri yapılmıştır. Termal otel yapılarının bulunduğu çevrenin fiziksel ve toplumsal özelliklerinin bu yapılara olan etkileri incelenmiştir. Yapılan araştırma sonrasında çizelge ve şemalar oluşturulmuştur. Bu çizelge ve şemalar ile Karahayıt bölgesinde kurulmuş konaklama yapılarının hangi ölçütlere bağlı olarak mimari biçimleniş ve yerleşme özelliğine sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Elde edilen sonuçlar ile mimari kimlik etkileşim şeması oluşturulmuş ve bu çalışmanın sonraki yapılacak olan çalışmalara altlık sağlaması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mimari kimlik, Pamukkale, Karahayıt, Termal turizm, Otel

2018, 214 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

ARCHITECTURAL IDENTITY ANALYSIS OF THE THERMAL TOURISM BUILDINGS IN PAMUKKALE/KARAHAYIT REGION

Ayten Begüm AKÖZ

**Süleyman Demirel University
Graduate School of Natural and Applied Science
Department of Architecture**

Supervisor: Prof. Dr. Şefika Gülin BEYHAN

Thermal tourism, which is one of the alternative tourism types in Turkey, has started with the development of health tourism as a subspecies and going to zones where the healing waters are for purposes such as protecting and improving people's health. The medicinal waters benefited since ancient times have developed in periods such as Byzantine and Roman, and many resources have been destroyed in medieval times and have not been sufficiently utilized in the healing waters. Nowadays, with the increase of the importance given to thermal tourism, importance is given to the development of the areas with thermal resources and these regions have become tourism centers. One of these tourism areas is the Pamukkale district, a settlement in Denizli, which has reached daily from Roman times.

The fact that Pamukkale and its environs are very rich in terms of thermal waters ensures that many tourists visit this region every year. The presence of one of the three thermal welding on the Pamukkale fault line in this region has provided the development of the thermal springs here. The Karahayit region is generally aimed at tourism purposes and accommodates a variety of accommodation facilities that can be addressed to people of different economic levels. With the increase in the area given to the region over time and with the protection of Pamukkale, many star thermal tourism facilities have been established here.

In the study, the hotels serving thermal tourism in the Karahayit town of Pamukkale district were analyzed in terms of architectural structure and building settlement scale in connection with urban identity. The effects of these constructions on the physical and social characteristics of the surrounding area where thermal hotel constructions are located have been examined. With these charts and diagrams, it has been revealed that the accommodation structures established in Karahayit region have architectural form and settlement characteristics depending on which parameters. The result of the interaction with the architectural identity has been created and it is aimed to establish the working platform of this work.

Keywords: Architectural identity, Pamukkale, Karahayit, Thermal tourism, Hotel

2018, 214 pages

TEŞEKKÜR

Tez alıőmam sűresince bana yol gűsterici olan, alıőmamı baőından sonuna kadar sabırla yűrűten ve benden desteęini esirgemeyen, bana daima inanan ve gűvenen deęerli danıőmanım Prof. Dr. Őefika Gűlin BEYHAN'a sonsuz teőekkűrlerimi sunarım.

Alan çalıőmam sırasında bana zamanlarını ayıran Karahayıt kasabası otellerinin yűneticilerine ve çalıőanlarına ve bana sağladığı kolaylıklardan dolayı Pamukkale Belediyesi arőiv çalıőanlarına teőekkűr ederim.

Tez yazma sűrecimde daima yanımda olan ve tezimi kolaylıkla bitirmem için bana daima destek veren Cevat ÇEVRİMLİ 'ye, tezimin alan araőtırması sırasında yaptığım seyahatlerde ve alan incelemelerimde bana eőlik eden, desteęini hep űzerimde hissettiğim annem Birgűl AKŲZ'e ve dedem Yaőar KUYU'ya bu sűreteki zor zamanlarımda neőesi ve enerjisiyle hayatıma renk katan kardeőim Bengű AKŲZ'e ve mimarlık hayatım boyunca benden desteęini hiç esirgemeyen, Őu an hayatta olmasa da bu tezi baőarıyla tamamlayacađıma ve iyi bir akademisyen olacađıma inanan canım babam Hasan Hűseyin AKŲZ'e çok teőekkűr ederim.

Ayten Begűm AKŲZ
ISPARTA, 2018

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Araştırmanın akış şeması	4
Şekil 2.1. Kentsel kimlik oluşum şeması	10
Şekil 2.2. Tarihi yarımada'nın silueti, İstanbul	11
Şekil 2.3. Mimari formların görsel düzeni	17
Şekil 2.4. University of Baghdad, Baghdad	17
Şekil 2.5.ODTÜ Mimarlık Fakültesi Binası, Ankara.....	18
Şekil 2.6. Peace Memorial Museum, Hiroshima.....	18
Şekil 2.7. Ms Aerial Zi Shot of State Gallery, Stuttgart.....	19
Şekil 2.8. University of Essex, Colchester	19
Şekil 2.9. Twente University, Hollanda	20
Şekil 2.10. Centraal Beheer Offices, Hollanda	20
Şekil 2.11. Ulu Cami, Dejenne	21
Şekil 2.12. Yelken Otel, Dubai	22
Şekil 2.13. Melnikov House, Moskova.....	25
Şekil 2.14. Guggenheim Müzesi, Bilbao	25
Şekil 2.15. İç mekânı tanımlayan öğeler.....	28
Şekil 2.16. Taş Evler, Mardin	31
Şekil 2.17. St. Denis of Paris Kilisesi, rengin vitray sanatında kullanımı	32
Şekil 2.18. San Pietro Bazilikası, Vatikan	33
Şekil 2.19. Sıcak ve soğuk renk tonları.....	34
Şekil 2.20. İç mekânda renk ve ışığın kullanımı	35
Şekil 2.21. Işığın iç mekân üzerindeki etkisi	37
Şekil 2.22. Doğal ışığın mekâna alınışı, Pantheon.....	38
Şekil 2.23. Yapay aydınlatma ile mekânın aydınlatılması.....	39
Şekil 2.24. Geleneksel Japon Konutu	41
Şekil 2.25. Yapı cephesinde taş malzeme kullanımı.....	42
Şekil 2.26. Yapı cephesinde tuğla malzeme kullanımı	42
Şekil 2.27. Yapı cephesinde brüt beton malzeme kullanımı.....	43
Şekil 2.28. Çelik ve camın mekânda birlikte kullanımı	44
Şekil 2.29. Guangzhou Opera Binası, Çin	45
Şekil 2.30. Rixos Downtown Otel, Antalya.....	46
Şekil 2.31. Guggenheim Müzesi iç mekânı	46
Şekil 2.32. Guggenheim Müzesi, New York	47
Şekil 2.33. Yapı cephesindeki doluluk ve boşluklar ile oluşturulan görsel düzen	49
Şekil 2.34. Yapı cephesinde estetik ve işlevsel amaçlı düzenlemeler.....	49
Şekil 2.35. Eğimli arazi üzerine yapının yerleşimi	53
Şekil 2.36. Düz arazi üzerine yapının yerleşimi	53
Şekil 3.1. Dünya sıcak su kaynakları haritası	66
Şekil 3.2. Türkiye'deki önemli termal turizm merkezleri.....	68
Şekil 3.3. İlk kaplıca yerleşim düzeni	72
Şekil 3.4. Zamanla gelişmiş olan kaplıca yerleşimi.....	72
Şekil 3.5. Islak hacimleri spa anlamında zenginleştirilmiş oda banyosu.....	82
Şekil 3.6. Denizli ilinin Türkiye'deki ve Ege Bölgesi'ndeki konumu.....	86
Şekil 3.7. Pamukkale ilçesi Karahayıt kasabasının Denizli ili içindeki konumu	87
Şekil 3.8. Denizli ili içerisindeki jeotermal kaynakların haritası	89

Şekil 3.9. Pamukkale’de çıkan termal suyun oluşturduğu jeolojik şekiller	90
Şekil 3.10. Hierapolis ve çevresinin basitleştirilmiş haritası	91
Şekil 3.11. Karahayıt’ta kırmızı termal suyun oluşturduğu jeolojik şekiller	92
Şekil 3.12. Yapay peyzaj ögesi, Karahayıt	93
Şekil 3.13. Hierapolis Antik kenti ve Pamukkale travertenleri.....	98
Şekil 3.14. Pamukkale Hierapolis antik havuz.....	98
Şekil 3.15. Karahayıt’ta kazılarda bulunan antik döneme ait kaplıca.....	104
Şekil 3.16. Karahayıt’ta bir pansiyonun cephesine ait görünüşler.....	105
Şekil 3.17. Pansiyonun yarı-açık mekânına ait görünüşler	106
Şekil 3.18. Karahayıt’ta bir pansiyonun banyo mekânına ait görünüş	106
Şekil 3.19. Mimari Kimlik Analiz Şeması	109
Şekil 3.20. Colossae Spa & Thermal Hotel, uydu görüntüsü	111
Şekil 3.21. Colossae Spa & Thermal Hotel, bloklar arası sokak kurgusu	111
Şekil 3.22. Colossae Spa & Thermal Hotel, termal su havuzu	113
Şekil 3.23. Colossae Spa & Thermal Hotel, aile banyoları.....	113
Şekil 3.24. Colossae Spa & Thermal Otel, lobi mekânı.....	114
Şekil 3.25. Colossae Spa & Thermal Otel, yatma mekânı	115
Şekil 3.26. Colossae Spa & Thermal Hotel, restoran.....	115
Şekil 3.27. Colossae Spa & Thermal Hotel, kapalı havuz	116
Şekil 3.28. Colossae Spa & Thermal Hotel, cephe düzeni	117
Şekil 3.29. Colossae Spa & Thermal Hotel, cephe süsleme elemanı.....	117
Şekil 3.30. Colossae Spa & Thermal Hotel, süsleme elemanının diğer mekânlarda kullanımı	118
Şekil 3.31. Colossae Spa & Thermal Hotel, restoran dış cephesi	119
Şekil 3.32. Colossae Spa & Thermal Hotel girişi, gece görüntüsü	120
Şekil 3.33. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, uydu görüntüsü.....	121
Şekil 3.34. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, travertenler	122
Şekil 3.35. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, termal su havuzu	123
Şekil 3.36. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, lobi mekânı.....	124
Şekil 3.37. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, lobi bar mekânı	124
Şekil 3.38. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, yatma mekânı	125
Şekil 3.39. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, konaklama blokları cephesi.....	126
Şekil 3.40. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, restoran mekânı cephesi.....	126
Şekil 3.41. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, gölgeleme elemanı kullanımı...	127
Şekil 3.42. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, konaklama blokları ve restoran mekanı cephesi	128
Şekil 3.43. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, ana blok giriş kapısı	129
Şekil 3.44. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, uydu görüntüsü.....	130
Şekil 3.45. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, yapı strüktürü	131
Şekil 3.46. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, tesisten genel görünüm.....	131
Şekil 3.47. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, kapalı havuz	132
Şekil 3.48. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, termal havuz.....	133
Şekil 3.49. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, yatma mekânı	133
Şekil 3.50. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, iç mekânda ışık kullanımı	134
Şekil 3.51. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, cephe düzeni.....	135
Şekil 3.52. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, cephede ışık kullanımı	136
Şekil 3.53. Polat Thermal Hotel, uydu görüntüsü.....	137
Şekil 3.54. Polat Thermal Hotel, bloklar arası kapalı geçitler	137
Şekil 3.55. Polat Thermal Otel, lobi mekânı	139
Şekil 3.56. Polat Thermal Otel, yatma mekânı	140

Şekil 3.57. Polat Thermal Otel, restoran	140
Şekil 3.58. Polat Thermal Otel, kapalı havuz.....	141
Şekil 3.59. Polat Thermal Otel, cephe düzeni.....	142
Şekil 3.60. Polat Thermal Otel, cephe düzeni.....	142
Şekil 3.61. Polat Thermal Hotel, yarı açık mekan	143
Şekil 3.62. Polat Thermal Hotel, cephe görüntüsü.....	144
Şekil 3.63. Polat Thermal Hotel, cephede ışık kullanımı.....	145
Şekil 3.64. Richmond Pamukkale Thermal Resort, uydu görüntüsü	146
Şekil 3.65. Richmond Pamukkale Thermal Resort, genel tesis görüntüsü	146
Şekil 3.66. Richmond Pamukkale Thermal Resort, şematik kat planı.....	147
Şekil 3.67. Richmond Pamukkale Thermal Resort, yatma mekânları ve SPA arasındaki kapalı geçit.....	149
Şekil 3.68. Richmond Pamukkale Thermal Resort, aile banyoları	149
Şekil 3.69. Richmond Pamukkale Thermal Resort, sirkülasyon alanı.....	150
Şekil 3.70. Richmond Pamukkale Thermal Resort, lobi mekanı	151
Şekil 3.71. Richmond Pamukkale Thermal Resort, yatma mekânı.....	152
Şekil 3.72. Richmond Pamukkale Thermal Resort, cephe düzeni	152
Şekil 3.73. Richmond Pamukkale Thermal Resort, yarı – açık mekân.....	153
Şekil 3.74. Richmond Pamukkale Thermal Resort, cephe görüntüsü.....	154
Şekil 3.75. Richmond Pamukkale Thermal Resort, tesis girişi.....	154
Şekil 3.76. Lycus River Thermal Hotel, uydu görüntüsü	155
Şekil 3.77. Lycus River Thermal Hotel, restoran ve açık havuz ilişkisi.....	156
Şekil 3.78. Lycus River Thermal Hotel, yatma mekanlarının rekreatif alanlar ile ilişkisi	157
Şekil 3.79. Lycus River Thermal Hotel, kür parkı ve termal havuz	158
Şekil 3.80. Lycus River Thermal Hotel, restoran mekânı.....	158
Şekil 3.81. Lycus River Thermal Hotel, lobi mekânı	159
Şekil 3.82. Lycus River Thermal Hotel, lobi mekânı	160
Şekil 3.83. Lycus River Thermal Hotel, cephe düzeni	160
Şekil 3.84. Lycus River Thermal Hotel, cephede yer alan kuş gözleri.....	161
Şekil 3.85. Lycus River Thermal Hotel, cephenin genel görünümü.....	162
Şekil 3.86. Lycus River Thermal Hotel, gece görüntüsü	162
Şekil 3.87. Herakles Thermal Otel, uydu görüntüsü.....	163
Şekil 3.88. Herakles Thermal Otel, konaklama blokları.....	164
Şekil 3.89. Herakles Thermal Otel, termal havuz	165
Şekil 3.90. Herakles Thermal Otel, yatma mekânı	165
Şekil 3.91. Herakles Thermal Otel, restoran mekânı	166
Şekil 3.92. Herakles Thermal Otel, sirkülasyon mekânı.....	167
Şekil 3.93. Herakles Thermal Otel, cephe düzeni.....	167
Şekil 3.94. Herakles Thermal Otel, cephe süsleme elemanı	168
Şekil 3.95. Herakles Thermal Otel, gece görüntüsü.....	169
Şekil 3.96. Ninova Thermal, Spa & Hotel, uydu görüntüsü	170
Şekil 3.97. Ninova Thermal, Spa & Hotel, genel tesis görüntüsü	170
Şekil 3.98. Ninova Thermal, Spa & Hotel, yapı strüktürü.....	171
Şekil 3.99. Ninova Thermal, Spa & Hotel, sirkülasyon alanı	172
Şekil 3.100. Ninova Thermal, Spa & Hotel, lobi mekanı	173
Şekil 3.101. Ninova Thermal, Spa & Hotel, spa merkezi	174
Şekil 3.102. Ninova Thermal, Spa & Hotel, cephe düzeni	174
Şekil 3.103. Ninova Thermal, Spa & Hotel, yarı – açık mekân.....	175
Şekil 3.104. Ninova Thermal, Spa & Hotel, tesis girişi.....	176

Şekil 4.1. Karahayıt kasabasında termal turizm tesislerinin fay hattının geçiş doğrultusuna göre konumlanması	178
Şekil 4.3. Simetrik mekân kompozisyonuna sahip termal turizm yapılarının şematik gösterimi.....	184
Şekil 4.4. Karahayıt termal turizm tesislerine ait şematik cephe çizimleri, cephe düzeni	190
Şekil 4.6. Termal turizm tesislerinin şematik cephe çizimi, açık ve kapalı çıkımların gösterimi	192
Şekil 4.7. Karahayıt termal turizm tesislerinin cephelerinde renk ve malzeme kullanımı.....	194
Şekil 4.8. Mimari Kimlik Etkileşim Şeması	200

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 2.1. Biçime bağlı etki araştırmaları.....	26
Çizelge 2.2. İç mekânda önerilen renkler ve etkileri	35
Çizelge 3.1. Pamukkale – Karahayıt bölgesinde aylara göre ortalama sıcaklık değeri	88
Çizelge 3.2. Kırmızı suyun kimyasal içeriği	100
Çizelge 4.1. Karahayıt termal turizm tesislerinde yerleşim ölçeğinde mimari kimlik analizine göre elde edilen sonuçlar.....	179
Çizelge 4.2. Karahayıt termal turizm tesislerinde yapı ölçeğinde mimari kimlik analizine göre elde edilen sonuçlar	181
Çizelge 4.3. Karahayıt termal turizm tesislerinde yapı ölçeğinde mekânsal analizler ile elde edilen sonuçlar	183
Çizelge 4.4. Termal turizm tesislerinde farklı işlevdeki mekanlara ait renk kullanımı	185
Çizelge 4.5. Termal turizm tesislerine ait mekanlarda malzeme kullanımı.....	186
Çizelge 4.6. Mimari kimlik bileşenlerini etkileyen faktörler.....	195

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ODTÜ Ortadoğu Teknik Üniversitesi
T.C. Türkiye Cumhuriyeti
TDK Türk Dil Kurumu
yy. Yüzyıl

1. GİRİŞ

Turizm faaliyetleri bir kişinin bulunduğu yerden başka bir yere gitmesi ile başlamış, kişilerin isteklerindeki farklılıklar turizm faaliyetlerinde çeşitlenmeyi beraberinde getirmiştir. Her bölgenin kendine özgü özellikleri ve insanların beklentilerindeki farklılıklar turizmi çeşitlendirmiş ve turizmin farklı türleri ortaya çıkmıştır. Bu turizm türleri zaman içinde o bölgenin sahip olduğu özellikler doğrultusunda alternatif turizm türlerinin oluşmasını sağlamıştır.

Alternatif turizm türlerinden biri olarak sağlık turizminin bir alt kolu olan termal turizm, nitelikli termal sulara sahip bölgelerde gelişim gösteren bir turizm çeşitidir. İçeriğinde çeşitli mineraller bulunan ve farklı rahatsızlıklara iyi geldiği tespit edilen termal suların her geçen gün önemi artmış ve kişilerin bu sulardan yararlanabileceği mekanlar olan kaplıcalar inşa edilmeye başlanmıştır. Termal sulardan yararlanmak amacıyla inşa edilmiş olan kaplıcalar, yıllar boyunca gelişim göstererek varlığını sürdürmüş, kişilere tedavi olma ve sağlığını koruma imkânı sunmuştur. Günümüzde ise termal turizme verilen önemin daha da artmasıyla birlikte termal kaynakların olduğu bölgelerin gelişimine önem verilmiş ve bu bölgeler turizm merkezi haline getirilmiştir. Kaplıca anlayışı zamanla yerini termal turizm tesislerine bırakmış, kurulan bu tesislerde farklı aktivitelere yer verilmiş ve bu tesisler geniş rekreasyon alanları içinde tasarlanmıştır. Geçmişte termal sulardan yararlanmak amacıyla kurulan kaplıcalar yalnızca insanların sağlığını korumayı, insanları iyileştirmeyi amaçlarken, bugün kurulan termal turizm tesisleri ise kişilere huzur verici bir ortam sunmayı, kişilerin stresten arındırarak dinlenebilecekleri mekanlar yaratmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda termal turizm gelişim gösterdiği yerleşimlerden biri de geçmiş Roma dönemine dayanan Denizli iline bağlı bir yerleşim olan Pamukkale ilçesidir. Pamukkale sahip olduğu termal kaynaklar ve bu kaynakların oluşturduğu jeolojik oluşumlarla Türkiye’de ve dünyada bilinen termal turizmin merkezlerinden biri olmuştur. Pamukkale ve çevresinin termal sular açısından oldukça zengin olması her yıl pek çok turist bu bölgeyi ziyaret etmesini sağlamıştır. Pamukkale ilçesinden geçen fay hatları üzerinde 3 çeşit termal kaynaktan biri de bu ilçeye bağlı yerleşimlerden biri olan Karahayıt kasabasında yer almaktadır. Karahayıt bölgesi bugün genel anlamda termal turizme hizmet etmektedir. Farklı ekonomik düzeydeki

kişilere hitap edebilecek konaklama yapıları bu kasabada yer almakta ve farklı beklentileri karşılamaktadır. Burada termal turizme hizmet etmek amacıyla kurulmuş farklı ölçeklerde ve özellikle konaklama yapıları mevcuttur. Bu tesisler termal turizme hizmet etmenin yanı sıra kişilere dinlenip eğlenebilecekleri bir ortam sunmaktadır.

Termal turizm tesislerinin yalnızca termal su kaynaklarının yer aldığı bölgelerde kurulması ve termal tedavi hizmeti sunması bu tesiste yer alan mekanların ve tesisin kurulduğu yerleşimin özelliklerinin diğer turizm tesislerinden farklılaşmasına neden olmuştur. Bu tesisler farklı mekânsal ilişkilere ve planlama-tasarım sürecine sahip olup, kıyı, dağ, kent, yayla otelleri vb. diğer turizm çeşitlerine yönelik oluşturulmuş konaklama yapılarından ayrılarak kendi kimliğini oluşturmuştur. Bu yapılar kendine özgü mekânsal kimliğini oluştururken bulunduğu yerleşimin fiziki, sosyal ve kültürel özelliklerinden de etkilenmiş, çevreye ait sosyal, kültürel, fiziksel özellikler mekanla birlikte tesisteki yerleşim özelliklerini, yapı biçimini ve cephe biçimini de etkilemiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada Pamukkale ilçesi Karahayıt kasabasında bulunan termal turizme hizmet eden otellerin kentsel kimlik öğeleriyle bağlantılı olarak mimari yapı ve yapı yerleşimi ölçeğinde analizleri yapılmıştır. Analizler yapılırken bölgenin sahip olduğu çevresel, toplumsal, kültürel, yasal, ekonomik ve teknolojik özelliklerin yanı sıra yapıyı tasarlayan mimarın da bölgede inşa edilen yapıların kimlik kazanması üzerindeki etkisi araştırma kapsamında değerlendirilmiş, literatür araştırmaları sonucu ile elde edilen mimari kimlik analiz şeması üzerinden termal turizm tesislerinin bulunduğu çevrenin fiziksel ve toplumsal özelliklerinin yerleşim biçimine, yapı biçimine, mekân özelliklerine ve cephe biçimine olan etkisi yerinde gözlem yapılarak incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar ile çevresel faktörlerin ve toplum yapısının bölgede kurulan turizm tesisleri üzerindeki etkisi değerlendirilerek yapılarının nasıl şekillendiği ve hangi ölçütlere bağlı olarak mimari biçimleniş ve yerleşme özelliğine sahip olduğu ortaya çıkarılmış, bu çalışmanın gelecekteki yapılacak çalışmalara altlık oluşturması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

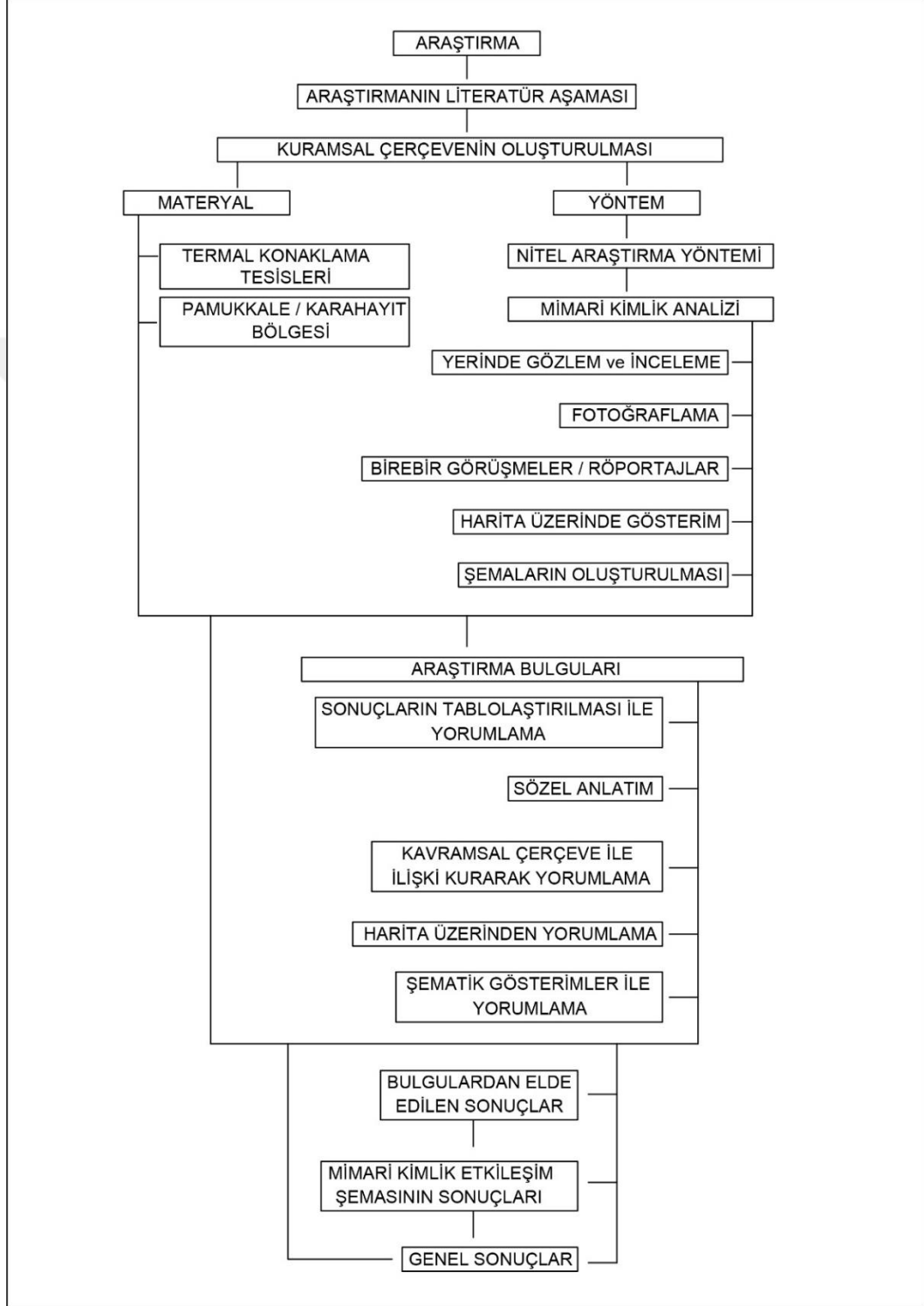
Tez çalışması 5 ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tez çalışmasının amacına ve kapsamına dair bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde; kimlik kavramına yer verilmiş ve kimliği oluşturan bileşenler açıklanmıştır. Bu bileşenler içinde tezin esas konusunu oluşturan mimari kimlik kavramı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Mimari kimliği oluşturan bileşenlerin yerleşim özellikleri yapı özellikleri, mekân ve cephe özellikleri üzerinden nasıl anlam kazandığı örneklerle açıklanmış, mimari kimliğin oluşumuna etki eden faktörler detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; tezin esas materyalini oluşturan termal turizm kavramına, tarihçesine, gelişimine ilişkin araştırmalar yapılmış ve termal turizm bölgelerindeki genel yasal düzenlemelere, termal tesis türlerine ve bu tesislerin planlama tasarım süreci ile mekânsal özelliklerine yer verilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın konusu olan Pamukkale – Karahayıt bölgesine ait özellikler kentsel kimlik şemasından da yararlanılarak incelenmiştir. Bölgenin turizm potansiyeli araştırılarak bu turizm türleri içinde termal turizmin yeri ortaya konmuştur. Karahayıt'a özgü termal su değerlendirilmiş ve bölgede kurulacak tesisler için uygulanan planlama kararlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda Karahayıt'ta kurulan termal turizm kapsamında kullanılan yapılar araştırılmış ve çalışmanın yapıldığı termal turizm yapılarının kullanıcı profili de araştırılmıştır. Çalışmanın materyalini oluşturan Karahayıt'taki termal turizm yapıları alan çalışması ile incelenmiştir. Bu alan çalışması sırasında fotoğraflama, yerinde gözlem, birebir yapılan görüşme ve röportajlar, harita üzerinden inceleme gibi yöntemler kullanılmış ve yapılar mimari kimlik analiz şeması üzerinden yerleşme ve bina / bina grupları ölçeğinde incelenmiştir. Bina / bina grupları ölçeğindeki incelemeler ise yapı biçimi, mekân ve cephe üzerinden yapılmıştır.

Dördüncü bölümde; analizlerden elde edilen veriler literatür araştırmaları ışığında değerlendirilmiş ve birtakım bulgular ortaya konmuştur. Elde edilen sonuçların ortaya konmasında çizelge ve şematik gösterimlerden yararlanılmıştır.

Tezin beşinci bölümünü ise tüm bu analizlerden elde edilen bulguların yorumlanması ile genel sonuçlara ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar ile birlikte mimari kimlik etkileşim şeması oluşturulmuştur. Araştırmanın akış şeması ise Şekil 1.1'deki gibidir.

Şekil 1.1. Araştırmanın akış şeması

2. KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. Kimlik Kavramı

Kimlik kavramı çeşitli disiplinlerde farklı anlamlara sahip olmuştur. Kimlik temel anlamda psikolojik bir kavram olmasına rağmen son zamanlarda sosyoloji alanında oldukça sık kullanılmaktadır. Psikoloji alanında bireyin özne olma yeteneğine vurguda bulunan kimlik kavramı, sosyoloji alanında ise toplum ve birey arasındaki ilişkilere odaklanmıştır (Özdemir, 2001).

Kimlik temel olarak Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise şu şekilde tanımlanmaktadır;

1. *Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü.*
2. *Kişinin kim olduğunu tanıtan belge, kimlik belgesi, tanıtma kartı, hüviyet.*
3. *Herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü* (Türk Dil Kurumu, 2017).

Balamir (1993) ise kimliği, benzer varlıklardan oluşan, aynılık durumu içeren bir kümeyi diğer bir kümeden ayıran özellik (ya da özellikler), o kümenin farklılık durumu olarak tanımlamıştır (Güneş, 2013).

Gündüz (2005) ise doğal ve kültürel niteliklere sahip olan tüm varlıkların birer kimliği olduğunu, kimliğin ise onu benzerlerinden ayıran özelliklerin tümünden oluştuğunu söylemiştir. Zaman içinde bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde değişim gösterebilen kimlik kavramı yalnızca olumlu özelliklerden değil kötü, çirkin, ahlak dışı özelliklerden de oluşabilmektedir (Gündüz, 2005).

Bir canlının veya objenin kendine özgü nitelikleriyle diğerlerinden ayrılmasını sağlayan özelliklerin tümü olarak tanımlanan kimlik, bireysel olma yönünün yanında toplumsal, kültürel ve sosyo-ekonomik olgularla da ilişki içerisindedir. Kimliği kendini ifade etme aracı olarak kullanan toplumlar, diğer toplumlardan kendine özgü özellikleriyle ayrışarak onların belleğinde bir yere sahip olmuşlardır. Toplumun sahip olduğu kimlik, yalnızca geçmiş toplumlar hakkında bilgi vermekle kalmayıp

günümüzde de gelişimini sürdürerek kendini yenilemiş çevre ile etkileşim içinde doğan bireylerin toplum içerisindeki yerini ortaya koymasına olanak sağlamıştır.

Jenkins (1996)'e göre kimliğin iki temel anlamı vardır. Birinci anlamda varlık, diğerleriyle tamamen benzerlik kurma anlayışına dayanırken, diğerinde ise varlıklar birbirinden süreklilik ve benzerlik anlamında ayrışma anlayışına dayanmaktadır (Güneş, 2013). Özetle, kimlik benzer öğelerin taşıdığı özellikler olmayıp, benzer öğelerin oluşturmuş olduğu kümede ayrışan bir öğe olarak tek başına da kimlik taşıyabilmektedir.

Kimlik kavramı bireysel olmanın yanı sıra toplumun, ulusun, kentin, yapıların da niteliklerinin anlaşılması için kullanılan bir araç olmuştur. Bir kişi giyinişi, konuşması ile kendini ifade edip nasıl bireysel kimliğini oluşturuyorsa, bir mimari yapı da kütlesi, mekânlarının biraraya gelme biçimi, yüzeylerine ait renk, doku ve malzeme gibi özellikleri ile çevresel etmenlerle birlikte kendi kimliğini oluşturmuştur (Öktem, 2007). Yapıların mimari kimliği oluşurken mekân da kendine özgü nitelikleriyle içinde var olduğu toplumun sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerinden de etkilenerek kendi kimliğini oluşturmaktadır.

Gürsel (1996) kimliği oluşturan unsurları 4 başlıkta incelemiş olup, sırasıyla kültürel miras, toplumsal ihtiyaçların niteliği, yöre özellikleri, topoğrafyaya bağlı faktörler ve son olarak da kullanılan teknoloji olarak belirtmiştir (Çelebi, 2011). Bu unsurlardan birinde meydana gelen farklılaşma, o çevredeki yapılaşmanın diğerlerinden ayrışmasına neden olarak, yerleşimin kendine özgü kimliğinin oluşumunu sağlamıştır. Toplumların kültürel özelliklerinin ve doğal çevre özelliklerinin yerleşimden yerleşime farklılık göstermesi o yerleşimdeki yapı topluluklarını, kentin sunduğu olanakları etkilemiş böylece her çevre kendine özgü kimliğini oluşturmuştur.

2.2. Kimliği Oluşturan Bileşenler

Sosyal ve kültürel bir olgu olan kimlik kavramı kendi içinde birçok bileşene sahip olmuştur. Her bir kimlik türünün birbirinden ayrı tanımları yapılsa dahi birbiri ile ilişkisi içerisinde ve ayrı düşünülemez. Kimliğin bütün bileşenleri toplumun sosyal, kültürel, ekonomik yapısıyla karşılıklı etkileşim halinde bulunmakta olup, kimlik

türüne özgü özelliklerinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Kimlik kavramı en genel şekilde; bireysel kimlik, kültürel kimlik, ulusal kimlik, kentsel kimlik, mimari kimlik başlıkları altında toplanabilmektedir.

2.2.1. Bireysel kimlik

Bireyin çevresi ile olan etkileşimi sonucu, toplumdan hazır olarak aldığı kültür, gelenek ve göreneklerin kendi tercihleriyle şekillenmesiyle birlikte onu diğer bireylerden ayıran özelliklerin bütünü onun bireysel kimliğini oluşturmaktadır.

Ünal (2005) bireysel kimliğin herkes tarafından bilinen yaş, cinsiyet, fiziksel görünüş, giyim, davranış tarzı ve inançlar, duygular, düşünceler gibi unsurlardan oluşmakta ve kişiye özgü ve sürekli olduğu belirtmiştir (Çelebi,2011). Bireyler kendilerini ait oldukları gruplara ve bu gruptaki rollere göre tanımlayarak bireysel kimliklerini oluştururlar (Taş, 2005). Bireyin çevresinde meydana gelen sosyal, kültürel, toplumsal, psikolojik değişimlerle birlikte bireylerin kimliklerinde değişim yaşanabilmektedir.

Bireysel kimlik kişinin kullandığı eşyalara, yaşadığı çevreye, bu çevreyi düzenleme biçimine de yansımaktadır. Kişinin kullandığı aydınlatmalar, yapılan peyzaj düzenlemesi, kullanılan dekoratif malzemeler bireysel kimliğin bağımsız konutlar üzerinden okunabilmesini sağlayabilmektedir (Ersoy, 2002). Tasarlanan bir yapıda yapı tasarımcısı kendi kültürüne ait bir öğeyi ve kendi görüşüne ait düşünceyi tasarımına yansıtarak bireysel kimliğini de ön plana çıkarabilmektedir.

2.2.2. Kültürel kimlik

Kültür geçmişten gelerek bir yöreye ait insanın adetlerini, gelenek ve göreneklerini, inançlarını yansıtarak yerelliği ortaya çıkarmış ve bir milletin yaşam biçimini oluşturarak ortak kültürel değerlerin ortaya çıkmasını sağlayan bir unsur olmuştur (Çelebi, 2011). Bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan dil, ırk, yaşayış, gelenek görenek, coğrafi konum, tarihsel geçmiş gibi ortak kültür değerleri çoğunlukla bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, özgünleştiren ve en önemlisi de toplum içindeki bireyleri özgür kılan değerleri içerir (Kaptan, 2013).

Sosyal kimliğin bir göstergesi olan toplumsal kimlik kendine özgü sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleriyle, o toplumda yaşayan bireylerin kentle bütünleşmesini, diğer toplumlar arasında var olmasını sağlamıştır. Toplumlar sahip oldukları kimlikleriyle diğer toplumlardan ayrılmış, tarihine, gelenek göreneklerine, yaşam tarzına sahip çıkarak kendini devam ettirme amacı taşımıştır.

Yalnızca geçmişe değil geleceğe de ait olan kültür, sürekli bir değişim ve dönüşüme maruz kalmış, toplumun sosyal yapısının değişimine neden olmuştur. Bu değişim toplumsal yapıya yansıtılarak, toplumsal kimliğin ortaya çıkmasını sağlamış, inşa edilmiş olan toplumsal kimlik, sürekli etkileşimde bulunan mekânı şekillendirmiştir.

Toplu yerleşimlerdeki mekânların kullanıcıları bireysel kimlik hakkında çok fazla bilgi veremezken, özellikle konut yapısındaki birimlerinin düzenlerinin farklılaşması toplumsal bağ ve kimliklerinin göstergesi niteliğindedir (Ersoy, 2002). Kültürden kültüre mekân anlayışları değişmiş, her kültürün kendi mekân anlayışına göre farklı biçimler üretmesiyle yapıya ait öğelerde farklılaşmalar meydana gelmiştir (Ayber, 2012).

2.2.3. Ulusal kimlik

Modernizm sonrasında meydana gelen değişimlerin toplumları kendi kimliklerini ortaya çıkarma eğilimine doğru itmesiyle birlikte ulusal kimlik kavramı ortaya çıkmıştır (Öçal, 2008).

Battalgazi (1989) ulusal kimliğin, bir uygarlığın yıllar boyunca yaşam biçimini, yerleşme düzenini gelenek ve göreneklerini, yapım tekniklerini yansıtan değerler bütünü olduğunu belirtmiştir (Öçal,2008). Köseoğlu (2002) ise ulusların sahip olduğu kendine özgü dil, din, devlet, gelenek görenek, musiki, mimari, yerleşme düzeni, ev hayatı gibi unsurların ulusal (milli) kimliğin oluşmasını sağladığını ifade etmektedir (Çelebi,2011).

Toplumların sahip olduğu milli kimlik en anlaşılır şekilde mimari yapılar üzerinden okunabilmiştir. O yöreye ve kültüre özgü yapım teknikleri ulusun kültürünü diğerlerinden farklılaşmasındaki en önemli etkenlerden biri olmuştur.

2.2.4. Kentsel kimlik

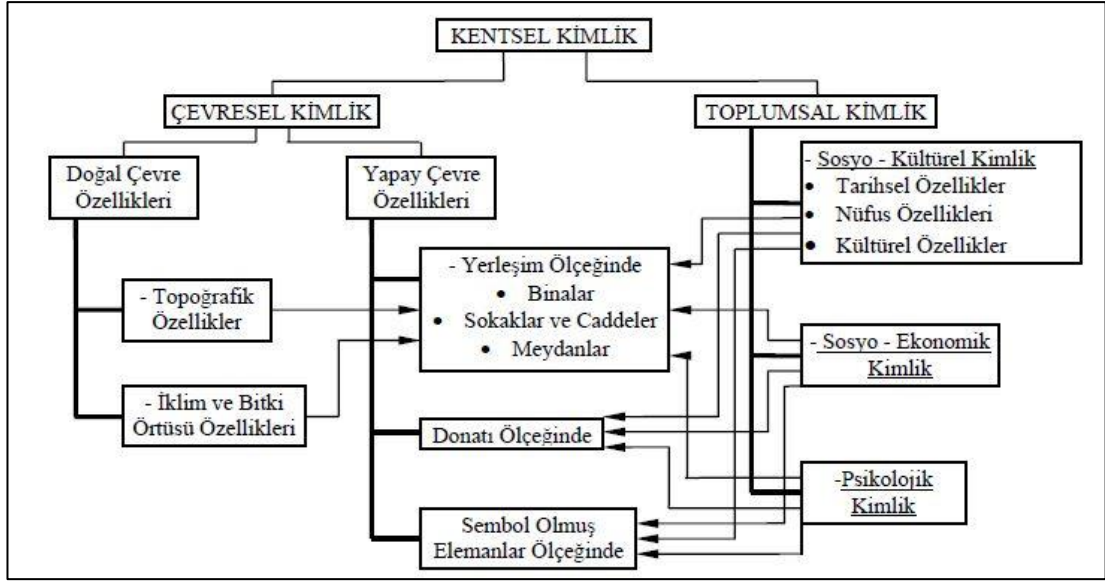
“Kentsel kimlik bir kentin, çevrenin doğal ve yapay elemanları ve sosyo- kültürel özellikleriyle tanımlanır.” (Erton,1995)

Çelebi (2011) ise kentsel kimlik tanımını kentin kendine özgü coğrafi, kültürel, sosyo-ekonomik yapısı ile birlikte gelenek ve görenekler, mimari öğeler ve yaşam tarzıyla diğer kentlerden ayrılarak şekillenmesi şeklinde yapmıştır (Çelebi, 2011).

Kültürün ve çevre özelliklerinin sürekli değişim içinde olması toplumsal kimliği etkilemesiyle kentler sürekli değişim ve dönüşüm geçirmiş pek çok farklı kimlik ve kültür üretmişlerdir (Beyhan, 2010). Yerleşimdeki doğal ve yapay çevre öğelerinin yanı sıra toplumlar yaşamlarını sürdürdükleri kentleri şekillendirirken sosyo- kültürel özelliklerini ve yaşam tarzlarını yapılı çevre üzerine yansıtarak kentsel kimliğin oluşumuna katkı sağlamışlardır (Çelebi, 2011). Kent kimliği onu biçimlendiren bina, sokak ve meydan dışında orada yaşayan insanlar, kentin flora ve faunası, folklorik özellikleri, coğrafik özellikleri, antik yapıları, silueti, anıtsal yapılarıyla da şekillenmektedir.

Kentsel kimlik yalnızca bina sokak ve meydanlardan oluşmakla kalmaz aynı zamanda bireyin çevreyle etkileşimi sonucunda oluşan özgün ürünler ve nitelikler ile belirlenir. Yani kentsel kimliği oluşturan çevresel özellikler, belirleyen ise bireyler olarak söylenebilir (Çamdereli vd., 2006).

Örer(1993) bölgesel ve kentsel içerikli çalışmalar kapsamında oluşturmuş olduğu Şekil 2.1’de belirtilen kentsel kimlik şemasında kentsel kimliğin çevresel ve toplumsal kimlik öğelerinden oluştuğunu söylemiştir. Çevresel kimlik yapay ve doğal çevre öğeleri ile belirlenirken toplumsal kimlik ise bir kentin sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik özellikleri ve psikolojik kimliği ile belirlenmektedir (Beyhan ve Ünügür, 2005).

Şekil 2.1. Kentsel kimlik oluşum şeması (Örer, 1993; Beyhan ve Ünügür'den, 2005)

Sirel (2005) ise kent kimliğini oluşturan bileşenleri 3 gruba ayırmıştır. Bunlar;

- Doğal çevreden kaynaklanan kimlik öğeleri (topoğrafya, iklim koşulları, doğal oluşumlar, mevcut su öğeleri, bitki örtüsü ve jeolojik konum)
- Yapay çevreden kaynaklanan kimlik öğeleri (anıtsal mimari öğeler, sivil mimarlık örnekleri, meydanlar, sokaklar, manzara noktaları)
- Beşeri çevreden kaynaklanan kimlik öğeleri (toplumun sahip olduğu değerler) (Sirel, 2005)

Kent kimliği o kenti görmeyen biri için bir nitelik oluşturmali ve kentin tanınmasını sağlamalıdır. Örneğin İstanbul Boğazi, Venedik Kanalları ile coğrafik özelliklerden kaynaklı olarak kent kimliğine katkı sağlarken, Londra'nın sisi, iklimin kent kimliği üzerindeki etkisini gösterir. Boğa güreşleri İspanya'yı, antik yapılar ise İtalya kentini çağırıştırır. Kahire piramitleriyle, Moskova Kremlin kuleleriyle, New York Manhattan gökdelen ve özgür anıtıyla, Paris Eiffel kulesiyle, Londra saat kulesi ve kraliçenin muhafızlarıyla tanınıyor olup belleğimize yer etmiştir. İstanbul tarihi yarımada'daki camiler Topkapı Sarayı, Ayasofya müzesi de kentin kimliğine farklı görsel etkiler bırakmaktadır (Arabulan, 2008). Şekil 2.2'de İstanbul tarihi yarımada'da yer alan bu yapıların oluşturmuş olduğu siluetin kent kimliğine ne derece katkı sağladığı görülmektedir.

Şekil 2.2. Tarihi yarımadaanın silueti, İstanbul (Aköz, 2013)

2.2.4.1. Çevresel kimlik

Çevremizde gördüğümüz her türlü somut oluşum çevresel kimliğin parçasıdır. Çevre doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılır (Öçal, 2008). Doğal çevreleri dağlar, denizler, ormanlar vb. oluştururken yapay çevreleri ise yollar, parkurlar, binalar vb. oluşturur. Gifford (1997) doğal ve yapay çevreyi fiziksel çevre grubuna almış ve çevrenin bir diğer bileşeni olarak sosyal çevreyi göstermiştir. Sosyal çevre ise toplumun kültürü, gelenek görenekleri, sosyal iletişimi oluşturmaktadır (Karadayı, 2011). Fiziksel çevre ile sosyal çevre sürekli bir etkileşim halindedir. İnsanların kim olduklarını ve toplumdaki yerlerini göstermek için kullandığı fiziksel çevrede bireyler yaşamını sürdürmektedir. Sosyal çevrelerde ise bireyler insan ve gruplar ile iletişimde bulunmaktadır (Çelebi, 2011).

Toplumun farkına vardığı değerlerden oluşan çevresel kimlik, bireyin çevre ile etkileşimi içerisinde çevrenin özgün ve belirgin karakterini oluşturan niteliklerin farkında olması ile belirlenir (Kancıoğlu, 2001). Bir kent diğerlerinden iklim, topoğrafya, bitki örtüsü gibi doğal çevre özellikleriyle birlikte o bölgedeki yerleşim düzeni, kent mobilyaları, anıt yapılar yerleşim içinde bina, meydan sokak veya caddelerde kullanılan malzeme, renk, doku gibi fiziksel özelliklerle diğer kentlerden ayrılarak kendi kimliğini oluşturmaktadır.

2.2.4.2. Toplumsal kimlik

Kent kimliğinin oluşmasında etkili olan toplumsal kimlik sosyo-kültürel öğelerin yanı sıra toplumun sosyo-ekonomik ve psikolojik kimliğinden de etkilenmektedir. Sosyo-kültürel özellikler toplumun benimsemiş olduğu gelenek- görenek, inanç, tecrübeler, kültürel değerler, toplumsal davranışlarla oluşmaktadır.

Toplumsal kimliğin doğrudan belirlenmesinde etkili olan yapısal ve kültürel özellikler, toplumların oluşum süreçlerinde yıllar boyunca edinilmiş yaşam deneyimleriyle toplumun tarihsel yapısını şekillendirmiş kent kimliğinde kalıcı bir yere sahip olmasını sağladığını ifade etmiştir (Öçal,2008). Bu özellikler yerleşim biçimi, bina oluşumu gibi somut bir etki yaratmanın yanı sıra, o toplumda yaşayan insanların sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve psikolojik kimliklerini etkilemesi dolayısıyla soyut da olabilmektedir (Arabulan,2008).

Toplumlar, kentin kullanıcıları olarak yaşam biçimi ve kimlikleri ile kent oluşumuna katkıda bulunmuş ve bu toplumsal yapı kentin kültürel, sosyal ve mimari yapısı ile eş zamanlı bir gelişme göstermiştir (Beyhan,2010).

2.2.5. Mimari kimlik

Mimari kimlik kullanılan malzeme, yapım teknolojisi, planlama ve koruma kararları, geçerli mimari dil ve üslup ile birlikte tüm fiziki mimari özelliklerin toplum tarafından kabul görmesi ile oluşmuştur. Bu özelliklerin yerleşim için odak noktası niteliğinde ve çevre ile uyum içinde olması ya da bina ve yakın çevresinin ayırt edici özelliklerini ortaya koymasıyla var olmaktadır (Öçal,2008).

Farklı kültürler, toplumsal ihtiyaçlar ve kullanıcı kimlikleri ile kentler birbirinden farklılaşmış ve kendi karakteristik özelliklerini oluşturmuş böylece farklı mimari kimlikler ortaya çıkmıştır (Taş,2005).

Mimari kimlik topluma ait ananeler, yaşam biçimleri, yapım sistemleri gibi unsurların da etkisiyle oluşmuş olduğu için ulusal kimlikle ilişkili olarak düşünülmüş aynı zamanda ulusal kimliği yansıtanın da bir aracı olmuştur. Topluma ait sosyal ve

kültürel özellikler ile çevresel faktörlerin, yapıların mimari stili, tarzı, dili, malzeme ve yapı teknolojisi, rengi, dokusu ve mekânsal oluşumu gibi soyut ve somut niteliklerine etki etmesiyle mimari kimlik tek yapı, yapı toplulukları veya kentler üzerinden okunabilmektedir.

Erton (1995) yapıların veya yapı topluluklarının her birinin kimlik kapsamında ayrı görsel karakteristiklerinin olduğunu vurgulamıştır. Bu ayırıcı özelliklerin ise yapının yüksekliği, kat adedi, insan ölçüsü ile olan ilişkisi, cephede kapı, pencere boyutları ve tipleri, bunların cephe üzerindeki oranları, çatı formu, kapalı ya da açık çıkmaları, saçak ve parapetler, cephedeki süslemeler gibi farklı biçimsel özelliklerle okunabileceğini belirtmiştir (Erton,1995). Birçok yapının oluşturduğu yerleşimlerde ise yapıların biraraya geliş şekilleri, yerleşimdeki dolu- boş oranları, biraraya gelen mekânların birbiri ile olan ilişkileri, yerleşimdeki yoğunluk, ulaşım ağı ile olan ilişkiler, yapı biçimleri yerleşimlerin görsel karakteri hakkında bilgi vermektedir.

Tüm bunların yanında günümüzde küreselleşmeyle birlikte görülen bireyselleşme ve seri üretime geçiş sonucunda mimarların toplumun ve kullanıcının gereksinimlerini göz ardı ederek kendi kimliklerini yapıya yansıtmasıyla birbiriyle uyumsuz kimliksiz yapılar ortaya çıkmaya başlamıştır (Taş, 2005). Çevre verilerinin göz ardı edilmesi ve uygulanan tip plan anlayışıyla birbiriyle ve çevreyle uyumsuz, toplumun sahip olduğu kültürü, alışkanlıkları, gereksinimleri göz ardı eden yapı ve yapı toplulukları yapıların mimari kimliğini, dolayısıyla da kent kimliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenle tasarlanan yapıların yerleşimle uyum içinde yapılması, yapının yapıldığı yerleşimde yaşayan kişilerin kültürü ile yapısal özelliklerin uyuşması kimlik açısından önem taşımaktadır.

2.3. Mimari Kimlik Bileşenleri

Yapı veya yapı topluluğunun oluşumunda işlev, malzeme, teknik, yapım, strüktür, kütle, mekân biçim, oran, stil vb. soyut ve somut tüm bileşenler bağımsız kimliklerini bir yana bırakıp biraraya gelerek yeni ve tek bir kimlik oluştururlar. Bu bileşenlerin her biri yapıya ayrı ayrı görsel özellikler kazandırarak, yapının bir bütün halinde mimari kimliğini ortaya çıkarırlar (Akçay Özsavaş, 2011). Bu mimari kimliğin oluşumunda yapının mekânsal gerekliliklerinin yanında yapı kütlesi, iç mekân ve dış

mekânlardaki hâkim renk, yüzeylerin sahip olduğu doku ve yapıya ait elemanların ölçüleri ve oranları, ışık ve gölge gibi faktörlerle birlikte yapının bulunduğu çevredeki toplumsal değerler de etkin rol oynar (Ergünay Kurtçu, 1999).

Yapay çevreden kaynaklı olan etkiler bölgedeki yapıları çevrenin özellikleri ve bu çevrede kullanılan yapı teknolojilerini kapsamaktadır (Cordan, 2002). Yöresel malzemelerin yanı sıra, yapının bulunduğu bölgedeki gelişmişlik düzeyi, ekonomik durum ve teknolojideki gelişmeler yapıların yeni malzeme kullanımı veya yeni teknoloji kullanımıyla şekillenmesine olanak tanıyarak yapıya farklı karakter kazandırabilmektedir.

Krier (1992) mimari kimlik bileşenlerini yapının iç mekân tipolojisinin, cephe tipolojisinin ve zemin kat-bina formu ilişkisinin oluşturduğunu söyler. Meiss (1997) ise mimari kimliği belirleyen bileşenleri 6 grupta toplamıştır. Bunlar; boşluklar, cephe düzeni, cephe(bina) köşeleri, malzeme, teknoloji kullanımı ve mekândır (Akçay Özsavaş, 2006).

Ching(2004) ise mimari bileşenleri ana elemanlar, biçim ve biçimin özellikleri, mekân ve mekânı oluşturan elemanlar, mekân organizasyonu ile bu elemanların düzenleme ilkeleri şeklinde genel bir sınıflandırma yaparak mimari kimliği ayrıntılı bir şekilde incelemiştir (Ching, 2004).

Sonuç olarak mimari kimlik yapısal öğeler, yapıların yerleşim özellikleri, mekânsal özellikler ve cephe üzerinden okunabilmektedir. Yapılar yerleşme ölçeğinde incelendiğinde yapının yönelimi, yerleşim örgüsü ve kompozisyonu ile yerleşim dokusu, bina ölçeğinde inceleme yapıldığında ise yapı formu, mekânsal özellikler olan mekân kompozisyonu, mekân kurgusu ve mekânın fiziksel özellikleri ile cephe özellikleri bize yapının veya yapı topluluklarının mimari kimliği hakkında bilgi vermektedir. Bu bileşenler yapının çevresiyle kurmuş olduğu bağlamla birlikte yapıya kimlik kazandırmıştır. Yapı üzerinde, yapı içindeki ve yapının dışında yer alan mekânlarda yapı bileşenleri ile yapı kendini ifade etmiş ve bütün olarak kimlik kazanmıştır.

2.3.1.Yerleşim özellikleri

Mimari kimliğin okunabilmesini sağlayan pek çok bileşen vardır. Bunlardan birincisi biçimdir. Biçim kullanıcının cismi tanımlayabilmesini sağlayan ilk özellik (Çırak, 2008) olmasından dolayı önemli bir yere sahip olup, nesnelere hakkında ilk fikir edinilmesini sağlamaktadır. Onat (1995) biçim kavramını; nesnenin genel hatlarını belirleyen ve sınırlarının sürekliliği ile oluşan biçimsel düzen olarak tanımlamıştır (Onat, 1995).

Ergünay Kurtçu ise (1999) biçimi nokta, çizgi, yüzey, mekân ve kütlelerin düzenlenmesi ile oluşmuş olan sonuç ürün olarak tanımlar. Biçimin gereksinimlere uygun bir şekilde şekillendiğini, bu biçim oluşturulurken de uygun malzeme, strüktür ve teknik kullanıldığını belirtmiştir (Ergünay Kurtçu, 1999).

Güneş, yağmur, rüzgâr gibi iklimsel verilerin etkisiyle ve onlara karşı alınan önlemler biçim üzerinde en etkileyici unsurlar olmuştur (Cordan, 2002). Örneğin; soğuk iklim yapısal öğeleri birarada tutarken, sıcak iklimde ise yapı öbekleri birbirinden ayrı veya avlu çevresinde konumlanabilmektedir (Ataç, 2006). Kütlelerin yüzeyleri, çatı örtüsünün biçimi iklimsel şartlarla birlikte şekillenmekte, kütlelerin düzenlenme biçimi ve doluluk boşluk oranları yapının biçiminin oluşmasında etkili olmaktadır.

Biçimi etkileyen diğer unsurlar ise yine doğal çevreden kaynaklı olan arazi yapısı ve mevcut malzeme olanaklarıdır (Cordan, 2002). Her bölgenin iklimi ve o iklime uygun kullandığı ve işlediği malzemenin farklı olması form üzerinde etkili olmuş ve malzemenin el verdiği ölçüde biçimlenmeler oluşmuştur.

Broadbent (1973) biçimin oluşmasında 4 farklı tasarım yönteminin kullanıldığını ifade eder. Bunlar; Pragmatik, analogik, kanonik, ikonik tasarımdır (Akçay Özsvaş, 2006). Başka bir grup ise tasarımın düşünce ve sürece dayandığını söylemiş, bu düşünceye dayanarak yapının rutin tasarım, yenilikçi tasarım ve yaratıcı tasarım gibi yaklaşımlarla biçimlendiğini söylemiştir (Akçay Özsvaş, 2006). Uraz (1993) mimari biçimin oluşumuna etki eden düzen ve düzenlemeleri geleneksel (tipolojik), topolojik ve geometrik olarak gruplandırırken Ataç (2006) Uraz'ı kaynak alarak bu düzenleri

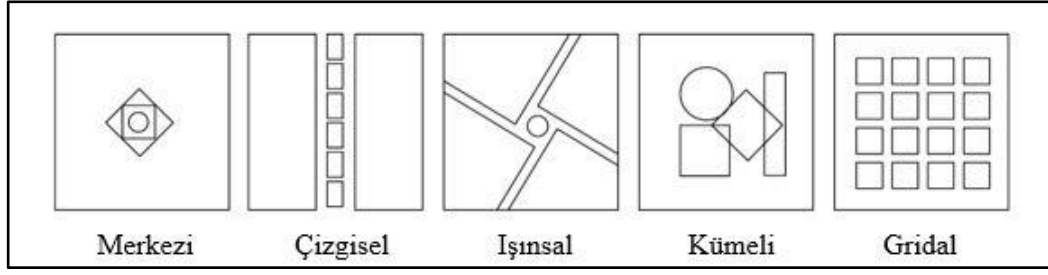
geleneksel (tipolojik), topolojik, geometrik, pragmatik (yararsalıcı) ve analogik (benzeşimsel) olarak kategorize etmiştir (Çırak, 2008).

Tipolojik düzenleme daha önceden yapılmış, geleneksel olana gönderme yapar (Çırak, 2008). Tip çözümlere dayalı olarak oluşturulmuş bu düzen belli kültüre ait kişilerin yaşam şekillerini yansıtmakta olup, kültürel kaynaklı olarak oluşarak, yapıların yapım süreçlerini ve bireylerin yaşam şekillerinin etkileşimiyle oluşur (Ataç, 2006).

Topolojik düzenler bir parçanın diğeri ile etkileşim içinde olduğu birleşebilir yapıdaki biçimsel strüktürlerdir. Çevresel bir oluşumda topolojik bir düzen oluşurken merkez (yer), yol (yön), ve alan gibi temel kavramların kurduğu ilişkiler söz konusudur (Ataç, 2006). Topolojik düzenleme biçimsel düzenlemede yerleşim düzenlemesi ile alakalı bir görsel tanımlama getirir. Merkezi, çizgisel, ışınsal, gridal, kümeli gibi görsel düzenlemeler topolojik düzenlerin görsel biçimlendirmelerine örnektir (Çırak, 2008).

Ching (2004)'e göre ise mimari formlar 5 farklı şekilde düzenlenmektedir. Bunlar; merkezi, ışınsal, doğrusal, küme ve gridal organizasyon olmak üzere sınıflandırılmıştır (Şekil 2.3);

- Merkezi Organizasyon: Merkezi bir form etrafında ikincil formlardan kurulu düzeni temsil eder.
- Doğrusal Organizasyon: Birden fazla formun bir eksen veya doğrultu oluşturacak biçimde düzenlenmesiyle oluşur.
- Işınsal Organizasyon: Merkezi konumdaki bir formdan dışarıya doğru açılar oluşturarak yayılan diğer formların düzenlenmesiyle oluşur.
- Kümesel Organizasyon: Benzer görsel özelliğe veya birbirine yakın biçimlere sahip formlardan oluşturulan bir düzenlemedir.
- Gridal Organizasyon: Modüler formların grid sistemler içine entegre edilmesiyle oluşturulan düzenlemelerdir (Ching, 2004).

Şekil 2.3. Mimari formların görsel düzeni (Ching,2004)

Mimari formların düzenlenmesinde belirli yaklaşımların olduğunu söyleyen Onat (1995) ise mimari formların düzenini şu şekilde sınıflandırmıştır;

- Noktasal Düzenlemeler: Tek bir yapının egemen olduğu, yoğun bir karakter gösteren düzenlemelerdir. Bu düzenlemeye örnek olarak University of Baghdad gösterilebilir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. University of Baghdad, Baghdad (Url-1)

- Kümesel Düzenlemeler: Bütünü oluşturan birden fazla formun olduğu, tek bir kütlelerin egemen olmadığı kütleler topluluğudur. Bu düzenlemeye örnek olarak ODTÜ Mimarlık Fakültesi verilebilir (Şekil 2.5).

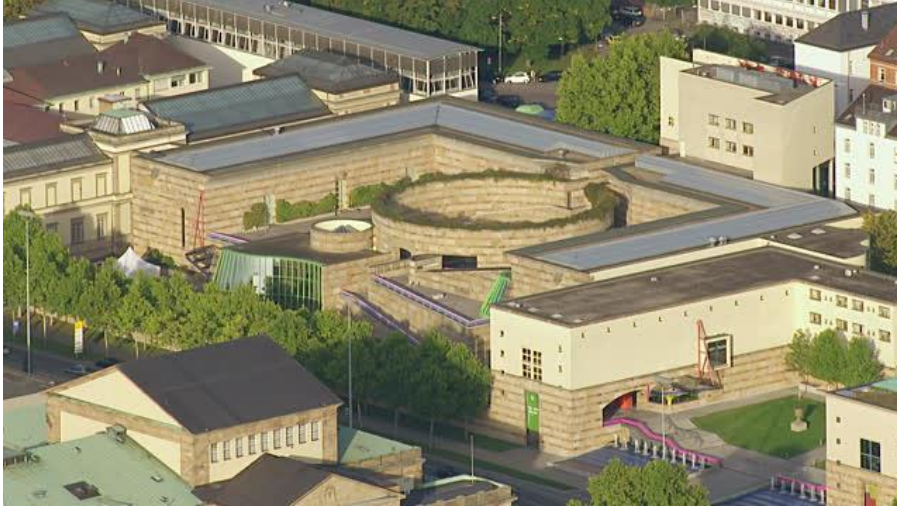
Şekil 2.5.ODTÜ Mimarlık Fakültesi Binası, Ankara (Url-2)

- Çizgisel Düzenlemeler: Noktasal düzenlemenin aksine formun devamlılığını gösteren çizgisel bir düzenlemedir. Örnek olarak Hiroşima'daki Peace Memorial Museum yapısı gösterilebilir (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. Peace Memorial Museum, Hiroshima (Url-3)

- Sarmal Düzenlemeler: Çizgisel düzenin kapanma eğilimi göstererek boşluğu sarak dış mekâna sınırlama getirmesiyle oluşan düzenlemelerdir. L, N, C, U düzenlemeleri en tipik örneklerdendir. Stuggard'daki Ms Aerial Zi Shot of State Gallery yapısı bu düzenlemelere örnek olarak verilebilir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. Ms Aerial Zi Shot of State Gallery, Stuttgart (Url-4)

- İşınsal Düzenlemeler: Birden fazla formun bir merkezde birleşecek şekilde düzenlemesidir. Bütünsel form çeşitli yönlere doğru açılarak dış mekânın birbirinden ayrılmasını sağlar. Essex Üniversitesi bu düzenleme ilkeleri ile kurgulanmıştır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8. University of Essex, Colchester (Url-5)

- Salkımsal Düzenlemeler: Belli bir kuralı olmayan yaygın düzenlemelerdir. Form kümelerini birbirine bağlayan ve ilişkilendiren bağlayıcılar vardır. Şekil 2.9'da salkımsal düzenlemelere Twente Üniversitesi örnek verilebilir.

Şekil 2.9. Twente University, Hollanda (Url-6)

- Izgarasal Düzenlemeler: Formun bütününi oluşturan modüllerin bir ızgara sistemi içerisinde tek formun veya birkaç formun tekrarlanmasıyla elde edilen düzendir. Centraal Beheer Offices yapısında kare formun bir ızgara sistemi üzerinde tekrarlanması ızgarasal düzene örnek olarak verilebilir (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Centraal Beheer Offices, Hollanda (Url-7)

Geometrik düzen ise topolojik düzenden farklı olarak geometrinin getirdiği kurallar çerçevesinde şekillenmekte olup üçgen, kare vb. ifadelerle yapının nitelendirilmesini sağlamaktadır (Çırak,2008). Broadbent (1984) bu düzeni, iki ve üç boyutlu geometrik sistemlerin biraraya getirilmesiyle oluşturulan biçim olarak tanımlamıştır. (Ataç,2006). Geometrik sistemin yasa ve kurallarına uyularak yapılan, ayrıntıda

bütüne oransal bir düzene dayanan (grid, yüzey orantı sistemleri, aritmetik ve geometrik sistemler vb.) bu sistemde, ölçü ve oran, kütle, yüzey ve mekânlar arası ilişkiler boyutsal ve modüler bir bağlantıya sahiptir (Ataç, 2006).

Pragmatik düzen daha çok malzemenin el verdiği ölçüde biçimlerin meydana gelmesi ile oluşmaktadır. Belli iklim ve yaşam koşullarında önceden keşfedilmiş, genellikle yöresel olan malzemelerin kullanımıyla oluşturulan bu biçimler yaratıcılık yönü buldurmeyen, eski biçimlerin tekrarıyla oluşmuş biçimlerdir (Çırak,2008). Pragmatik düzende deneme yanılma yolu kullanılarak en yararlı çözüme ulaşılması amaçlanır. Tasarımdan yıkım aşamasına kadar geçen süreçte, kullanılan gereç seçimi, bakım onarım masrafları, eldeki kaynakların verimli biçimde kullanılması ve çevreye uygunluğunda yararlılık amacı esastır. Biçim ve mekânsal düzenlemeler de yararlılık esasına göre düzenlenerek malzeme ve işlevin getirdiği en uygun biçim oluşturulmaktadır (Ataç,2006). Şekil 2.11’de Afrika Mali’de kerpiç malzemedan yapılmış olan Dejenne Ulu Cami pragmatik tasarım yaklaşımına örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 2.11. Ulu Cami, Dejenne (Url-8)

Analojik düzende ise daha önceden var olan bir biçime benzerlik oluşturarak görsel unsurlar ve simgeler ifade edilmektedir. Bu yaklaşımla oluşturulmuş olan biçimler benzetildikleri nesnenin, kurgunun imge ve doğanın etkisini yüklenmektedirler (Çırak,2008). Şekil 2.12’de Dubai’de yapılan Yelken Otel, yelken biçiminin kullanılmasıyla tasarlanmış olup analojik düzende tasarıma örnektir.

Şekil 2.12. Yelken Otel, Dubai (Url-9)

2.3.2. Bina / Bina gruplarının özellikleri

Bina ve bina gruplarına ait özellikler yapı özellikleri, mekan özellikleri ve cephe özellikleri üzerinden incelenecektir. Mimari kimliğin oluşmasında etkili olan faktörlerin binaya ait bileşenler üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu araştırılmıştır.

2.3.2.1. Yapı özellikleri

Biçim mimari bir ürünün kütle, mekân, cephe gibi yapısal öğelerinin biraraya gelmesiyle oluşmuş, yapının belirleyici niteliklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Onat (1995) yalnızca kütle ve mekânların değil çatı, cumba gibi parça ve yapı elemanlarının da biçimleri olduğunu söylemiştir (Onat, 1995).

Biçimlendirmede temel amaç gereksinimlere uygun bir şekilde mekân yaratmak olmuştur. Bu mekân yaratılırken de gerekli donanım araç ve gereçler, insan sayısı, gereken hava miktarı gibi faktörler mekânın büyüklüğünü belirlemede bir ölçüt olmuş, insan ölçüleri, görme duyma özellikleri, aydınlık, sessizlik, ısı değerleri gibi etkenler mekâna etki ederek yapının bir bütün halinde biçimlenmesini sağlamıştır (Ergünay Kurtçu, 1999). Bu faktörlerin yanı sıra yatırımın amacı, işlevsel gereklilikler, kullanıcı

eğilimleri, arsa – çevre verileri, teknoloji kullanımı, finansman, kaynaklar, standartlar, imar kuralları, mimarın bilgisi, kültürü, yeteneği, dünya görüşü, değer yargıları, amacı, psikolojisi gibi faktörler de yapının kendine özgü biçiminin oluşmasında etkili olmuştur (Onat, 1995).

Biçimsel özellikler yalnızca somut değerlerden değil, ürünün ait olduğu toplumun sosyal ve kültürel özellikleri gibi toplumun soyut değerlerden de etkilenerek, ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmiş ve toplumun sahip olduğu özellikleri yansıtan önemli bir bileşen haline gelmiştir (Ergünay Kurtçu, 1999).

Mimaride biçim yapının genel düzenini ifade eden form kavramıyla kullanılmış (Çırak, 2008), form nesnenin genel biçimini belirleyen sınırların sürekliliği ile ifade edilen, yapının etkileşim içinde olduğu çevreden etkilenerek simgesel anlamlar taşıyan bir bileşen haline gelmiştir (Erdolu Yakut, 2008).

Cordan (2002) ise bu çerçevede mimari formun, biçimin görsel özellikleri, formu oluşturan bileşenlerin birbirleri ile ilişkileri, organizasyonları ile formun anlamı üzerinden tanımlamanın mümkün olduğunu dile getirmiştir (Cordan, 2002).

Ching'e göre bu biçimin algılanmasını sağlayan özellikler şekil, ölçü, renk, doku, konum, yönelme ve görsel süredurum yani biçimin yoğunlaşma ve durağanlık derecesidir. Yani biçim formun karakteristik tanımlayıcısıdır (Ching, 2004).

Biçimin algılanmasını sağlayan özelliklerden biri olan ölçü formun kendi içinde ve diğerleriyle olan oranlarıyla saptanır (Ching, 2004). Bir yapı ögesi veya mekânın diğer biçimlerle bağlantılı olarak nasıl algılandığını, yapı, insan boyutları ve çevreyle olan ilişkisi tanımlar. Yapının fiziksel çevresi, çevreye göre ölçülü olunması bağlamında yapı biçimlenişinde önemli bir etken olmaktadır. Örneğin Gotik bir katedralin kent mekânı ile olan ilişkisi ile meydan ortasına yerleştirilen bir anıt arasındaki boyutsal ilişkiler farkları algıyı farklılaştırmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999). Oranlardaki farklılık insanda farklı etkiler oluşturabilmekte ve genel olarak mimari insan boyutları üzerinden değerlendirilmektedir. Bu etkiler insanların yaşayış tarzlarının da bir göstergesi olabilmekte gelenek ve kültürle paralel olarak oluşabilmektedir (Çırak, 2008).

Renk ise formun görsel etkisini oluşturan ve çevresinden kolayca ayırt edilmesini sağlayan en önemli özelliklerden biri olmuştur. Formun sahip olduğu doku da biçimin dokunsal ve yansıtma özelliklerini etkilemektedir. Form bulunduğu çevredeki görsel algıya, çevredeki belirli noktalara veya o formu izleyen kişiye doğru yönelmesine bağlı olarak farklı görsel etkiler oluşturabilmektedir. Formun yoğunluk ve denge düzeyi de biçimin görsel özelliklerini oluşturmada etkili faktörlerden olmuştur (Ching, 2004). Hacimsel ya da görsel öğelerin aks sitemine göre durumu görsel denge değerini ifade eder. Mimarlıkta 3 tip denge söz konusudur. Bunlar; Simetrik denge, asimetric denge ve ışınsal (radyal, odaksal) dentedir. Simetrik denge kesin, kararlı bir izlenim vermesinin yanında monoton ve sıkıcı bir etki yaratmaktadır. Asimetric denge ise yarattığı devinimden dolayı ilgi çekici ve canlı bir etkiye sahiptir. Aynı şekilde ışınsal denge de dikkat çeken ve heyecan uyandıran bir etki sunmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999).

Ching (2004) mimari biçimleri düzenli ve düzensiz biçimler olarak ikiye ayırmıştır. Düzenli biçimler düzgün geometrik biçimleri oluştururken düzensiz biçimler ise düzgün geometrik biçimlerin düzensiz kullanımlarını içermektedir. Küre, silindir koni, piramit, küp gibi biçimler düzenli biçimlerken, farklı formların biraraya gelmesiyle oluşmuş olan biçimler ise düzensiz olarak adlandırılmaktadır (Ching, 2004).

Ergünay Kurtçu (1999) ise biçimi 2 ayrı gruba ayırmış geometrik biçimleri kurallı biçimler amorf biçimleri ise kuralsız biçimler olarak adlandırmıştır (Ergünay Kurtçu, 1999). Krier (1991) formları düzenli geometrik veya düzensiz karmaşık olarak Ching'e benzer bir sınıflandırma yapmıştır (Cordan, 2002). Özer (1993) ise mimari formları rasyonel ve irrasyonel formlar olarak kategorize etmiştir (Özer 1993). Düzensiz ya da irrasyonel olarak tasarlanan formlar ilgi odağı oluşturmayı amaçlayan biçimler olarak değerlendirilmiştir (Çırak, 2008). Düzenli mimari biçimlere Şekil 2.13'deki silindirik biçimde tasarlanmış, bugün müze işlevinde kullanılan Melnikov Evi, düzensiz mimari biçimlere ise Şekil 2.14'deki Guggenheim Müzesi örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 2.13. Melnikov House, Moskova (Url-10)

Şekil 2.14. Guggenheim Müzesi, Bilbao (Url-11)

Ching (2004) bu asal şekillerin yorumunu ise şu şekilde yapmıştır; Daire, durağan ve içe dönük bir figürdür. Merkezîyetçiliği temsil eder. Üçgen durağanlığı anlatır ve kenarları üzerine oturtulduğunda istikrarlı köşeleri üzerine oturtulduğunda ise gösterdiği düşme eğiliminden dolayı dinamik bir etki verir. Kare sadeliği temsil etmekte olan, yönelimi olmayan nötr bir şekildir (Ching, 2004).

Yapılar aldıkları biçimlere göre kişilerde farklı etki bırakabilmektedir. Genel anlamda yatay biçimler huzur ve rahatlık hissi verirken dikey biçimler ululuk, yücelik hissi uyandırmaktadır (Yılmaz, 2004).

Yılmaz(2004) biçimlerin kişilerde uyandırdığı hisleri şu şekilde özetlemiştir;

- Dengesiz Biçimler: Gerilim duygusu
- Basit, yumuşak çizgiye sahip kavisli biçimler: Rahatlık, gevşeme, dinlenme ve huzur duygusu
- Eğimli, eğri, kırık dengesiz biçimler: Korku duygusu
- Yuvarlak biçimler, aç ve kavislerin birlikteliği: Sevgi duygusu
- Alçak, yatay biçimlere zıtlık oluşturacak biçimler: Saygı ve hayranlık duygusu
- Yumuşak akıcı biçimler: Neşe duygusu
- Zorlayıcı olmayan strüktürel biçimler: İç kapanma ve düşünme duygusu
- Cesur biçimler: Dinamik ve hareket duygusu vermektedir (Yılmaz, 2004).

Çırak (2008), geometrik ve serbest biçime sahip olan yapıların bıraktığı etkileri farklı çalışmalar üzerinden derleyerek bir çizelge oluşturmuştur (Çizelge 2.1). Kare form genel olarak dinamik ve güçlü bir etki bırakırken dairesel form durağan, rahat, dinlendirici bir etki bırakmış, üçgen form ise dengesiz, rahatsız bir etki vermiştir (Çırak, 2008). Balkan (1996), kare formlu mekânları en basit, en akılcı, yaşanabilir, en kolay yararlanılan biçim olarak değerlendirmiştir (Balkan, 1996).

Çizelge 2.1. Biçime bağlı etki araştırmaları (Çırak, 2008)

Biçimsel Adlandırma	Geometrik Form			Serbest Form				
	Kare	Üçgen	Daire	Eğrisel Çizgiler	Açık Çizgiler	Düz Çizgiler	Organik Çizgiler	
Etkiler	Aydınlı (1986)	Dengeli Dinamik	Dengesiz Rahatsız	Rahat Dinlendirici	Rahat Dinlendirici	Dengesiz Rahatsız		
	Turuthan (1987)	Sert	Sert	Yumuşak	Yumuşak	Sert		
	Ünügür (1989)	Bütünlük Eşitlik		Üstünlük Sonsuz denge	Esneklik Yumuşaklık Tereddüt		Rijitlik Kuvet	
	Zevi (1990)	Bütünlük Doğruluk		Yetkinlik En son yasa				
	Muhçu (2003)			Güç Evrensellik Eşitlik Anıtsallık Sonsuzluk				

Çizelge 2.1. Biçime bağlı etki araştırmaları (Çırak, 2008) (devam)

Etkiler	Ching (2004)	Sadelik Ussallık	Durağan	Merkezi Durağan				
	Yılmaz (2004)			Sevgi	Rahatlık Gevşeme Dinlenme Huzur	Korku	Saygı	
	Genel Görüş							Benzetilen Organizma

Ünügür(1989) yukarıdaki tabloda verilen biçimlerin etkilerine ek olarak çizgilerin yaratmış olduğu etkileri şu şekilde sınıflandırmıştır;

- Yatay çizgi: devamlılık, rasyonellik, durağanlık
- Düşey çizgi: sonsuzluk
- Düz hat: rijitlik, kuvvet
- Eğri hatlar: esneklik, yumuşaklık, tereddüt
- Spiral hatlar: Dünyasal sorunlardan kopma, yükselme (Çırak, 2008).

Betonarme bir sistemde taşıyıcı ögelerin dış mekana yansıtılmasıyla benzer etkiler oluşmakta kolonların sürekliliği düşey bir etki, kirişlerin sürekliliği yatay bir etki tüm taşıyıcı ögelerin birarada kullanımı ise nötr bir etki vermektedir (Ergünay Kurtçu, 1999).

Sonuç olarak iklim, topoğrafya ve yapay çevre gibi fiziksel etkenlerin yanı sıra kültür, gelenek-görenek, din, yasal düzenlemeler gibi sosyo- kültürel değerlerin de etkisiyle birlikte form oluşmakta, yapısal özellikler şekillenmektedir. Form oluşumunda kullanılan farklı yollar bu tür etmenlerin yanı sıra mimarın da üslubu ve dünya görüşüyle doğrudan ilişkilidir. Form tüm bu etmenlere bağlı olarak tek bir kütlede oluşabileceği gibi farklı veya aynı formların biraraya gelmesiyle farklı düzenlerde oluşturulabilirler. Kurulmuş olan bu düzenler yapıların ve bulunduğu çevrelerin kimliğini yansıtmakta ve o bölge hakkında genel bir algı oluşturmamıza yardımcı olmaktadır.

Yığma sistemlerin yerini betonarme ve çelik sistemlerin almasıyla birlikte gelişen teknoloji yeni sistemler üretmiş, üretilen bu sistemler yapının taşıyıcı strüktürünü etkileyerek geniş açıklıkların geçilebilmesini ve düşeyde çok katlı yapıların yapımına

olanak sağlayarak farklı kütle biçimlerinin oluşmasına olanak sağlamıştır (Ergünay Kurtçu, 1999).

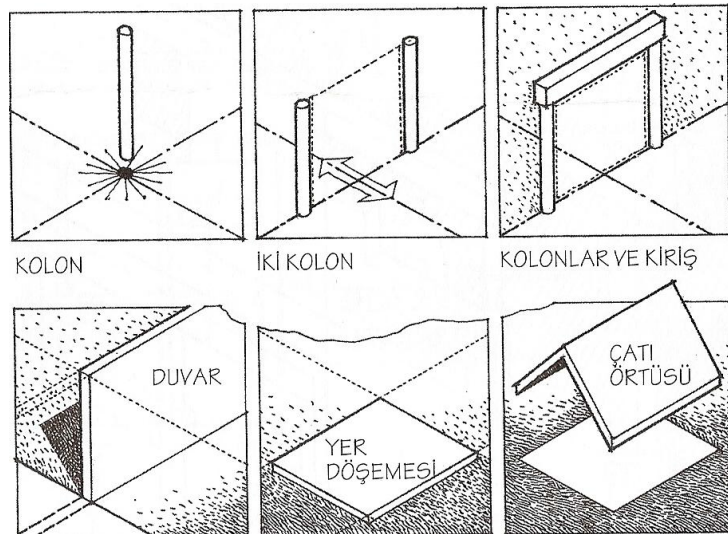
2.3.2.2. Mekânsal özellikler

Her canlı kendilerine korunaklı bir yaşam alanı oluşturmak için mekânı yaratmıştır. Geçmişten günümüze canlıların yaratmış olduğu bu mekânlar ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmiş, değişim göstermiştir.

Doğan Hasol'un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde mekân şu şekilde tanımlanmıştır: *“ İnsanı fiziksel çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemler sürdürmesine elverişli boşluk; boşluğun sınırlandırılmasıyla ortaya çıkan ve içindekilerin görsel izlenim ve algısına açık, belirleyici ortam.”* (Hasol, 2012).

Arabulan (2008) ise mekânı, insanların eylemlerini sergilediği, onları kuşatan ve aitlik duygusu veren, yatay ve düşey elemanların farklı kompozisyonlarıyla sınırlanmış olan hacimler olarak tanımlamaktadır (Arabulan, 2008).

Ching(2008)'e göre mimari ölçekte iç mekân doğrusal kolon, kiriş, düzlemsel duvarlar, döşemeler ve tavandan oluşur. Bu öğeler iç mekânı dış mekândan ayırmayı, iç mekânın sınırlarını belirlemeyi ve yapının biçimlenmesini sağlar (Şekil 2.15) (Ching, 2008).

Şekil 2.15. İç mekânı tanımlayan öğeler (Ching, 2008)

Kuban (2002)'a göre boşluğun sınırlandırılması düşüncesi mimari mekânın başlangıcı olduğunu ve buna ek olarak mekân diye adlandırılan bu boşlukta sadece boşluk ve hacim değerleriyle bir mekânın tanımlanamayacağı ve mimari mekânın biçimsel olduğu kadar insan yaşamına ilişkin fizyolojik, toplumsal ve psikolojik ihtiyaçları karşılaması gerektiğini belirtmiştir (Kuban, 2002).

Sosyal bir ürün olan kimlik, mekânın kullanıcıları üzerinde belirleyici bir değere sahiptir. İnsanlar yaşadıkları mekânlarla kendilerini ilişkilendirerek o mekâna karşı bir aidiyet duygusu geliştirmiştir. Yaşanılan veya yaşanılmış olan bu mekânlar kişinin kimliğinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bireyler yaşadıkları bu mekânlarla kendilerini ifade etmiş ve tanımlamışlardır (Çetin,2015). Benjamin (1995) insanların bir mekânda yaşarken orada kendinden izler bıraktığını, aynı zamanda mekânın da içinde yaşadığı toplumun kimliği üzerinde etkili olduğunu söylemiştir. Böylece kimlik mekânın bir uzantısı olmakta ve mekândan izler taşımaktadır (Çetin, 2015).

İnşa edilmiş olan mekân kimliği, üzerinde yaşayan toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, ihtiyaç duyduğu gereksinimleri ve toplumun karakterini yansıtarak toplum kimliği üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmuştur. Brooker ve Stone (2012b) bir binanın iç mekânının konumlandığı yerin doğasını ve kentsel özelliklerini yansıttığını söylemiştir (Brooker ve Stone, 2012b).

Mekânın fiziksel yapısı ve barındırdığı aktiviteler ile birlikte bu mekânı deneyimleyen kullanıcılar o mekânın diğer mekânlardan ayrılmasını sağlayarak mekâna kimlik kazandırmışlardır (Erdolu Yakut, 2008). Mekân kimliğinin oluşturulması iki şekilde sağlanabilir; Bunlardan biri var olan çevredeki yapı mirasının, biçimlerin, kalıpların, yapı malzemelerinin korunması ve üslup tutarlılığının sağlanmasıyla mümkünken, diğeri ise gelişen bir alandaki yeni tasarımlarla çevrede yeniden bağlamın inşa edilmesiyle olabilmektedir (Arabulan, 2008).

Mekân içten dışarıya doğru gelişmektedir. Mekân işlevlere bağlı olarak öncelikle içte biçimlenme ve boyut kazanmakta sonrasında strüktürle bütünleşerek dışarıya yansımaktadır. Mekânın oluşumunda çevresel, toplumsal, yasal, ekonomik, teknolojik faktörlerin yanı sıra mimarın kimliği de etkili olabilmektedir. Mekân ışık, ses, renk,

koku gibi fiziksel gereksinimlerin yanında insanların çeşitli gereksinimlerini de karşılayabilecek şekilde düzenlenmelidir (Ergünay Kurtçu, 1999).

Mimari yapılar çoğu zaman belirli bir çevrenin bağlamına yerleşmiş o konuma özgü bir biçimlenmeye ve mekân anlayışına sahip olmuşlardır. Bu bağlam iklimsel koşullar, topoğrafya, yapay çevre ve manzara gibi faktörlere bağlı olarak kurulmakta, toplumun sosyal ve kültürel özelliklerinden de etkilenerek mekânın yapısal öğelerine (duvar, döşeme, çatı) bu öğelerin düzenlenmesine ve mekânın fiziksel özelliklerine (renk, doku, boyut vb.) etki etmektedir. Yapı veya yapı topluluklarına ait mekân öğelerinin ve mekâna ait fiziksel özelliklerin iç ve dış mekânda birbiri ile bütünlük içinde kullanılmasıyla ortak bir dil sağlanarak o yere veya yapıya özgü mimari kimliğin oluşumu sağlanmaktadır.

Mekanın fiziksel özellikleri: Mimari yapının kimlik kazanmasında yapının biçiminin olduğu kadar yapı yüzeyinin taşıdığı renk, malzeme, doku gibi cepheye karakteristik özellik veren elemanların da önemli bir yeri vardır (Taş, 2005). Renk, malzeme, doku gibi görsel özellikler belli seviyedeki ışık miktarıyla birlikte yapının algılamasını sağlayarak görsel bir değerlendirme yapmasına olanak sağlar.

Kullanılan malzemenin de bir renge sahip olması malzeme ve renk bileşenlerinin ilişki içinde olmasına neden olmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999) . Mekânda kullanılan malzemeler, renk ve ışığın mekânsal etkisini doğrudan etkileyebilmektedir (Ayber, 2012). Ünver (1999) malzemenin yansıtma değerinin, rengine, pürüzlülüğüne bağlı olarak değişebilmekte olduğunu, yüzeylerin açık veya koyu tonda olmasını ise, aydınlık düzeyi, ışık rengi, aydınlatmanın doğrultusal yapısı, gölge niteliği, aydınlık dağılımı gibi niteliklerle malzemenin görünürlüğünü etkileyerek mekân kimliğini belirlemede etkili olduğunu belirtmiştir (Ayber, 2012). Renk, malzeme ve ışığın uygun ölçeklerde doğru ve yerinde kullanımı toplumun ve toplumda yaşayan bireylerin estetik değerlerini yansıtacak şekilde uyumlu ve konforlu bir çevrenin yaratılmasıyla mimari kimliğin oluşumunu sağlamaktadır.

Renk: Işığın bir nesne üzerine çarpmasıyla yansıyan ışıklardan, gözümüzde oluşan her duyuma renk denilmektedir (Güller, 2007). Renk biçimlere nitelik kazandırarak

onların fark edilmesini sağlamaktadır. Doku, ışık ve malzeme ise renk algılamasını artıran unsurlar olmuştur. (Şekerci vd. ,2016)

Rengin bilinçli bir şekilde kullanımı çevrenin ve yapıların kimlik kazanmasını sağlayarak insanlara ait olma duygusunu vermektedir. Örneğin Mardin evlerinde kullanılan taş malzemenin renginin çevresi ile bütünleşmesi ile oluşan görüntü bölgenin kimliğini ifade eden özelliklerden biri olmuştur. Böylece renk sadece fiziksel bir olgu olarak kalmamış toplumların sahip olduğu değerleri de yansıtan sosyal ve psikolojik bir olgu haline gelmiştir (Şekil 2.16).

Şekil 2.16. Taş Evler, Mardin (Url-12)

Ustaömeroğlu (1999) ilk insanların rengi, dini amaçlar için kullandığını ve uygarlıkların gelişmesiyle birlikte Mısır, Mezopotamya, Çin, Hindistan gibi bölgelerde rengin dini amaçların yanında sembolik kullanımlar içermeye başlayıp mitoloji, astroloji gibi tinsel alanlarda belirleyici rol oynadığını belirtmiştir (Taş,2005).

Birren (1956)'e göre renk mimari bir öge olarak ise ilk olarak Yunan ve Erken Roma döneminde ortaya çıkmıştır. Ustaömeroğlu (1999)'na göre ise renk Bizans ve Erken Gotik dönemlerinde dekoratif amaçlı olarak vitray ve mozaiklerde kullanılmaya

başlanmıştır (Taş,2005). St. Denis of Paris Kilisesi'nde rengin vitray sanatında kullanımı Şekil 2.17'de gösterilmiştir.

Şekil 2.17. St. Denis of Paris Kilisesi, rengin vitray sanatında kullanımı (Url-13)

Ustaömeroğlu (1999) rengin Geç Gotik döneminden itibaren dış cephelerin renksizleşmeye başlamasıyla simgesel ve duygusal anlamını kaybettiğini belirtmiştir (Taş,2005). Rönesans'la birlikte mimaride tek renk kullanımı yaygınlaşmış, beyaz ve krem tonundaki renkler yüzeylerde renkli süslemelere zemin olacak biçimde kullanılmıştır (Şekerci vd., 2016). Barok Dönemde de Rönesans dönemine ait bu anlayış sürdürülmüştür. Ustaömeroğlu (1999) Barok dönemine ait bazı örneklerde nadir olarak yumuşak tonlarda renklerin kullanımının görüldüğünü dile getirmiştir (Taş,2005). Barok dönemi mimari yapılarından biri olan San Pietro Bazilikası'nda kullanılmış olan renkler Şekil 2.18'de görülmektedir.

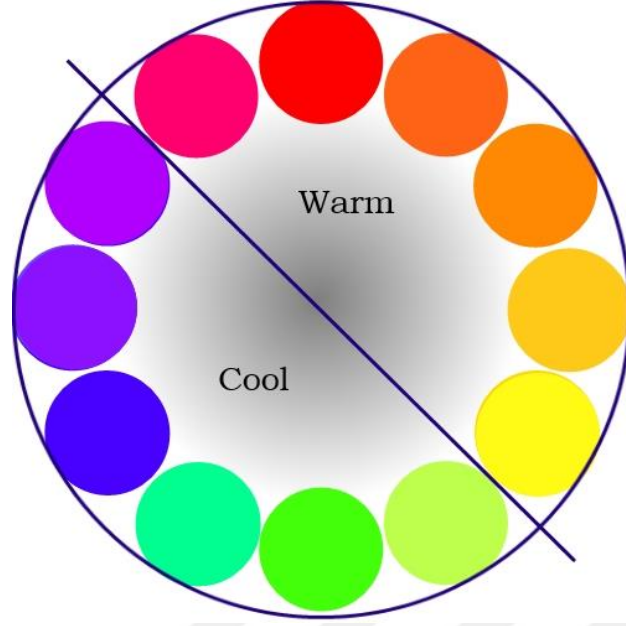

Şekil 2.18. San Pietro Bazilikası, Vatikan (Url-14)

15.yy.-17.yy. arasında canlı göz alıcı renkler tercih edilmiş, çini tekniğiyle birlikte renkte büyük gelişmeler yaşanmıştır. 17.yy.'ın yarısından itibaren kırmızılar kahverengine dönüşmüş, mavi ve yeşil egemenliği artmıştır. 18. yy da renkler birbirine karışıp soluklaşmaya başlamıştır (Şekerci vd., 2016). Modern hareketle birlikte gelen sanayileşme ve hızlı kentleşme rengin mimarideki gelişimini durdurmuş, renge sembolik anlamlardan çok, işlevsel amaçlar yüklemiştir (Taş, 2005). Ural (1999) 1960'lı yıllarla birlikte renk kullanımı tekrar gündeme geldiğini ve rengin abartılı bir canlılıkla günlük yaşamda kullanılmaya başlandığını dile getirmiştir (Taş,2005).

Eski devirlerde renk simgesel amaçlı kullanılmakta iken bugün daha çok işlevsel amaçlı kullanılmaktadır. Kişisel renk tercihlerinin yanı sıra bireylerin mutlu, konforlu, verimli olması için gereksinimlere yönelik renk kullanımı söz konusudur (Zengel ve Kaya, 2007). Böylece renk mekâna kazandırılmak istenilen etkiye göre bilinçli bir şekilde düzenlenmekte, mekâna istenilen karakteri kazandırmaktadır. Mekânda yansıtılmak istenen duygu ön plana çıkarılarak kişilerin mekân içinde sağlıklı, mutlu bir şekilde zaman geçirmesi renk kullanımının bugünkü amaçlarından biri olmuştur.

Renkler şiddetlerine göre ve insanlar üzerinde bıraktığı etkilere göre ikiye ayrılmıştır. Sıcak renkler dalga boyları yüksek olan sarı, kırmızı, turuncu, soğuk renkler ise dalga boyları düşük olan mavi, mor, yeşil gibi renklerdir (Şekil 2.19).

Şekil 2.19. Sıcak ve soğuk renk tonları (Url-15)

Sıcak renkler neşe, canlılık, hareket gibi etkiler yaratırken soğuk renkler tersi etkiler yapmaktadır (Zengel ve Kaya, 2007). Uyarıcı etkiye sahip olan sıcak renkler mekânın küçük ve sıcak, ses düzeyinin yüksek, dokunun yumuşak, işlevin aktif ve dışa dönük, harcanan fiziksel gücün az, mekânda geçirilen sürenin kısa olarak algılanmasını sağlar. Soğuk renklerin ise dikkat ve yoğunlaşma gerektiren ortamlarda kullanılması uygundur ve sıcak renklerin tersi etkiye sahiptir (Güller,2007). Dar, küçük bir oda soğuk renklere boyanarak daha geniş gösterilebilmekte iken, geniş bir oda sıcak renklere boyanarak olduğundan daha dar ve küçük görünmesi sağlanarak mekânın ölçeği ayarlanabilmektedir. Döşeme ve tavanın soğuk renklere boyanması yükseklik algısı verirken, sıcak renklere boyanmış mekânlar daha basık olarak algılanmaktadır. Koyu renkli nesnelere ağır görünürken, açık renkli nesnelere ise hafif bir görünüm vermektedir.

Sıcak renkler, nesneyi bulunduğu çevrede göz önüne çıkarmak, dikkat çekmek, dikkati bir yöne toplamak için kullanılırken, soğuk renkler ise tasarımın çevreyle uyum içinde olmasını sağlayarak öne çıkmasını engellemiştir. Sıcak renklerin küçük yüzeylerde kullanılması yüzeylerin yönlendirici etkisi artırılabilir. Sıcak renkler zemin şekil etkisini güçlendiren ve şeklin soğuk renklere oluşan bir zemin üzerinde daha çok göz önüne çıkmasını sağlayan renklerdir (Taş, 2005). Uyumlu renkler mekânda birlik, bütünlük etkisi yaratırken, farklı renklere oluşan bir düzenleme mekândaki

çeşitliliği arttırmaktadır (Ayber, 2012). Ural (1999) rengin aynı zamanda simetriyi bozmak, benzerlik ve zıtlığın etkisini artırmak ya da azaltmak gibi pek çok özelliğe sahip olduğunu söyler (Taş, 2005). Şekil 2.20’de ışığın mekândaki etkisi görülmektedir.

Şekil 2.20. İç mekânda renk ve ışığın kullanımı (Url-16)

Renkler mekândaki yapısal öğelere biçim vermesiyle birlikte kişide farklı duyguların canlanmasına neden olmuştur. Her mekânın kendine özgü işlevi farklı renk kullanımları gerektirmekte ve kişide farklı etkiler bırakmaktadır. Mekândaki eylem özelliklerine göre kişide olumlu etki bırakacak renkler tespit edilmiş ve sağladığı psikolojik etkiler Çizelge 2.2’de özetlenmiştir;

Çizelge 2.2. İç mekânda önerilen renkler ve etkileri (Özbudak vd., 2011)

Mekân Tipleri	Eylem özellikleri	Önerilen Renk	Psikolojik Etkisi
Yatak Odası	Uyuma Dinlenme Kitap okuma	Mavi, turkuaz, morun açık tonları, açık yeşil, macenta	Rahatlık verir. Dinlendirir. Sakinleştirir.
Oturma Odası, Salon	Oturma Dinlenme TV izleme Bekleme	Açık ve doğal renkler (Beyaz, açık mavi)	Gözü dinlendirir. Huzur verir. Stresten uzaklaştırır.

Çizelge 2.2. İç mekanda önerilen renkler ve etkileri (Özbudak vd., 2011) (devam)

Yemek Odaları, Toplantı Salonları, Çok Amaçlı Salonlar	Yemek yeme Çalışma Eğlence Toplantı, sergi Servis	Sıcak renkler (Turuncu, kırmızı, yeşil)	Mutluluk verir. Davet edici atmosfer yaratır. Canlılık ve hareket verir.
Dans Stüdyoları, Çocuk Odaları, Diskotekler, Lokantalar	Eğlenme Yemek yeme Oyun oynama	Turuncu, kırmızı ve yeşilin tonları	Dikkati ayakta tutar. Enerji verir. Kan dolaşımını hızlandırır. Canlılık ve hareket verir.
Çalışma Odaları, Toplantı Salonları	Çalışma, toplantı	Morun açık tonları, siyah ve kontrast renkler, lacivert, kahverengi	Gücü temsil eder. Konsantrasyon ve otorite sağlama Rahat ve tepkisiz hissettirme
Mutfaklar	Hazırlama Depolama Yemek Pişirme Servis	Yeşil ve sarı tonları	Doğayı çağrıştırır. Güven ve huzur verir.
Islak Hacimler	Yıkama Makyaj	Beyaz, mavi, turkuaz, yeşil tonları	Saflık ve temizlik hissi verir. Doğal elementleri temsil eder. Mekânları geniş gösterir.
Koridorlar, Bekleme Salonları, Fuayeler	Bekleme Geçiş Oturma	Gül rengi, şeftali tonları, morun açık tonları, canlı ve sıcak renkler.	Kendine güven duygusunu harekete geçirir. Huzur verir.

Yapılan psikolojik analizler sonucunda rengin kişiler üzerinde bıraktığı etkilere bağlı olarak mekânın işlevine uygun renkler belirlenerek mekânsal kimlik oluşumuna katkı sağlanmıştır. Böylece mekân kullanıcıları kendilerini buldukları mekâna ait hissetmekte ve konforlu bir şekilde vakit geçirmektedir.

Işık: Işık görüş algısını etkileyen bir özellik olarak çevremizdeki biçimleri ve biçimlere ait renk, malzeme, doku gibi özelliklerin algılanmasını sağlar. Ayber (2012) ışığı nesnelerin doğal hallerinin ve gerçek renklerinin algılanmasını sağlayan, onlara canlılık katarak güzelliklerinin ön planda olmasını sağlayan bir belirleyen olarak tanımlamıştır (Ayber, 2012). Brooker ve Stone (2012b) ışığın en temel materyal olduğunu, ışık olmadan biçimin ve mekânın algılanamayacağını belirtmiş, ışığın farklı kullanımlarıyla algıda farklılıklar yaratarak mekân etkisinin değiştirilebileceğini dile getirmiştir (Brooker ve Stone, 2012b). Işık tasarımda ön plana çıkması istenen öğeleri vurgulayan, gerektiğinde ise bu öğeleri sınırlayabilen en güçlü öğe olmuştur (Fitoz vd., 2007). Şekil 2.21’de ışığın mekândaki nesnelere üzerindeki etkisi görülmektedir.

Şekil 2.21. Işığın iç mekân üzerindeki etkisi (Url-17)

Işık, renk ve oluşturduğu gölgeler ile boyut kazanarak tasarımcının duygu ve düşünceleriyle birlikte mekâna kimlik kazandırmaktadır. İstenilen fizyolojik ve psikolojik etkinin yaratılabilmesi için, renk-gölge-ışık ilişkisine uygun bir şekilde aydınlatma tasarımı yapılması gerekmektedir (Fitoz vd., 2007). İyi aydınlatılmış bir mekân kişinin mutlu ve huzurlu olmasını sağlarken, kötü aydınlatılmış bir mekân ise kişiye tersi duyguları yaşatmaktadır.

Işık, doğal ışık ve yapay ışık olmak üzere 2'ye ayrılır. Doğal ışık kendiliğinden oluşmaktadır. Mevsimlere göre değişiklik gösteren doğal ışık kontrol edilip düzenlenebilmektedir. Örneğin kış güneşi bir mekânın merkezine girdiğinde o mekâna verdiği sıcak etkiyle mekândaki kişilerin kendilerini iyi hissetmesini sağlarken, dik açılarla gelen yaz güneşi rahatsız edici etkisinden dolayı mekânlarda gölgeye ihtiyaç duyulmasına yol açmaktadır (Brooker ve Stone, 2012b). Güneş ışığının geliş açısı yalnızca mevsimlere göre değil günün saatlerine göre de değişiklik göstermektedir. Bu durum gözetilerek bilinçli olarak tasarlanmış olan yapılar kendi mekânsal kimliğini oluşturmaktadır. Bu duruma en iyi örnek ise Romalıların tasarlamış olduğu Pantheon'dur (Şekil 2.21). Pantheon mekânının bilinçli olarak nasıl tasarlandığını, mekânı geliştirmek ve ifade etmek için ışığı nasıl kullandıklarını gösteren en iyi örneklerden biridir. Güneş ışığının gün içinde geliş açısı değiştikçe Pantheon'un kubbesi altındaki figür ve heykeller aydınlanmaktadır (Özorhon, 2002).

Şekil 2.22. Doğal ışığın mekâna alınışı, Panthenon (Url-18)

Doğal ışığın yetersiz olduğu durumlardan görme koşullarını sağlamak için yapay aydınlatma kaynakları kullanılmaktadır. Yapay aydınlatma istenilen gereksinimleri karşılamaya yönelik olarak tasarımda farklı amaçlarda kullanılmak üzere çeşitlilik gösterir. Aydınlatma elemanları bulunduğu yerler bakımından işleve yardımcı olmasının yanı sıra, sadece estetik kaygı ile de kullanılabilir (Kasapşekkin, 2012).

Yapay aydınlatma seçilen amaca bağlı olarak iki şekilde gerçekleşir. Birinci aydınlatma türünde mekânın her noktası eş değerde aydınlatılarak mekândaki cisim ve yapısal öğelere ait ayrıntıların net olarak görülmesi sağlanır. İkinci aydınlatma türünde ise bir mekânın belirli noktaları verilmek istenen etkiye göre bölgesel olarak aydınlatılarak görülmesi istenen detaylar ve öğelerin ön plana çıkarılarak yapılır (Karaoğlu, 2013). Şekil 2.23’de müze işlevinde olan yapıda mekânda vurgulanmak istenen öğelerin yapay aydınlatma ile ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Şekil 2.23. Yapay aydınlatma ile mekânın aydınlatılması (Url-16)

Aydınlatma mekânın sahip olduğu işlevlere bağlı olarak da çeşitlilik göstererek mekânın kimlik kazanmasını sağlar. Yatma mekânlarında tavandan yansıtılan endirekt aydınlatma ve başucu aydınlatması tercih edilir. Mutfaklarda ise sıcak renkli ışıklar kullanılır, mutfak tezgâhı ve dolaplar için özel aydınlatma düzenekleri oluşturulabilir. Oturma odası ve salonlarda sıcak renkli ışıklar kullanılarak gözün dinlenmesi sağlanır. Bölgesel olarak kullanılan ışık kaynaklarında da sıcak renkli ışıklar tercih edilir. Çalışma odalarında ışığın tek yönden gelmesi ve ayarlanabilir olması konsantrasyonu sağlamak için etkilidir. Yemek odaları ve toplantı salonu gibi mekânlarda ışığın ayarlanabilir olması ile istenilen aydınlık düzeni sağlanabilir. Çocuk odalarında tavandan yansıtılan endirekt aydınlatma ile renkli aydınlatma tasarımları kullanımı uygundur. Koridor bekleme salonu gibi mekânlarda ise ışığın geniş açılı bir şekilde ortamı aydınlatması sağlanmaktadır (Özbudak vd., 2011).

Malzeme – Doku: Doku, nesnelere yüzey özelliklerini ifade eden karakteristik bir bileşendir (Ergünay Kurtçu, 1999). Mimaride doku, yapıların yüzeyinde kullanılmış olan malzeme seçimine bağlı olarak değişen ve yapının karakterini belirleyen bir unsur olmuştur.

Doku seçilen malzeme ile mekâna katılarak mekânsal kimliğin oluşmasını sağlamıştır. Malzeme seçiminde mekâna kimlik kazandırılması açısından farklı yöntemler izlenebilmektedir. Tasarımcı tamamen binanın dönemine uygun malzeme ve detaylar seçebileceği gibi, mevcut yapıyla tamamen zıtlık oluşturacak nitelikte malzemeler seçerek tasarımda zıtlıklardan oluşan bir denge de oluşturulabilir. Ancak tasarımcı eski ve yeniye ayırt etmeyi amaçlıyor fakat devamlılık hissini de sürdürmek istiyorsa eskiyle uyumlu fakat günümüz koşullarına göre modern ve güncel malzemeler kullanarak yeni bir tasarım oluşturabilmektedir (Brooker ve Stone, 2012a).

Mekânda yaratılmak istenilen etki dokunun karakterine bağlı olarak oluşmaktadır. Aydın (1986) egemen karakterde seçilen bir doku mekâna birlik verirken, birbirine zıt dokuların kullanımı ise mekânda ilgi çekici bir etki uyandırabileceğini, çok çeşitli, birbiri ile yarışan dokuların kullanımı ise mekânda kararsız bir etki yaratarak mekânın bölünmesine neden olabileceğini belirtmiştir (Ayber, 2012). Kullanılan malzemelerin sahip olduğu dokuların özellikleri mekâna verilen sıklık, seyreklik, ışıklılık, hafiflik, sıcaklık, soğukluk, hareket, dinginlik gibi etkilerle mekânın biçimlenmesinde etkili olmakta kişilerde farklı duygusal etkiler yaratabilmektedir (Gezer, 2007). Yumuşak tarzda döşenmiş bir iç mekân ile sert, keskin tarzda döşenmiş bir mekân farklı biçimlerde etki yaratarak farklı kullanım olanakları sunmaktadır (Brooker ve Stone, 2014).

Mekânda kullanılan doku duygusal etki yaratmanın yanında mekânın işlevini vurgulamak ve mekânın daha iyi okunmasını sağlamak için de kullanılabilir (Brooker ve Stone, 2013). Doku, ışık ve ses konularının çözümünde de fonksiyonel olarak yardımcı bir elemandır. Yüzeylerin düzlüğü veya pürüzlülüğü, yansıtıcılığı veya emiciliği mimaride istenilen ses ve ışık düzenlemelerinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Gezer, 2007).

Ahşap, taş, tuğla, beton, cam, metal, plastik gibi pek çok malzeme yapıya ait mekânlarda sıklıkla kullanılmış olan yapı malzemeleridir. Bu malzemelerin farklı niteliklere sahip olması mekânda farklı görsel ve duygusal etkiler yaratarak mekânların kendine özgü karakterlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Taş (2005) ahşabın doğayla uyumu sayesinde kişide sıcak bir etki bıraktığını, ülkemizde genel olarak geleneksel konutlarda kullanıldığını belirtmiştir. Ahşap malzemelerin kullanımı kullanım alanlarıyla da ilişkili olarak kişide daha çok nostaljik ve kültürel çağrışımlar uyandırdığını dile getirmiştir (Taş, 2005). Japonya’da ahşap malzemenin bol bulunması, ahşap malzemenin strüktürel ve estetik anlamda Japon mimarlığında oldukça başarılı bir şekilde kullanımına olanak sağlamıştır (Ergünay Kurtçu, 1999). Şekil 2.24’de geleneksel Japon konutunda ahşap malzemenin yapıda farklı şekillerdeki kullanımı görülmektedir.

Şekil 2.24. Geleneksel Japon Konutu (Url-19)

Taş malzeme ise sahip olduğu renk ve doku çeşitliliğiyle cepheye estetik değer katmakta, uygulanış biçimine bağlı olarak ise ağır veya masif etki bırakabilmektedir. Tam tersi olarak kendi karakterine zıt bir şekilde ince bir işçilikle işlenerek cepheye zarif bir etki de kazandırabilmektedir (Taş, 2005) (Şekil 2.25).

Şekil 2.25. Yapı cephesinde taş malzeme kullanımı (Url-20)

Tuğla farklı dönemlerde ve toplumlarda hem taşıyıcı olarak hem de kaplama malzemesi olarak kullanılan, kullanıldığı cepheye sıcak ve samimi bir karakter katan yapı malzemesi olmuştur (Taş, 2005) (Şekil 2.26).

Şekil 2.26. Yapı cephesinde tuğla malzeme kullanımı (Url-21)

Beton ise tasarımda serbestliği sağlamış, brüt beton halinde detaylandırılmadan kullanıldığında kişide soğuk ve ciddi bir etki bırakan bir malzeme olmuştur (Taş, 2005) (şekil 2.27).

şekil 2.27. Yapı cephesinde brüt beton malzeme kullanımı (Url-22)

Çevresi ile hem bağlayıcı hem bölücü bir görev üstlenen cam yapı malzemesi yapının kendini dışa vurmasını sağlayarak yapı strüktürünün okunmasına olanak vermektedir. Cam, çelikle birlikte hızlı ve kolay olarak uygulanmakta ve genel olarak birarada kullanılmaktadır (şekil 2.28). Cam ve çelik etkileyici bir görsellik oluşturmasına rağmen çevresinde soğuk bir etki bırakmaktadır. Cimcoz (1999) bu iki yapı malzemesinin yüksek yapılarda kullanılmasının ise prestij sembolü olarak görüldüğünü söylemiştir (Taş, 2005).

Şekil 2.28. Çelik ve camın mekanda birlikte kullanımı (Url-23)

Sonuç olarak; kullanılan malzemenin dokusu ve rengi sayesinde cepheler huzur, prestij, ihtişam, karmaşıklık, düzen, soğukluk ve sıcaklık sıfatlarıyla tanımlanmakta toplumda yaşayan bireylerin belleğinde yer etmektedir (Taş, 2005). Karamağaralı (1999) malzeme seçiminde ise bölgenin iklim koşulları, çevrenin kültürel özellikleri ve toplumsal değerleri, bölgenin tarihi mirası, bölgenin sosyo- ekonomik durumu, mimar ve işverenin bireysel kimliği ve toplumun beğeni düzeyinin etkili olduğunu belirtmiştir (Taş, 2005).

Bahsedilen tüm bu yapı malzemelerinin yapının işlevine uygun biçimde kullanılmıyor oluşu yapıların kimlik kazanmasını engelleyen nedenlerden biridir. Örneğin cam ve çeliğin her türlü fabrika, ofis yapılarının cephesine uygulanıyor olması yapıların kimlik kazanmasına engel olarak bağlamından kopuk yapıların çevrede yer almasına neden olmaktadır (Taş, 2005). Özdemir (2005) günümüz mimarisinde bahsedilen yapı malzemelerinin bilinçsiz bir şekilde birarada kullanılmasının da mekânlara ait yüzeylerde görsel bir kargaşa oluşturmakta olduğunu ve yapı kimliğinin bozulmasına sebep olduğunu söylemiştir (Erdolu Yakut, 2008).

Malzeme sahip olduğu dokunun özelliği ile kişilerin duygularına hitap etmiş, psikolojik anlamda bir bağ kurulmasına olanak sağlamıştır (Gezer, 2007). Dolayısıyla

malzeme yalnızca mekândaki görsel etkisi ile değil psikolojik etkileriyle de değerlendirilmeli, çevre ile kurduğu bağlamın sürekliliği sağlanacak şekilde uygulanmalıdır.

Mekanın kurgusal özellikleri ve plan tipolojisi: Mimari yapının oluşumu sırasında eylem özelliklerine ve gereksinimlere bağlı olarak yapı elemanlarının kurgulanmasıyla oluşan mekânların, belirlenen amaçlara yönelik olarak düzenlenmesiyle birbirinden ayrı işleve sahip olan mekânlar kurgulanmaktadır. Yapıların mekânsal gerekliliklerdeki farklılıklar yapıların kütle biçimine ve cephelerine yansıyor, farklı işleve sahip olan yapıların birbirinden ayırt edilmesini sağlamaktadır. Bir sanat yapısının, bir otel yapısının veya bir hastane yapısının işlevindeki farklılıklar yapının kütlesine ve cephesine yansıyor yapıların birbirinden ayırt edilmesine olanak vermektedir.

Aşağıda birbirinden farklı işleve ve mekânsal gerekliliğe sahip olan iki farklı yapı verilmiştir. Şekil 2.29’da yer alan opera binasında işlevsel olarak büyük mekânlara duyulan ihtiyaç ile büyük boşluklar oluşturulmuş bu boşluklar yapının cephesine de yansımıştır. Şekil 2.30’da ise bir konaklama yapısı olan otel yapısında odaların yanyana sıralanıyor oluşu otel cephesinde yatay bir etki yaratmış, yapının cephesinde aynı işleve yönelik olan yatma uyuma mekânların birbirini takip etmesiyle cephedeki boşluklar görsel bir ritim oluşturmuştur.

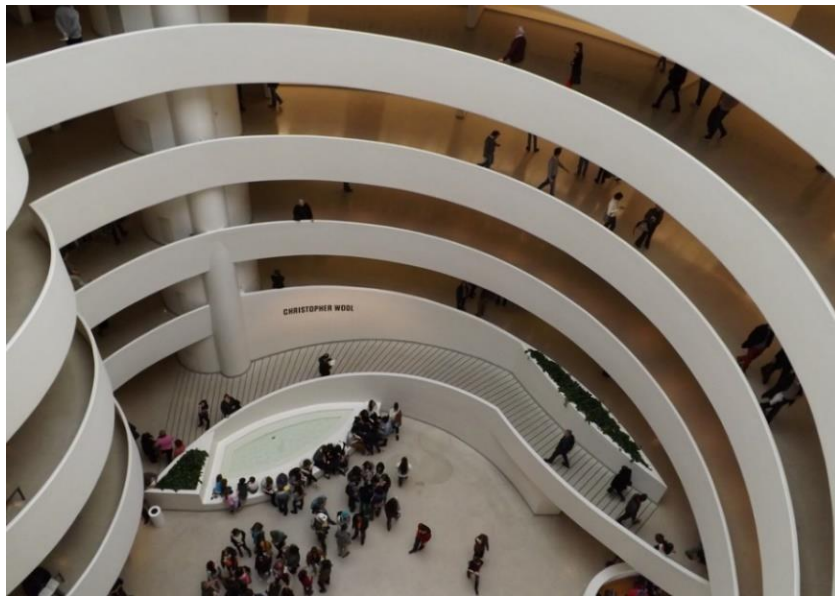

Şekil 2.29. Guangzhou Opera Binası, Çin (Url-24)

Şekil 2.30. Rixos Downtown Otel, Antalya (Url-25)

Tasarımcı tarafından oluşturulan mekân kurgusunun farklı biçimde yorumlanması sonucunda plan şemasında meydana gelen farklılıklar da yapı biçimine yansiyarak mekâna karakter katmış, mimari kimliğin oluşmasını sağlamıştır. Bu duruma örnek olarak ise Wright'ın Guggenheim Müzesi örnek verilebilir. Şekil 2.31'de Guggenheim Müzesi'nin iç mekânı gösterilmiş olup, Şekil 2.32'de ise iç mekândaki biçimlenmenin dış mekâna yansiyarak yapıyı nasıl şekillendirdiği görülmektedir. Mimarın plan şemasını ve mekânsal hacmi alışılmışın dışında yorumlayarak oluşturmuş olduğu bu yapıdaki iç mekân düzeninin strüktüre ve hacimsel düzene yansımalarıyla, yapı kendine özgü bir biçimde forma sahip olmuştur (Ergünay Kurtçu, 1999).

Şekil 2.31. Guggenheim Müzesi iç mekânı (Url-26)

Şekil 2.32. Guggenheim Müzesi, New York (Url-26)

İşlev temel gereksinimleri karşılayan bir unsur olmanın yanı sıra kültürel ve sembolik değerleri de yansıtan simgesel bir niteliğe sahiptir (Cordan, 2002). Yapıya ait mekânların yapının etkileşim içerisinde olduğu çevresi ve o çevrede yaşayan kişilerle arasında bir bağ olacak şekilde tasarlanırlar (Brooker ve Stone, 2012b). İç mekândan başlayarak dışa doğru biçimlenmekte olan yapı kütlelerinde (Ergünay Kurtçu, 1999) yer alan mekânlar çevreden bağımsız olarak düşünülemez. Yapının biçimlenmesini sağlayan mekânsal kurgu ve iç mekândaki düzenlemeler o yöreye ait yapım teknikleri ve malzemeler kullanılarak inşa edilmektedir.

Sonuç olarak; mimari yapının biçimi yapı içinde yer alan mekânların nasıl yorumlandığına bağlıdır. Biçim bazen çevrenin getirdiği zorunluluklara bağlı olarak tasarlanırken bazen de mimarın mekân içinde yaratmak istediği atmosfere bağlı olarak şekillenmektedir.

2.3.2.3 Cephe özellikleri

Yapıyı dış ortamdan ayıran, çevreleyen, sınırlayan ve oluşturan bir eleman olarak cephe mimari yapının kimlik kazanmasını sağlayan en önemli eleman olmuştur.

Mimari cepheler yapının geometrik biçimini, doluluk boşluk oranını, renk, doku, bezeme, motif, ekleme gibi sahip olduğu öğelerin niteliklerinin (Cordan, 2002) yanı sıra ait olduğu yapının, mimarın, dönemin ve akımın da etkisi de göz önüne alınarak,

bulunduğu çevrenin yaşayış biçimini, ekonomik, sosyo-kültürel özelliklerini, düşünsel değerlerini yansıtmaktadır. Cephe aynı zamanda bir kentin veya toplumun gelişmişliğini, sanat ve kültür anlayışını da göstermektedir (Taş, 2005)

“ Cephe... bir binanın önemini ve işlevini ifade etmekte en yetkin mimari öğedir... Binanın inşa edildiği dönemdeki kültürel ortamı yansıtır; düzenleme ilkelerini ve süsleme ve dekorasyon olanaklarını göz önüne serer. Bir cephe aynı zamanda içinde yaşayanlarla ilgili de fikir verir” Rob Krier (Brooker ve Stone, 2012a).

Cepheler dış mekân ve iç mekânın ortak sınırını oluşturan yüzeyler olarak görünse de bu iki mekân arasında bağlantı kurmaktadır (Taş, 2005). Cephedeki boşlukların büyümesi iç mekân ve dış mekân arasındaki ilişkiyi artırırken, cephedeki boşlukların küçülmesiyle iki mekân arasındaki fark belirgin hale gelmektedir (Arabulan, 2008). Böylece iç mekân ve dış mekânın sınırı belirlenmekte, iç mekânın dış mekânla kurmuş olduğu ilişki yapıda yer alan pencere, kapı gibi mimari öğeler üzerinden okunabilmektedir.

Binanın dış kabuğunu belirleyen yüzeyde yer alan kapı, pencere gibi öğelerin düzenlenmesi ve biçimleniş ilkeleri ile cephe kompozisyonu oluşmaktadır. Bu öğeler cephenin doluluk boşluk oranını, yatay ve düşey etkiyi vurgulamak ve görsel ritmi oluşturmak amacıyla çeşitli şekillerde düzenlenmektedir (Ergünay Kurtçu, 1999). Şekil 2.33'deki yapıda cephedeki doluluk ve boşluklar ile görsel bir ritim oluşturulmuştur.

Şekil 2.33. Yapı cephesindeki doluluk ve boşluklar ile oluşturulan görsel düzen (Url-27)

Cephede işlevsel ve estetik amaçlarla yapılan düzenlemeler de cephenin karakter kazanmasını sağlayarak bulunduğu çevrenin koşullarının yansıtılmasını sağlayabilir. İklim koşullarına uygun olarak yapılan balkon, saçak, veranda gibi öğelerin kullanımı bu duruma örnektir (Kuban, 2002). Estetik amaçlarla yapılan geniş saçaklar, rölyefler, cumbalar, kuleler, heykeller yapının cephesinde ışık ve gölge açısından çeşitli görsel etkiler bırakmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999). Şekil 2.34’de yapının cephesinde estetik ve işlevsel amaçlı düzenlemeler görülmektedir.

Şekil 2.34. Yapı cephesinde estetik ve işlevsel amaçlı düzenlemeler (Url-28)

Sonuç olarak cephedeki yapı elemanları ve estetik öğelerin görsel bir düzen içinde sunumu cepheye karakter vermekte, bizim o yapılar ve yapının bulunduğu çevre hakkında bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadır. Cephedeki doluluk ve boşluk ile oluşturulan düzen, yapının iç mekânlarının işlevlerini anlamamızı sağlamanın yanı sıra, yapının dış mekânla nasıl bir ilişki kurduğunu, o bölgenin iklim özellikleri, bölgede kullanılan malzeme ve teknolojiyi, bölgenin ekonomik yapısını, gelişmişlik düzeyini de göstererek o çevrenin özelliklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

2.4. Mimari Kimliği Etkileyen Faktörler

Kimlik, genel anlamı ile mimari yapıların veya kentlerin görsel boyutu ile ön plana çıkan, doğal, coğrafi ve kültürel öğelerle birlikte toplumun sosyal yaşam normlarını kapsayan geniş bir kavram olarak tanımlanır (Ulu ve Karakoç, 2004). Mimari kimliğin oluşmasında yapının içinde bulunduğu çevrenin fiziksel ve sosyo-kültürel özellikleri etkilidir. Varlığını o çevreden başka bir yerde sürdüremeyen yapı, bağlamıyla güçlü bir ilişki içerisinde olarak kendi mimari kimliğini kazanmaktadır. Yapının biçimlenmesini, mekân ve cephe özelliklerini etkileyen bu unsurlar ise şu şekilde sıralanabilmektedir;

- İklim, topoğrafya ve yapay çevre özelliklerinin oluşturduğu çevresel faktörler
- Toplumun kültürü, gelenek göreneği ve gereksinimleri
- Bölge için alınmış planlama kararları
- Yapıyı tasarlayan mimar ve yapının kullanıcıları
- Ekonomik ve teknolojik faktörler

İklim tercihlerine göre renk, biçim, doku gibi mekânın fiziksel bileşenleri değişmekte, kültüre bağlı olarak kişinin çevresiyle kurduğu ilişkiye, yaşama biçimine, düşünce ve değerlerine göre yapılar biçim kazanmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999).

Farklı bölgelerdeki yer alan konut gibi yapıların plan şemaları ve biçimleniş özelliklerindeki benzerlik de orada yaşayan toplumların ortak kültürel özelliklere sahip olmasından, bölgesel malzemeleri veya geleneksel yapı sistemlerinin aynı olmasından kaynaklanabilmektedir. Bölgenin yağış rejimi, sıcaklık, rüzgâr gibi farklı iklim özelliklerine sahip olması ise yapıların birbirinden farklılaşmasına neden olmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999).

Yapının çevresiyle olan bu ilişkisinin yapıya kazandırdığı kimlik yalnızca yapının dış mekânlarında değil iç mekânlarında da süreklilik gösterebilmektedir. Örneğin açık ve aydınlık bir konum, tasarımcıyı karanlık ve kapalı bir iç mekan yaratarak kontrast bir etki oluşturabileceği gibi tasarımcının devamlılık etkisini sağlamak istemesiyle dış mekândaki etkiyi iç mekanda da sürdürür. Bu durum aynı zamanda tasarımcının mekân tasarımını dilediği gibi yönlendirmesine örnektir (Brooker ve Stone, 2012b).

Bahsedilen tüm bu faktörler yapının biçimini, iç ve dış mekânın fiziksel özelliklerini (renk, doku, malzeme), yapının mekânsal kurgusunu ve yapının toplumla etkileşim aracı olarak görülen cephenin kimliğini etkilemekte farklı biçim ve düzene sahip yapıların oluşmasını sağlamaktadır. Böylece yapılar içinde bulunduğu çevreye göre kendi mimari kimliğini oluşturmakta, çevresiyle kendi bağlamını kurmaktadır.

2.4.1. Çevresel faktörler

Fiziksel çevre, içinde bulunduğumuz canlı ve cansız ortamların bir kısmı veya bütünüdür. İnsanların üretim ve tüketim faaliyetlerine bulunarak ihtiyaçlarını karşıladığı bu fiziksel çevre doğal, kültürel ve yapay bir ortam olarak tanımlanabilmektedir (Ünlü, 1995).

Fiziksel çevrenin iki ögesinden biri olan canlı (biyotik) ögeleri; insanlar, bitki örtüsü, hayvanlar ve mikroorganizmalar oluşturmakta iken cansız (abiyotik) ögeleri ise; iklim, hava, su ve yer şekilleri oluşturur (Ataç, 2006).

Çevre yapı biçiminin ve yapıya ait mekânların biçimlendirilmesinde en etkili ögelerden biri olup, insan yaşamını belirleyen tüm koşul ve faktörleri yönlendirmektedir. Çevrenin oluşturduğu gereksinimler kişilerde istek ve amaç oluşmakta (Ergünay Kurtçu, 1999), kişiler bu amaçlara uygun olarak bulunduğu çevreyi şekillendirmektedir.

Örneğin yağmur, rüzgâr gibi farklı hava koşullarının olumsuz etkileri yapı içindeki konforu ciddi şekilde etkilediği için tasarım bu olumsuz koşulları ortadan kaldırmaya yönelik olarak yapılmalıdır. Güneş ışınlarının mekânın içinde uzun süre kalması kışın olumlu karşılanırken, yazın ise bu durum hoşnutsuzluk yaratabilir. Tasarımcı bu duruma uygun olarak güneş ışınlarının rahatsızlık verici etkisini ortadan kaldırma

amacıyla tasarladığı mekânları, olumsuz olarak görülen koşullara yönlendirmekten kurtarıp, olumlu olan koşullara yönlendirerek kişilerin mekânda daha konforlu bir şekilde vakit geçirmesini sağlayabilir. Aynı şekilde soğuk bir iklimdeki mekânda kullanıcının kar ve yağmurun güzelliğinden yararlanmasına yönelik bir tasarım yapılırken, sıcak bir iklimde ise güneş ve gölgenin yarattığı kontrasttan yararlanarak mekânlar oluşturabilir (Brooker ve Stone, 2012b).

Isı, ışık, iklim gibi faktörlerin yanında yapının görüş alanına giren manzara da tasarımını etkileyen diğer unsurlardandır. Mekânın, belirli bir fiziki veya doğal simgeye ya da manzaraya yönlendirilmesi cephe aracılığıyla mekân ve manzara arasında bir etkileşim sağlayabilmektedir (Brooker ve Stone, 2012b).

2.4.1.1. Topografik özellikler ve coğrafi oluşumlar

Bir yapının yer aldığı bölgenin coğrafik durumu ve topoğrafya özellikleri gerek yerleşim ölçeğinde gerek bina ölçeğinde kimliği etkilemektedir (Arabulan, 2008). Eğimli arazide yapılmış olan yerleşimler ile düz bir arazide yapılmış olan yerleşimler farklı yapı biçimlerinin oluşmasını sağlayarak, farklı yerleşimlerin ve yapı karakterlerinin oluşmasını sağlamıştır.

Eğimli arazide çözümlenmiş bir yapının kütle ve iç mekân çözümlenmeleri ile düz bir arazide çözümlenmiş yapının kütle ve iç mekân çözümlenmeleri farklılık gösterir. Eğimli bir arazide mekânlar setler aracılığıyla farklı kotlara otururken, düz bir arazideki yerleşimde ise yapılar tek bir kot üzerine oturmaktadır. Bu durum yapının cephesindeki görselliğin farklılaşmasına neden olarak yerleşimin kendine özgü bir kimlik kazanmasını sağlamaktadır. Şekil 2.35’de eğimli arazi üzerine yapı yerleşimi görülürken Şekil 2.36’da düz arazi üzerine yapının yerleşimi görülmektedir.

Şekil 2.35. Eğimli arazi üzerine yapının yerleşimi (Url-29)

Şekil 2.36. Düz arazi üzerine yapının yerleşimi (Url-30)

2.4.1.2. İklim ve bitki örtüsü

Yapılar tasarlanırken yerleşime kimlik veren en önemli öge yerdir. İklim ise tamamlayıcı bir öge olarak yerleşimin kimlik kazanmasında etkili olmuştur (Aran, 2000). İnsanlar ilk çağlardan beri doğayı gözlemlemiş, hava akımının yönünü, güneşi, ışık-gölge dönüşümünü mevcut gereçlerle kaydederek bu koşullara uygun yapılar tasarlamışlardır (Ataç, 2006).

Rüzgâr, sıcaklık, nem ve yağış gibi farklı doğa koşulları yapının yönlendirilmesini, büyüklüğünü, rengini, çatı biçimini, yapısal düzenini, kullanılan malzemeyi etkileyerek yapının veya yerleşmenin kendine özgü karakterinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Örneğin tasarlanan yapının cephesindeki boşluklar iklime bağlı olarak

ölçek ve boyut bakımından değişiklik göstermiş (Aran, 2000), soğuk iklim bölgelerinde bu boşlukların boyutu küçülüp sayısı azalırken, sıcak iklim bölgelerinde boşluklar büyümüş ve sayısı artmıştır.

Ülkemizdeki farklı iklim bölgeleri için farklı yapı biçimleri geliştirmiştir. Bu iklim bölgeleri temel olarak üçe ayrılır; Soğuk iklim bölgesi, ılıman iklim bölgesi, sıcak iklim bölgesi.

Soğuk iklim bölgeleri: Yazlar yağışlı ve serin kışlar soğuk ve karlı geçmektedir. Bu iklim özelliklerine sahip bölgelerde tasarlanan yapılarda mekânın ısı kaybını azaltmak ve olabildiğince güneşten yararlanmak amacıyla mekânlar iç içe tasarlanmıştır. Yapılar kompakt bir planlama ile tasarlanarak minimum dış yüzey sağlanmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999). Yapı cepheleri genel olarak sağırdır, cephede yer alan boşluklar küçük ve az sayıdadır. Cephelerde ısının dışarı kaçmasını önleyecek şekilde malzemeler kullanılmaktadır (Bozdoğan, 2003). Genel olarak kullanılan yapı malzemesi ise taş, tuğla, ahşap ve topraktır (Ergünay Kurtçu, 1999).

İlman iklim bölgeleri: Yaz-kış sıcaklık farkının az olduğu, genelde yağışlı olan iklim bölgeleridir. Yağmurun sık aralıklarla yağıyor olması yaşamın daha çok iç mekânlarda geçmesine yol açmış, çok odalı, çok katlı ve büyük hacimli yapılar tasarlanmıştır (Aran, 2000). Yağışlar nedeniyle nem tutmayan yapı malzemeleri olarak ahşap ve taş kullanılmıştır. Çatılar yağış etkisinden dolayı eğimli yapılmış çatı örtüsünde alaturka kiremit ya da ahşap levhalar kullanılmıştır. Yapıların yağışlardan korunması için geniş saçaklar yapılmış, pencere boyutları olabildiğince küçük tutulmuştur. Yağışa karşı yapıyı korumak amacıyla döşemeler yerden yükseltilmiştir (Ergünay Kurtçu, 1999).

Sıcak, nemli iklim bölgeleri: Yaz ve kış mevsimleri sıcaklık farklarının az, yağışın çok, nemin oranının yüksek olduğu iklim bölgeleridir (Aran, 2000). Yapılar rüzgârdan ve manzaradan yararlanacak, güneş ışığı ve yağıştan korunacak şekilde planlanır (Ergünay Kurtçu, 1999). Rüzgârdan en iyi şekilde yararlanılması için yapılar ayrık nizam yapılmakta, çatı ve binalar arası boşluklar oluşturulmaktadır (Aran, 2000). Bu iklim bölgelerinde tasarlanan yapıların iyi bir şekilde havalanmasını sağlayacak ve fırtınalı aşırı yağmurlara dayanacak şekilde tasarlanması gerekir (Ataç, 2006). Yapım malzemesi olarak genelde taş, tuğla ve ahşap tercih edilir. Ayrıca bu bölgelerde yer

alan yapılara ait dış cephelerin açık renklere boyanmasıyla gelen güneş ışığının yansıtması amaçlanmaktadır (Ergünay Kurtçu, 1999).

İklim yalnızca yapı biçimine, yapısal düzene ve yapının cephe özelliklerine değil aynı zamanda iç mekâna da etki etmektedir. Isıyı kontrol altına almak, mekânların gürültü, yağmur ve rüzgârdan gibi etkilerden uzak kalmasını sağlamak gibi amaçlar, tüm bu koşullara karşı mekânda önlem alınarak konforun sağlanmasını beraberinde getirir (Brooker ve Stone, 2012b).

Görüldüğü üzere farklı iklim bölgelerinde yer alan yapıların biçimlenmesindeki farklılık, iklime bağlı olarak şekillenebilmektedir. İklim özellikleri yalnızca yapının yerleşim düzenini ve cephesini değil aynı zamanda mekânsal organizasyonunu ve iç mekân özelliklerini de etkilemektedir. Böylece o çevredeki yapılarda iklime bağlı olarak gelişim gösteren bu önlemler, tasarıma dönüşerek yapıların ve yerleşimlerin kimlik kazanmasını sağlarlar.

2.4.1.3. Yapay çevre özellikleri

Kişilerin gereksinimlerini, psikolojik, sosyolojik, kültürel etkenlere uygun bir şekilde karşılayarak, konfor koşullarını sağlayan mimari ortam yapay çevre olarak adlandırılır (Ergünay Kurtçu, 1999).

İnsanların ürünü olan bu yapay çevreler pek çok ögeyi içerir. Bunlar kentin sokakları, caddeleri, mahalleleri, meydanları ve buralarda kişilerin belirli gereksinimlerini karşılamak için yapılmış olan konutlar, panayırlar, camiler, hamamlardır. Bu yapılar mevcut çevre koşullarına göre konumlandırılmış, yapıldığı dönemin teknolojisini ve malzemesini kullanarak üretilmişlerdir.

Mevcut çevre içinde yeni tasarlanacak olan yapılar bu çevreyle ilişkili olarak gelişmektedir. Yeni yapılacak olan tasarım tamamen çevreyle uyumlu olarak tasarlanabileceği gibi biçim, renk ve doku özelliklerinde yapılan farklılıklar ile kontrast bir etki de yaratılabilmektedir (Ergünay Kurtçu, 1999).

Tasarlanacak olan binanın yapısal özellikleri, cephe karakteri, mekânsal özellikleri o çevrenin kimliğini devam ettirmesi açısından önem taşımaktadır. Bu kimliğin sürdürülmesi mevcut çevrede daha önce kullanılmış olan biçim ve özelliklerin günümüz yorumuyla yeni yapılara uygulanmasıyla sağlanmaktadır. Mevcut çevredeki yapıların biçimsel özelliklerinin aynen kopya edilmesi ise bu çevrenin kimliğinin sürdürülmesi olarak değil taklitçilik olarak nitelendirilmektedir.

2.4.2. Toplumsal ve kültürel faktörler

“Belirli bir bölgenin hissini veren şey nedir? Bu hissi oluşturan öğeler elbette doğal, fiziksel ve sosyal gerçekliklerin yansımalarıdır. Bunlar, belirli bir doğanın, coğrafyanın ortamın, yerel materyallerin, becerilerin ve kültürel şemaların ifadeleri ve deneyimleridir.” Juhani Pallasmaa. (Brooke ve Stone, 2012b)

Kültür sözcük olarak bir toplumun duygu, düşünce, gelenek, görenek, dil, din, yaşayış gibi unsurlarının bütünüdür. Kültür bireylerin duygu ve düşünce birliğini sağlayan maddi ve manevi değerlerdir. Sağocak (2005)’a göre kültür her alanda insanın toplumsal yaşamda ifadesini sağlamakta olup, geçmişten gelen birikim ve deneyimlerin nasıl ürettiğini anlatmaktadır (Ataç, 2006). Berry (1981) ise kültürün zaman içinde değişen bir olgu olduğunu birtakım etkilere maruz kalarak değişkenlik gösterebildiğini, kültürün yansıtılmasında önemli bir öge olan mimarlığın da bu etkilerle birlikte değişime uğrayabileceğini söylemiştir (Ataç, 2006).

Gür (2000) Rapoport’ un kültürel öz elemanlarından faydalanmış ve kültüre özgü olduğu aşağıdaki maddelerle açıklamıştır (Gür, 2000);

- Kültürü saran çevrenin iklimsel ve topografik özellikleri
- Kültürde yaygın olarak kullanılan dil
- Çoğunluğun taşıdığı dini inanç, kozmik inanışlar ve simgesel dizgeler
- Kültürde egemen aile ve akrabalık yapısı
- Yiyecek alışkanlıkları ve yeme tarzı
- Kültürün statü belirleme yöntemleri ve sosyal kimlik
- Tavrı ve diğer sözsüz anlatımlar
- Biliş şeması
- Davranış mekanizmalarının işleme biçimi ve ayrıntıları

- Toplumsal ilişki normları
- Çalışma, ortak iş yapma, iş güvencesi
- Genel üretim biçimi ilişkileri
- Gelenekler, ahlaki ve töresel ilişkiler, ideal kurallar, normlar
- Yerleşmiş mekânsal normlar (Gür, 2000)

Bahsedilen bu soyut kültürel elemanlar mimaride somutlaşarak mimari kimliğin şekillenmesinde etkili olmuştur (Akçay Özsvaş, 2006). Kültür toplumda yaşayan kişilerin sahip olduğu yetenekleri, alışkanlıkları, bilgi ve becerileri içine alan kapsamlı bir olgudur (Ergünay Kurtçu, 1999). Toplumların kendi kültürüne özgü olarak oluşturmuş oldukları yapı biçimleri o toplumun geçmiş kültürleri veya bugünkü sahip olduğu değerler hakkında bilgi edinmemize yardımcı olmaktadır. Farklı kültürlere sahip olan toplumların aynı yapı tiplerindeki mimari biçimleniş farklılıkları o toplumun sosyo-kültürel özelliklerindeki farklılıkların yansımasıdır (Akçay Özsvaş, 2006). Örneğin Saray ve Osmanlı döneminde cinsiyet ve kültürel etkenler mimari biçimlenişin anlamsal ve fiziksel yapısına etki etmiş, saray içinde haremlik ve selamlık mekânları oluşturulmuştur (Öktem, 2013).

Aydınlı (1992) toplumların sahip olduğu kültüre bağlı olarak benimsediği biçimler ve mekânsal özelliklerin zamanla gelenek haline dönüştüğünü o çevrenin kendine özgü nitelik kazanmasını sağladığını belirtmiştir (Ergünay Kurtçu, 1999). Beğenilerine, inançlarına, toplumsal yaşamlarına uygun çevrelerde yaşamak isteginde olan kişiler, kendileri ait biçim, renk gibi sembolik değerlere sahip olmuş, kişiler sahip oldukları bu değerleri farklı bir fiziki çevreye gittiklerinde dahi, inşa edilen mekâna yansıtmış ve benimsedikleri mekânsal özellikleri sürdürme davranışı içinde bulunmuşlardır (Ergünay Kurtçu, 1999). Böylece mekân özellikleri kişinin sahip olduğu değerlerle farklı fiziksel çevreler üzerinde farklı gelişme göstermiş, toplumun sahip olduğu bu kültürel değerler mimari kimliğin okunmasında etkili öğelerden biri olmuştur.

2.4.3. Yasal faktörler

Mimari ürünlere kısıtlama getiren, kullanıcı ve tasarımcıya bağlı olarak değişim göstermeyen birtakım yasal faktörler ülkesel ve bölgesel olarak hazırlanmaktadır.

Bu devlet politikaları; İmar kanunları, yasalar, yönetmelikler, mevzuatlar ve politik kararlardır (Akçay Özsavaş, 2006).

Tasarımcı mimari forma karar verirken yasa ve yönetmeliklerden kaynaklı koşulları dikkate almak zorundadır. Bu koşullar plan kararları, yapının en fazla ulaşabileceği yapı yüksekliği, yapı içinde yapılması zorunlu olan mekânlar, cephe özellikleri, dış mekân düzenlemeleri gibi pek çok bileşeni zorunlu olarak şekillendirerek ve mimari kimliğin oluşumunda etkili olmaktadır.

2.4.4. Mimar ve kullanıcı faktörü

İnsanlar, gruplar ve toplumlar buldukları çevreleri kendi kimlik özelliklerine göre biçimlendirmektedir (Çelebi, 2011). Mimari yapıların ve yerleşimlerin kimliğinin şekillenmesinde etkili olan faktörlerden biri de mimar ve kullanıcı unsurudur. Mimari bir yapı toplumun kimliğinden ve mimarın kimliğinden bağımsız olarak düşünülemez. Mimarlar farklı kültürler için uygun simgeler yaratarak toplum kültürüne paralel yapılar tasarlamakla yükümlüdür (Ergünay Kurtçu, 1999).

Mimarın yapıda kullandığı tefriş, renk, ışık, malzeme, doku ve benzer mimari öğeler ile yapı ve kullanıcı arasındaki iletişim sağlanmaktadır. Mimar tasarıma karar verme aşamasında birçok değişkenden etkilenmektedir. Bu anlamda yapının yer aldığı çevrenin toplumsal kültürü ve mevcut planlama kararları belirleyici bir unsur olarak dikkate alınmaktadır (Akçay Özsavaş, 2006). Aynı zamanda kullanıcı gereksinimleri de mimarı yönlendirmekte ve bu gereksinimlere yönelik mekânsal düzen sağlanmaktadır.

Mimari bir yapının bütün kararlarını veren kişi mimardır. Mimar yapıları tasarlarırken kendi kimliğini de tasarıma yansıtabilmekte, elde etmek istediği etkiye bağlı olarak da mekânı şekillendirebilmektedir (Ayber, 2012). Böylece tasarlanan yapı mimarın kişisel kültür değerlerinden, dünya görüşü ve felsefe anlayışından, yaşadığı ülkenin kültüründen, aldığı eğitimden, tasarım felsefesinden izler taşımaktadır (Ching, 2004). Sonuç olarak ortaya çıkan tasarım yalnızca yapının bulunduğu çevrenin fiziksel, toplumsal özelliklerine bağlı olmamakta, mimarın mekânı yorumlayış biçimi de bu tasarıma etki eden önemli bir husus olmaktadır.

2.4.5. Ekonomik ve teknolojik faktörler

Ekonomik ve teknolojik faktörler mimari kimliğin oluşumunda etki olan hususlardan biri olmuştur. Gelir seviyeleri ve teknoloji düzeyleri farklı iki çevre birbirinden farklıdır (Arabulan, 2008). Bu durum o bölgenin ekonomik düzeyinin bir sonucu olarak kentin fiziki yapısına ve kentte yer alan mimari yapılara yansımaktadır. Ülkelerin ekonomik durumu kişi başına düşen milli geliri etkilemiş ve insanlar gelirleri arttıkça daha iyi koşullarda yaşamak istemişlerdir. Ekonomik koşullara göre o ülkenin veya bölgenin mimari yapılarında gelişmeler görülmüş mimari kimlik ekonomik etkenlere bağlı olarak değişim göstermiştir (Ayber, 2012).

Yalnızca ülkelerin değil bireysel olarak yapıların ait olduğu kişilerin varlık durumları da yapıların biçimlenmesindeki farklılıkları doğurmuştur. Örneğin geleneksel konutlarda sofaya açılan eyvanların sayısı konutu yaptıran kişinin ekonomik durumun göre artış göstermiş, plan düzenlemelerinde farklılıkların oluşmasını sağlamıştır (Ergünay Kurtçu, 1999).

Mimari yapının biçimlenmesinde etkili olan ekonomik durum teknolojik gelişmeleri doğrudan etkilemiştir. Toplumun sahip olduğu teknik bilgi ve yapının bulunduğu bölgedeki malzeme olanakları, kullanılacak teknik sistemi belirlemiş, seçilen bu sisteme uygun tasarımlar yapılmıştır. Böylece yapılar ait olduğu toplumun bilimsel ve teknolojik gelişmelerini yansıtmış, teknolojinin sahip olduğu düzeye göre yeni biçim ve strüktürlerin tasarımıyla yeni bina biçimlerinin üretimi söz konusu olmuştur. (Ergünay Kurtçu, 1999)

Sanayi devrimi sonrasında yapı malzemesi ve üretim anlayışındaki gelişmeler ve yenilikler kentsel ölçekteki ve bina ölçeğindeki mekânlarda etkisini göstermiştir. Fabrikasyon ve seri üretimle birlikte demir ve çelik kullanımındaki artış yapıların biçimlenmesinde farklılıklar doğurmuştur. Böylece ekonomik ve teknolojik faktörler yapıların ve yerleşimlerin mimari kimliğinin değişmesine neden olmuş (Öktem, 2013), daha bağımsız biçimler üretebilmiştir. Daha önce geçilemeyen büyüklükteki açıklıklar geçilebilmiş, daha yüksek katlı binalar inşa edilmiş, daha esnek planlı mekânlar oluşturulmuştur. Betonarme ve çelikle birlikte kullanılan cam malzeme cephelerde daha etkin kullanılarak cephe düzenlerinde farklılıkların oluşmasını ve daha geniş cam

yüzeylerin kullanılmasını sağlamıştır (Ergünay Kurtçu, 1999). Bütün bu kullanılan konstrüksiyon sistemi ve strüktürel elemanlar, dönemin teknolojik düzeyinin göstergesi olarak da mimari dönemlere ait yapı kimliklerinin belirlenmesinde etkili olmuştur (Cordan, 2002).

Sonuç olarak teknolojik gelişmeler ve ekonomik düzey yaşama biçimini, teknik olanakları ve bunlara bağlı olarak da yapı biçimlenişini etkileyerek (Ergünay Kurtçu, 1999) farklı görsellikte ve özellikle yapıların oluşmasını sağlayarak kimlik oluşumunu etkileyen önemli faktörlerden biri olmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Turizm Kavramı ve Sınıflandırması

Turizm latince ‘tornus’ kelimesinden gelmekte olup çıkılan bir noktadan tekrar aynı noktaya dönme eylemini ifade etmektedir (Şemşimoğlu Erhan, 2010).

Turizm kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından;

“ - Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi

- Bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil

Kurumu, 2017).

Turizm, ülkelerin ekonomik yönden gelişmesini sağlamış, 1970’li yıllardan sonra en önemli sektör ve kavramlardan biri haline gelmiştir (Çiçek ve Avderen, 2013). Daha önceki yıllarda yapılan seyahatler genel olarak dini ve ticari amaç taşıırken (Şemşimoğlu Erhan, 2010), ülkelerin gelişmesi ve kişilerin seyahat konusunda farklı beklentilerinin oluşması ile turizm faaliyetleri yön değiştirerek dinlenme, eğlenme, sağlık, öğrenme gibi amaçlar taşımıştır.

Ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişimin kişilerde fiziksel ve psikolojik bozulmaları beraberinde getirmesi turizm faaliyetlerinin yoğunluğunu artırmıştır. Kişiler çalıştıkları, ikamet ettikleri ortamdan ayrılarak, belirli amaçlar doğrultusunda turizm faaliyetlerinde bulunmuş, dinlenerek ve eğlenerek günlük yaşamın stresinden uzaklaşmış, sağlıklarına tekrar kavuşmayı amaçlamışlardır. Kişilerin eğlenme ve dinlenme konusundaki istek ve ihtiyaçlarının farklılık göstermesiyle birlikte birbirinden farklı özelliklere ve olanaklara sahip olan çevreler kişilere farklı türde imkânlar sunmuş, sunulan bu imkânlar doğrultusunda turizmin farklı türleri oluşmuştur.

İlk olarak kıyı turizmiyle şekillenmeye başlayan turizm faaliyetleri, zaman içinde alternatif imkânların da kullanılmaya başlamasıyla gelişmeye başlamıştır (Aylar, 2014). Turizmdeki belirleyici ölçütlerin farklı turistik aktivite türlerinin oluşmasını

sağlamasıyla dağlar, kırsal kesimler, termal alanlar ve diğer kültür bölgeleri de turizm açısından potansiyel oluşturmuştur (Ünal İbret, 2013).

Hızla değişen yaşam koşullarıyla birlikte insanlara farklı çevrelerde farklı olanaklar sunan alternatif turizm çeşitlerinin oluşması ile (Şenkaya vd., 2012) ortaya çıkan bu turizm türleri günümüze kadar gelişim göstererek gelmiş, eskiden kullanımı aktif olmayan bu çevrelerde dinlenme mekânları, ikincil mekânlar, kamp alanları vb. mekânlar yer almaya başlamıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017c) ülkemizde yapılan alternatif turizmin çeşitlerini; Yayla turizmi, kış turizmi, sağlık turizmi, mağara turizmi, av turizmi, kongre turizmi, golf turizmi, yat turizmi, ipek yolu turizmi, inanç turizmi, hava sporları turizmi, dağcılık turizmi, akarsu turizmi, su altı dalış turizmi, kuş gözlemciliği olarak belirlemiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017c).

3.1.1. Termal turizm kavramı

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017a) termal turizm kavramını şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra, termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür.”* (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017a)

Doğan (1998) tedavi ve tatil amacıyla şehirlerarası veya şehir dışı yapılan tüm etkinliklerin sağlık turizmi kapsamına girdiğini, sağlık turizmi denildiğinde ise akla ilk olarak kaplıca turizmi olarak da bilinen termal turizmin geldiğini belirtmiştir (Doğan, 1998). Termal turizm, sağlık turizminin bir alt kolu olarak faaliyet göstermiş, tedavi ve dinlenme olarak iki ana amaca hizmet etmiştir (Çakır, 1999).

Sevindi ve Özdemir (2001) ise termalizmi, doğadaki mevcut faylardan yeryüzüne ulaşan suların sağlık etkinliklerinde kullanılması amacıyla ısı, radyoaktiflik ve mineral gibi özelliklerinden bilimsel çerçeve esaslarla ele alınarak yararlanılması olarak tanımlamıştır (Akbulut, 2010). Şifalı sular olan bilinen bu kaynaklardan içilenler içme

ve içmece dış tatbiklerle kullanılanlar ise ılıca, girme, çermik, hamam, kaynarca, ılı su gibi isimler almıştır (Doğaner, 2001).

Modernleşmeyle birlikte insanların hayatında var olan çevre sorunları, trafik, stres gibi birçok etmenlerle birlikte sağlık sorunu yaşayan insanlar sağlıklarına kavuşmak amacıyla kaplıcalara, termal tesislere, hamam ve banyolara gelmesiyle termal turizm türü zamanla gelişim göstererek turizmin önemli bir kolu olmuştur.

Türkiye Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın kabulüne göre 30 derece ve daha yüksek sıcaklıktaki sular, termal sular olarak ifade edilmiş, yüksek sıcaklıkta kaynakların bulunduğu bölgeler ılıca veya kaplıca olarak adlandırılmıştır. Kaplıca, suyun çıkış kaynağı üzerinde veya yakın çevresinde banyo kürlerinin uygulanabilirliği üzerinden bu ismi almaktadır. Hamam, konaklama tesisi gibi yapılar kaplıcaların içinde yer alan mekânlardandır. İlica olarak adlandırılan bölgelerde ise bu türde tesisler bulunmamaktadır (Doğanay, 2001).

Kaplıcalar son yıllarda çok daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Termal turizm kaynakları tedavi edici özelliklerin yanı sıra bulunduğu bölgenin ekonomisine, bölgenin tanınıp canlanmasına katkı sağlamıştır. Kür süresinin uzun oluşu kişilerin tesiste kalış süresini artırarak bölgede yer alan tesislerin gelirlerinin artmasını sağlamış, yaz sezonu dışında da aktivitelerin yapılabilmesi oluşu bölgede canlılığı her mevsim sürekli kılarak turistik faaliyetlerin yıl boyunca farklı beklentilere hizmet vermesine olanak sağlamıştır.

3.1.2. Termal turizmin tarihçesi

Su çağlar boyunca insanlığa hizmet etmiş, hayatımızın vazgeçilmez bir unsuru olarak görülmüştür. İnsanlar ilk yerleşimlerini su kenarında yapmış, farklı eylemleri gerçekleştirebilmek için suya gereksinim duymuştur. Bu ihtiyaçlardan biri de yıkanma eylemidir. İnsanların ilk olarak yeraltı faylarından yeryüzüne ulaşan şifalı su kaynaklarını keşfetmesi ile yıkanma eylemi farklı bir boyut kazanmış, bu suların canlılara şifa verdiği tespit edilerek bu termal sular şifa kaynağı olarak kullanılmıştır.

Şifalı sulardan Hitit İmparatorluğu döneminden itibaren yararlanıldığı bilinmekle birlikte Bizans ve eski Roma döneminden günümüze ulaşan kaplıcalar mevcuttur. İlkçağlarda sağlık ve dini amaçlarla kullanıldığı bilinen termal sular, Roma döneminden itibaren gelişim göstermiş olup, bu sulardan sistemli bir şekilde yararlanılmaya başlanmıştır. Romalılar ağrı çeken hastalarının ve savaşta yaralanan yorgun düşen hastalarının kaplıca suyuna girince yaralarının çabuk kapandığını görmüş, şifalı suların olduğu bölgelerde önemli tesisler kurmuştur (Taşlıgil, 1995). O dönemlerde tedavi ve spor amaçlı olarak çok yoğun ilgi gören termal turizm; Anadolu'nun en eski turizm çeşidi olarak kabul edilebilmektedir. Günümüze kadar ulaşabilmiş olan Hierapolis (Pamukkale) ve Alexandria Troas (Kestanelbol) hamamı kalıntıları Roma dönemine ait, Yalova – Kurşunlu hamamı ise Bizanslılara ait örneklerdendir (Doğaner, 2001).

Şifalı sular Ortaçağ devrinde gelişme göstermemiş, pis olmanın fazilet olduğu düşünülmüş ve termal kaynaklar tahrip edilmiştir (Akbulut, 2010). Rönesans döneminde ise kaplıcalar önem kazanmış ve balneoterapi ve balneoloji bilimi ortaya çıkmış Avrupa'daki bazı kaplıcalar sağlık turizm merkezlerine dönüştürülmüştür (Akbulut, 2010). Selvi (1996) Avrupa'nın termal turizme verdiği önemle birlikte yaptığı yatırımlarla termal turizme yeni bir boyut kazandırmış olduğunu, bozulmamış doğal çevre, altyapı tesisleri, tedavi merkezleri, tıbbi bakım, trafik yoğunluğu olmayan tedaviye uygun yer temini ve kontrollü diyetlerle kaplıcaları önemli sağlık merkezi haline dönüştürüldüğünü söylemiştir (Akbulut, 2010).

Osmanlı ve Selçuklularla şifalı sular tekrar kullanılmaya başlanmış, Ortaçağ'da harap edilmiş olan kaplıcalar onarılmıştır ve yeni kaplıcalar inşa edilmiştir. Bu şifalı sulara Yoncalı (Kütahya), Karakurt (Kırşehir), Selçuklu, Çekirge kaplıcalarındaki hamamlar örnek verilebilmektedir (Doğaner, 2001).

Cumhuriyet dönemiyle birlikte ise kaplıcalarda yapılan analiz, etüt ve deneylerle birlikte suyun iyileştirici özellikleri saptanmış, termal turizmde büyük gelişme sağlanmıştır (Doğaner, 2001). 1924 yılından itibaren Atatürk'ün de girişimlerinin sonucunda termal otel, park ve bahçeler yapılmıştır (Doğanay, 2001). 1960'lı yıllarda keşfedilen yeni kaynaklar termal kaynaklar için yapılan planlamada temel alınmış yeni

yapılacak olan kaplıcalarda ise çağdaş kaplıca anlayışı benimsenmiştir (Doğaner, 2001).

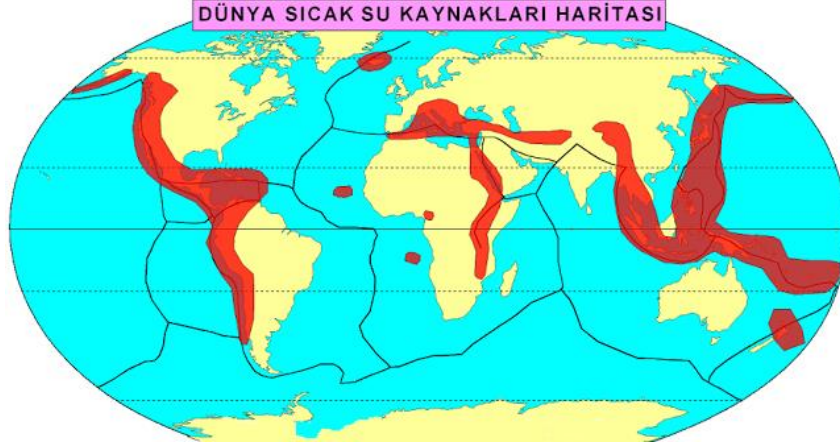
Cumhuriyet dönemi öncesinde yalnızca kapalı mekanlardan oluşan kaplıca tesisi anlayışına Cumhuriyet dönemi sonrasında açık rekreasyon alanları eklenmiş, tamamlayıcı aktivitelere yer verilmiştir. Kişiler termal suyu kullanmanın yanı sıra açık rekreasyon alanlarında vakit geçirmiş, tedavi kürleri dışında kalan boş zamanları spor, okuma, spor, eğlence gibi farklı aktivitelerinde bulunarak değerlendirmişlerdir.

Bu gelişmelerle birlikte termal tesisler bugün yalnızca iyileşmek amacıyla gelen ve büyük çoğunluğu 50 yaş üstü kullanıcılardan oluşan tesisler olmaktan çıkarak, orta ve genç kesim tarafından da tercih edilebilir hale gelerek geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etmiştir.

3.1.3. Termal turizmin dünyadaki yeri ve gelişim süreci

Termal sular dünyanın birçok yerinde yıllarca tedavi edici amaç ile kullanılmıştır. Tıp alanında termal su kaynağının tedavi edici özellikleri keşfedilmesiyle birlikte termal kaynakların önemi her geçen gün artmış, dünyanın pek çok yerinde kaplıca merkezleri kurulmuştur.

Günümüzde kaplıca tedavisi Avrupa’da özellikle orta ve güney Avrupa ülkeleri olan Almanya Avusturya, İsviçre, Fransa, İtalya gibi ülkelerde, Japonya’da ve bazı Asya ülkelerinde oldukça popüler durumdadır (Uyanık, 2006). Bu ülkelerin yanı sıra Macaristan, Romanya, Çekoslovakya, Belçika, Yugoslavya gibi ülkeler de termal turizme oldukça önem vermektedir. Çek Cumhuriyeti ve Slovakya’da son yıllarda çok gelişmiş kaplıca merkezleri kurulmuş birçok hastaya tedavi imkânları sunulmuştur (Şemşimoğlu Erhan, 2010). Dünya’daki sıcak su kaynakları haritası Şekil 3.1’de verilmiştir.

Şekil 3.1. Dünya sıcak su kaynakları haritası (Url-30)

Avusturya termal turizmden en çok gelir sağlayan bölgelerden biri olmuş ve termal turizm oldukça önemli bir noktaya gelmiştir. Gelirlerin üçte biri termal turizmden karşılanıyor olup devlet bütçesi ve eyaletlere büyük gelir sağlamaktadır (Keskin, 2008).

Almanya’da ise yeni tesisler sadece gün geçtikçe nüfusu artan yaşlıları değil tüm nüfusa hizmet edecek şekilde açılmakta, mevcut tesislerde ise köklü değişiklikler yapılmaktadır (Şenkaya Fettahoğlu, 2010).

Dünya genelinde bakıldığında Japonya, Almanya, Macaristan, Avusturya, Fransa, Romanya, Çekoslovakya, Belçika, İtalya, Yugoslavya gibi ülkeler termal turizme en çok önem veren ülkeler olarak sıralanabilir. Bu ülkeler alt ve üst yapı, teknoloji, tıbbi uygulama, işletme tekniği, pazarlama ve tanıtmanın yanı sıra personel eğitimi açısından da termal turizm alanında hızla gelişim göstermektedir (Keskin, 2008).

3.1.4. Termal turizmin Türkiye’deki yeri ve gelişim süreci

Sağlık turizmi, termal turizm ve medikal turizm olarak iki ana kategoride incelenmekte olup Türkiye’de daha çok termal turizm ekseninde gelişme meydana gelirken, dünyada termal turizm SPA olarak adlandırılan daha geniş bir turizm türünün parçası olarak görülmektedir (Çiçek ve Avderen, 2013).

“Türkiye çeşitli kayalardan oluşan jeolojik yapısı, genç tektonik hareketlerin etkisiyle derin kırık ve fayların ve aktif deprem kuşaklarının varlığı ve volkanik alanların geniş yer tutması gibi nedenlere bağlı olarak termal sular bakımından oldukça zengindir.” (Doğaner, 2001).

“Türkiye’de çıkan termal sular;

-Doğal çıkışlı ve bol su verimlidir.

-Eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengindir.

-Birçoğu deniz kıyısında, bir kısmı ise orta yükseklikte dağlık ve ormanlık bölgelerde yer alarak, kaynak kullanımı açısından çeşitlilik sağlamaktadır.” (Şemşimoğlu Erhan, 2010).

Türkiye doğal kaynakları, iklimi, zengin kültür yapısı, geleneksel kaplıca ve hamam kültürü sayesinde sağlık turizmi ve termal turizmdeki potansiyeli ile termal su kapasitesi açısından dünyada ilk 7 ülke arasında olmayı başarmış ve Avrupa’da birinci sırada yer almıştır (Sandal ve Karademir, 2015). Ülkemizde 2000 den fazla termal su kaynağının olduğu tahmin edilse de bu şifalı suların yalnızca 102 kadarının termal sınıflandırılması yapılabilmektedir. 102 kaynağın da 24 tanesi yerelde önemli olan kaplıcalar olarak bilinmektedir (Doğanay, 2001) .

1982 yılında çıkan Turizm Teşvik Kanunu ile birlikte kaplıcalar da turizm merkezleri arasına alınmış, bu tarih sonrasında yatırım faaliyetlerine hız verilmiş modern tesislerin yapımı başlamıştır (Ünal, 2003). Ülkemizde 1982 yılı sonrasında kaplıca alanlarının turizm merkezi ilan edilmesiyle ulaşım ağında iyileştirmelere gidilerek insanların bu bölgelere daha kolay ulaşması amaçlanmıştır. Artan taleple birlikte sıcak su kaynaklarındaki sorunlar ve eksikler giderilmeye başlanmış ve termal turizm tesislerinin yapımına hız verilmiştir.

1988 tarihinde çıkan bir yasa ile amaca uygun kullanılan termal su ve arazi tahsisine imkân sağlanmıştır. Böylece turizm yatırımcıları tesislerinde şifalı su ve maden sularını kullanma hakkı elde etmişlerdir (Akbulut, 2010).

Kaplıcaların öneminin gün geçtikçe daha çok anlaşılması Türkiye’de termal tesis sayısının artışı sağlamış, kişiler tedavi olmanın yanı sıra eğlenme, dinlenme gibi ihtiyaçlarını da karşılayarak vaktini en iyi şekilde geçirme imkânı bulmuştur.

Türkiye’de bölgeler arasında sıralama yapıldığında Ege Bölgesi ilk sırada yer almakta olup, Ege bölgesini İç Anadolu, Marmara, Doğu ve Güneydoğu, Akdeniz ve Karadeniz bölgesi takip etmektedir. Şekil 3.2’de Türkiye’de bulunan önemli termal turizm merkezleri gösterilmiştir. Termal kaynaklar bakımından en zengin bölge olan Ege Bölgesi’nin 123, en zengin il olan İzmir’in ise 31 adet termal kaynağı bulunmaktadır (Özşahin ve Kaymaz, 2013).

Şekil 3.2. Türkiye’deki önemli termal turizm merkezleri (Url-31)

Termal turizmde gelişmiş olan bölgelerin Anadolu’nun batısında yer alma nedeni ise farklı amaçlara hizmet eden turizm çeşitlerinin de bu bölgede gelişmiş olması, ulaşım hatlarına ve büyük şehirlere yakın olmasıdır. Bolu, Bursa, İzmir, Yalova, Gönen, Pamukkale, Kızılcahamam, Afyon, Kütahya kaplıcaları gelişmiş olan termal turizm bölgelerine örnek verilebilir (Doğaner, 2001). Bu bölgede yer alan kaplıcaların daha gelişmiş olmasının bir başka sebebi ise iklim koşullarının daha elverişli olmasından kaynaklanmaktadır (Akbulut, 2010). Bu duruma bağlı olarak turist sayılarının diğer bölgelere göre fazla olmasıyla termal tesislerin gelişimi sağlanmış, bölge ekonomisine ise önemli katkılarda bulunulmuştur.

Türkiye’de termal kaynaklar bakımından büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen yeterince değerlendirilmemektedir. Halkın bu konuda bilinçlendirilmesi mevcut kaynakların daha iyi değerlendirilmesini sağlayarak yöreye sosyo-ekonomik

katkılarının bulunmasının yanı sıra sürdürülebilir turizm anlayışına da katkı sağlayacaktır.

3.1.5. Termal turizm tesisleri ile ilgili yasal düzenlemeler

Türkiye’de termal sular ile ilgili ilk yasal düzenlemeler 10.06.1926 yılında yapılmıştır. 927 sayılı yasa kapsamında yapılan bu düzenleme kaplıca sularının kullanım hakları ve kamulaştırılması ile kararları içermiştir. Daha sonraki yasalarda ise termal su işletmeleri ve sorumlu olan kuruluşlarla ilgili hükümler yer almış olup termal suların mülkiyeti hakkında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır (Güvenç, 2007).

Termal sular ve termal tesisler ile ilgili gelişmeler yıllarca devam etmiş olup 1957 tarihli Nizamnamede kaplıcaların mekânsal gereksinimiyle ilgili açıklama yapılmış, kaplıcalarda bulunması gereken asgari mekânlar şu şekilde sıralanmıştır: (Anonim, 2017)

- Umumi havuz
- Hususi banyolar
- Duşlar
- Fizik tedavi vasıtaları
- Çamur tatbikatı ve gerekli tesisat
- Masaj bölümü

1983 yılında Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliğinde termal turizm işletmelerinin standartları belirlenmiştir. Aynı zamanda bu yönetmelik kapsamında işletmelerin projelendirilmesi ve termal su kaynaklarının korunmasına ilişkin koşullar da açıklanmıştır (Belkayalı, 2009).

1988 yılında Turizm Teşvik Kanunu’na ek olarak yapılmış olan düzenlemede kaplıcaların kullanımını artırmak ve iyileştirmek amacıyla İl Özel İdarelerinin yetkisi Turizm Bakanlığı’na geçmiş, kullanılmayan ve artan termal sular etrafındaki kamu arazileri ile birlikte Turizm Bakanlığı tarafından 49 yıllığına yatırımcıya kiralanabilmesi hükmü yer almıştır (Belkayalı, 2009).

1991 yılında yayınlanan Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliğinde termal tesislerin sahip olması gereken mekânlar asgari olarak şu şekilde belirtilmiştir: (Anonim, 1991)

- Kapalı genel kür havuzu
- Havuzlu veya küvetli genel banyolar
- Basınçlı duşlar
- Sualtı masaj ünitesi
- Masaj ünitesi
- Beden eğitimi salonu
- Fizik tedavi bölümü
- Oturma banyosu

1993 yılında yayınlanan Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliğinde ise sağlık ve termal turizm tesislerinin tanımı yapılarak, bu tesislerin belgelendirilmesi için aranan koşullar 139. madde kapsamında belirtilmiştir (Anonim, 1993).

Çağdaş termal turizm merkezleri genellikle doğal çevre ile tesislerin iç içe olduğu, doğal tedavi uygulamasının temel alındığı, çevrenin ve yöresel özelliklerin korunduğu, gelen turistlerin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının yörenin sahip olduğu özelliklerle karşılandığı merkezler olarak bilinmektedir (Çekirge, 1991).

2001 yılında yayınlanan Kaplıcalar Yönetmeliği'ne göre bu termal tesisler kaplıca ve talassoterapi tesisi olarak ikiye ayrılmıştır. Kaplıca tedavisinde ve talassoterapi tedavisi için kullanılan yöntemler belirtilmiş, bu tesislerinin tedavi mekânları ve gerekli araç ve gereçler kullanılan yöntemlerle ilişkili olarak açıklanmıştır. Örneğin banyo kürlerini içeren balneoterapi tedavisinin uygulandığı tesislerde termal tedavi havuzları, sıra banyolar (küvetler), lokal banyo aygıtları (ekstremiteler, oturma banyoları), tedavi duşları, egzersiz havuzu gibi mekanların bulunması gerekmektedir. Ayrıca yönetmeliğin 29. Maddesinde kür merkezi çevresinde bir kür parkı, spor ve dinlenme tesisleri, rekreasyon havuzları düzenlemesi yapılması gerektiği de yine bu yönetmelik kapsamında açıklanmıştır (Anonim, 2001).

Ülker (1988) ülkemizde termal suların değerlendirilmesinde sorumlu kuruluşları ise şu şekilde belirtmiştir: (Ülker, 1988)

- T.C. Sağlık Bakanlığı
- T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
- T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Bu kuruluşlar ülkemizde kaplıca ve içme sularının belirlenmesinde, tespit edilen bu suların ülke ekonomisine katkı sağlayacak şekilde imar edilmesinde, yurt içinde ve yurt dışında bu kaynakların tanıtılmasında ve bu kaynakların değerlendirilmesinde sorumlu olan kuruluşlardır (Belkayalı, 2009).

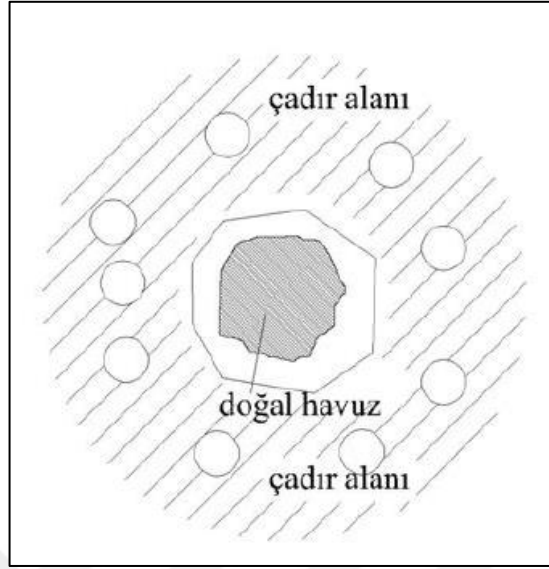
3.1.6. Termal turizm kapsamındaki tesis türleri ve gelişimi

Romalılardan günümüze kadar gelen kaplıca anlayışı geçmişte olduğu gibi günümüzde de popüler olmuş ve termal tesislerin sahip olduğu niteliklerin geliştirilmesiyle çeşitli termal tesis türlerinin oluşumu sağlanmıştır. Önceki yıllarda kaplıcaların yalnızca banyo amaçlı kurulması bu tesislere gelen yaş ortalamasının yüksek olmasına yol açmış, bu tesisler genel olarak tedavi amaçlı gelen turistlere hizmet vermiştir.

Geleneksel kaplıca anlayışı zaman içinde yapılan düzenlemelerle değişmiş konaklama mekânları, yeme içme mekânları, spa mekânlarının eklenmesi ve farklı aktivitelerin bu tesislerde yer alması ile termal turizm tesisleri olan oteller ve tatil köyleri ortaya çıkmıştır. Yapılmış olan bu düzenlemeler ve tamamlayıcı aktivite olanakları ile genç kesime de hitap edilmiş, bu tesislerden her kesimin yararlanmasına olanak sağlanmıştır. Böylece tesise gelen farklı yaş grubuna sahip olan bu kişiler termal suyun yanı sıra rekreasyon aktivitelerinden de yararlanarak rahatlamış, dinlenmiş ve eğlenmiş olarak bu tesislerden ayrılmışlardır.

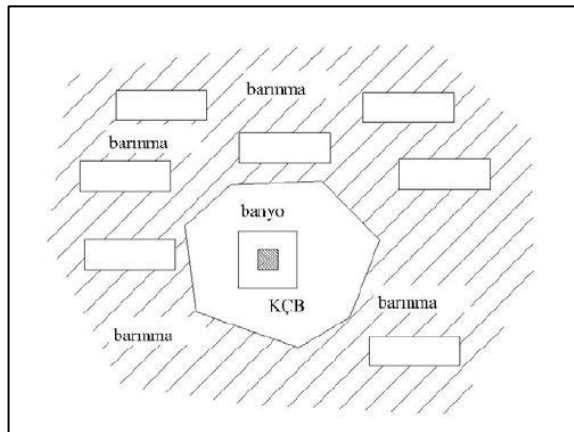
Doğal sıcak su ilk olarak kullanıldığı zamanlarda kaynak etrafına çadırların kurulmasıyla barınma ihtiyacı da karşılanarak aktif olarak kullanılmıştır. Sıcak su kaynağı kaplıcanın merkezi olarak görülmüş, etrafı düzelterek sıcak su havuzları oluşturulmuştur. Rüzgârdan korunmak ve mahremiyetin sağlanması amacıyla ise havuzun etrafında bir dinlenme alanı bırakılıp bütün bu mekân yüksek duvarlarla

çevrilmiştir. Bu duvarın çevresinde ise kişilerin konakladığı çadır alanları düzenlenmiştir (Şekil 3.3) (Başoğlan, 2010).

Şekil 3.3. İlk kaplıca yerleşim düzeni (Başoğlan, 2010)

Kaplıcalara olan ilginin artmasıyla birlikte kaplıcalar gelişim göstermiş kaplıca merkezinin çevresine barınma birimleri ve eğlence, yeme içme vb. mekânlar eklenmiştir. Termal merkezin yanına banyolar eklenerek modern tedavi yöntemleri uygulanmaya başlanmıştır (Şekil 3.4). Bu düzendeki kaplıcaların yanyana eklenerek büyük bir yerleşim yerini oluşturmasıyla kaplıca kent ölçeğine geçiş söz konusu olmuştur. Karahayıt, Bursa(Çekirge), Yalova, Gönen, Yoncalı, Eynal kaplıcaları bu kaplıca tipine örnek oluşturmaktadır (Başoğlan, 2010).

Şekil 3.4. Zamanla gelişmiş olan kaplıca yerleşimi (Başoğlan, 2010)

Geleneksel kaplıca anlayışından modern termal turizm tesislerine geçişi, kaplıcalardaki denetim eksikliği, konaklama mekânlarının yetersizliği, kaplıca kürlerinin bilimsel esasa dayandırılmasıyla denetimli olarak yapılması gereken kür uygulamaları, kişilerin tedaviden yararlanmanın yanı sıra rekreatif, sportif ve sosyal faaliyetlerde bulunmak istemesi, wellness kavramının kaplıca konseptinin içine alınması, genç nüfusun sağlıklı kalma isteği ile bu tür tesislere gösterilen ilginin artması, kaplıcayla ilişkili mekânların otellere dâhil olması ve artan refah seviyesiyle birlikte gelişmiş mekânlar yaratma isteği hızlandırmıştır (Güvenç, 2007).

Termal tesis türleri kıtadan kıtaya, ülkeden ülkeye değişim gösterdiği gibi aynı ülke içinde farklı bölgelerde uygulanacak olan tedavi hizmetine göre, kullanıcı beklentilerine ve bulunduğu çevreye göre şekillenmiştir. Termal tesis türlerinin oluşumu tesise gelen küristlerin ve turistlerin beklentilerini karşılayacak şekilde bir gelişim göstermiş olup, termal tesis konsepti temel olarak sağlık ve tatil, eğlence, dinlenme amaçlı olarak ikiye ayrılmıştır. Sağlık amaçlı gelen kişi profili termal suyun olanaklarından en iyi şekilde yararlanmak için çeşitli kür tedavilerini alarak iyileşmeyi amaçlarken, dinlenme, tatil, eğlence amaçlı gelen kişi profili ise genel olarak spa konseptinden yararlanmak ve farklı aktivitelerde bulunmak olmuştur. Sağlıklarına ulaşmak amacıyla konaklayan turistler tesislerde daha uzun süreli konaklarken, tatil amaçlı gelen turistler ise 1-2 günlük hatta gününbirlik olarak kısa süreli konaklamaktadır. Son zamanlarda termal tesisler spa ve termal su hizmetlerinin yanı sıra konferans, seminer, düğün ve nişan organizasyonları gibi farklı hizmetler sunarak çok amaçlı resort otel konseptini oluşturmuştur.

T.C. Sağlık Bakanlığı termal tesis türlerini sundukları hizmeti göz önüne alarak şu şekilde belirtmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2014):

- Termal Oteller
- Kür Merkezleri
- Termal Otel + Kür Merkezi
- Kaplıcalar Banyolar
- İçmeceler – Maden Suyu
- Gaz – Solunum Kürleri
- Talassoterapi Merkezleri
- Çamur Banyoları

- İklim Klimaterapi Kürleri
- Fizik Tedavi Hastaneleri

T.C. Sağlık Bakanlığı'nın yürürlükte olan kaplıcalar yönetmeliğinde termal turizm tesisleri 3 başlık altında değerlendirilmiş olup temel esas hastaların uzman bir doktor kontrolünde iyileşmesidir. Tesisler şu şekilde sınıflandırılmıştır (Anonim, 2001):

- Kaplıca Kür Merkezleri: Kaplıca tedavisinden yararlanmak isteyen hastalara konaklama imkânının sunulduğu ve bu hastaların uzman doktor tarafından takip edilerek ayakta açık kür uygulamalarından faydalandığı tesislerdir.
- Kaplıca Kür Kliniği: Kaplıca tedavisinden yararlanmak isteyen hastaların klinik olarak düzenlenmiş mekânlarda uzman doktor tarafından takip edilerek kapalı kür uygulamasının yapıldığı tesislerdir. Spesifik hastalıkların tedavisi için düzenlenmiş mekânlardan oluşan bir tesis türüdür.
- Kaplıca Kür Oteli: Kaplıca tedavisi uygun görülen ve sağlıklarına kavuşmak amacıyla kür tedavisi gören hastaların doktor kontrolünde tedavi gördüğü otel tipi tesislerdir.

Güvenç (2007) ise termal turizm tesis türlerini spa konseptinin uygulama türü ve müşteri türüne göre 5 grupta ele almış Türkiye'ye özgü bir genelleme yapmıştır (Güvenç, 2007):

- Modern Kaplıca Tesisi: Geleneksel kaplıca tesisinin yanında az sayıda konaklama tesisinin bulunduğu, doktor kontrolünde basit kaplıca uygulamalarının yapıldığı tesislerdir.
- Termal Şehir Oteli: Raporlarla tedavi edici özelliği kanıtlanmış suyun şehir merkezlerinde bulunması halinde kür amaçlı kullanılmak üzere oluşturulmuş, şehirdeki sağlık kuruluşlarıyla bağlantılı olarak çalışan ve konaklama birimlerine sahip olan tesislerdir. Bu tesislerde açık hava ve rekreasyon olanakları bulunmamaktadır. Bu tesisler yerel halka günlük hizmet vermenin yanı sıra başka şehirlerden tedavi olmak amacıyla gelen küristlere de hizmet vermektedir.
- Kaplıca Kliniği ve Termal Otel: Dinlenme ve eğlenme gibi aktivitelerden çok tedavi konseptinin ön planda olduğu, detaylı konaklama birimlerinin bulunduğu, çevresindeki sağlık kuruluşlarıyla bağlantılı olarak çalışan tesislerdir. Bu tesisler günlük hizmet vermenin yanı sıra diğer illerden gelen kişilere konaklama imkânı da sağlayabilmektedir.

- Talassoterapi Otelı veya Tatil Köyü: Termal suyun yanı sıra deniz suyunu da kullanarak kür tedavisi uygulayan otel ve tatil köyleridir.
- Termal Resort Otel veya Tatil Köyü: Şehir merkezinden uzak termal suyun bulunduğu kırsal bir bölgede elverişli doğal çevre ve iklim özelliklerine sahip olan, çevresinde yer alan tarihi kalıntılarla kültür turizmine cevap verebilecek nitelikte oluşturulmuş termal oteller veya tatil köyleridir. Güvenç(2007) aynı zamanda termal otellerin park ve bahçeler, akarsu ve su ögeleri, güneşlenme terasları, manzaralı yürüyüş yolları, jogging ve jimnastik amaçlı düzenlenen kulvarlar ile termal şehir otellerden ayrıldığını belirtmiştir (Güvenç, 2007).

Bahsedilmiş olan tüm bu kaplıca ve kür merkezlerinin kurulmuş olduğu çevreler yörenin sahip olduğu termal tedavi edici özelliklerinin bilimsel çalışmalarla kanıtlanmış olduğu, yöredeki iklimin ve hava özelliklerinin incelenmiş olduğu yerlerdir. Burada kurulmuş olan tesisler ise uygun kür donanımına sahip olan, kür tedavisi sonucunda bilimsel olarak termal suyun hangi hastalıklara karşı iyi geldiğinin belirlendiği belli bir karaktere sahip olan yapılar olmuştur (Güvenç, 2007).

3.1.7. Termal turizm yapılarında planlama ve tasarım süreci

Geleneksel kaplıca anlayışı yerini spa ve wellness konseptini de içine alan termal merkezlere bırakmasıyla birlikte termal turizm tesisleri olarak bilinen termal resort oteller ve tatil köyleri ortaya çıkmıştır. Farklı aktivitelere olanak sağlayan termal otellerin içerdiği mekânsal programın diğer turizm tesislerinden ve geleneksel kaplıca anlayışından farklı olması bu tesislere özgü farklı bir planlama ve tasarım anlayışının gelişmesine neden olmuştur.

Termal turizm tesisleri diğer tesislerin aksine çevresel özelliklere ve çevredeki termal su kaynaklarıyla ilişkili olarak tasarlanmış yapılar olduğu için planlama sırasında pek çok farklı disiplinin birarada çalışması gerekmektedir. Termal tesisin kurulacağı yerin yapısı ve termal kaynağın alanı jeoloji mühendisleri tarafından incelenirken, jeofizik, hidroloji gibi disiplinler bölgede çıkan suyun yapısını inceleyerek bakanlıktan termal suyun kullanımına ilişkin onayın alınmasında görev yaparlar. Şehir ve Bölge planlama disiplini termal su olanakların kullanılacağı yerleşim yeri ve burada planlanacak tesislere olan ulaşım hatları ve güzergâhlar üzerinde değerlendirme yaparak en uygun

trafik akışını belirlemekte ve yerleşim yerinde yapılacak olan yapılaşmanın nasıl planlanması gerektiği konusunda karar vermektedir.

Termal tesisin planlanması aşamasında en büyük görevlerden biri ise mimarlarındır. Mimarlar termal turizm yapılarını tasarlarken termalizm konusunda bilgi edinmek ve bu tesislerin mekânsal gereklilikleri doğrultusunda bu yapıları tasarlamak zorundadır. Termal turizm yapılarının işleyişinin diğer turizm yapılarından farklı oluşu mekânsal organizasyonda farklılıklar getirmiştir. Termal suyun kullanıldığı mekânların kullanıcının beklentilerini de esas alarak olması gereken organizasyon ağı içinde planlanması gerekmektedir.

Mimarlar dış mekânda düzenlenecek olan faaliyet alanlarının planlanmasında peyzaj mimarları ile birlikte çalışmaktadırlar. Diğer disiplinlerin yaptığı değerlendirmeler sonucunda termal suyun taşınması ile yeryüzüne ulaştığı noktalarda termal havuzlar düzenlenmekte ve aktivite alanları oluşturulmaktadır. Bu aktivitelerin yer aldığı dış mekânın düzenlenmesi, peyzajda kullanılacak bitkiler, yürüyüş parkurları ve yeşil alan düzenlemeleri ise peyzaj mimarları tarafından oluşturulmaktadır. Tüm bu disiplinlerin birlikte çalışması sonucunda termal turizm tesisleri kurularak standartlar belirlenmektedir.

Termal tesisler kurulurken tesisin bulunduğu çevrenin, doğal ve yapay çevre koşulları, iklim özellikleri, yer aldığı çevrenin sosyo-ekonomik durumu, bölgedeki bu tesislere gelen kişi profili, tesise gelen kişilerin sosyo-ekonomik durumu, kürist ve turistlerin tesiste konakladığı gün sayısı ve günübirlik kullanım olanakları var ise bu kullanıcıların beklentileri ve yoğunluğu göz önüne alınması gereken önemli hususlardır.

Disiplinler arası çalışma ile ilk olarak makro ölçekteki alınan kararlar termal turizm bölgelerinde doğru olarak gelişmesini sağlar. Bu süreci Güvenç (2007) şu şekilde özetlemiştir:

- Termal su kaynağının tespiti ve kaynak bölgesinin incelenmesi: Termal su kaynağının tespiti ve kaynak bölgesinin incelenmesi planlamanın ilk aşamasını oluşturmaktadır. Tespit edilen kaynak bölgesi koruma altına alınarak kirletilmesi önlenir. Şifalı suların tedavi özelliklerini koruması ve bileşiminin bozulmaması

açısından koruma önemli bir yer tutmaktadır. Kaynak tespit edildikten sonra konunun uzmanları tarafından suyun özellikleri belirlenerek hangi hastalıkların tedavisine iyi geleceği tespit edilir. Güvenç, (2007) kaynak koruma alanının 3 bölgeye ayrıldığını belirtmiştir. Birinci bölgede hiç bir şekilde yapılaşma izni yoktur. Sadece kaptaj yapılarak suyun depolanmasına izin verilir. Bölgede suyun kirlenmesini önlemek amacıyla moloz veya çöp yığını kesinlikle bulunmamalıdır. 2. Bölge de 1. Bölge gibi koruma kapsamı içinde değerlendirilir. 3. Bölge ise yerin jeolojik yapısının incelenerek koruma alanının sınırlarının sonlandığı bölgedir. Bu bölgede de yapılaşmaya izin verilmez ve kirliliği önlemek esastır (Güvenç, 2007).

- Kaynak bölgesinin sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi ve turizm potansiyelinin incelenmesi: Bu aşamada kentin veya bölgenin ekonomik yapısı belirlenerek bölgedeki geçim kaynakları, turizmin bölgedeki payı ve ülke genelindeki sosyo-ekonomik sıralaması araştırılır. Kentin sosyal yapısı incelenerek halkın eğitim düzeyi ve turizm konusundaki eğitimi ve yatkınlığı incelenir. Kentte veya kentin yakın çevresinde bulunan tarihi nitelikteki yapılar da cazibe noktalarını oluşturması sebebi ile turistleri bölgeye çekmek açısından önem taşımaktadır. Bu bölgeler belirlenmeli ve kentin mimari özellikleri olabildiğince sürdürülmelidir. Varsa kentte mevcut olan turizm tesisi sayısı, doluluk oranları ve kullanıcı profili yeni bir tesisin kurulumu noktasında önem taşımaktadır.

- Kaynak bölgesinde termal turizm yapılabilmesi için strateji planının yapılması: Stratejik planlama ile arazi üzerindeki sıkıntılar tespit edilip arazinin mülkiyetinin kime ait olduğu belirlenmesi strateji planının ilk aşamasını oluşturur. Bu aşamada değerlendirilecek hususların başında termal su kaynaklarının daha iyi şekilde değerlendirilmesi gelmektedir. Elde edilen veriler ve sunulan öneriler ile imar planında yapılacak değişiklikler kurulacak olan termal tesisin daha nitelikli özelliklere sahip olmasını sağlar. Strateji planı oluşturulurken değerlendirilecek unsurlardan biri de ekonomik sınırlardır. Belirlenen bu sınırlar uzun ve kısa vadede yapılacak yatırım planlarını yönlendirir. Yatırımı yapacak olan kişilerin ve işletmecinin, termal turizm ile ilgili yasal mevzuatı ve termal turizme ilişkin önemli bilgileri edinmesi yine planlama konusundaki önemli hususlardan biridir.

Stratejik planlamada elde edilen veriler ile termal turizm bölgelerinin imar planları yönlendirilmiş, bölgede kurulacak termal tesisler için yeterli bilgilerin edinilmesiyle tesisin konsepti, kapasitesi, verilecek hizmetler belirlenerek bir sonraki aşama olan planlamaya geçilerek sistemli olarak ilerleme sağlanmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017b), yayınlamış olduğu Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı'nda termal turizm yapılarının planlaması sırasında mimari niteliklerinin iyileşmesi amacıyla termal tesislerde geleneksel, tarihsel, yerel ve kültürel mimari özelliklerin kullanımının özendirilmesi gerektiğini belirtmiş ve mimari tasarımın da bu doğrultuda yapılmasını söylemiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b).

Termal tesislerin kurulacağı bu bölgeye olan ulaşım da stratejik planlama noktasında önemli taşır. Termal merkezlerin yer aldığı bu bölgeye çevre illerden gelecek turistlerin ulaşımı için alternatif yollar tespit edilerek ulaşım ağları oluşturulmaktadır. Yine stratejik planlama kapsamında termal tesisin kurulacak olduğu bölgenin doğal çevresi ve rekreasyon olanakları da incelenmeli ve bölgenin olumlu ve olumsuz özellikleri belirlenmelidir. Örneğin; çevreden gelecek gürültü, hava kirliliği gibi faktörler izole edilmeli, gereken önlemler alınmalıdır. Bölgenin iklimi, buharlaşma ve güneşlenme süreleri rüzgâr hızı ve yönü, nem düzeyi gibi veriler araştırılmalı bu veriler doğrultusunda termal tesisler tasarlanmalıdır.

- İmar planlarının yapılması: Elde edilen veriler ve strateji planının oluşturulması sonrasında imar planlarının yapılması son aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada termal tesisin kurulacağı yerin kararları verilmiştir. Güvenç (2007) kaplıca bölgelerinin genel olarak kırık fay hatları üzerinde yer aldığını, yapı alanlarının bu durum göze alınarak belirlenmesi ve imar planlarının buna göre oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. İmar planı yapılan yerleşmelerde kurulacak tesislerde 2 temel noktaya dikkat edilmesi gerekir: Bunlardan birincisi her gelir grubunun yararlanabileceği tesis tipleri sağlamak ve kaplıca suyunun bu kurulacak tesislerde etkili şekilde kullanımını sağlamaktır (Ülker, 1988).

Yapılacak olan tesislerin kaynak koruma bölgesi üzerine yapılmasının yasak olması suyun taşınmasını gerektirmiş, termal su özelliğini yitirmeden 1-2 derece ısı kayıplarıyla termal turizm tesisin kurulacağı alandaki en uygun noktaya taşınmıştır. Termal suyun yeryüzüne çıkış yaptığı noktada termal suyun kullanıldığı çekirdek

oluşturulmuştur. Tesisin konaklama, yeme – içme, eğlence birimleri bu çekirdeğe bağlı olarak konumlanmıştır. Sonuç olarak kaynağın yeryüzünde çıkış yaptığı nokta tüm tesis birimlerinin yerleşim planlamasını etkilemiştir.

Kelkit (1992) termal turizm tesisinin kurulacağı alanın birbiriyle ilişkili 4 bölgeden oluştuğunu söylemiştir. Bu bölgeler; kaynaklar ve kür merkezi zonu, kür ve rekreasyon bölgesi, konaklama bölgesi, açık ve yeşil alanlardır (Belkayalı, 2009). Güvenç (2007) ise termal turizm tesisinin kurulacağı alanı daha detaylı olarak düşünmüş ve 6 bölgeye ayırmıştır. Bu bölgeler; kaynak bölgesi, ana termal merkez, konaklama bölgesi, yeşil alanlar, ticaret ve eğlence bölgesi, turistik cazibe bölgeleridir.

Kaynak bölgesi termal su kaynağının tespit edildiği ve koruma sınırları ile çevrilen alanı oluşturur. Ana termal merkez ise tedavi birimlerinin yer aldığı mekânlardan oluşmaktadır. Bu merkezde banyolar, termal su havuzları, kür odaları bulunmaktadır. Spa ve wellness hizmetlerinin de otelin konseptine dâhil edilmesiyle bu mekânlar termal merkezde yer alabilmektedir. Bu merkez tesisteki bütün mekânlardan tamamen ayrı konumlanabileceği gibi otel binası içinde diğer mekânlarla ilişkili olarak da yer alabilmektedir.

Konaklama bölgesi otele gelen kişilerin termal tedavi hizmeti alırken kür süresince tesiste kalması amacı ile yapılan otel, motel vb. tesislerin yer aldığı bölgedir. Konaklama birimlerindeki yatak kapasitesi termal suyun debisine bağlı olarak belirlenir. Termal tesisler günlük kişi başına 200 litre su esas alınır (Güvenç, 2007). Kelkit (1992) konaklama birimleri düzenlenirken amacın kişileri kür merkezine, rekreasyon alanlarına ve yeşil alanlara en rahat ve en kısa yoldan ulaştırmak olduğunu söylemiştir (Belkayalı, 2009)

Kelkit (1992) kür ve rekreasyon bölgesi ile yeşil alanları 2 ayrı bölge olarak değerlendirmiştir. Kür ve rekreasyon bölgesi spor tesisleri, parklar, özel gezinti yolları ve özel bahçeler, dinlenme mekanları, kafeteryalar, konser ve tiyatro salonları gibi mekanları içerirken, yeşil alanlar kişinin tek başına vakit geçirip, boş zamanlarını değerlendirebileceği, eğlenip dinleneceği mekanları kapsamaktadır. Buluşma ve toplanma alanları da yeşil alanların oluşturduğu bölgeye dâhildir. Kür ve rekreasyon bölgesinde yörenin mimari özelliklerine uygun bir şekilde düzenleme yapılması esas

olup, yalnızca kür mekânlarına izin verilmektedir (Belkayalı, 2009). Güvenç(2007) ise Kelkit (1992)'in bahsettiği bu iki bölgeyi yeşil alan bölgesi olarak tek bir bölgede ele almıştır. Güvenç(2007)' e göre yeşil alanlar dinlenme ve spor bölgeleri, kür parkı, rekreatif alanlar ve doğal yeşil alanlardan oluşmaktadır.

Güvenç (2007) Kelkit (1992)'e ek olarak ticaret ve eğlence bölgesi ile turistik cazibe bölgelerini de ele almış termal turizm tesis alanını daha kapsamlı olarak düşünmüştür. Ticaret ve eğlence bölgesinde ticari amaçlı binalar yer alırken, turistik cazibe bölgeleri olarak belirttiği alan ise yakın çevrede bulunan doğal ve tarihi mekânların yer aldığı bölgelerdir.

Tüm bu planlamaların yanında gözden kaçırılmaması gereken noktalar vardır. Bunlardan biri araç trafiğinin doğru düzenlenerek ve oluşabilecek gürültü kirliliğinin tesisten uzak tutulmasıdır. Tesisi günübirlik kullanacak kişilere yönelik tasarlanan mekânsal işleyiş ve tesise gelebilecek engelli kişilerin ve yaşlıların ulaşımını zorlaştırmayacak düzenlemeler planlama noktasında önemli hususları oluşturmaktadır.

3.1.8. Termal turizm yapılarının mekânsal özellikleri

Termal turizm tesisleri bünyesinde konaklama birimlerini, eğlence ve rekreasyon birimlerini, yeme-içme birimlerini ve termal kür hizmetlerinin sunulduğu birimleri içerir. Kozak (1992) termal turizm tesislerini diğer klasik konaklama tesislerden ayıran özelliğın termal su kaynaklarının bulunduğu bölgelere kurulmuş olması ve kür merkezlerinde tedavi olanaklarının sunulması olduğunu ifade etmiştir (Şenkaya Fettahoğlu, 2010).

Termal turizm tedavi- rekreasyon- konaklama amacına hizmet edebilmek için birtakım gereklilikleri ve beklentilere verilecek cevapları sağlamalıdır. Tedavi kapsamında gerekli kür birimlerini bünyesinde bulundurmalıdır. Bu tesisler sağlık ve rekreasyon turizminin birleştiği mekanlar olmalıdır (Şemşimoğlu Erhan, 2010). Kullanım amaçları farklı olan bu mekânlar işleyişi aksatmayacak şekilde düzenlenmeli mekânsal gereklilikleri sağlayacak düzeyde olmalıdır.

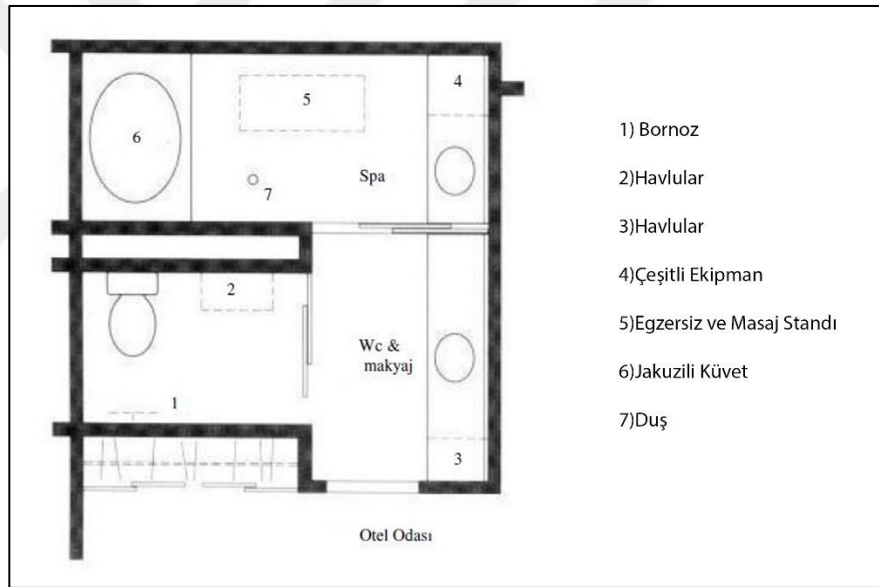
Özdönmez (1990) mekân tasarımını etkileyen faktörlerden birinin tesisteki konaklama süresi olduğunu belirtmiştir. Sürenin uzun olması tesisin kapasitesini, tesiste yer alan birimlerin mekânsal ihtiyacını belirlemektedir (Şemşimoğlu Erhan, 2010). Konaklama süresinin yanı sıra tesiste konaklayacak kişilerin sosyal ve kültürel özellikleri de mekânsal düzenlemeleri etkiler. Bu duruma toplumsal gelişmelerle kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin azalması sonucunda birlikte yapılan faaliyetlerin artmasıyla mahremiyetin azalması ve ortak kullanılan mekânların artışı örnek olarak gösterilebilir (Şemşimoğlu Erhan, 2010). Bu faktörlerin yanı sıra iklim, tesisin bulunduğu yerleşim, doğayla olan etkileşim termal tesisin tasarımını etkileyen önemli unsurlardandır. Termal tesise gelen kişinin dinlenmesi ve iyileşmesi için iklim ve çevresel özelliklerin uygunluğu oldukça önem taşır. İklimin elverişli olması dış mekândaki rekreatif faaliyetlerin gerçekleşmesi için de olumlu koşullar sunar. Tesis dış mekânlarında oluşturulan yeşil alan düzenlemeleri ve bu düzenlemelerin doğayla bütünleşmesi bu tesisi kullanan kişiler açısından önemli olup, kişilerin burada konakladıkları gün boyunca rahat, huzurlu, doğayla etkileşim içinde zaman geçirmesini ve dinlenmesini sağlamaktadır.

Termal tesislerin mekânsal özelliklerinin genel anlamda diğer konaklama yapılarına benzemesine rağmen bazı farklılıkları bulunur. En büyük farklılığı ise sağlık merkezinin daha etkin bir konumda olması ve otele gelen misafirlerin bu mekânın kullanımını birincil amaç olarak görmesi sağlar. Termal turizm yapıları genel olarak konaklama birimleri, genel mekanlar, idari birimler, sağlık merkezi, sirkülasyon alanları, ıslak hacimler ve servis mekanlarından oluşur. Bu mekânlar kendi içinde şu şekilde açıklanabilir:

- Konaklama birimleri: Konaklama birimleri yatma mekânlarından ve bu mekâna hizmet eden kat ofislerinden oluşur. Yatma mekânı genel olarak kişinin uyuma, yıkanma, giyinme ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılar. Bu ihtiyaçlara yönelik olarak yatma mekânlarının genel olarak 3 bölümden oluştuğu söylenebilir. Bu bölümler giriş, ıslak hacim (banyo-wc), yatma ve oturma bölümüdür. Yatma mekânları tasarlanırken termal tesislere gelebilecek engelli kullanıcılarda düşünülmesi, mekânda olması gereken genişlikler bu durum dikkate alınarak düzenlenmelidir. İç mekânlarda dolaylı aydınlatma ile gözü yormayan ara renkler kullanılmalıdır. Odaların varsa manzaraya ya da yeşil alanlara yönlendirilmesi olumlu olacaktır. İklim koşullarının elverişli

olduğu şartlarda odalarda balkon veya teras kullanımı kişilerin doğayla iç içe olmasını ve iyi vakit geçirmesini sağlayacaktır.

Bu standart oda düzenlemesinin yanı sıra tesise gelen kişilerin beklentilerini karşılamak amacıyla farklı oda düzenlemeleri de oluşturulabilmektedir. Örneğin termal tesislerde kür süresinin uzunluğundan kaynaklı olarak kişiler uzun süre konaklayacakları için daha geniş ve farklı ihtiyaçlarını(çalışma, okuma, spor yapma) karşılayabilecek mekânlara ihtiyaç duyarlar. Bu durumda standart düzenlemenin dışına çıkılarak içinde spor salonu olan, çalışma mekânı bulunan, oturma ve dinlenme kısımlarının birbirinden ayrıldığı, bireysel havuzun bulunduğu bir mekânsal düzenleme oluşturulur. Islak hacimleri spa anlamında geliştirilmiş oda banyoları farklı tipte yatma mekânının oluşturulmasına örnektir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Islak hacimleri spa anlamında zenginleştirilmiş oda banyosu (Güvenç, 2007)

- Genel Mekânlar: Lobi, bekleme salonları, bar-restoran, çok amaçlı salonlar, farklı aktivitelerin gerçekleşmesini sağlayan rekreatif mekânlar ortak kullanım mekânları kapsamında değerlendirilmektedir.

Lobi bütün mekanların kalbi niteliğinde olup diğer mekanlara bağlantı sağlayan ana sirkülasyon alanıdır. Otelin giriş holü ve bu bölümde yer alan resepsiyon, ön büro gibi birimler ile ilişkili olarak tasarlanan lobi otele ilk kez gelen kullanıcının otele ait izlenimlerini ilk olarak edindiği diğer bir deyişle otelin prestij mekânı olan bölümdür.

Bu bölüm genel olarak restoran, bar, yatak katları, wc, termal spa birimleri, otel içindeki alışveriş mekânlarına bağlantılı şekilde tasarlanmaktadır. Merkezi konuma sahip olan bu mekân kişilerin ortak buluşma noktası niteliğini taşımakta, dinlenme ve bekleme mekânı olarak da değerlendirilebilmektedir.

Otel içinde düzenlenen bar mekânı genel kullanımlarında yer alan kişilere içecek ve aperatif yiyecek servisi yapan bölümdür. Örneğin termal turizm tesislerinde havuz ve spa bölümünde bulunan vitamin bar bu mekânı kullanan kişilerin kaybettikleri su ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir mekândır. Restoranlar otelde konaklayan misafirlere kahvaltı, öğle ve akşam yemeği hizmeti sunan mekânlardır. Otellerde bir adet ana restoran yanında farklı menü seçeneklerine sahip alakart restoranlar da hizmet verebilmektedir.

Çok amaçlı salonlar ise otellerde toplantı, seminer, balo, kongre gibi etkinliklerin düzenlendiği mekânlardır. Bu mekânlara giriş hem lobi mekânından hem de dış mekândan doğrudan sağlanabilmelidir. Bu salonlar ortak fuaye alanına açılacak şekilde tasarlanmalı ve bu fuaye alanına hizmet edecek bar mekânı bulunmalıdır. Bu mekânların birden fazla etkinliğe hizmet etmesi, mekân içerisinde farklı mekânsal ihtiyaçları gerektirebilmektedir. Bu salonlar servis mekânlarıyla ilişkili bir şekilde düzenlenmeli, yemek hizmeti verilmesi durumunda servisle bağlantı kolayca sağlanabilmelidir.

Rekreasyon amaçlı düzenlenen mekânlarda ise turistler kür uygulaması dışındaki kalan zamanlarını doldurmaktadır. Bu mekânlar açık kapalı spor alanları, yürüyüş parkurları, açık yüzme havuzları, oyun-tv salonları, alışveriş merkezleri, konser salonları, disko gibi hizmetlerdir (Özbek, 1991).

- İdari birimler: Otelin yönetim bölümünün ve departmanların yöneticilerinin olduğu mekânlardır. Yönetim bölümü olan ön büro ve otel yetkililerine ait mekânlar resepsiyonla bağlantılı bir şekilde düzenlenmiştir. Departmanların yönetici ofisleri ise sorumlu olduğu mekânlarla ilişkili olacak şekilde düzenlenmektedir. Termal otellerde çoğu zaman sağlık merkezinin yönetimi otelden ayrıdır. Bu bölüm kendi içinde ofislerden, personel mekânlarından ve otel kullanıcısının hizmet aldığı mekânlardan oluşmaktadır.

- Sağlık Merkezi: Termal kr merkezi, tedavi birimleri, terapi salonları, aile banyoları, masaj salonları havuz, hamam, sauna, buhar odaları, tuz odası, solaryum, jakuzi, Çok havuzları gibi mekanlar sağlık merkezi kapsamında değerlendirilir. Tüm uygulamalardan sonra gerekli olan dinlenme için mekânlar bu merkezde mutlaka bulunması gereken mekânlardan biridir. Sağlık merkezi içerisinde yer alan tüm mekânlar birbiri ile ilişkili olarak tasarlanmalı, birbiriyle ardıŐık olarak yapılması gereken tedaviler söz konusu olduğunda geçiş zor olmamalıdır. Termal tedavi ve spa birimlerinin yanı sıra bu merkezde kuaför, güzellik merkezi, fitness salonları bulunması gerekmektedir.

Sağlık merkezi genel olarak bodrum katlarda yer almakta ve servisle ilişkili olarak tasarlanmaktadır. Bu mekânların bodrum katta yer alması teknik hacimlere yakınlığı açısından olumlu olarak görülür. Bu mekânların çoğunda doğal ışık kaynağına gerek duyulmazken kapalı havuz gibi mekânlarda doğal ışığın kullanılmak istenmesi ile çatı ıŐıklıkları yapılmakta doğal havalandırma imkânları sağlanmaktadır. Termal tesislerde yer alan termal su havuzları hem i mekânda hem de dış mekânda hizmet verebilmektedir. Suyun sıcak olması bu havuzun kiŐ aylarında bile dış mekânda kullanılmasına olanak sağlamaktadır.

Spa, yalnızca otel kullanıcılarına değil dıŐarıdan gelen misafirlere de hizmet verebilmektedir. Bu yüzden bu bölüme giriş özel olarak dŐnlmeli, mekânın kendisine ait bir resepsiyon bankı, bekleme ve dinlenme alanı oluŐturulmalıdır. Otel kullanıcılarının bu bölüme rahatça ulaŐabilmesi amacıyla doğrudan bağlantı sağlanmalıdır. Kişiler lobiye uğramadan spa bölümüne rahatça geçebilmelidir. Spa mekânında kişilerin rahat, huzurlu olmasını sağlamak ve sakinlik vermek amacıyla mekânda seçilen renklere ve ışık özelliklerine dikkat edilmektedir. Bu anlamda daha çok ara renkler ve dolaylı aydınlatma bu etkiyi yaratmakta etkili olmaktadır (Şemşimoğlu Erhan, 2010)

Termal suyun kullanıldığı banyolar ve havuzlar termal kr merkezi kapsamında değerlendirilmektedir. Bu mekânlara hizmet eden soyunma odaları, dinlenme mekânları, wc ve duşlar bu merkez içinde yer alan diğer mekânlardandır.

Tedavi birimleri tesisin verdiği tedavi hizmetine göre farklılık gösterebilmektedir. Hidroterapi (su ile tedavi), talassoterapi (deniz kürleri), çamur banyosu gibi özel tedavi hizmetleri bu mekânlarda verilmektedir. Bu mekân içerisinde aynı zamanda fizik tedavi birimleri bulunabilmekte, özel egzersiz havuzlarıyla kişilerin bu yöndeki iyileşme beklentilerine cevap verilebilmektedir. Tedavi hizmetinin bilimsel olarak işleyişini sağlayan alanında uzman kişilerin muayene odaları ve grup tedavilerinin verildiği mekânlar bu sağlık merkezi içerisinde yer almaktadır.

- Sirkülasyon alanları ve ıslak hacimler: Sirkülasyon bir otelin tasarımında en önemli unsurlardan birisidir. Ana sirkülasyon mekânları planlanırken tesise gelecek olan engelliler ve yaşlılar göz önünde bulundurulmalı, asansör ve merdivenler doğru konumlandırılmalıdır. Ayrıca misafirlerin kullandığı sirkülasyon alanları servis sirkülasyonu ile çakışmayacak bir şekilde düzenlenmelidir. Servis mekanındaki sirkülasyon kesintiye uğramamalı mutfak ve depo mekânları restoran ile, çamaşırhane ütüleme gibi mekânlar ise oda katlarına giden servis ve sağlık merkezi ile doğrudan bağlantılı olmalı, servis mekânları bütününde de birbiri ile ilişkili olarak akışın duraklamadan sürdürülmesi sağlanabilmelidir. Örneğin; termal turizm tesislerinde özellikle yaşlı ve engelli misafirler için oda kahvaltı servisi yoğun olarak kullanılmaktadır. Kahvaltının hazırlandığı mekân ile oda katlarına çıkan servisin ilişkisinin iyi bir şekilde kurulması bu akışın sorunsuz olarak ilerlemesi için oldukça önemlidir.

- Servis mekânları: Otel misafirlerine verilecek olan hizmetlerin hazırlandığı, personelin aktif olarak bulunduğu, otel müşterilerinin ulaşamadığı genellikle bodrum katlarda konumlanmış olan mekânlardır. Servis mekânları için gerekli olan ihtiyaçlar servis girişinde mal kabul tarafından alınarak gerekli servis mekânlarına ulaştırılmaktadır. Mutfak, çamaşırhane ve mekanik tesisatın yer aldığı mekânlar en önemli servis mekânları olup oteldeki işleyişin ilerlemesinde önemli bir yere sahiptir.

3.2. Pamukkale – Karahayıt Bölgesi'nin Genel Özellikleri

Karahayıt kasabası Ege Bölgesi'ndeki termal kaynakların yoğun olarak kullanıldığı ve termal turizm tesislerinin kurulduğu bölgelerden biri olmuştur. Pamukkale Hierapolis antik kentinin yakınında kurulmuş bir yerleşim olan Karahayıt, hem antik kenti

görmeye gelen turistlerin, hem de sağlık ve dinlenme amaçlı olarak termal sudan yararlanmak isteyen turistlerin uğrak noktasıdır. Çalışmanın bu bölümünde Pamukkale ilçesi ve Karahayıt kasabasının kendine özgü kimlik kazanmasında etkili olan ölçütler kentsel kimlik şeması çerçevesinde incelenmiştir.

3.2.1. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin coğrafi konumu

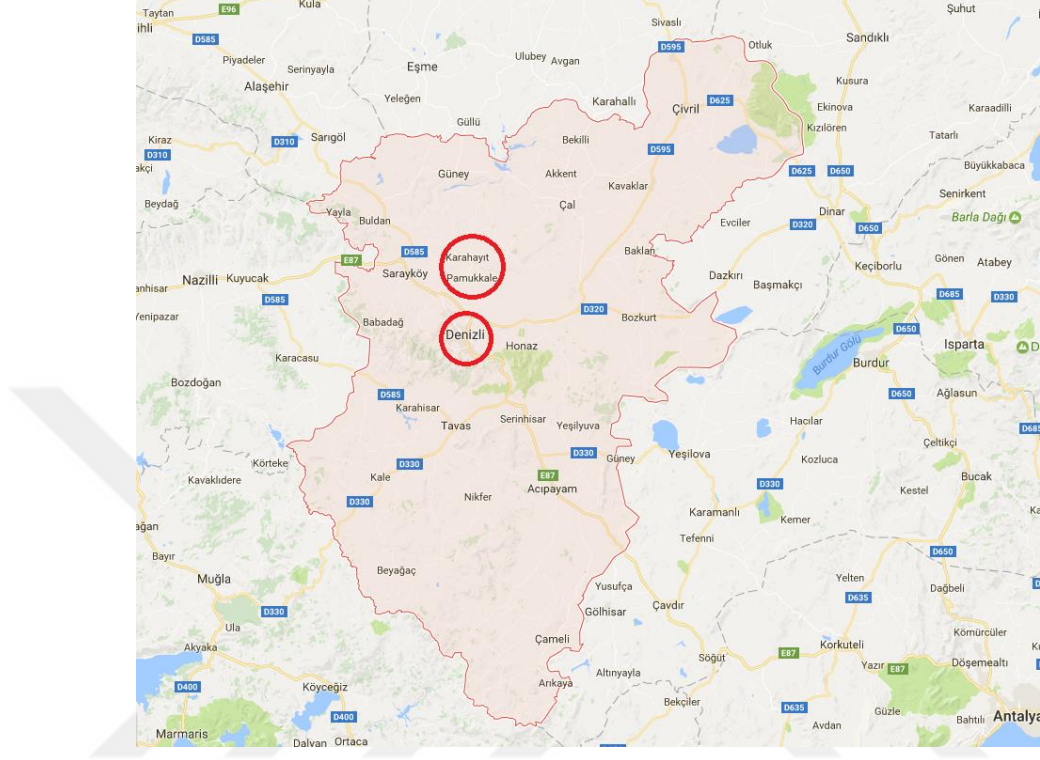
Denizli ili Ege Bölgesi'nde Uşak, Afyon, Burdur, Muğla, Aydın ve Manisa illerinin sınırladığı bir alanda bulunmaktadır. Ege, Akdeniz ve İç Anadolu Bölgesi arasında kavşak niteliğinde olan kent demiryolu ve karayolu ulaşım ağları üzerinde bulunmakta olup 2 bölge arasında geçiş noktası olma özelliği taşımaktadır. Şekil 3.6'da Denizli ilinin Türkiye'deki ve Ege Bölgesi içerisindeki konumu gösterilmiştir.

Şekil 3.6. Denizli ilinin Türkiye'deki ve Ege Bölgesi'ndeki konumu (Aköz, 2017)

Denizli sahip olduğu doğal güzellikler ve tarihi değerlerle önemli bir üne sahip olmuştur. Denizli'nin 20 km kuzeyinde yer alan Pamukkale ilçesi sahip olduğu termal su kaynakları ve doğal çevre özellikleriyle Türkiye'de ve hatta dünyada tanınan bir merkez olma özelliğindedir. Çalışmanın yapılacağı yer olan Karahayıt kasabası Pamukkale'ye bağlı yerleşimlerden biri olup sahip olduğu termal su kaynakları ile termal turizmin faaliyetlerinin yapıldığı önemli merkezlerden birisi olmuştur. Pamukkale'nin 5 kilometre kuzeyinde yer alan Karahayıt kasabası, 1990 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içinde kabul edilen 5 yerleşimden biridir (Önez, 2008). Karahayıt, Hierapolis antik kentine ve Pamukkale travertenlerine 15 dakika uzaklıkta olup yıl boyunca bu bölgeye gelen

ziyaretçilere konaklama ve termal sulardan yararlanma imkânı sunmaktadır. Şekil 3.7’de Pamukkale ilçesi ve Karahayıt kasabasının Denizli ili içindeki konumu gösterilmektedir.

Şekil 3.7. Pamukkale ilçesi Karahayıt kasabasının Denizli ili içindeki konumu (Google Maps, 2017)

Karahayıt kasabasına ulaşım karayolu ile doğrudan sağlanmaktadır. Karayolunun yanı sıra Denizli ilinin sahip olduğu demiryolu ve havayolu olanakları da diğer illerden ve yabancı ülkelerden gelen turistlerin bu bölgeye ulaşımını kolaylaştırmıştır. Çeşitli ulaşım türlerinin kullanılabilirliği; bölgenin yoğun olarak turist çekmesini sağlamış, buradaki yerleşimin ve sunulan olanakların gelişmesinde etkili olmuştur.

3.2.2. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin iklim özellikleri

Ege bölgesi sınırları içinde yer alan Denizli kentinin iklim yapısı genel olarak Ege bölgesinin iklim özelliklerini taşımakla birlikte, İç Anadolu Bölgesi’ne geçiş noktasında bulunduğu için karasal iklim özelliklerini de gösterebilmektedir. Yazlar genel olarak sıcak ve kurak geçmektedir. Kışlar ise ılık ve yağışlı geçmekte olup don olaylarına pek rastlanılmamaktadır. Pamukkale – Karahayıt bölgesinde aylara göre

ortalama sıcaklık değerleri Çizelge 3.1’de özetlenmiştir. Buna göre en yüksek sıcaklıklar temmuz ve ağustos aylarında, en düşük sıcaklıklar ise ocak ve şubat aylarında görölmektedir.

Çizelge 3.1. Pamukkale – Karahayıt bölgesinde aylara göre ortalama sıcaklık değerleri (Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kitapçığı)

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
4.6	6.4	13.4	16.4	20.7	27.1
Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
29.3	30	23.5	17.2	13.7	8.4

Pamukkale ve çevresindeki doğal bitki örtüsüne genel olarak dere kenarlarında, tarım alanları arasında kalan sınır çizgileri ile koru, otlak ve tarıma uygun olmayan tepelerde rastlanmaktadır. Bölgeye genel anlamda Akdeniz ikliminin hâkim olması bu iklim türünde yetişme özelliği gösteren makilerin bölgenin bitki örtüsünü oluşturmada etkili olmuştur. Maki bitki örtüsünün yanı sıra Hierapolis plato düzlüğünün kuzeybatısındaki yüksek tepelerde geniş orman alanları da bulunmaktadır. Hierapolis plato düzlüğünde ise gözle görülebilir doğal kitle yeşillikleri ve mevsimlere bağlı olarak geçici çiçek açan otsu bitkiler görülebilmektedir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017).

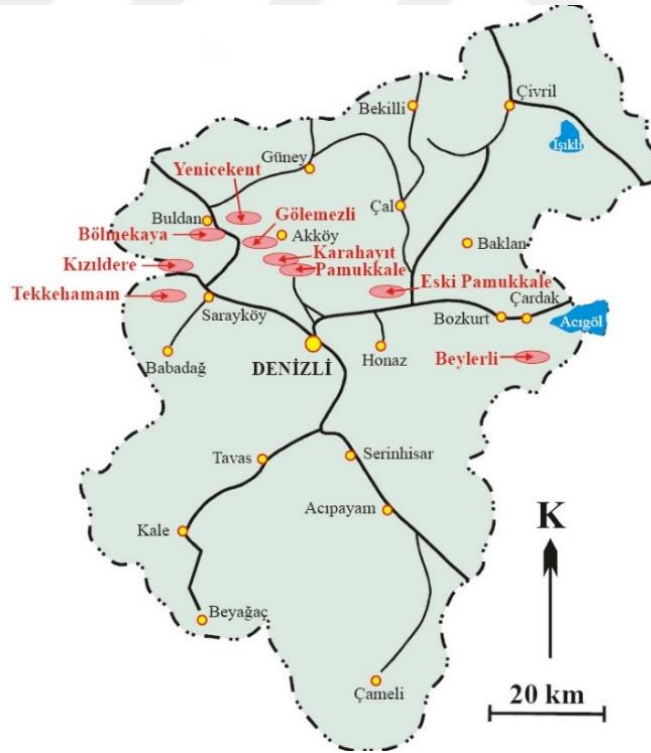
3.2.3. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin topoğrafya özellikleri

Karahayıt bölgesi, Yenice Horstu üzerinde Çürüksu Vadisi’ne doğru alçalan hafif eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Kaynaktan çıkan su eğimi az olan arazi üzerinde kolaylıkla akış sağlayabilmektedir. Arazinin eğiminin azlığı kaynak suyunun aktığı bölgenin daha verimli bir şekilde beslenmesini sağlamıştır. Kasabanın kurulduğu arazi parçasının bazı yerlerinde eğim fazlalaşabilmektedir. Yapılar ise genel olarak hafif eğimli arazi üzerine kurulmuştur. Yerleşimde bazı bölgelerde fazlalaşan eğim üzerine yapılmış olan yapılar da mevcuttur. Topoğrafyanın eğimli olması yerleşim üzerine kurulan yapılara ait mekânlar arasında kot farkının oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum tesislerin planlamasında oldukça önem taşımıştır.

3.2.4. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin jeolojik özellikleri

Türkiye deprem kuşağının üzerinde yer alması sebebi ile büyük ve küçük şiddette pek çok deprem geçirmiş ve birçok fay hattı oluşmuştur. Ülkemizde 3 ana fay hattı bulunmaktadır. Bunlar; Kuzey Anadolu Fay hattı, Doğu Anadolu Fay hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı'dır. Denizli Batı Anadolu Fay Hattı'nın üzerinden geçtiği bölgede yer almaktadır.

Türkiye'deki termal kaynaklar, genel olarak bu fay hatları üzerinde yer almakta olup çeşitli özelliklere sahip termal suların yeryüzüne ulaşmasını sağlayan kaynaklar olmuştur. Farklı özelliklere sahip bu sular çeşitli bölgelerde değişik jeolojik şekillerin oluşmasını sağlamıştır. Afyon'dan başlayıp Aydın'a kadar uzanan fay hattının içinde bulunduğu Çürüksu vadisi içerisinde pek çok fay hattı bulunmaktadır. Denizli ili içerisinde bulunan fay hatları Şekil 3.8'de gösterilmiştir.

Şekil 3.8. Denizli ili içerisindeki jeotermal kaynakların haritası (Denizli İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2016)

Bu fay hatlarından en önemlilerinden biri ise Pamukkale fay hattıdır. Bu fay hattı Pamukkale'nin de içinde yer aldığı geniş bir bölge üzerine etki etmektedir. Bu bölgede

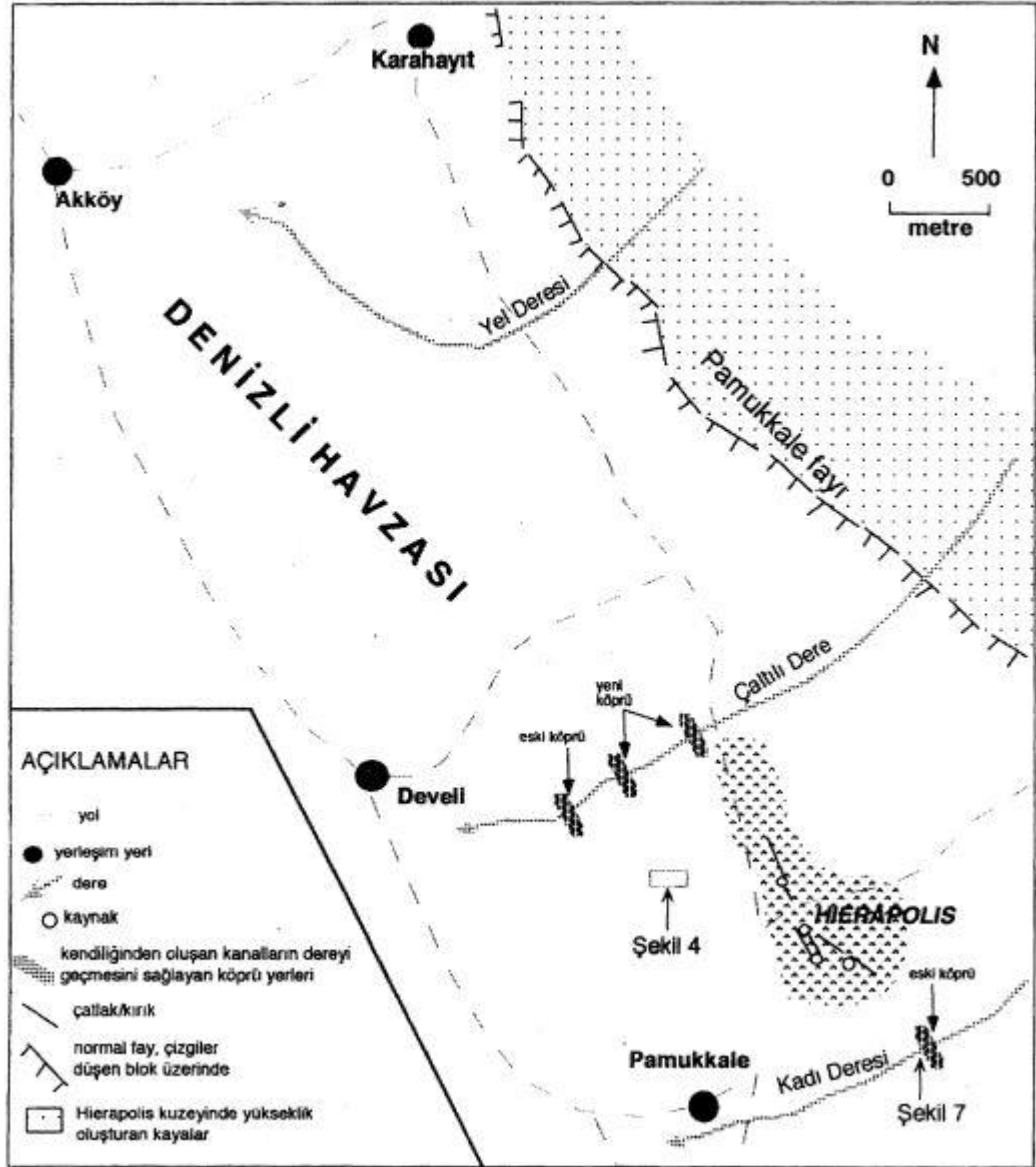
sıcaklıkları 35°C - 100°C arasında değişen 17 termal su kaynağı bulunmaktadır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017).

Pamukkale’de çıkan termal su kaynaktan çıktıktan sonra 320 metre uzunluğunda bir kanal ile traverten başına gelmekte ve taraçalardan aşığı doğru dökülmektedir. 35,6°C sıcaklığındaki suyun içerisinde bulunan Kalsiyum Hidro Karbonatın havadaki oksijenle teması sırasında Karbondioksit ve Karbon monoksit uçarak kalsiyum karbonat çökelmekte ve traverten oluşumuna sebep olmaktadır. Çöken kalsiyum karbonat başta jel halindeyken zamanla sertleşerek travertenleri oluşturmuştur. Kalsiyum karbonatın başta jel halinde olması nedeniyle dağılmasını önlemek için bugün travertenlere su belirli zaman aralıklarında, kontrollü olarak verilmektedir (Denizli Tarih, Sanat, Kültür ve Sanayi Kitapçığı). Suyun akışı etkisiyle oluşan travertenler teraslar, kanallar, havuzlar, şelaleler ve doğal traverten köprüler bölgedeki doğal oluşumlu jeolojik şekillerin beyaz görünüm almasıyla pamuğa benzer bir görünüme bürünmüş ve bu nedenle Pamukkale adını almıştır (Şekil 3.9).

Şekil 3.9. Pamukkale’de çıkan termal suyun oluşturduğu jeolojik şekiller (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017)

Oluşan jeolojik şekiller Kadı deresi olarak bilinen alandan başlayarak Hierapolis antik kentinin kuzeyinde yer alan Nekropol alanına kadar devam etmektedir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017). Hierapolis ve çevresinin basitleştirilmiş haritası Şekil 3.10’da verilmiştir.

Şekil 3.10. Hierapolis ve çevresinin basitleştirilmiş haritası (Altunel, 1996)

Pamukkale fay hattı üzerindeki 3 kaynaktan 2'si Pamukkale ilçesi üzerinde bulunurken, diğer kaynak ise fay hattının kuzeye uzanan kısmında yer alan Karahayit kasabasında bulunmaktadır. Bu bölgede çıkan termal su, Pamukkale'de çıkan termal suyun özelliklerinden farklı nitelikte olup yoğun olarak demir iyonu taşımakta, termal su akarken kaskatlar oluşturmakta ve demir iyonu nedeniyle kırmızı tonlarında rengârenk bir görünüm almaktadır (Torlak ve Ege, 2007). Şekil 3.11'de ise Karahayit'ta bulunan termal suların oluşturduğu doğal jeolojik şekiller gösterilmiştir.

Şekil 3.11. Karahayıt'ta kırmızı termal suyun oluşturduğu jeolojik şekiller (Aköz, 2017)

3.2.5. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin doğal ve yapay çevre özellikleri

Pamukkale – Karahayıt bölgesi doğal sit alanları bakımından oldukça zengin bir bölgedir. Özellikle bu bölgede bulunan termal su kaynakları, burayı diğer bölgelerden ayıran önemli bir nokta olmuştur. Geniş bir bölgeyi etkileyen termal kaynaklar Pamukkale ve çevresinde değişik özellikler göstermiş, farklı jeolojik şekiller oluşturmuştur. Kaynaktan çıkan suların eğim boyunca akmasıyla birlikte traverten teraslar oluşmuştur. Farklı kotlarda oluşan sığ havuzcuklar ve travertenlerin aldığı beyaz görünüm bölge için etkin bir manzara faktörü niteliğindedir. Doğal oluşumlu olan bu jeolojik şekiller bölgenin kimlik kazanmasını sağlamanın yanı sıra turizm için potansiyel oluşturmaktadır.

Pamukkale'nin dışında Karahayıt, Akköy, Yenicekent, Sarayköy üzerinde de farklı özelliklere sahip termal su kaynakları bulunmaktadır. Bu bölgelerde çıkan termal su kaynaklarının çıkış bölgelerinde de doğal oluşumlu jeolojik şekiller bulunmaktadır. Tezin çalışma alanını oluşturan Karahayıt bölgesinde çıkan termal suyun kendine has özelliği, yere kırmızı görünüm vermiş termal su kaynağı çevresinde kırmızı-kahverengi tonlarında travertenleri oluşturmuştur. Kaynak çıkış noktalarında koruma

bölgeleri planlanmış ve sudan yararlanılması amacıyla kaynak suyu bölgede kurulmuş olan konaklama tesislerine belli yöntemlerle ulaştırılmıştır. Kırmızı termal su kaynağının yeryüzüne çıkış noktasında çevresel düzenlemeler yapılmış ve halkın rekreatif kullanımına açılmıştır. Kaynaktan çıkan termal suyun eğimli arazide akması sonucu burada doğal oluşumlu şekiller meydana gelmiştir. Jeolojik şekiller suyun özelliği ile birlikte kırmızının farklı tonlarına bürünmüştür. Kırmızı su Karahayıt bölgesinin kimliğini oluşturmuş olup, suyun akarken oluşturmuş olduğu doğal oluşum şekli, yerleşimin ve konaklama tesislerinin peyzaj alanlarında yapay öğelerle tekrarlanmıştır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Yapay peyzaj ögesi, Karahayıt (Aköz, 2017)

Bu peyzaj öğelerinin yanı sıra köprüler, kameriyeler, bölgede sıklıkla görülmekte, Karahayıt bölgesindeki konaklama tesislerinin cephelerinin pek çoğunda termal suyun kendine has özelliğini oluşturan kırmızı renk tonlarına yer verilmektedir.

Doğal öğelerin yanı sıra bölgede yapay öğeler olarak kent kimliğinin oluşumuna katkıda bulunan pek çok antik yerleşim bulunmaktadır. Hierapolis antik kenti ve Laodikeia antik kenti Pamukkale bölgesine en yakın arkeolojik alanlardır. Antik yerleşimin olduğu bu bölgeleri her yıl milyonlarca turist ziyaret etmektedir.

Tüm bu yapay ve doğal çevresel öğelerin korunması Denizli ilinin ve Pamukkale'nin sürdürülebilirliği açısından oldukça önem taşımaktadır.

3.2.6. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin tarihsel yapısı ve gelişimi

Adını Bergama'nın efsanevi kurucularından biri olarak bilinen Telephos'un karısı Amazonlar kraliçesi Hiera'dan alan Hierapolis'in kesin olmamakla birlikte M.Ö. 2.yy'da kurulmuş olduğu tahmin edilmektedir. Hellenistik kentleşme ilkeleriyle kurulmuş kent, Neron Dönemi depreminden büyük hasar görmüş ve sonrasında tekrar yenilenerek tipik bir Roma kenti görünümünü almıştır. Bizans döneminde de önemli bir yere sahip olan kent, 12.yy sonrasında Türklerin eline geçmiştir (Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kitapçığı). Bu yerleşim 13.yy da Selçukluların bölgeye egemen olmasıyla terkedilmiş ancak 17. yy başında tekrar keşfedilmiştir (Yazıcı, 2014). İzleri bugüne kadar ulaşmış bu yerleşim yıllarca antik dönemin en önemli sağlık, din ve sanat merkezi olmuştur. Bölgenin iklimi, termal su kaynaklarına sahip olması ve coğrafik konumu bugüne kadar yerleşimin devam etmesinin ve terk edilmemesinin en önemli nedenleri arasındadır

Antik kentte 1957 yılında kazı çalışmalarına başlanmış ve kent birtakım restorasyonlardan sonra ayağa kaldırılmaya çalışılmıştır. 2000 yılında Pamukkale sit alanının ve antik kentin korunmaya alınmasıyla birlikte bölgedeki oteller yıkılmış, bu bölgeye araç girişi yasaklanmıştır (Yazıcı, 2014).

Pamukkale'de yapılan düzenlemelerin ardından adını 'hayıt' bitkisinden alan Karahayıt turizm bölgesi ilan edilmiş ve burada pek çok konaklama tesisi kurulmuştur. Karahayıt'ın sahip olduğu termal kaynaklarla birlikte burada kurulan tesisler oldukça önem kazanmıştır. Karahayıt'ta önceleri kurulmuş olan pansiyonlardaki kaplıca anlayışı termal otellerin bu bölgeye gelmesi ile bir üst noktaya taşınmıştır. Bölgede kurulan termal tesisler ve tedavi merkezleri ile Karahayıt bugün dünyada ve Türkiye'de bilinen bir turizm merkezi haline gelmiştir.

3.2.7. Pamukkale - Karahayıt bölgesinin sosyo-kültürel yapısı

Pamukkale çok eski zamanlardan beri pek çok farklı kültürün egemenliği altına girmiştir. Farklı kültürlerin sahip olduğu özellikler bölgedeki yaşantıyı, mimariyi, el sanatlarını, alışkanlıkları, yeme – içme biçimini etkilemiştir. Bu özellikler bugüne kadar ulaşabilmiş ve bugün bu bölgede yaşayan halkın kültür yapısına etkiye bulunmuştur. Bu değerlerin bugün de benimseniyor oluşu Pamukkale’yi turizm açısından çekici kılmış, bölgeye gelen yerli ve yabancı turisti etkileyen noktalardan biri olmuştur.

Hierapolis çok eski dönemlerden günümüze kadar ulaşmış yapılardan antik yerleşimlerden biridir. Eski zamanlarda burada çıkan termal suyun iyileştirici özelliği keşfedilmiş ve o zamanın koşullarında hamamlar inşa edilmiştir. Bugün de termal suyun iyileştirici özelliği burada yıkanma kültürünün devam etmesine neden olmuştur. Bu kapsamda bölgede kaplıca anlayışı gelişmiş, kişiler önceki zamanlarda olduğu gibi bugün de bu bölgeye suyun iyileştirici özelliklerinden faydalanmak için gelmişlerdir. Bu durum turizmin gelişmesine neden olmuş ve birçok konaklama tesisinin kurulmasını sağlamıştır. Ayrıca antik yerleşimde kullanılan mimari öğelerin birçoğu bugün de bölgedeki turizm yapılarında kullanılmaya devam edilmektedir.

Bölge kültürünü yalnızca bu yönde sürdürmekle kalmamış geleneksel el sanatları, yeme alışkanlıkları, giyim tarzı ile sürdürmeye devam etmiştir. Denizli’nin ticaret yolları üzerinde yer alması alışveriş alışkanlığını oluşturmuş, gezginlerin bu kent üzerinden gelip geçerken küçük eşyalar satın alması geleneksel el sanatlarının gelişimini sağlamıştır. El sanatları ürünlerinde geçmiş dönemlerdeki çeşitlilik bugün de devam etmektedir.

Bugün tekstil sektörünün merkezi olarak bilinen Denizli ili geçmiş dönemlerde de dokumacılığın merkezi olarak bilinmektedir. Özellikle Hierapolis ve Laodikeia antik kentlerinde dokumacılığın gelişmiş olduğu söylenmektedir (Beyhan, 2004). Bereketli arazilerde yetiştirilen yün keten ve ipekli kumaşlardan elde edilen tekstil ürünleri tüm dünyaya bu bölgeden pazarlanmış ve bu bölge bugün olduğu gibi antik dönemde de ün yapmıştır (Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2017)

Hierapolis aynı zamanda kutsal kent olarak da bilinmektedir. Antik dönemlerde termal suyun tedavi edici özelliği anlaşılmış ve su kutsal olarak kabul edilmiştir. Suyun kutsal kabul edilmesi ile su kaynakları etrafında dini törenler yapılmıştır. Aynı zamanda Hierapolis Hristiyanlığın merkezi olarak da bilinmektedir. Bu durum bugün hala milyonlarca turistin burayı ziyaret etmesine neden olmaktadır.

Birçok kültürel özelliği geçmişinden itibaren sürdüren bu bölge bugün hala bu yaşam biçiminin, alışkanlıkların, geleneksel örf ve adetlerin devamlılığını sağlamak adına çaba göstermektedir.

Denizli eski çağlardan bu yana pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış ve çeşitli kültürlerle tanıklık etmiş yerleşimlerden biridir. Antik dönemde ticaret merkezi olan Denizli bugün hala ticaret merkezi olma özelliğini taşımakta olup, diğer bölgeler ile coğrafik ilişkisi bakımından kavşak noktası niteliğindedir.

Denizli tekstil, ticaret, tarım ve sanayi gibi sektörlerin yanı sıra sahip olduğu kültür ve turizm değerleri ile bugün önemli bir turizm kenti olma özelliği göstermektedir. Denizli ilinin sahip olduğu doğal kaynaklardan biri olan termal su kaynakları ve bu kaynakların meydana getirmiş olduğu jeolojik şekillerin sıra dışı görünümüyle Türkiye’de ve dünyada büyük üne sahip olan Pamukkale ilçesi, Denizli ili için turistik açıdan bir çekim noktası oluşturmuş, bölgede kurulan konaklama tesisleri ile bir destinasyon merkezi haline gelmiştir. Bu tesisler aynı zamanda yerel halk için iş gücü potansiyeli niteliğindedir.

Sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi özellikler ile Anadolu’nun en önemli şehirlerinden biri olan Denizli, iş gücü potansiyelinin yüksek olmasıyla her geçen gün nüfusu artan kentlerimizden biri olmuştur.

Denizli ilinin en kalabalık nüfusa sahip ilçesi Pamukkale, Türkiye’de de nüfus açısından en kalabalık ilçeler arasında gösterilmiştir. Pamukkale’nin nüfusu her geçen gün artmaktadır (Url-32). Türkiye’nin en büyük ilçelerinden biri olan Pamukkale’ye bağlı pek çok mahalleden biri ise Karahayıt’tır. Karahayıt daha çok sahip olduğu termal su kaynakları ile bilinen, turizm amaçlı kurulmuş yerleşimlerden biridir. Pamukkale’de alınan birtakım koruma önlemleri sonrasında burada bulunan

konaklama tesislerinin büyük çoğunluğu kırmızı şifalı suyun olduğu Karahayıt'a taşınmıştır. Karahayıt yerel nüfusu az iken burada yapılan turizm faaliyetleri ile geçici nüfusu fazla olan bir yerleşimdir. Karahayıt'ın sabit nüfusunun büyük çoğunluğunu, burada kurulmuş olan kaplıca, termal otel gibi tesislerin işletmeciliğini yapan kişiler ve turizme hizmet eden alışveriş mekânları sahipleri oluşturmaktadır.

3.3. Pamukkale - Karahayıt Bölgesinin Turizm Potansiyeli

Denizli, pek çok turizm türünün gerçekleşebileceği potansiyeli bünyesinde barındıran bir il olmuştur. Sahip olduğu doğal oluşumlar, sit alanları, akarsular, dağlar bölgede çeşitli turizm türlerinin gerçekleşmesine olanak sağlamıştır. Honaz dağlarında yamaç paraşütü yapılırken göl, baraj ve akarsularda su ile yapılan spor aktiviteleri gerçekleşmektedir. Denizli aynı zamanda eko turizmin de gerçekleştiği bölgelerden biri olmuş, botanik turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi gibi çeşitli turizm türleri bu bağlamda gelişme göstermiştir (Denizli İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2016).

Denizli pek çok medeniyete ev sahipliği yapan bir bölge olması dolayısı ile farklı kültürlerle ait pek çok tarihi yapıyı görebileceğimiz illerden biridir. Antik kentleri, höyükleri, müzeleri, farklı dönemlere ait tarihi yapılarıyla kültür turizminin yoğun olarak gerçekleştiği bir yerleşimdir. Pamukkale ve çevresinde yer alan Hierapolis ve Laodikeia Antik Kenti her yıl pek çok yerli ve yabancı tarafından ziyaret edilmektedir.

Pamukkale ve çevresindeki kaynaklardan geçmiş çağlardan beri çıkmakta olan termal su, bölgede termal turizmin gelişmesini sağlamış, şifa arayan pek çok kişi bu bölgeyi ziyaret ederek hem kültür turizmi hem de termal turizm aktivitelerinde bulunmuştur.

Pamukkale bölgesinde çıkan termal suyun sahip olduğu özellikler ve eğim boyunca bu suyun akması ile oluşan eşsiz görünüme sahip olan Pamukkale travertenleri pek çok kişinin ilgisini çekmiştir. UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası listesine aldığı Pamukkale, dünyanın sayılı turizm cazibe merkezi ünvanını almıştır. Burada oluşan travertenlerin antik kent ile iç içe oluşu ise kente gelen turistleri büyüleyen bir diğer nokta olmuştur (Şekil 3.13). Antik kentte yer alan antik havuz, bugün pek çok yerli ve yabancı turist tarafından hala deneyimlenmekte olup, içerisinde yer alan mimari sütun ve taşlarla birlikte oldukça ilgi çekici bulunmuştur (Şekil 3.14).

Şekil 3.13. Hierapolis Antik kenti ve Pamukkale travertenleri (Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kitapçığı)

Şekil 3.14. Pamukkale Hierapolis antik havuz (Url-33)

Pamukkale'nin koruma altına alınması ile buradaki konaklama tesisleri Karahayıt kasabasına taşınmış, Karahayıt'ta kurulan termal tesisler ile termal turizmin gelişimine büyük katkı sağlanmıştır. Ayrıca Pamukkale termal suyundan farklı olarak bölgede

çıkan termal suyun sahip olduğu özellikler bu bölgedeki turizm faaliyetlerinin farklılaşmasına sebep olmuş, yerli ve yabancı turistler bu bölgeye kırmızı su adı verilen termal sudan yararlanmak için bölgeyi ziyaret etmişlerdir.

Karahayıt ve Pamukkale bölgesinin sahip olduğu tüm bu değerler ve konaklama tesislerinin nitelikli mekânlara sahip olması kongre turizminin de gelişimini hızlandırmış, tesisler yıl boyunca pek çok kongreye ev sahipliği yapmıştır.

3.3.1. Pamukkale - Karahayıt Bölgesinin termal turizm açısından değerlendirilmesi

Pamukkale ve çevresi sahip olduğu iklim özellikleri, kültürel değerleri, kültürel mirası ve eşsiz coğrafyası ile sağlık merkezi olma özelliğinin yanı sıra diğer alternatif turizm türlerine de hizmet eden bir bölgedir. Termal turizmin diğer turizm türleri ile bütünlük gösterebilmesi yerli ve yabancı turistlerin bu bölgeyi tercih etmesine neden olmuş, Pamukkale ve çevresinin dünyada ve Türkiye’de tanınmasını sağlamıştır.

Pamukkale ve çevresi termal kaynaklar bakımından Türkiye’nin en zengin bölgelerinden biridir. Jeotermale dayalı olarak gerçekleşen termal sağlık turizminde bu bölgedeki yüksek potansiyele sahip termal kaynaklar ve bu kaynakların kendine has özellikleri ile her geçen gün daha da ön plana çıkarak kendini tanıtmaktadır.

1990 yılı öncesi önemi çok anlaşılmamış olan kırmızı su kaynakları bilinçsizce tahrip edilmiş, bu durum pek çok su kaynağının kurumasına neden olmuştur. Bu durum üzerine 1990 yılında Karahayıt Özel Çevre Koruma Kurulu tarafından korumaya alınmış ve suyun kullanımı disipline edilmiştir. Kırmızı suyun öneminin anlaşılması ve değer görmesi ile birlikte son 15 yılda birbiri ardına pek çok otel açılmıştır. Ancak imkânların yeterli olmaması ve olanakların azlığı Karahayıt’ı günübirlik turizme doğru itmiş, otellerde genel olarak tek günlük konaklamalar gerçekleşmiştir. Bugün bölgenin çeşitli turizm türlerine olanak sağlaması ve tesislerde sunulan imkânlarla bölgede termal turizmin önemi ve termal suyun değeri her geçen gün artmaktadır (Url-34).

Her geçen gün hızla gelişen bu bölgenin 2008 yılında ‘Denizli Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi’ ilan edilmesiyle kentte planlama çalışmalarına

başlanılmakta, kür parkı, kür merkezi, rekreasyon alanları, eğlence merkezleri oluşturarak termal marka kent olma yolunda önemli adımlar atılmaktadır. Amaç bölgede kültür turizminin yanı sıra termal turizmi de canlandırarak Pamukkale-Karahayıt bölgesini dünyaya tanıtmak, kişilerin gezerken tedavi olabileceği gibi tedavisini yaptırırken de keyifle zaman geçirebileceği sosyal bir alan yaratmak ve Pamukkale’yi günübirlik turizmden kurtarmaktır (Url-35). Yakın zamana kadar daha çok iç turizme hizmet veren Karahayıt Kaplıcaları artan termal tesislerle ve tesislerin niteliği ile önem kazanmış yerli yabancı tüm turist tipine hitap etmeye başlamıştır.

3.3.1.1. Bölgedeki termal suyun değerlendirilmesi

Şifa ve güzellik dağıtan kaynaklar termal sular olarak adlandırılmaktadır. Termal sular farklı bölgelerde farklı niteliklere sahip olmuş, suyun sahip olduğu özelliklere göre canlı üzerinde çeşitli etkiler bırakmıştır.

Pamukkale, Karahayıt, Akköy, Yenicekent, Sarayköy arasında uzanan bölgede sıcaklıkları 36 °C ve 125°C arasında değişen termal su kaynakları bulunmaktadır. Bu termal kaynaklardan çıkan termal sular, bölgedeki termal turizme hizmet eden tesislerde 12 ay boyunca kesintisiz tedavi hizmeti sağlayabilmektedir (Denizli Turizm Değerleri Kitapçığı).

Karahayıt termal kaynaklarından çıkan suyun kimyasal içeriği mineraller bakımından oldukça zengin olup, banyo, içme suyu ve çamur şeklinde uygulamaları mevcuttur. Çizelge 3.2’de kırmızı suyun kimyasal özellikleri verilmiştir.

Çizelge 3.2. Kırmızı suyun kimyasal içeriği (Url-36)

İyonlar	mg/lt	Katyonlar	mg/lt
Kalsiyum	466.00	Bikarbonat	1339.569
Sodyum	114.950	Sülfat	830.000
Magnezyum	131.344	Klorür	130.000
Potasyum	32.833	Florür	2.280
Demir	4.485	Hidrofosfat	0.700
Alüminyum	0.850	Metabozik Asit	6.640
Alfa Aktivitesi	183.140	Metasilik Asit	12.6000
Beta Aktivitesi	77.200	Isı	56°C

Termal özellikteki su özel toprak yapısı ile birlikte çamur kürü şeklinde uygulanırken suyun içilmesi durumunda ise sindirim sistemi üzerinde olumlu yararlı etkiler bıraktığı görülmüştür. Mide ve yemek borusu rahatsızlıkları, kemik erimesinde kalsiyum ihtiyacının tamamlayıcı unsuru gibi farklı hastalıkların tedavisinde etkili olduğu söylenmektedir.

Termal su Karahayıt'ta genel olarak banyo kürü şeklinde uygulanmaktadır. Bu uygulamalar, ortopedik ve nörolojik hastalıkların tedavisinde, romatizmal rahatsızlıklarda, kireçlenmelerde, dolaşım sistemi rahatsızlıklarında, ameliyat sonrası tutukluklar ve sertliklerin giderilmesinde, kadın hastalıklarında, strese bağlı oluşan tüm hastalıkların tedavisinde, cilt ve deri rahatsızlıkları gibi pek çok hastalığın rehabilitasyonunda oldukça etkilidir (Url-36).

3.3.3.2. Bölgede termal turizme ilişkin planlama kararları

Denizli Karahayıt'ta 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında termal suyun kullanımına, termal turizm tesislerine ve yerleşime ilişkin birtakım kararlar yer almaktadır. Uygulama İmar Planı hükümleri Pamukkale Belediyesi'nden elde edilen belgelerden özet olarak aşağıda aktarılmaktadır.

Karahayıt kasabasında yerleşime ilişkin genel hükümler şu şekilde özetlenebilir (Pamukkale Belediyesi Uygulama İmar Planı Hükümleri);

- Planda belirlenen kullanım kararlarında kullanım amacı dışında hiçbir tesis yapılamaz.
- İmar planı üzerinde gösterilen yoğunluk hiçbir şekilde artırılamaz ve Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı onayı olmadan plan değişikliği ve ilavesi yapılamaz.
- Yapı yaklaşma mesafelerine uyulması gerekir.
- Planlama alanı ve çevresinde kirlilik tespiti ile çevresel etki değerlendirme çalışmaları yapılarak ekolojik yapıya olumsuz etkide bulunan çiktıkların önlenmesi için tedbirlerin alınması zorunludur.
- 1/1000 ölçekli İmar Planının sınırları içinde kamuya ait mekânlar, özel mülkiyette bulunan ağaçlar ve özellikle yöresel bitki örtüsünü belirleyen ağaçlar korunacaktır.
- Parsel toplamının en az %40'ı kadar bir alan hiçbir yapay malzeme kullanmadan doğal toprak örtüsü olarak bırakılıp, bu alanda bitkisel düzenleme yapılacaktır.

- Yapılan mimari projelerde bedensel engelli insanlara yönelik düzenlemelerin yapılması mecburidir.

Bölgedeki yapılara ilişkin hükümler ise şu şekildedir (Pamukkale Belediyesi Uygulama İmar Planı Hükümleri);

- Bina arsanın cephe aldığı yolun kırmızı kotuna (bordür taşı üst seviyesine) göre yolun yüksek tarafına rastlayan bina kenarı hizasındaki tretuvar üst seviyesinden kot verilir. Yol ya da arazinin eğimi nedeniyle verilen kot ile bina cephesinde kot farkı 2.00 metreyi geçtiği takdirde yapı bu duruma göre kademelenmelidir. Arazide hafriyat yapılarak kat kazanılamaz.

- Ada bazında yapılacak yapılaşmalarda kot en yüksek yol seviyesinden alınır ve binalar arası mesafe en az 6 metre olmalıdır.

- Kamu hizmeti için kullanılan resmi binalar ile ibadet yerleri, özel eğitim ve sağlık tesisleri, sinema, tiyatro, müze, konferans salonu gibi kültürel binalar, termal oteller ve kür tesisleri ile kapalı spor tesisleri çekme mesafeleri içinde kalmak ve emsalin aşılmaması koşuluyla en fazla 50 metre olabilir.

- Her durumda verilen saçak kotu geçilemez.

- En fazla 1 bodrum kat yapılabilir.

- Parsel sınırı bahçe duvarı veya doğal bitki örtüsünden oluşan çitle belirlenecektir. Bahçe duvarı yapılması halinde duvar; taş örgü, taş kaplama veya sıvalı olabilir.

- Yapılarda dış cephenin sıvalı-badanalı olması veya doğal taş-ahşap malzeme ile kaplanması mecburidir.

- Cephe boyunun yüksekliğe oranının 2.00'a eriştiği ya da geçtiği yapılarda cephe uzunluğu çıkma, balkon, pencere vb. mimari öğelerle cepheye hareketlilik kazandırılmalıdır. Bu uygulamalarda yerel mimari tarz ve özellikleri ile cephe oranının göz önünde tutulması gerekir.

- Zemin ile çıkma katı arası mesafe 2.40 dan az olmamak koşuluyla binanın bütün cephelerinden kapalı ve açık çıkma yapılabilir. Kapalı çıkmalar, balkon profil ve korkuluklarında yöresel mimari özelliklerin dikkate alınması zorunludur.

- Sadece turizm tesis alanlarında açık merdiven yapılabilir.

- Binalarda çatı yapılması zorunludur. Çatının eğimi %30 ve %40 arasında değişebilmektedir. Çatı üzeri kiremit vb. malzeme ile kaplanmalıdır.

- Turizm tesislerine özel olarak çatı arasında tesise ait ortak mekanlar, odalar, son kattaki odalarla ilişki içindeki süit odalar yapılabilir.

- Çatının havalanması amacı ile çatı düzlemi üzerinde ve saçak ucundan 2.00 metre içerde üçgen alınlıklı dekoratif olarak çözülmüş pencereler yapılabilir.
- Saçak genişliği 50-100cm arasında yapılabilir. Saçaklı yapılarda çatı kenarı yörenin mimari özellikleri göz önüne alınarak detaylandırılmalıdır. Tercihen ahşap malzeme kullanılabilir. Saçak altında silme yapılabilir. Saçak üzerine parapet yapılamaz.
- Düşey ve yatay su oluklarında perdeleme amaçlı mimari eleman kullanılabilir.

Turizm tesislerine özelinde özetle hükümler yer alır (Pamukkale Belediyesi Uygulama İmar Planı Hükümleri);

- Turizm tesisi olarak tanımlanan alanlarda otel, tatil köyü, kamping veya günübirlik alan gibi yalnızca toplumun yararlanmasına ilişkin tesisler yapılabilir. Bu alanlarda apart otel yapılamaz.
- Hmax en fazla 7.50 olabilir.
- Turizm alanlarında binalar arası geçişi sağlamak amacıyla yapılan ve üzerinde kullanım olmayan ahşap, pergola vb. koruyucu örtüler ile oluşturulan arkat geçişler kapalı mekân oluşturulmaması koşuluyla yapılabilir.

Sağlık tesis alanlarına ilişkin hükümlerde yer alan kararlar şunlardır(Pamukkale Belediyesi Uygulama İmar Planı Hükümleri);

- Sağlık tesisleri, fizik tedavi kür merkezleri, kaplıca kür oteli ve fizik tedavi kliniği yapılabilir.
- Kür merkezi olarak tanımlanan alanlar termal su kullanımına yönelik kapalı ve açık havuz kullanımları, fizik tedavi ve servis ünitelerinden oluşan, aynı zamanda konaklama birimlerini de içeren sağlık ve kaplıca tesisleridir.
- Tek bloklu tesislerde blok boyu en fazla 60.00 metre, birden fazla bloklu tesislerde ise en fazla 40.00 metredir.

Termal sulara ilişkin hükümlerde ise termal suların, tedavi (kür) merkezleri, kür parkları kullanımları ile turizm tesislerinin termal su kullanımına yönelik kapalı ve açık havuzları ile pansiyonların dışında hiçbir tesise alınamayacağı, başka amaçlarla kullanılamayacağı, yetkili idare dışında sondaj yapılamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca 1. Derece 2. Derece ve 3. Derece kaynak koruma alanlarında uygulanması gereken kararlar da Uygulama İmar Planı hükümleri arasında yer almaktadır.

3.3.3.3. Bölgede termal turizm kapsamında kullanılan tesisler

Karahayıt kasabasında Denizli İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından 9 Nisan 2013-2014 yılları arasında gerçekleştirilen kazıda 1500 yıllık termal yapı bulunmuş ve bu yapının Anadolu’da ilk defa ortaya çıkan şimdiki termal yapıların öncüsü olduğu belirtilmiştir. M.S. 4. ve 5. Yüzyıla tarihlenen yapının yuvarlak planlı orta bölümünde, sıhhi amaçlı kullanılan basamaklı havuz ortaya çıkarılmış ve bu havuzun yüzme değil tedavi amaçlı kullanıldığı belirlenmiştir. Havuza termal suyun getirilmesi ise özel kanallarla sağlamış, aynı şekilde kullanılan suyun dışarı atılımı için de kanallar yapılmıştır. Merkezi ısıtma sistemi olan ‘Hipokaust’ adı verilen sistem yapının zeminine inşa edilmiş bir fırınla birlikte işleyiş göstermiş, kanallardan geçen sıcak su mekânı ısıtmıştır. Temel yapının içinde insanların tek başına yıkanabilecekleri yarım daire formunda mermer kaplı yıkanma yerinin bulunmasının yanı sıra küçük küvetler ve doğal jakuzinin yer aldığı mekânlar da bulunmaktadır. Ulaşılan yapının yüzeyinde yer alan traverten mermer tabaka ise termal tesiste suyun uzun süre kullanıldığını göstermektedir (Denizli Turizm Değerleri Kitapçığı). Ulaşılan bu mekânda kazı sonrası ortaya çıkan görüntü Şekil 3.15’de gösterilmiştir.

Şekil 3.15. Karahayıt’ta kazılarda bulunan antik döneme ait kaplıca (Denizli Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü)

Günümüzde ise Karahayıt'ın turizm alanındaki ilk girişimler 1970'li yıllarda ev pansiyonculuğu şeklinde başlamış, pek çok yerli turist termal sudan yararlanmak, şifa bulmak için bu pansiyonlarda konaklamıştır (Url-34). Sayısı 100'den fazla olan apart ve pansiyonlar verdikleri hizmetle bugün daha çok tedavi olmak amacıyla gelen turistlere hizmet etmektedir. Tek oda ve oda içinde banyosu ile yemek pişirme nişi bulunan pansiyonların birçoğu bugünün koşullarında niteliksiz kalmış olup, düşük veya orta gelir grubunda, 60 yaş üstü yerli turist grubuna hizmet etmektedir. Şekil 3.16'da Karahayıt'ta yer alan bir pansiyonun cephesine ait görünüş gösterilmektedir.

Şekil 3.16. Karahayıt'ta bir pansiyonun cephesine ait görünüşler (Aköz, 2017)

Şekil 3.17'de sirkülasyon mekanı ve aynı zamanda yarı açık mekanına ait görsele yer verilmiştir.

Şekil 3.17. Pansiyonun yarı-açık mekânına ait görünüşler (Aköz,2017)

Şekil 3.18’de ise pansiyona ait bir odanın iç mekânında kırmızı sudan birebir yararlanılan, yıkanma eyleminin gerçekleştiği mekân olan banyoya ait görsel verilmiştir. Suyun yüzeylere değdiği kısımlarda traverten oluşumu gerçekleşmiş ve yüzey mermer bir tabakaya bürünmüştür. Suyun içindeki mineraller ise oluşan bu mermer yüzeye turuncu bir renk vermiştir.

Şekil 3.18. Karahayıt’ta bir pansiyonun banyo mekânına ait görünüş (Aköz, 2017)

Pansiyon ve apart anlayışı ile başlayan termal turizm, 10 -15 yıl içerisinde gelişim göstermiş ve Karahayıt'a yıldızlı termal tesisler yapılmıştır. Yapılan pek çok yıldızlı otel, klinik, kür merkezi ile kaliteli mekan anlayışı oluşturmuş ve imkânların da artmasıyla bu bölge termal turizm açısından daha tercih edilebilir hale gelmiştir. Karahayıt'ta bu kapsamda 8 adet 4 yıldız ve 5 yıldızlı termal tesis bulunmaktadır. Bu tesisler yılın 12 ayında faaliyet göstererek yerli ve yabancı turistlere hizmet vermektedir.

3.3.3.4. Bölgedeki Termal Turizm Yapılarının Kullanıcı Profili

Karahayıt kasabasında turizm faaliyetleri pansiyonculukla başlamış, suya verilen önemin artması ve Pamukkale- Karahayıt bölgesinin önem kazanması ile birlikte daha gelişmiş tesislere ihtiyaç duyulmuştur. Bölgedeki pansiyonlar 60 yaş üstü, düşük ve orta gelirli, genel anlamda tedavi olmak amacı taşıyan kullanıcıya hizmet ederken, termal turizm tesislerinin kurulmasıyla bölgeye gelen turistin yaş ortalaması 20'li yaşlara kadar düşmüş ve gelen turist tedavi olmanın yanı sıra daha başka aktivitelerde de bulunmak istemiştir. Bunun üzerine kurulan tesislerde farklı türde aktiviteler yer almış ve geniş rekreasyon alanları kurgulanmıştır. Tesisin verdiği hizmete göre ise otellerin konseptleri farklılaşmış kişi ihtiyacı ve istekleri doğrultusunda gideceği tesisi belirler duruma gelmiştir.

Karahayıt'ta termal tesisler bugün genel olarak yerli turistten çok yabancı günübirlik gelen turist kabilelerini ağırlamaktadır. Bu durum yurtdışından Pamukkale ve çevresinde yer alan antik yerleşimlere düzenlenen kültür turizmi kapsamındaki turlar nedeniyledir. Bu turist kabileleri Pamukkale ve çevresini gün içinde gezmekte ve akşam konaklama için Karahayıt'a geçmektedir. Otel yabancı turistler için yalnızca gece yatma eylemi için kullanılan bir mekâna dönüşmektedir.

Yerli turistlerin bu tesislere geliş amacı ise genel olarak dinlenmek, eğlenmek, sağlığına kavuşmak ve günlük hayatın stresinden kurtulmaktır. Özel sağlık sorunu olan kişiler bu bölgede özel tedavi hizmeti veren tesisleri tercih etmektedirler. Doktor eşliğinde yürütülen tedaviler için uygun kür süreleri alanında uzman kişilerce belirlenmektedir. Bu kişiler günlük belirlenen saatler doğrultusunda termal suların faydalanırlar. Geriye kalan zamanlarını ise otel içinde farklı rekreatif faaliyetlerde

bulunarak geçirirler. Bu kullanıcı profiline kalış süresi tesisten beklediği hizmete bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Tedavi olma amacı taşıyan kişilerde kalış süresi kür uygulamalarının uzunluğuna bağlı olmakla birlikte 5-10 gün arasında değişirken, eğlenmek, dinlenmek ve günlük hayatın stresinden kurtulmak kişilerin tesiste konaklama süresi ise ortalama 2-3 gündür.

Termal tesislerin odabaşı fiyatının pansiyonlardan fazla olması bu tesislerin daha çok genç kesim tarafından tercih edilmesini sağlamıştır. Böylece termal tesislerde kalış süresi çok nadir bir şekilde 5 gün üzerine çıkmakta olup, bu tesisler yerli ve yabancı turistlere ortalama olarak 1-3 günlük hizmet sunmaktadırlar. Bu durum Karahayıt'ın günübirlik veya kısa süreli konaklamalı bir turizm bölgesi haline gelmesine neden olmuştur.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

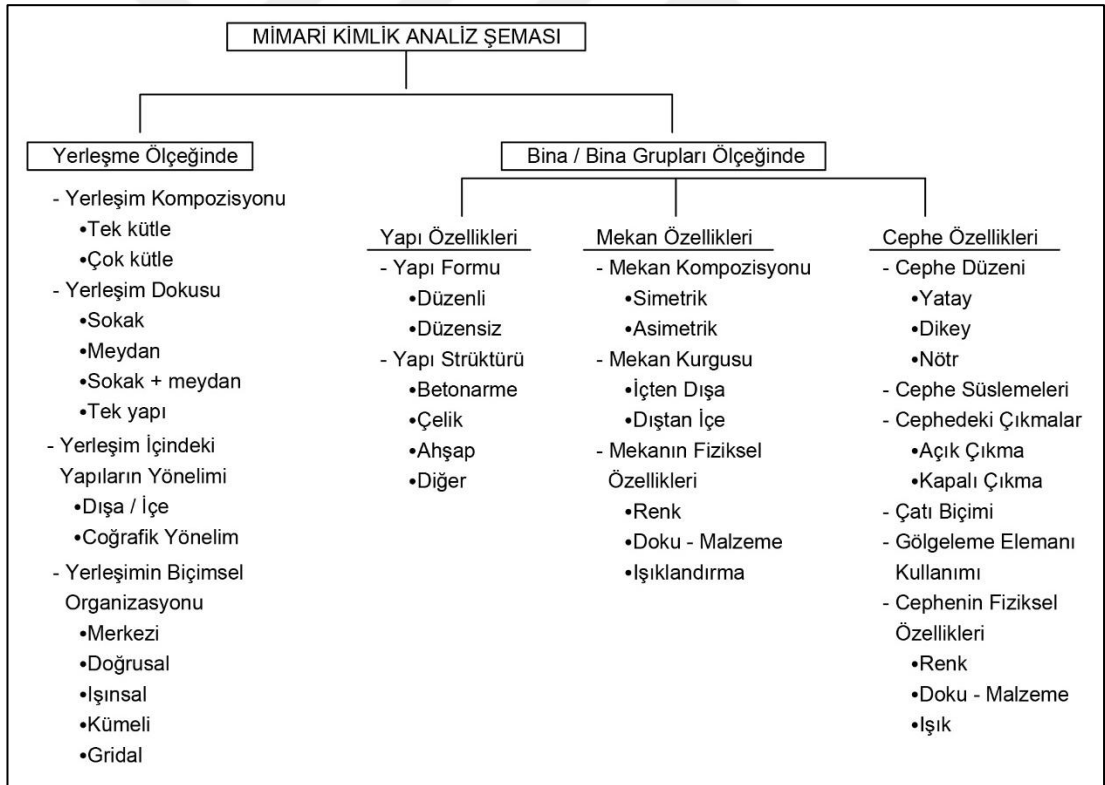
Çalışma alanını Denizli ilinin Pamukkale ilçesine bağlı yerleşimlerden biri olan Karahayıt'taki termal turizm tesisleri oluşturmaktadır. Çalışmada yer alan otellerin kimlik analizinin yapılabilmesi için öncelikle literatür araştırması yapılmış, kimlik ve kimliği oluşturan bileşenler, mimari kimlik bileşenleri ve mimari kimliği etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın konusunu oluşturan termal turizm ve termal turizm tesislerine ilişkin literatür araştırmaları, termal turizm yapılarının planlama ve tasarım süreci ile mekânsal özellikleri incelenmiştir. Literatür araştırmaları sonucunda mimari kimliğin oluşumunda yerleşimin doğal ve yapay çevre özelliklerinin yanı sıra kültürel özelliklerinin de etkili olması yerleşimin özelliklerinin araştırılmasını gerekli kılmış, bu özellikler yerinde gözlem, fotoğraflama, röportaj ve mevcut kaynaklar üzerinden araştırılmıştır.

Karahayıt'ta termal turizm faaliyetlerinin temelini oluşturan termal suyun özellikleri ve burada gerçekleşen turizm faaliyetleri incelenmiş, Pamukkale – Karahayıt bölgesine özgü termal turizme ilişkin planlama kararları Pamukkale Belediyesi İmar Birimleri çalışanları ile gerçekleştirilen röportajlar aracılığıyla elde edilmiştir.

Pamukkale ilçesinin Karahayıt kasabasının kendine özgü özelliklerinin bu yerleşim bölgesinde kurulmuş olan konaklama yapılarının mimari kimliğine olan etkisi mevcut olan 4 yıldız ve üzeri 8 otel üzerinden, oluşturulan mimari kimlik analiz şeması ile incelenmiştir.

Araştırmanın asıl yöntemini oluşturan mimari kimlik analiz şeması, yapılan literatür araştırmaları sonucunda elde edilen bilgilerin düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Bu şema ile yapı veya yapı toplulukları yerleşme ve bina / bina grupları ölçeğinde incelenmektedir. Bina / bina grupları ölçeğinde yapılan analizler ise yapısal özellikler ile yapının mekân özellikleri ve cephe özellikleri üzerinden yapılmaktadır. Şekil 3.19’da mimari analiz kimlik şeması, kendini oluşturan bileşenleri ile birlikte verilmiş ve Pamukkale – Karahayıt’taki termal turizm yapıları bu bileşenler üzerinden incelenmiştir.

Şekil 3.19. Mimari Kimlik Analiz Şeması

Çalışmanın materyalini oluşturan termal turizm tesisleri ise şunlardır:

- Colossae Spa & Thermal Hotel (5*)
- PAM Thermal Hotel Clinic & Spa (5*)

- Doğa Thermal Health & Spa (5*)
- Polat Thermal Hotel (5*)
- Richmond Pamukkale Thermal Resort (4*)
- Lycus River Thermal Hotel (4*)
- Herakles Thermal Otel (4*)
- Ninova Thermal, Spa & Hotel (4*)

Bu turizm tesislerinin alan incelemeleri sırasında ise otel yöneticileri ile görüşülmüş ve gerekli bilgiler edinilmiş, yapı ve yapıya ait mekânlar yerinde gözlemlenerek fotoğraflandırılmıştır. Çalışmada ayrıca uydu görüntülerinden de yararlanılmıştır. Elde edilen verilerden çıkartılan çizelgelerle yapıların mimari kimliğine dair sonuçlar elde edilmiştir.

3.5. Pamukkale - Karahayıt Bölgesindeki Termal Turizm Yapılarının Mimari Kimlik Analizi

3.5.1. Colossae Spa & Thermal Hotel

Colossae Spa & Thermal Hotel Honaz dağının eteklerinde 1993 yılında kurulmuştur. Adını Frigya'nın önemli kentlerinden olan Colossae Antik kentinden almıştır. Otel genel olarak Pamukkale'yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale'yi gezmenin yanı sıra dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek amacıyla 2-4 gün arası konaklama sağlamaktadır. Tesis aynı zamanda toplantı, düğün vb. ihtiyaçlara hitap edecek mekânsal niteliğe sahip olup, kongre turizmine de hizmet etmektedir.

3.5.1.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yerleşimde yer alan yapılar ilk olarak birbirinden ayrı çok kütleli olarak tasarlanmıştır. Ancak tesisin 12 ay boyunca hizmet veriyor olması ile kış koşulları düşünülerek ana blok ile bazı konaklama blokları arasında kapalı veya yarı açık geçitler oluşturulmuştur. Şekil 3.20'de tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.20. Colossae Spa & Thermal Hotel, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Çok kütleli olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde bloklar sokaklar ile birbirine bağlanmıştır (Şekil 3.21).

Şekil 3.21. Colossae Spa & Thermal Hotel, bloklar arası sokak kurgusu (Aköz, 2017)

Yerleşimde yer alan açık havuz ve havuz barın olduğu alan ise meydan niteliğindedir. Arazinin mevcut olan eğimi farklı işlevlere hizmet eden mekânların ayrışmasını sağlamıştır. Örneğin; açık havuzun olduğu meydan olarak nitelendirilen bu mekân konaklama bloklarına göre üst kotta yer alırken, aynı kotta olan restoran ve lobi mekânına göre ise yarım kot altta yer almaktadır.

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Tesisteki bloklar içe doğru yönelim göstermiştir. Konaklama bloklarının arasında peyzaj alanı içerisinde tasarlanmış yeşil alan düzenlemeleri yatma mekânları için manzara niteliği taşımaktadır.

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı yerleşimde düzene hakim olan bir kütle bulunmamaktadır. Yerleşim içinde farklı işlevlere yönelik eşdeğer biçimde tasarlanan kütleler, ızgara plan olarak da bilinen birbirini dik kesen akslar üzerinde konumlanan gridal yerleşim biçimine sahiptir.

3.5.1.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapı Özellikleri

Yapı Formu: Tesis dikdörtgen düzenli formlardan oluşmaktadır. Bu formlar bazen ayrı bazen de birbirine eklenerek, tesis yerleşimi içinde konumlanmıştır.

Yapı Strüktürü: Yerleşim içinde farklı işlevlere hizmet eden tüm bloklarda genel olarak betonarme strüktür sistem kullanılmıştır.

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı tesiste asimetric bir düzen görülmektedir.

Mekân Kurgusu: Tesisteki bloklar planlama kararları gereğince en fazla iki katlı olacak şekilde tasarlanmış, bu durum mekân kurgusunun yatayda gelişim göstermesine neden olmuştur. Ana blokta farklı işlevlere hizmet eden mekanlar birbiri ile ilişkilendirilmiştir. Tesisin genelinde mekân kurgusu içten dışa doğru mekânsal gereksinim doğrultusunda gelişim göstermiştir.

Çeşitli işlevlere yönelik mekânların olduğu ana blok lobi mekânını, termal havuz, kapalı havuzun da yer aldığı spa mekânını, otel yöneticilerinin odalarının yer aldığı idare bölümünü, lobiye ve havuza hizmet eden bar ve servis mekânlarını içerir. Lobi tüm mekânların merkezi durumundadır. Restoran ise açık havuzun yer aldığı meydan niteliğindeki mekan ile doğrudan ilişki içerisinde. Tesiste konaklayan kişilerin SPA mekânını sık olarak kullanıyor olmasından dolayı, mahremiyetin sağlanması açısından

kişinin lobiden geçmeden SPA mekânına doğrudan geçiş sağlanmıştır. Tesiste termal kırmızı suyun kullanıldığı termal havuz dış mekân ile ilişkili olarak tasarlanmış, iç mekanda sıcak suyun etkisiyle oluşan su buharı önlenmeye çalışılmıştır. Hava koşullarının bölgede elverişli olması termal havuzların yılın birçok ayında kullanılabilir olmasına olanak sağlamıştır (Şekil 3. 22).

Şekil 3.22. Colossae Spa & Thermal Hotel, termal su havuzu (Url-37)

Mahremiyete önem veren kullanıcılar için tesiste özel aile banyoları oluşturulmuştur. Bu banyolar aynı zamanda otelde konaklamayan fakat aileleriyle birlikte havuz deneyimini yaşamak isteyen kullanıcılar için hizmet vermektedir (Şekil 3.23).

Şekil 3.23. Colossae Spa & Thermal Hotel, aile banyoları (Aköz, 2017)

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Otel iç mekânlarında genel olarak soğuk bir renk olan mavi ve toprak renginin tonları hâkim olmuştur. Mavi rengin otelde termal sudan gelen sıcaklık etkisini hafifletmek için kullanıldığı söylenebilir. Zeminde sıcak renkler olan toprak renkleri tercih edildiğinde, duvar yüzeyleri, mekândaki objeler ve tefriş elemanlarında soğuk renkler, zeminde soğuk renkler kullanıldığında ise duvar yüzeylerinde tefrişlerde ve objelerde sıcak renkler tercih edilmiştir (Şekil 3.24). Bu renkler mermer, döşeme kaplaması, fayans, boya gibi farklı dokuda malzemeler aracılığı ile mekânda kullanılmıştır.

Şekil 3.24. Colossae Spa & Thermal Otel, lobi mekânı (Aköz, 2017)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis genelinde zeminde döşeme kaplama malzemesi ve mermer kullanımı hâkimken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Nadir olarak duvar yüzeylerinde mermer ve seramik kullanılmıştır. Bu malzemelerin renkleri mekâna kazandırılmak istenen etkiye bağlı olarak seçilmiştir. Örneğin yatma mekânlarında zeminde mavi tonlarında döşeme kaplama malzemesi kullanılmış, mekânda yer alan tefriş elemanlarında ise sıcak renge sahip malzeme kullanımı tercih edilmiştir (Şekil 3.25.).

Şekil 3.25. Colossae Spa & Thermal Otel, yatma mekânı (Aköz,2017)

Restoran mekânının çok amaçlı olarak kullanılmasından dolayı ise mekânda akustiği sağlamak amacıyla duvar yüzeylerinde mavi dokulu parlak kaplama malzeme kullanılmıştır. Mekânda renkten kaynaklı olarak oluşan soğuk etkiyi kırmak amacıyla ise yoğun ahşap kullanımı mevcuttur (Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Colossae Spa & Thermal Hotel, restoran (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise restoran ve yatma mekanlarında zeminde pürüzlü malzeme, lobi mekanında pürüzsüz malzeme ve havuz mekanlarında pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanına doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir.. Kullanılan aydınlatmalarda ise direkt ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste genel olarak ortak mekanlarda geniş cam yüzeyler kullanılmış ve doğal ışık olabildiğince mekana alınmaya çalışılmıştır. Şekil 3.27’de doğal ışığın aydınlatmış olduğu kapalı havuz mekanı gösterilmiştir.

Şekil 3.27. Colossae Spa & Thermal Hotel, kapalı havuz (Url-37)

Doğal ışıktan yeterince yararlanılamayan mekanlarda ise yapay aydınlatma kullanılmış ve istenen etkinin sağlanmasında ışık da bir araç olarak kullanılmıştır. Şöyle ki; yatma mekanlarında kullanılan soğuk renge sahip malzemelerin mekanda bıraktığı soğuk etki, yapay aydınlatma elemanlarında sarı renk ışık kullanılması ile dengelenerek mekanın nötr bir etki bırakması amaçlanmıştır. Sarı ışık aynı zamanda dinlendirici etkiye sahip olmasından dolayı yatma mekanlarında tercih edilmiştir.

➤ Cephe Özellikleri:

Cephe Düzeni: Cephede yer alan dikdörtgen biçimli pencere kapı boşlukları düşey bir etki yaratırken, cephedeki çıkımların biçimi ise yatay etkiyi desteklemektedir. Cephede doluluk ve boşluklar ile elde edilen nötr etkiyi balkon mekanında kullanılan düşey biçimli korkulukların bozarak, yapıların cephesinde genel olarak düşey bir etki oluşumu söz konusu olmuştur. Boşlukların ölçeğinin küçük olması yapı cephesinin daha çok masif olarak algılanmasını sağlamıştır (Şekil 3.28).

Şekil 3.28. Colossae Spa & Thermal Hotel, cephe düzeni (Aköz, 2017)

Pencere ve kapı boşlukları olarak yapı içindeki işleve bağlı tekrar eden bu biçimler, restoran ve lobi gibi ortak mekanlarında işlevin değişmesiyle cephedeki boşlukların biçimlenişinde farklılıklar oluşmuştur.

Cephe Süslemesi: Tesiste cephede süsleme elemanı olarak tesisin ana blok giriş cephesinde alüminyum kare formda profiller kullanılmıştır. Bu profillerin renginde ise cephede kullanılan sıcak renklere kontrast bir kullanımla soğuk bir renk olan mavi ile tercih edilmiştir (Şekil 3.29).

Şekil 3.29. Colossae Spa & Thermal Hotel, cephe süsleme elemanı (Aköz, 2017)

Daha önce diğer bloklarda da sıklıkla kullanılan bu form yapının geçirdiği onarımla birlikte kaldırılmış ve yalnızca ana blok giriş cephesinde kullanılmaya devam etmiştir. Tesiste yer alan diğer mekanlarda da bu forma benzer elemanlar kullanılmıştır. Şekil 3.30'da bu formun dönüştürülmesi ile oluşan biçim havuz bar mekanının üst örtüsünde görülmektedir.

Şekil 3.30. Colossae Spa & Thermal Hotel, süsleme elemanının diğer mekânlarda kullanımı (Aköz, 2017)

Cephedeki Çıkmalar: Cephede açık çıkma olarak balkon mekanı düzenlenmiştir. Çıkmalar genel olarak konaklama bloklarında yer almakta olup yatma mekanlarına hizmet etmektedir. Yatma mekânlarının yanyana sıralı bir şekilde devam etmesi, balkon mekânının da cephede düzenli olarak tekrarını sağlamıştır.

Çatı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları eğimli olarak tasarlanmıştır. Saçak kullanımı mevcuttur. Çatı üzeri kiremit malzeme ile örtülüdür.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cephelerde gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır. Ancak yerleşim içinde yer alan bloklar arası geçişlerde yarı açık düzenlemeler görülmektedir.

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Otel dış cephesinde, iç mekânda olduğu gibi, sıcak ve soğuk renkler birarada kullanılmıştır. Yerleşimdeki yapıların cephesine kiremit rengi hâkimken, soğuk bir renk olan mavi daha küçük detaylarda ve bazı yüzeylerde tercih edilmiştir. Ana bloğun pencere ve kapı profillerinde mavi renk kullanılmıştır. Konaklama bloklarında ise yapılan onarım sırasında mavi profiller, gümüş renkli profiller ile değiştirilmiştir.

Malzeme-Doku: Tesiste dış cephe malzemesi olarak boya ve kompozit malzeme ağır basmaktadır. Restoran, konaklama mekanları, yarı – açık mekan cephelerinde öncesinde boya uygulaması mevcutken, onarım sonrası bu mekanlarda çatı yüzeyinde ve saçak kenarlarında yoğun olarak kompozit malzemenin kullanımı söz konusu olmuştur. Blokların cephelerindeki profillerde ve çeşitli mekanlardaki korkuluklarda ise alüminyum ve metal malzeme tercih edilmiştir. Şekil 3.31’de restoran mekânında yapılan yenilemeler sonrasında cephede ve saçak kenarında yoğun kompozit malzeme kullanımı görülmektedir.

Şekil 3.31. Colossae Spa & Thermal Hotel, restoran dış cephesi (Aköz, 2017)

Cephede kompozit kullanımına bağlı pürüzsüz doku görülse de tesisteki blokların genelinde sıva+boya uygulaması görülmesinden dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir.

Işık: Tesiste yapay aydınlatma kullanımı ana bloğa ait giriş cephesinde kullanılmıştır. Tesisin genelinde tercih edilen sıcak ve soğuk renklerin birarada kullanımı ile

oluşturulan etki, gece ise aydınlatma elemanlarının kullanımı ile sağlanmıştır. Tesisin girişinde toprak rengi tonlarında kullanılan malzeme, gece mavi yapay ışık ile birlikte kullanılarak cephede kontrast bir etki oluşturmuştur. Şekil 3.32’de yapay aydınlatmanın kullanıldığı, tesis ana bloğunun giriş kapısına ait gece görüntüsüne yer verilmiştir.

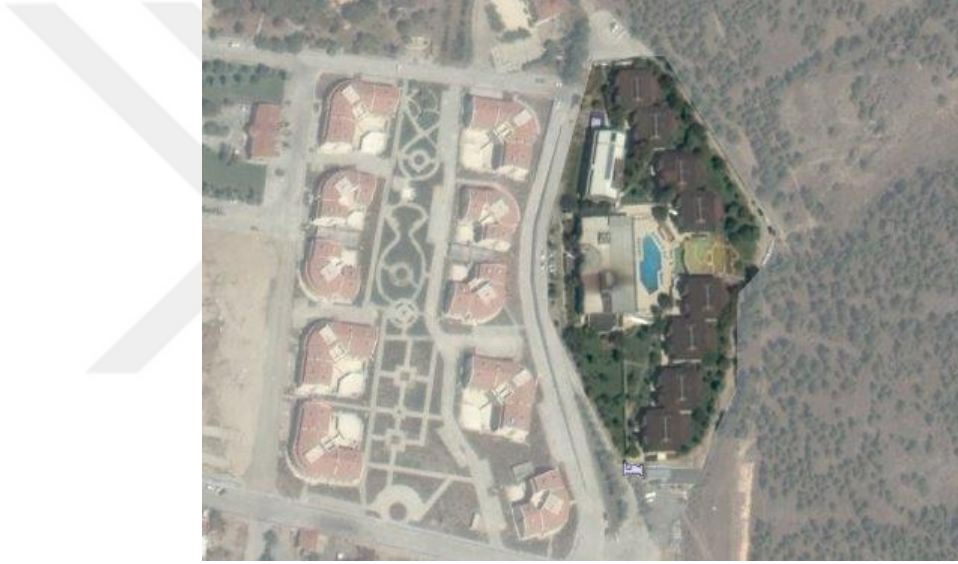
Şekil 3.32. Colossae Spa & Thermal Hotel girişi, gece görüntüsü (Url-37)

3.5.2. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa

PAM Thermal Hotel Clinic & Spa Honaz dağının eteklerinde 1990 yılında kurulmuştur. Otel Pamukkale’yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamanın yanı sıra, SGK anlaşmalı A tipi tıp merkezi, kür parkı, spa merkezi ve çeşitli aktiviteler ile yerli turiste hitap etmektedir. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale’yi gezmenin yanı sıra tesiste dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma, kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilme ve tedavi merkezini kullanma amacıyla 3-5 gün arası konaklama sağlamaktadır. Tesis aynı zamanda toplantı, düğün vb. ihtiyaçlara hitap edecek mekânsal niteliğe sahip olup, kongre turizmine de hizmet etmektedir.

3.5.2.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yerleşimde yer alan yapılar ilk olarak birbirinden ayrı çok kütleli olarak tasarlanmıştır. Ancak tesisin 12 ay boyunca hizmet veriyor olması ile kış koşulları düşünülerek, yapılan onarımlarla konaklama blokları yarı-açık veya kapalı geçitler ile birbirine bağlanmıştır. Konaklama kütlelerinden tamamen ayrı olarak konumlanan restoran, lobi gibi mekânların yer aldığı ana blok bağlantısı da yine yarı açık geçitlerle sağlanmaktadır. Sonradan inşa edilmiş olan tıp merkezi ise tamamen ayrı bir blokta konumlanmış olup diğer bloklar ile bağlantılı değildir. Şekil 3.33'de tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.33. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Çok kütleli olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde kırmızı su kaynağının eğimden akmasıyla birlikte suyun oluşturmuş olduğu travertenler, kür parkı ve açık havuzun bulunduğu mekân meydan niteliğindedir. Kür parkında termal suyun kaynaktan çıkıp, kaskatlar oluşturarak aktığı havuz ve oluşan travertenler ise meydanın en önemli ögesidir (Şekil 3.34).

Şekil 3.34. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, travertenler (Aköz, 2017)

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Yerleşimde ana blokta yer alan lobi ve restoran mekânı, meydan niteliğinde olan travertenlerin, kür parkının ve açık havuzun olduğu mekâna doğru yönelim göstermiştir. Ancak konaklama bloklarında hem içe hem dışa yönelim söz konusudur. Dağın eteklerinde kurulmuş olan bu tesiste bazı yatma mekanları dağ manzarasına doğru yönelmişken, diğer odalar ise yerleşim içindeki rekreasyon alanlarına doğru yönelim göstermiştir.

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Birden çok kütlenin yer aldığı yerleşimde düzene hakim olan bir kütle olmayıp eşdeğer biçimde tasarlanan kütleler lineer biçimde yerleşim düzeni göstermektedir. Yerleşimde yer alan kütlelerin lineer biçimdeki konumlanmasına, tesisin yola ve Honaz dağı'na paralel olarak konumlanmış olmasının etkisi olduğu görülmektedir.

3.5.2.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesis kare düzenli formların peyzaj içinde biçimlenmesiyle oluşturulmuştur. Ana blok ve tıp merkezi sahip olduğu dikdörtgen formla diğer bloklardan ayrılmıştır. Konaklama blokları birbirleriyle eşdeğer biçimde tasarlanmıştır. Ancak ana blokta mekân ihtiyacının çeşitliliği bu bloğun gerek ölçeği gerekse cephe özellikleri ile diğer bloklardan farklılaşmasına neden olmuştur.

Yapı Strüktürü: Yerleşim içinde farklı işlevlere hizmet eden tüm bloklarda genel olarak betonarme strüktür sistem kullanılmıştır.

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: Birden çok kütlenin yer aldığı tesiste simetrik bir düzen mevcuttur. Ancak bu simetrik düzen sonradan tıp merkezinin inşa edilmesiyle birlikte bozulmuş ve asimetrik bir denge oluşmuştur. Ana blok ve kür parkı bu simetrik düzenlemenin merkezi konumundadır.

Mekân Kurgusu: Tesiste bloklar en fazla üç katlı olacak şekilde tasarlanmıştır. Tesiste ana blok, konaklama blokları, tedavi merkezi ve kür parkı ayrı bloklarda konumlanmış ve bu mekanlara erişim dış mekandan sağlanmıştır. Bu bloklardaki mekân kurgusu ise içten dışa doğru gelişim göstermiştir.

Kür parkı tüm blokların merkezi olarak konumlanmış olup, restoran ve lobi mekânının yer aldığı ana blok ile doğrudan görsel ilişki içerisindedir. Tesiste termal kırmızı suyun kullanıldığı termal havuz dış mekân ile ilişkili olarak tasarlanmış, iç mekanda sıcak suyun etkisiyle oluşan su buharı önlenmeye çalışılmıştır. Hava koşullarının bölgede elverişli olması termal havuzların yılın birçok ayında kullanılabilir olmasına olanak sağlamıştır (Şekil 3.35).

Şekil 3.35. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, termal su havuzu (Aköz, 2017)

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak sıcak ve soğuk renkler birarada kullanılmıştır. Otel iç mekânına genel olarak sıcak renkler hâkimdir. Soğuk bir renk olan mavi ise mekânın sıcak etkisini dengelemek amacıyla bazı detaylarda ve tefriş elemanlarında kullanılmıştır. Bu renkler ise mermer, döşeme kaplama malzemesi, fayans, boya gibi farklı dokuda malzemeler aracılığı ile mekânda kullanılmıştır. Örneğin otelin giriş lobisinde nötr bir renk olan gri ve sıcak bir renk olan turuncu kullanımı ağırlıktadır (Şekil 3.36). Ancak bu kullanım lobinin farklı işlevlere hizmet eden lobi bar gibi diğer mekânlarında tefriş elemanlarında kullanılan soğuk renk kullanılan tefriş malzemeleri ile dengelenmeye çalışılmıştır (Şekil 3.37)

Şekil 3.36. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, lobi mekânı (Aköz, 2017)

Şekil 3.37. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, lobi bar mekânı (Aköz, 2017)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis genelinde zeminde döşeme kaplaması ve mermer kullanımı hâkim olup, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Ahşap ise nadir olarak tefriş elemanlarında kullanılmıştır. Zemin döşeme kaplamasında mavi tonlar tercih edilirken, mermer kullanımında ise toprak tonları tercih edilmiştir.

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise restoran ve yatma mekanlarında zeminde pürüzlü malzeme, lobi mekanında pürüzsüz malzeme ve kür merkezinde ise pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir. Mekanda kullanılan aydınlatmalarda direkt ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste genel olarak ortak mekanlarda geniş cam yüzeyler kullanılmış ve doğal ışık olabildiğince mekana alınmaya çalışılmıştır. Doğal ışığın yeterince alınamadığı veya farklı etkinin yaratılmak istendiği mekanlarda ışık bir araç olarak kullanılmıştır. Yatma mekanlarında kullanılan malzemelerin mekana verdiği soğuk etki, sarı ışıkla yapılan aydınlatma ile dengelenmeye çalışılmıştır (Şekil 3.38).

Şekil 3.38. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, yatma mekânı (Url-38)

➤ Cephce Özellikleri:

Cephce Düzeni: Cephcede yer alan pencere kapı boşlukları düşey bir etki yaratmakta, balkonlarda kullanılan düşey profiller de bu etkiyi desteklemektedir. Yapı cephesinde genel olarak dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır. İşlevden kaynaklı olarak yatma mekânlarında bu boşluklar birbirini pencere ve kapı şeklinde tekrar etmiştir.

Konaklama bloklarının sirkülasyon mekanlarında ise daha büyük ölçekli boşluklara yer verilmiştir (Şekil 3.39). Cephe anlayışı tıp merkezi ve restoran ile lobinin yer aldığı ana blokta değişiklik göstermiş ve boşlukların yanyana aralıksız olarak şerit pencere şeklinde kullanılması ile cephede yatay bir etki oluşmuştur (Şekil 3.40).

Şekil 3.39. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, konaklama blokları cephesi (Aköz, 2017)

Şekil 3.40. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, restoran mekânı cephesi (Aköz, 2017)

Cephe Süslemesi: Tesiste yer alan blokların cephelerinde süsleme elemanı kullanılmamıştır.

Cephedeki Çıkmalar: Cepheye açık çıkma olarak balkon mekanı düzenlenmiştir. Çıkmalar genel olarak konaklama bloklarında yer almakta olup yatma mekanlarına hizmet etmektedir.

Çatı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları ana blok hariç eğimli olarak tasarlanmıştır. Ana blokta ise düz çatı görülmektedir. Saçak kullanımı mevcuttur. Ayrıca konaklama bloklarında doğal ışığın iç mekânda kullanılması amacı ile çatı aydınlatmaları kullanılmıştır.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cepheelerde gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır. Ancak yerleşim içinde yer alan bloklar arası geçişlerde yarı açık düzenlemeler görülmüştür. Ayrıca konaklama bloklarından ana bloğa ulaşımında bu gölgelendirme elemanı yarı açık mekan oluşturmuş ve sirkülasyon buradan sağlanmıştır (Şekil 3.41).

Şekil 3.41. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, gölgeleme elemanı kullanımı (Aköz, 2017)

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesis içindeki ana blokta ve tıp merkezinde cephenin kompozit malzeme ile kaplanmasıyla gri metalik renk cepheye nötr bir etki bırakmıştır. Konaklama blokları cephesinde ise yeşil renk tonu kullanımı tercih edilmiş ve kullanılan renk yeşil cepheye soğuk bir etki bırakmıştır (Şekil 3.42)

Şekil 3.42. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, konaklama blokları ve restoran mekanı cephesi (Url-38)

Malzeme-Doku: Tesiste dış cephe malzemesi olarak konaklama bloklarında sıva+boya uygulaması görülmekte olup, tıp merkezi ve lobi ile restoranın yer aldığı ana blokta ise kompozit malzeme kullanımı görülmektedir. Blokların cephelerindeki profillerde ve çeşitli mekanlardaki korkuluklarda ise alüminyum ve metal malzemeler tercih edilmiştir.

Cephede kompozit kullanımına bağlı pürüzsüz doku görülse de tesisteki blokların genelinde sıva+boya uygulaması görülmesinden dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir.

Işık: Tesiste yapay aydınlatmalar genel olarak ana blok cephesinde ve kür parkı çevresinde görülmektedir. Tesisin giriş kapısında, kür parkında ve rekreasyon alanları içinde genel olarak sarı renkli ışık kullanımı tercih edilmiştir. Şekil 3.43’de ise tesis girişine ait gece görüntüsüne yer verilmiştir.

Şekil 3.43. PAM Thermal Hotel Clinic & Spa, ana blok giriş kapısı (Url-38)

3.5.3. Doğa Thermal Health & Spa

Doğa Thermal Hotel Health & Spa 2014 yılında kurulmuş bir tesistir. Otel Pamukkale’yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamanın yanı sıra, termal sulardan yararlanmak isteyen kişilere de hitap etmektedir. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler antik kenti ve Pamukkale’yi gezmenin yanı sıra dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek ve fizik tedavi hizmetlerinden yararlanmak amacıyla bu tesiste 3-5 gün arası konaklama sağlamaktadır. Otel kür hizmeti, açık kapalı yüzme havuzu, fizik tedavi mekânları, spa-masaj hizmetleri vermektedir. Tesis aynı zamanda toplantı, düğün vb. ihtiyaçlara hitap edecek mekânsal niteliğe sahip olup, kongre turizmine de hizmet etmektedir.

3.5.3.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Tesis tek kütle halinde tasarlanmıştır. Tüm mekânlar tek bir kütle içinde çözümlenmiştir. Şekil 3.44’de tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.44. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Tek kütle olarak tasarlanmış olan bu tesis eğimli arazi üzerine kurulmuştur. Bütün mekânların tek bir kütlede yer almasından dolayı tesis yerleşiminde sokak veya meydan kurgusu görülmemektedir.

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Tesis tek bir kütle olarak tasarlanmış ve kütle dışı doğru her yöne yönelim göstermiştir.

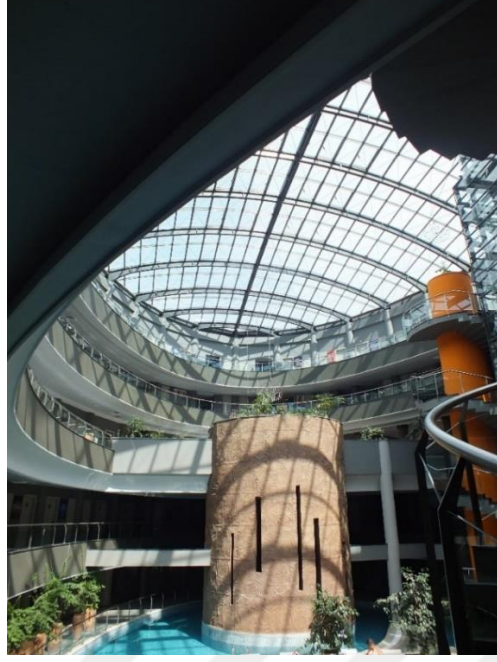
Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Tesis tek bir kütlede oluşmaktadır. Tek kütleli yer aldığı bu tesiste, merkezi düzenleme görülmektedir.

3.5.3.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesis elips şeklinde tek kütle olarak tasarlanmıştır.

Yapı Strüktürü: Tesis içinde betonarme strüktür sistemin yanı sıra çelik strüktür sistem de kullanılmıştır. Otel iç mekânındaki geniş açıklıklar çelik strüktür sistem ile geçilmiştir (Şekil 3.45) Kullanılan bu çelik sistem aynı zamanda tesisin çatı konstrüksiyonu oluşturmaktadır.

Şekil 3.45. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, yapı strüktürü (Aköz, 2017)

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: Tesis dış mekândan bakıldığında simetrik bir görünüme sahip olsa da işlevi farklı pek çok mekân tek bir kütlede topladığı için farklı mekânsal ihtiyaçlar oluşmuş ve mekânlar kendi içinde simetrik düzeni kaybetmiştir (Şekil 3.46).

Şekil 3.46. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, tesisten genel görünüm (Url-39)

Mekân Kurgusu: Tesis eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Kotun yüksek olduğu açıdan tesis 2 katlıdır. Tesisteki gerekli olan mekânsal ihtiyaçlar ve tek bir kütlede farklı işleve hizmet eden mekânların ayrışması ihtiyacı, eğimin doğru şekilde

kullanılması ile çözümlenmiştir. Tesisteki mekân kurgusu ise dıştan içe doğru oluşmuş olup düşeyde gelişim göstermiştir.

Tesiste kür parkı ve spa hizmeti veren mekânlar da tesis içinde kurgulanmıştır. Rekreasyon alanı içinde de termal suyun kullanımına yönelik mekânlar oluşturulmuştur. Tüm mekânların merkezinde ise kapalı havuz yer almaktadır. Bu mekân, diğer tüm mekanlar ve sirkülasyon alanları ile görsel olarak doğrudan ilişki içerisinde tasarlanmıştır (Şekil 3.47).

Şekil 3.47. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, kapalı havuz (Aköz, 2017)

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak nötr bir renk olan gri hakimdir. Bu rengin yanında sıcak ve soğuk renklere de kısmen yer verilmiştir. Otel lobi mekânında gri rengin yanı sıra sıcak bir renk olan turuncu kullanılmıştır. Tesisin lobisi ve sirkülasyon alanlarıyla bütün halde tasarlanmış kapalı havuzun fayans renginin mavi olması mekânda soğuk bir etki bırakmıştır. Yatma mekanlarında da nötr bir renk olan gri ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Tesiste termal suyun kullanıldığı ve sıcaklığın yüksek olduğu mekânlarda tavan detaylarında soğuk renk kullanımı ile ortamdaki sıcak etki nötr hale getirilmeye çalışılmıştır (Şekil 3.48).

Şekil 3.48. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, termal havuz (Aköz, 2017)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis genelinde zeminde mermer kullanımı hâkimken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Yatma mekânlarında da nötr bir renk olan gri genel olarak kullanılmış mekandaki sıcaklık etkisi ise zeminde ve bazı tefriş elemanlarında kullanılan ahşap malzeme ile sağlanmıştır (Şekil 3.49)

Şekil 3.49. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, yatma mekânı (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise yatma mekanlarında zeminde pürüzlü malzeme, restoran ve lobi mekanında pürüzsüz malzeme kullanılırken, kür merkezinde ise pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü kullanılmaktadır. Mekanda kullanılan yapay aydınlatmalarda direkt ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste çatıda geçirgen cam malzemenin kullanımı ile otel galeri boşluğuna, sirkülasyon alanlarına ve burada yer alan kapalı havuz mekanına doğal ışık olabildiğince alınmıştır. Gece yapay ışık olarak mekanlarda sarı ışık rengi tercih edilmiştir. Ortak mekanlarda ve yatma mekanlarında kullanılan sarı ışık mekana sıcak etki verebilmek amacıyla kullanılmıştır. Örneğin kapalı havuzun zemin malzemesinden ve renginden kaynaklı olarak mavi rengin mekanda soğuk bir etki bırakmasına karşılık olarak sirkülasyon alanlarında yoğun bir şekilde sarı ışık kullanılmış ve mekandaki soğuk etki dengelenmeye çalışılmıştır (Şekil 3.50).

Şekil 3.50. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, iç mekânda ışık kullanımı (Url-39)

➤ Cepheler Özellikleri:

Cephe Düzeni: Tek kütlede oluşan tesisin cephelerinde pencere ve kapı boşluğu bir bütün halinde tasarlanmış, bu boşluğun en ve boy oranının az olması cephede nötr bir etki bırakmıştır. Ancak yatma mekânlarında balkon korkuluklarında kullanılan profiller ve cephedeki strüktürel elemanların yatay düzlemde olması cephe genelinde

yatay bir etkinin oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca cephede geniş boşlukların yer alması cephedeki masif etkiyi önlemiştir (Şekil 3.51).

Şekil 3.51. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, cephe düzeni (Aköz, 2017)

Cephe Süslemesi: Yapı genelinde cephede süsleme elemanı kullanılmamıştır.

Cephedeki Çıkmalar: Cephede açık çıkma olarak balkon mekanı düzenlenmiştir. Çıkmalar genel olarak konaklama bloklarında yer almakta olup yatma mekanlarına hizmet etmektedir.

Çatı Biçimi: Tesiste çatı merkezden dışarıya doğru eğimli bir şekilde tasarlanmıştır. Galeri boşluğunun üzeri ise geçirgen cam malzeme ile örtülmüş ve iç mekânın doğal ışık alması sağlanmıştır. Saçak kullanımı mevcuttur.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cephede gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır.

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Yapının cephesine nötr renkler olan gri ve beyaz hakimdir. Cephenin bazı detaylarında ise turuncu renk kullanılmıştır. Cephede genelinde sıva+boya uygulaması görülmesinden dolayı tesis genelinde cephelerde pürüzlü doku kullanımı hakimdir.

Malzeme-Doku: Tesiste dış cephe malzemesi olarak sıva+boya kullanılmıştır.

Işık: Tesisteki blokların cephelerinde gece yapay ışıklandırma etkili olarak kullanılmakta ve aydınlatma elemanları sıkça görülmektedir. Tesisin gece aydınlatmasında mavi renk kullanımı tercih edilmiş, bu kullanım kişiler üzerinde soğuk bir etki bırakmıştır (Şekil 3.52)

Şekil 3.52. Doğa Thermal Hotel Health & Spa, cephede ışık kullanımı (Url-39)

3.5.4. Polat Thermal Hotel

Polat Thermal Hotel Honaz dağının eteklerinde 1989 yılında kurulmuştur. 2015 yılında restore edilen otel bugün Pamukkale'yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale'yi gezmenin yanı sıra dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek amacıyla tesiste 2-4 gün arası konaklamaktadır. Otelde kür parkının, açık kapalı yüzme havuzu, aquapark, spa, masaj vb. hizmetler de verilmektedir. Tesis aynı zamanda toplantı, düğün vb. ihtiyaçlara hitap edecek mekânsal niteliğe sahip olup, kongre turizmine de hizmet etmektedir.

3.5.4.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yerleşimde yer alan yapılar çok kütle halinde tasarlanmıştır. Konaklama birimleri ayrı bloklarda yer alırken, lobi, termal merkez, spa ve havuz,

restoran gibi konaklama işlevi dışındaki aktivitelerin yer aldığı mekânlar tek bir blokta toplanmıştır. Şekil 3.53’de tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.53. Polat Thermal Hotel, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Çok kütleli olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde bloklar sokaklar ile birbirine bağlanmıştır. Bu sokaklar rekreasyon alanları içinde tasarlanmış olup, farklı işlevlere hizmet eden mekânlara (aquapark vb.) ulaşım sağlamaktadır. Bazı konaklama blokları ise kapalı geçitler ile ana bloğa bağlanmıştır (Şekil 3.54)

Şekil 3.54. Polat Thermal Hotel, bloklar arası kapalı geçitler (Aköz, 2017)

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Konaklama bloklarının arasında peyzaj alanı içerisinde tasarlanmış yeşil alan düzenlemeleri yatma mekânları için manzara niteliği taşımaktadır. Restoran mekânı da manzara faktörü olarak görsel olarak ilişkili olduğu açık havuza doğru yönelim göstermiştir. Tesisteki bloklar ve bloklar içerisindeki mekânların genel yönelimi ise içe doğrudur.

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı yerleşimde düzene hakim olan bir kütle olmayıp eşdeğer biçimde tasarlanan kütleler kümeli biçimde yerleşim düzeni göstermektedir.

3.5.1.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesiste düzene hâkim olan bir kütle bulunmamakla birlikte ana blokta düzenli dikdörtgen biçimlerin biraraya gelerek oluşturmuş olduğu düzensiz bir yapı biçimi görülmektedir. Konaklama bloklarında düzenli şekiller ile iç avlulu çözüm oluşturulmuş ve bu bloklar peyzaj alanı içinde dağılım göstermiştir.

Yapı Strüktürü: Yerleşim içinde farklı işlevlere hizmet eden tüm bloklarda genel olarak betonarme strüktür sistem kullanılmıştır.

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: Tesiste yer alan yerleşiminde bloklar düzensiz bir şekilde dağılım göstermiş, dikdörtgen biçimli formlar düzensiz biçimde yanyana gelmiştir. Bu nedenle tesisteki mekanlar asimetrik bir düzen göstermektedir.

Mekân Kurgusu: Tesisteki bloklar en fazla iki katlı olacak şekilde tasarlanmış, bu durum mekân kurgusunun yatayda gelişim göstermesine neden olmuştur. Dikdörtgen bloklar içinde çeşitli mekânlar birbiri ile ilişkilendirilmiştir. Tesisin genelinde mekân kurgusu içten dışa doğru mekânsal gereksinim doğrultusunda gelişim göstermiştir.

Çeşitli işlevlere yönelik mekânların olduğu ana blok, lobi mekânını, restoranı, termal havuzu, kapalı havuzun da yer aldığı spa mekânını, otel yöneticilerinin odalarının yer aldığı idare bölümünü, lobiye ve havuza hizmet eden bar ve servis mekânlarını içerir.

Lobi tüm mekânların çekirdeği durumundadır ve dış mekân ile doğrudan ilişki içerisindedir. Termal havuz ise dış mekânla bağlantılı şekilde tasarlanmıştır. Termal havuz ve spa mekanı dışında, dış mekanda da kür parkı yer almaktadır.

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak sıcak renkler hâkimdir. Tefrişlerde ve bazı detaylarda ise soğuk renkler kullanılmıştır. Yaratılmak istenen etkiye bağlı olarak zeminde sıcak olan toprak renkleri kullanıldığında duvar yüzeyleri, mekândaki objeler ve tefriş elemanlarında soğuk renkler tercih edilmiştir (Şekil 3.55). Örneğin; restoran mekânında zeminde mavi renk kullanımına karşılık tefriş elemanlarında sıcak renkler tercih edilmiştir. Yatma mekânlarında ise genel olarak toprak rengi tonları tercih edilmiş, mekâna sıcak renkler egemen olmuş ve soğuk renklere yer verilmemiştir (Şekil 3.56).

Şekil 3.55. Polat Thermal Otel, lobi mekânı (Aköz, 2017)

Şekil 3.56. Polat Thermal Otel, yatma mekânı (Url-40)

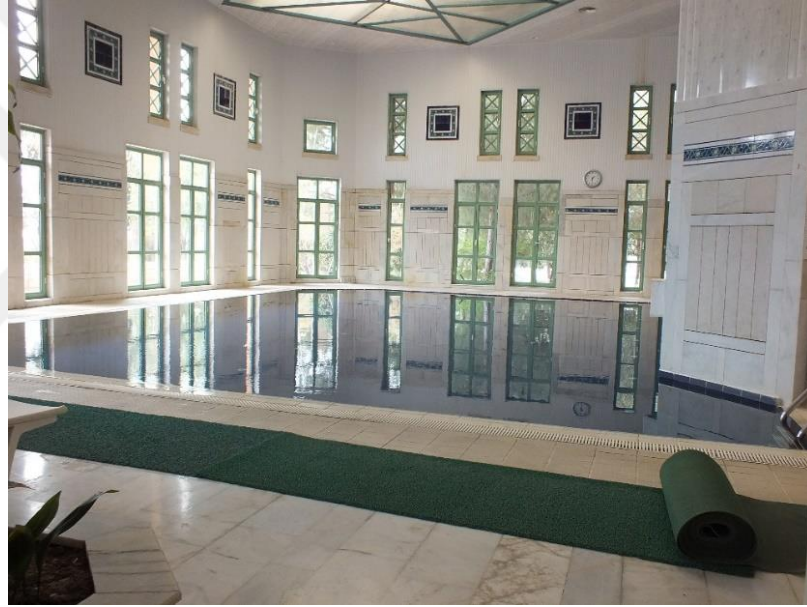
Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis ortak mekânlarında zeminde mermer kullanımı hâkimken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Nadir olarak zeminde döşeme kaplama malzemesi kullanılmıştır. Duvar yüzeylerinde ise mermer ve seramik kullanımı görülmektedir. Yatma mekânlarında ise zeminde ve tefriş elemanlarında ahşap kullanımı hâkim olmuştur. Restoran mekânında zeminde mavi tonlarında döşeme kaplama malzemesi kullanılmış, bu duruma karşılık olarak düşey strüktür elemanlarında sıcak etki veren ahşap malzeme ve sert dokulu etkiye sahip mermer malzeme kullanımı tercih edilmiştir (Şekil 3.57).

Şekil 3.57. Polat Thermal Otel, restoran (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise yatma mekanlarında ve restoranda zeminde pürüzlü malzeme, lobi mekanında ise pürüzsüz malzeme kullanımı hakimdir. Kür merkezinde ise pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir. Kullanılan aydınlatmalarda ise doğrudan ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Ortak mekanlarda genel olarak geniş cam yüzeylere yer verilmiş ve doğal ışık olabildiğince mekana alınmaya çalışılmıştır (Şekil 3.58) Diğer mekanlarda ise ortamda sıcak ve loş bir etki sağlayan sarı ve kırmızı ışık tercih edilmiştir.

Şekil 3.58. Polat Thermal Otel, kapalı havuz (Aköz, 2017)

➤ **Cephe Özellikleri:**

Cephe Düzeni: Yapı cephesinde genel olarak dikdörtgen formlu küçük ölçekli pencereler kullanılmıştır. Ana bloklarda balkon mekânının olmayışı bu boşlukların yalnızca pencerelerden oluşmasına neden olmuş, boşlukların ölçeğinin küçük olması yapı cephesinin masif olarak algılanmasını sağlamıştır. Ancak ortak mekanlarda cephede yer alan geniş cam yüzeyler ve cephede kullanılan strüktürel elemanlar yatay ve düşeyde eşit oranda kullanılmış ve cepheye nötr bir etki kazandırmıştır (Şekil 3.59).

Şekil 3.59. Polat Thermal Otel, cephe düzeni (Url-40)

Tesisin konaklama bloklarında ise cephede yatay etki görülmektedir. Cephede yer alan boşluklar ve balkon mekanı birbirini aynı biçimde tekrar etmiştir. Bloklardaki mekanların yatay kurgu ile planlanması bu etkinin oluşumunda etkili olmuştur.

Cephe Süslemesi: Tesiste cephede süsleme elemanı olarak kare profiller kullanılmıştır. Bu eleman mekanda ve cephede sürekli olarak tekrar edilmiştir (Şekil 3.60) Bu form aynı zamanda konaklama bloklarında yatma mekanlarının balkon profillerinde de kullanılmıştır.

Şekil 3.60. Polat Thermal Otel, cephe düzeni (Aköz, 2017)

Cephedeki Çıkmlar: Cepheye açık çıkma olarak konaklama bloklarındaki balkon mekanı gösterilebilir.

Çatı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları eğimli olarak tasarlanmıştır. Saçak kullanımını mevcuttur. Çatı üzeri kiremit malzeme ile örtülüdür. Ancak ana blokta çatıda yapılan onarımlarda saçak kompozit malzeme ile yenilenmiştir.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Gölgeleme elemanı olarak cephelerde kullanılan süsleme elemanı gösterilebilir. Yerleşim içinde açık mekanda yer alan ortak mekanlarda gölgeleme elemanları ile düzenlenmiş yarı açık mekanlar görülmektedir (Şekil 3.61).

Şekil 3.61. Polat Thermal Hotel, yarı açık mekan (Aköz, 2017)

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Otel dış cephesinde, iç mekânda olduğu gibi, sıcak ve soğuk renkler birarada kullanılmıştır. Blokların cephesine kiremit rengi hâkimken, soğuk bir renk olan mavi daha küçük detaylarda, bazı yüzeylerde veya cephedeki süsleme elemanlarında tercih edilmiştir. Cepheye yer alan pencere profillerinde ise ağırlıklı olarak beyaz renk kullanılmıştır (Şekil 3.62).

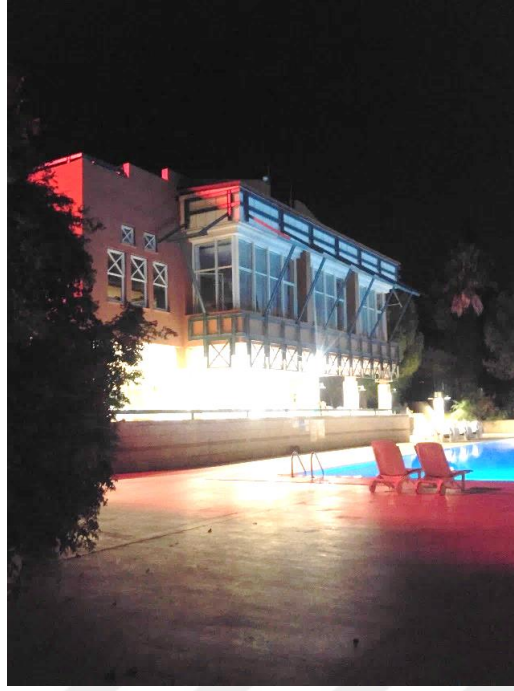

Şekil 3.62. Polat Thermal Hotel, cephe görüntüsü (Aköz, 2017)

Malzeme-Doku: Tesiste dış cephe malzemesi olarak sıva+boya kullanılmıştır. Yenilenen mekanlarda nadir olarak kompozit malzeme kullanımı görülmektedir. Blokların cephelerindeki profillerde ve çeşitli mekanlardaki korkuluklarda ise alüminyum ve metal malzeme tercih edilmiştir.

Cephe genelinde sıva+boya uygulaması görülmesinden dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir.

Işık: Tesisteki blokların cephelerinde, kür parkı çevresinde ve rekreasyon alanları içerisinde gece yapay ışıklandırma kullanılmaktadır. Tesiste havuz mekanının ışıklandırılması ile havuzun mavi renkte zemin malzemesinden kaynaklı olarak oluşan soğuk etki, tesis cephelerinde kırmızı ışık kullanımı ile dengelenerek nötr bir etki yaratılmaya çalışılmıştır. Şekil 3.63’de yapının cephesinde ortama sıcak etki veren kırmızı ışık kullanımı havuz mekanındaki aydınlatma ile birlikte görülmektedir.

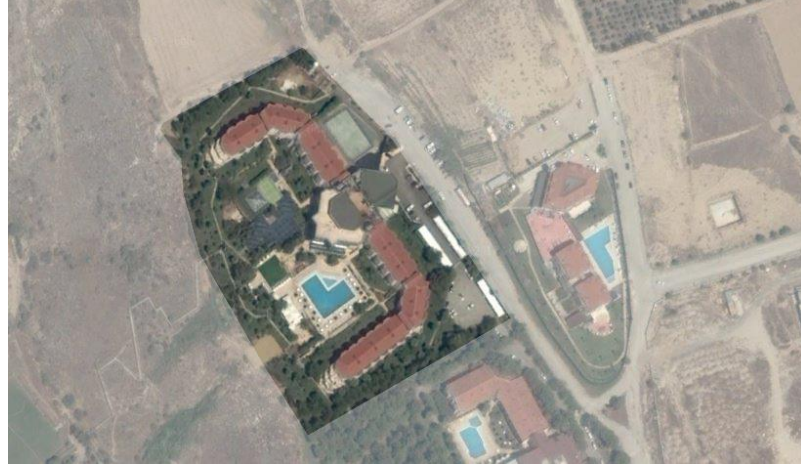
Şekil 3.63. Polat Thermal Hotel, cephede ışık kullanımı (Aköz, 2017)

3.5.5. Richmond Pamukkale Thermal Resort

Richmond Pamukkale Thermal Resort yaklaşık 22 yıllık geçmişi olan bir tesis olup, 2015 yılında geçirdiği tadilatla neredeyse tamamen yenilenmiştir. Otel genel olarak Pamukkale’yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale’yi gezmenin yanı sıra dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek amacıyla 2-4 gün arası konaklama sağlamaktadır. Tesis aynı zamanda toplantı, düğün vb. ihtiyaçlara hitap edecek mekânsal niteliğe sahip olup, kongre turizmine de hizmet etmektedir.

3.5.5.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yapı 7 ayrı bloğun biraraya gelmesiyle, tek kütle olarak biçimlenmiştir. Şekil 3.64’de tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.64. Richmond Pamukkale Thermal Resort, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Tek kütle olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde blokların arazide yerleşim şekliyle meydan kurgusu oluşturulmuştur. Meydan olarak nitelendirilen alanda ise havuz rekreasyon alanları gibi ortak mekanlar yer almaktadır. Tesis içindeki restoran, lobi, yatma mekânları bu mekânla görsel veya doğrudan ilişki içerisindedir (Şekil 3.65).

Şekil 3.65. Richmond Pamukkale Thermal Resort, genel tesis görüntüsü (Url-41)

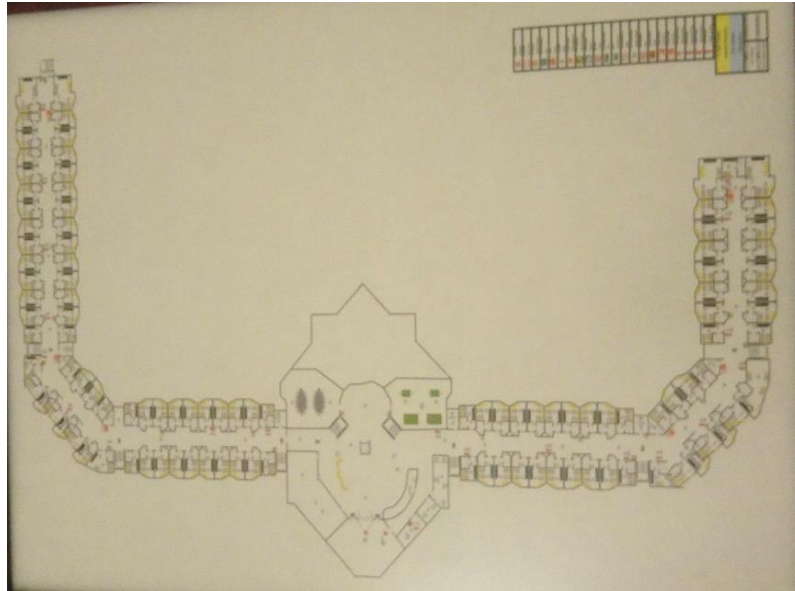
Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Tesis içerisindeki mekânlar rekreasyon alanlarının, açık havuzun, yarı açık mekanların ve kür parkının yer aldığı meydan olarak nitelendirilen alana yani içe doğru yönelim göstermiştir.

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Tek bir kütlelerin yer aldığı yerleşimde ana blok merkezi özellik göstermekle birlikte yerleşim genelinde farklı yönlerde doğrusal bir düzenleme görülmektedir. Doğrusal biçimlenme anlayışı ile düzenlenen kütleler bir araya gelerek U forma sahip yapıyı oluşturmuştur.

3.5.5.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesis basit şekillerin biraraya gelmesiyle oluşmuş düzensiz bir forma sahiptir. Ana blok temel dikdörtgen şeklin üçgen formla birleşip deforme edilmesi ile oluşurken, diğer bloklar ise dikdörtgen forma yatma mekânlarının saplanması ile oluşmuştur. Bu formların plan düzlemi üzerinde algılanması amacıyla Şekil 3.66'da otele ait şematik kat planı verilmiştir.

Şekil 3.66. Richmond Pamukkale Thermal Resort, şematik kat planı (Aköz, 2017)

Yapı Strüktürü: Yerleşim içinde farklı işlevlere hizmet eden tüm mekânlarda genel olarak betonarme strüktür sistem kullanılmıştır.

➤ **Mekânsal Özellikler:**

Mekân Kompozisyonu: 7 kütleli bir araya gelmesi ile oluşan bu yapı simetrik özellik göstermektedir. Ortak mekânlar olan giriş lobi restoran gibi mekânların olduğu kısım simetri merkezinde yer almaktadır. Buradan ayrılan iki kolda ise yatma mekânları yer almıştır.

Mekân Kurgusu: Tesisdeki bloklar en fazla iki katlı olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu durum mekân kurgusunun yatayda gelişim göstermesine neden olmuştur. Ancak diğer blokların yatma mekânlarına ayrılması ana bloktaki mekânsal kurgunun dikey olarak gelişimine neden olmuştur. Tesisin genelindeki mekân kurgusu ise içten dışa doğru gelişim göstermiştir.

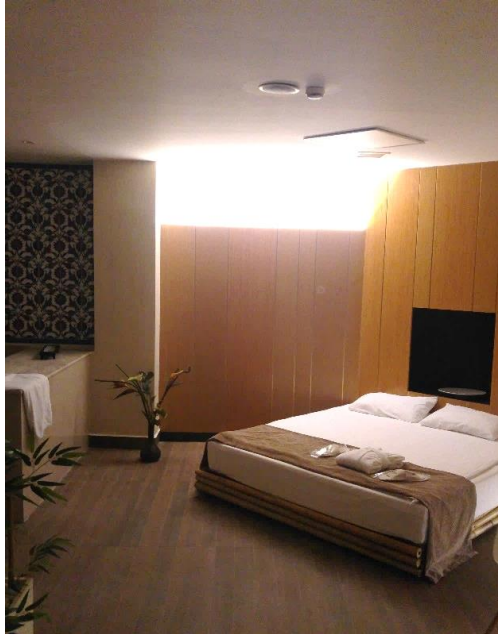
Çeşitli işlevlere yönelik mekânların olduğu ana blokta lobi mekânı, otel yöneticilerinin odalarının yer aldığı idare bölümü, alışveriş mekânları, yemek salonu yer alır. Arazideki mevcut eğim bu blokta yer alan mekânların farklı kotlarda çözümlenerek birbirinden ayrılmasında etkili olmuş, mekânlar işlevlerine göre birbirinden ayrılmışlardır. Ana blok tüm mekânların çekirdeği durumdadır. Konaklama blokları ise ana bloğa ve birbirlerine sirkülasyon mekanları ile bağlanmıştır. Düşey sirkülasyonun olduğu bu mekânlardan dış mekâna çıkış sağlanmıştır.

Spa mekanına ise sirkülasyon mekanlarından çıkan kapalı bir geçit ile ulaşılmaktadır (Şekil 3.67). Bu mekana dış mekândan doğrudan ulaşım da mevcuttur. Bu bölüm otel mekânlarından ayrı , zemin kotunun altında çözümlenmiştir.

Şekil 3.67. Richmond Pamukkale Thermal Resort, yatma mekânları ve SPA arasındaki kapalı geçit (Aköz, 2017)

Mahremiyete önem veren kullanıcılar için tesiste özel aile banyoları oluşturulmuştur. Bu banyolar aynı zamanda otelde konaklamayan fakat aileleriyle birlikte havuz deneyimini yaşamak isteyen kullanıcılar için hizmet vermektedir. Özel olarak düzenlenmiş bu mekânda yatma, sıcak suyu kullanma gibi farklı ihtiyaçları karşılayacak mekanlar düzenlenmiştir (Şekil 3.68).

Şekil 3.68. Richmond Pamukkale Thermal Resort, aile banyoları (Aköz, 2017)

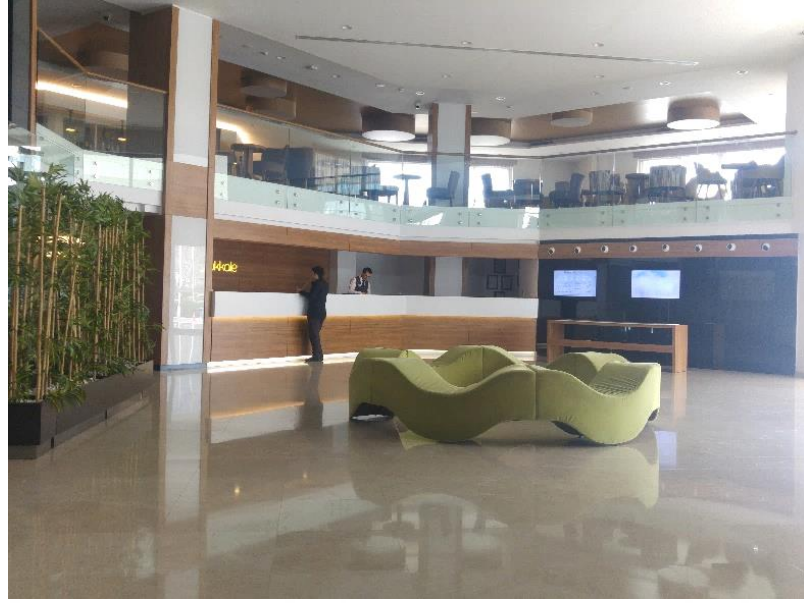
Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak sıcak renkler kullanılmıştır. Bazı mekânlardaki tefriş elemanlarında ise nadiren soğuk renklerin tercih edildiği görülmektedir. Ancak diğer tüm mekanlardan farklı olarak yatak katlarındaki sirkülasyon mekanlarında soğuk bir renk olan yeşil tercih edilmiştir (Şekil 3.69).

Şekil 3.69. Richmond Pamukkale Thermal Resort, sirkülasyon alanı (Aköz, 2017)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis genelinde zeminde döşeme kaplama malzemesi ve mermer kullanımı hâkimken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Sirkülasyon alanlarında ise duvar kâğıdı kullanılmıştır. Mekânlara ait yüzeylerde ve tefriş elemanlarında ise ahşap malzeme sıkça kullanılmıştır. Tüm mekânlarda kullanılan malzemelerin renkleri genel olarak toprak tonlarında seçilmiş ve mekânda sıcak bir etki oluşturulmuştur. Şekil 3.70’de bu kullanıma ilişkin otelin lobi mekânından görüntüye yer verilmiştir.

Şekil 3.70. Richmond Pamukkale Thermal Resort, lobi mekanı (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise restoran ve yatma mekanlarında zeminde pürüzlü malzeme, lobi mekanında pürüzsüz malzeme ve havuz mekanlarında pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir. Kullanılan aydınlatmalarda ise doğrudan ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste genel olarak ortak mekanlarda geniş cam yüzeyler kullanılmış ve doğal ışık olabildiğince mekanın içerisine alınmaya çalışılmıştır. Doğal ışığın yeterince alınmadığı mekanlarda ise yapay aydınlatma kullanılmış ve istenen etkinin sağlanmasında ışık da bir araç olarak kullanılmıştır. Şekil 3.71’de verilen yatma mekanında kullanılan renkler ve malzemeler ile verilen sıcak etki sarı ışığın kullanımı ile desteklenmiştir.

Şekil 3.71. Richmond Pamukkale Thermal Resort, yatma mekânı (Aköz, 2017)

➤ Cephe Özellikleri:

Cephe Düzeni: Yapıda yatma mekanlarında balkon mekanının olmayışı, cephede yalnızca pencere boşluklarının olmasına neden olmuştur. Cephede yer alan pencere boşluklarının en boy oranının birbirine yakın olması nört etkinin oluşumunu desteklese de, yerleşimde mekan kurgusunun yatayda gelişim göstermiş olması cephede yatay bir etki yaratmıştır (Şekil 3.72).

Şekil 3.72. Richmond Pamukkale Thermal Resort, cephe düzeni (Aköz, 2017)

Cephe Süslemesi: Yapı genelinde süsleme elemanı kullanılmamıştır.

Cephedeki Çıkmalar: Konaklama bloklarında yatma mekanlarında zemin kat üzerinde kapalı çıkma görülmektedir.

Çatı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları eğimli olarak tasarlanmıştır. Saçak kullanılmamıştır. Çatı üzeri kiremit malzeme ile örtülüdür. Çatıda kuş gözleri bulunmaktadır.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cephelerde gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır. Ancak yerleşim içinde ortak mekanlarda yarı açık düzenlemeler görülmektedir (Şekil 3.73).

Şekil 3.73. Richmond Pamukkale Thermal Resort, yarı – açık mekân (Aköz, 2017)

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Otel dış cephesinde nötr bir renk olan beyaz kullanılmıştır. Ana blok ise farklı malzeme kullanımı ile konaklama bloklarından ayrılmıştır.

Malzeme-Doku: Tesiste ana blokta dış cephe malzemesi ahşap görünümlü kompozit malzeme kullanılırken, konaklama bloklarında ise sıva+boya kullanılmıştır (Şekil 3.74) Blokların cephelerindeki profillerde ve çeşitli mekanlardaki korkuluklarda ise alüminyum ve metal malzeme tercih edilmiştir. Cephede sıva+boya uygulaması görülmesinden dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir.

Şekil 3.74. Richmond Pamukkale Thermal Resort, cephe görüntüsü (Url-41)

Işık: Tesiste blokların cephelerinde özellikli bir aydınlatma elemanı kullanılmamıştır. Gece yapılan yapay aydınlatma yalnızca meydan olarak nitelendirilen alanda havuz ve çevresi ile rekreasyon alanları içerisinde ve tesis girişinde kullanılmıştır. Bu kullanımda sarı ışık türü tercih edilmiştir (Şekil 3.75).

Şekil 3.75. Richmond Pamukkale Thermal Resort, tesis girişi (Aköz, 2017)

3.5.6. Lycus River Thermal Hotel

Lycus River Thermal Hotel 1993 yılında kurulmuştur. Otel genel olarak Pamukkale'yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale'yi gezmenin yanı sıra dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek amacıyla 1-3 gün arası konaklama sağlamaktadır.

3.5.6.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yerleşimde yer alan yapılar ilk olarak çok kütleli olarak tasarlanmıştır. Ancak tesisin 12 ay boyunca hizmet veriyor olması ile kış koşulları düşünülerek ana blok ile bazı konaklama blokları arasında kapalı veya yarı açık geçitler oluşturulmuştur. Bu geçitler bazı bloklarda zemin kotunda yer alırken bazı bloklarda ise zeminin bir üst kotunda yer almıştır. Şekil 3.76'da tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.76. Lycus River Thermal Hotel, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Çok kütle olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde blokların arazide yerleşim şekliyle meydan kurgusu oluşmuştur. Tesis içindeki restoran, lobi, yatma mekânlarının büyük bir bölümü rekreasyon alanları ve açık yüzme havuzunun yer

aldığı meydan olarak nitelendirilen bu mekân ile görsel ya da doğrudan ilişki içerisindedir.

Yerleşimde birbiri ile ilişkili iki meydan bulunmaktadır. Bu meydanlardan birincisi yatma mekanlarının görsel ilişkide bulunduğu rekreatif düzenlemelerin olduğu alan, ikincisi ise ana blok lobi ve restoranın direk olarak ilişkide olduğu alandır. Meydanı oluşturan bu iki alan ise birbiri ile ilişki içerisindedir. Arazinin mevcut olan eğimi ile farklı işlevlere hizmet eden mekânların ayrışmasını sağlamıştır. Örneğin meydan olarak nitelendirilen bu mekân restoran veya lobi mekânından kot kullanımı ile ayrılmıştır (Şekil 3.77).

Şekil 3.77. Lycus River Thermal Hotel, restoran ve açık havuz ilişkisi (Url-42)

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Tesisteki bloklar ve bloklar içerisindeki mekânlar içe doğru yönelim göstermiştir. Konaklama bloklarının arasında peyzaj alanı içerisinde tasarlanmış yeşil alan düzenlemeleri yatma mekânları için manzara niteliği taşımaktadır (Şekil 3.78). Restoran mekânı da manzara faktörü olarak ilişkili olduğu açık havuza doğru yönelim göstermiştir.

Şekil 3.78. Lycus River Thermal Hotel, yatma mekanlarının rekreatif alanlar ile ilişkisi (Url-42)

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı yerleşimde düzene hakim olan bir kütle olmayıp eşdeğer biçimde tasarlanan kütleler kümeli biçimde yerleşim düzeni göstermektedir.

3.5.6.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesis dikdörtgen düzenli formların peyzaj içinde düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Düzene hâkim olan bir kütle bulunmamaktadır. Kütleler birbirleriyle eşdeğer biçimde tasarlanmıştır.

Yapı Strüktürü: Yerleşim içinde farklı işlevlere hizmet eden tüm bloklarda genel olarak betonarme strüktür sistem kullanılmıştır.

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı tesiste asimetric bir düzen mevcuttur. Yalnızca restoranın da içinde olduğu ana blok kendi içerisinde simetric olarak düzenlenmiştir.

Mekân Kurgusu: Tesisteki bloklar en fazla iki katlı olacak şekilde tasarlanmış, bu durum mekân kurgusunun yatayda gelişim göstermesine neden olmuştur. Dikdörtgen bloklar içinde çeşitli mekânlar birbiri ile ilişkilendirilmiştir. Tesisin genelinde mekân kurgusu içten dışa doğru mekânsal gereksinim doğrultusunda gelişim göstermiştir.

Çeşitli işlevlere yönelik mekânların olduğu ana blok lobi mekânını, otel yöneticilerinin odalarının yer aldığı idare bölümünü, restoranı, lobiye ve havuza hizmet eden bar ve servis mekânlarını içerir. Restoran açık havuz ile farklı kotlarda bulunsa da doğrudan ilişki içerisinde. Tesiste termal kırmızı suyun kullanıldığı termal havuz dış mekân ile ilişkili olarak tasarlanmış, iç mekanda sıcak suyun etkisiyle oluşan su buharı önlenmeye çalışılmıştır. Hava koşullarının bölgede elverişli olması termal havuzların yılın birçok ayında kullanılabilir olmasına olanak sağlamıştır (Şekil 3.79).

Şekil 3.79. Lycus River Thermal Hotel, kür parkı ve termal havuz (Url-42)

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak sıcak renkler kullanılmıştır. Tüm mekanlardan farklı olarak restoran mekânında zeminde ve tefriş elemanlarının bazı detaylarında soğuk renk kullanımı tercih edilmiştir (Şekil 3.80)

Şekil 3.80. Lycus River Thermal Hotel, restoran mekânı (Url-42)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis genelinde zeminde döşeme kaplama malzemesi kullanımı hâkimken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Nadir olarak duvar yüzeylerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Örneğin restoran mekânında zeminde mavi tonlarında döşeme kaplama malzemesi kullanılırken yatma mekânı ve lobi mekânında sıcak tonlu malzemeler tercih edilmiştir. Şekil 3.81’de otelin lobi mekanına ait görsel verilmiştir.

Şekil 3.81. Lycus River Thermal Hotel, lobi mekânı (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise lobi ve yatma mekanlarında zeminde pürüzlü malzeme, restoran mekanında pürüzsüz malzeme ve havuz mekanlarında pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir. Kullanılan aydınlatmalarda ise doğrudan ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste genel olarak ortak mekanlarda geniş cam yüzeyler kullanılmış ve doğal ışık olabildiğince mekana alınmaya çalışılmıştır. Doğal ışığın yeterince alınmadığı mekanlarda ise yapay aydınlatma kullanılmış ve istenen etkinin sağlanmasında ışık da bir araç olarak kullanılmıştır. Kullanılan yapay aydınlatmalarda genel olarak sarı ışık tercih edilmiş ve pek çok mekanda sarı ışık kullanımı görülmüştür. Yatma mekanında genel olarak sıcak renk tonları kullanılmış ve bu kullanım sarı ışık ile desteklenmiştir (Şekil 3.82)

Şekil 3.82. Lycus River Thermal Hotel, lobi mekânı (Url-42)

➤ Cephce Özellikleri:

Cephce Düzeni: Cephcede yer alan pencere kapı boşluklarının sık bir şekilde birbirini tekrar etmesiyle cephcede yatay bir etki oluşmuştur. Yapı cephesinde genel olarak dikdörtgen formlu pencereler tercih edilmiştir (Şekil 3.83).

Şekil 3.83. Lycus River Thermal Hotel, cephce düzeni (Aköz, 2017)

Cephce Süslemesi: Yapı genelinde süsleme elemanı kullanılmamıştır.

Cephcedeki Çıkımlar: Cephcede açık çıkma olarak balkon mekânı düzenlenmiştir. Çıkımlar genel olarak konaklama bloklarında yer almakta olup yatma mekânlarına hizmet etmektedir. Yatma mekânlarının yanyana sıralı bir şekilde devam etmesi, balkon mekânının da cephcede düzenli olarak tekrarını sağlamıştır.

Çatı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları eğimli olarak tasarlanmıştır. Saçak kullanımı mevcuttur. Çatı üzeri kiremit malzeme ile örtülüdür. Çatıda kuş gözleri bulunmaktadır (Şekil 3.84)

Şekil 3.84. Lycus River Thermal Hotel, cephede yer alan kuş gözleri (Aköz, 2017)

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cephelerde gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır.

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Otel dış cephesinde sıcak bir renk olan sarı renk kullanımı hakimdir. Pencere ve kapı profillerinde ve cephedeki bazı yüzeylerde beyaz renk kullanılmıştır bırakmıştır.

Malzeme-Doku: Tesiste dış cephe malzemesi olarak boya kullanımı görülmektedir. Cephede görülen bu kullanımdan dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir. Şekil 3.85’de tesisin cephesine ait genel bir görsel gösterilmektedir.

Şekil 3.85. Lycus River Thermal Hotel, cephenin genel görünümü (Url-42)

Işık: Tesisteki blokların cephelerinde gece yapay ışıklandırma etkili olarak kullanılmaktadır. Tesisin genelinde tercih edilen sıcak renkte yapay ışık kullanımı tercih edilmiştir. Havuz mekanının yüzeylerinde kullanılan mavi renk fayanslar nedeniyle gece aydınlatılarak mavi renk vermekte cephede kullanılan sarı ışık, mavi rengin verdiği etki ile dengelenmeye çalışılmıştır (Şekil 3.86).

Şekil 3.86. Lycus River Thermal Hotel, gece görüntüsü (Url-42)

3.5.7. Herakles Thermal Otel

Herakles Thermal Otel Honaz dağının eteklerinde kurulmuş, bölgenin ilk sağlık bakanlığı onaylı tesisidir. Otel genel olarak Pamukkale'yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamanın yanı sıra genel olarak yerli turiste tedavi kapsamında hizmet vermektedir. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale'yi

gezmenin yanı sıra dinlenme ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek amacıyla 5-10 gün arası konaklama sağlamaktadır. Tesis yabancı turistten çok yerli turiste hizmet vermektedir.

3.5.7.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yerleşimde yer alan yapılar çok kütleli olarak tasarlanmıştır. Şekil 3.87’de tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.87. Herakles Thermal Otel, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Tek kütle olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde iki ayrı düzenleme görülmektedir. Tesisi oluşturan beş bloktan üçü avlu çevresinde yer almıştır. Diğer iki kütle ise rekreasyon alanı içinde konumlanmıştır. Meydan olarak çözümlenmiş mekânda yer alan açık havuz, lobi restoran gibi mekanlarla ilişki içindedir.

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Tesisteki bloklar ve bloklar içerisindeki mekânlar içe doğru yönelim göstermiştir. Konaklama bloklarının arasında peyzaj alanı içerisinde tasarlanmış yeşil alan düzenlemeleri yatma mekânları için manzara niteliği taşımaktadır (Şekil 3.88).

Şekil 3.88. Herakles Thermal Otel, konaklama blokları (Url-43)

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı yerleşimde düzene hakim olan bir kütle olmayıp eşdeğer biçimde tasarlanan kütleler kümeli biçimde yerleşim düzeni göstermiştir.

3.5.7.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesis dikdörtgen ve L biçimli düzenli formların peyzaj içinde düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Düzene hâkim olan bir kütle bulunmamaktadır. Kütleler birbirleriyle eşdeğer biçimde tasarlanmıştır.

Yapı Strüktürü: Yerleşim içinde farklı işlevlere hizmet eden tüm bloklarda genel olarak betonarme strüktür sistem kullanılmıştır.

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı tesiste mekanlar asimetrik bir düzen göstermektedir.

Mekân Kurgusu: Tesisteki bloklar en fazla iki katlı olacak şekilde tasarlanmış, bu durum mekân kurgusunun yatayda gelişim göstermesine neden olmuştur. Dikdörtgen bloklar içinde farklı işlevlere hizmet eden mekânlar birbiri ile ilişkilendirilmiştir.

Tesisin genelinde mekân kurgusu içten dışa doğru mekânsal gereksinim doğrultusunda gelişim göstermiştir. Çeşitli işlevlere yönelik mekânlar yerleşimdeki farklı blokların zemin kotunda çözümlenmiş olup birbiri ile ilişki içerisindedir. Tesiste termal kırmızı suyun kullanıldığı termal havuz üstü açılır kapanır bir sistem kullanılarak iç mekanda buhar oluşumu önlenmeye çalışılmıştır (Şekil 3.89). Hava koşullarının bölgede elverişli olması bu havuzların yılın birçok ayında kullanılabilir olmasına olanak sağlamıştır.

Şekil 3.89. Herakles Thermal Otel, termal havuz (Aköz, 2017)

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak sıcak renkler kullanımı görülmüştür. Soğuk renkler ise bazı detaylarda kullanılmıştır (Şekil 3.90).

Şekil 3.90. Herakles Thermal Otel, yatma mekânı (Url-43)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları görülmektedir. Tesis genelinde zeminde döşeme kaplama malzemesi ve mermer kullanımı görülürken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Nadir olarak duvar yüzeylerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Tavanda ise yine sıva+ boya uygulaması görülmektedir. Tesisin restoran mekanında ise çelik malzeme ile mekana farklı bir etki kazandırılmıştır. Şekil 3.91’de otelin restoran mekanına ait görsel verilmiştir.

Şekil 3.91. Herakles Thermal Otel, restoran mekânı (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise yatma mekanlarında zeminde pürüzlü malzeme, restoran ve lobi mekanında pürüzsüz malzeme ve havuz mekanlarında pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekanında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir. Kullanılan aydınlatmalarda ise doğrudan ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste genel olarak ortak mekanlarda cam yüzeyler kullanılmış ve doğal ışık olabildiğince mekana alınmaya çalışılmıştır. Doğal ışığın yeterince alınamadığı mekanlarda ise yapay aydınlatma kullanılmış ve istenen etkinin sağlanmasında ışık da bir araç olarak kullanılmıştır. Kullanılan yapay aydınlatmalarda genel olarak sarı ışık tercih edilmiştir. Şekil 3.92’de sirkülasyon mekanında kullanılan cam malzeme ile doğal ışığın mekana alınımına dair görsele yer verilmiştir.

Şekil 3.92. Herakles Thermal Otel, sirkülasyon mekânı (Aköz, 2017)

➤ Cephne Özellikleri:

Cephne Düzeni: Cephede yer alan pencere boşlukları düşey bir etkiye sahiptir. Ancak bu boşlukların sık bir biçimde düzenlenmesi, mekansal kurgunun yatayda olması cephede yatay bir etkinin oluşmasını sağlamıştır (Şekil 3.93).

Şekil 3.93. Herakles Thermal Otel, cephne düzeni (Aköz, 2017)

Cephe Süslemesi: Yapı genelinde süsleme elemanı balkon mekanı korkuluklarında kullanılmıştır. Ayrıca çatı saçağında üçgen formlu alınlık kullanımı görülmektedir (şekil 3.94)

şekil 3.94. Herakles Thermal Otel, cephe süsleme elemanı (Aköz, 2017)

Cephedeki ıkmalar: Cephede açık çıkma olarak balkon mekanı düzenlenmiştir. Çıkmalar genel olarak konaklama bloklarında yer almakta olup yatma mekanlarına hizmet etmektedir.

atı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları eğimli olarak tasarlanmıştır. Saçak kullanımı mevcuttur. atı zeri kiremit malzeme ile örtülüdür.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cephelerde gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır. Yerleşimde ise mimari bir gölgelendirme elemanı bulunmamaktadır.

Cephenin Fiziksel zellikleri:

Renk: Otel dış cephesinde soğuk renk olan mor ve tonları ile yeşil kullanımı hakimdir. Pencere ve kapı profillerinde beyaz renk kullanılmıştır. Ortak kullanım alanlarındaki pencere profillerinde kırmızı renk kullanımı görülmektedir.

Malzeme-Doku: Tesiste dış cephe malzemesi olarak boya kullanımı görülmektedir. Cephede görülen bu kullanımdan dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir.

Işık: Tesisteki blokların cephelerinde yapay aydınlatma görülmemektedir. Blokların yer aldığı yerleşimde rekreasyon alanlarında peyzaj öğelerinde ve havuz mekanında yapay aydınlatma mevcuttur (Şekil 3.95)

Şekil 3.95. Herakles Thermal Otel, gece görüntüsü (Url-43)

3.5.8. Ninova Thermal, Spa & Hotel

Ninova Thermal, Spa & Hotel 2015 yılında açılmıştır. Otel genel olarak Pamukkale'yi ve Hierapolis antik kentini gezmek amacıyla gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Tesiste konaklama süresi yabancı turistler için ortalama 1 gündür. Yerli turistler ise antik kenti ve Pamukkale'yi gezmenin yanı sıra dinlenme, eğlenme, sıcak suyu kullanma ve kırmızın suyun iyi geldiği birtakım rahatsızlıklara çare bulabilmek amacıyla 2-4 gün arası konaklama sağlamaktadır.

3.5.8.1. Yerleşme ölçeğinde mimari kimlik analizi

Yerleşim kompozisyonu: Yapı 3 ayrı bloktan oluşmaktadır. Ancak tesisin 12 ay boyunca hizmet veriyor olması ile kış koşulları düşünülerek konaklama blokları yarı-

açık geçitler ile birbirine bağlanmıştır. Şekil 3.96’da tesise ait uydu görüntüsü gösterilmektedir.

Şekil 3.96. Ninova Thermal, Spa & Hotel, uydu görüntüsü (Google Earth, 2017)

Yerleşim Dokusu: Çok kütleli olarak tasarlanmış olan bu yerleşimde blokların arazide yerleşim biçimi sokak ya da meydan kurgusunu oluşturmamıştır. Dış mekânda kurgulanmış havuz mekânı çevresine konaklama blokları ve ana blok yerleşim göstermiştir (Şekil 3.97).

Şekil 3.97. Ninova Thermal, Spa & Hotel, genel tesis görüntüsü (Aköz, 2017)

Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi: Tesis içerisindeki bloklar genel olarak içe doğru yönelim göstermiştir. Blokların yönlendiği mekânda ise açık ve lobi ile ilişkili ortak mekanlar bulunmaktadır.

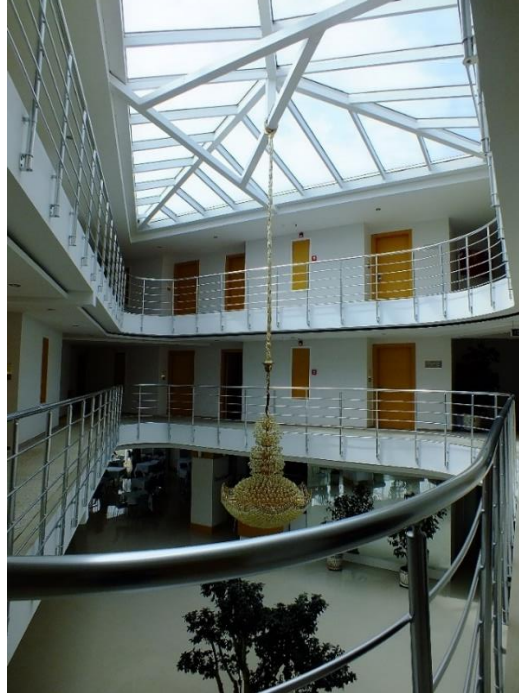
Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Birden çok kütlelerin yer aldığı yerleşimde düzene hakim olan bir kütle olmayıp eşdeğer biçimde tasarlanan kütleler kümeli biçimde yerleşim düzeni göstermektedir.

3.5.8.2. Bina / Bina grupları ölçeğinde mimari kimlik analizi

➤ Yapısal Özellikler

Yapı Formu: Tesis dikdörtgen şeklindeki konaklama bloklarından ve üçgen formun deforme edilmesiyle oluşmuş ana bloktan oluşmaktadır. Yapı formu konusunda üslup birliği bulunmamaktadır.

Yapı Strüktürü: Tesis içinde betonarme strüktür sistemin yanı sıra çelik strüktür sistem de kullanılmıştır. Otel iç mekânındaki geniş açıklıklar çelik strüktür sistem ile geçilmiştir (Şekil 3.98)

Şekil 3.98. Ninova Thermal, Spa & Hotel, yapı strüktürü (Aköz, 2017)

➤ Mekânsal Özellikler:

Mekân Kompozisyonu: 3 kütleli biraraya gelmesi ile oluşan bu yapıda mekanlar asimetrik özellik göstermektedir.

Mekân Kurgusu: Tesisteki bloklar en fazla iki katlı olacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak blok sayısının az olması ile yatay ve düşeydeki mekanlar birbirini dengelemiş, mekanlar nötr bir dağılım göstermiştir. Tesisin genelindeki mekân kurgusu ise içten dışa doğru gelişim göstermiştir.

Çeşitli işlevlere yönelik mekânların olduğu ana blok lobi mekânını, otel yöneticilerinin odalarının yer aldığı idare bölümünü, restoran mekânını ve lobiyi içermektedir. Arazideki mevcut eğim bu blokta yer alan mekânların farklı kotlarda çözümlenerek birbirinden ayrılmasında etkili olmuş, mekânlar işlevlerine göre birbirinden ayrılmışlardır. Spa ve termal merkez yapının zemin kotunun altında çözümlenmiştir. Bu mekanlara ana bloktan ulaşım sağlanmaktadır.

Mekânın Fiziksel Özellikleri:

Renk: Tesise ait mekânlarda genel olarak sıcak renkler kullanılmıştır. Mekanlarda kullanılan tefriş elemanlarının bazı detaylarında ise soğuk renkler az miktarda tercih edilmiştir. Örneğin yoğun olarak sıcak renklerin kullanıldığı yatma mekânında tefriş elamanının detayında mavi renkte çini kullanımı görülmektedir (Şekil 3.99).

Şekil 3.99. Ninova Thermal, Spa & Hotel, sirkülasyon alanı (Aköz, 2017)

Malzeme-Doku: Tesisteki mekânlarda farklı tür malzeme kullanımları mevcuttur. Tesis genelinde zeminde döşeme kaplama malzemesi ve mermer kullanımı hâkimken, duvar yüzeylerinde ise sıva + boya uygulaması görülmektedir. Otelin lobi mekânında ise zeminde mermer malzemedan farklı olarak beyaz renkte ahşap malzeme oturma alanlarında kullanılmış ve sirkülasyondan ayrılmıştır (Şekil 3.100)

Şekil 3.100. Ninova Thermal, Spa & Hotel, lobi mekanı (Aköz, 2017)

Tesis genelindeki hakim doku etkisine bakıldığında ise lobi mekânında pürüzlü ve pürüzsüz, restoran mekânında pürüzsüz ve yatma mekânlarında pürüzlü malzeme, havuz ve spa mekânlarında ise pürüzlü ve pürüzsüz olarak iki türde malzeme kullanımı görülmüştür.

Işık: Tesis iç mekânında doğal ve yapay olarak iki aydınlatma türü de hakimdir. Kullanılan aydınlatmalarda ise doğrudan ve dolaylı aydınlatma şekilleri mevcuttur. Tesiste genel olarak ortak mekânlarda geniş cam yüzeyler kullanılmış ve doğal ışık olabildiğince mekana alınmaya çalışılmıştır. Şekil 3.101’de verilen spa merkezinde sarı ışığın kullanımı ile ortama sıcak bir etki verilmiştir.

Şekil 3.101. Ninova Thermal, Spa & Hotel, spa merkezi (Aköz, 2017)

➤ Cephe Özellikleri:

Cephe Düzeni: Tesisteki blokların cephesindeki pencere ve kapı boşluğu bir bütün halde tasarlanmış, bu boşluğun en ve boy oranının az olması cephede nötr bir etki yapmaktadır (Şekil 3.102).

Şekil 3.102. Ninova Thermal, Spa & Hotel, cephe düzeni (Url-44)

Cephe Süslemesi: Yapı genelinde süsleme elemanı kullanılmamıştır. Çatının yatma mekanı olarak kullanımına bağlı olarak üçgen biçimlenmeler görülmektedir.

Cephedeki Çıkmalar: Cephede konaklama bloklarında açık çıkma olarak balkon mekanı görülmektedir. Çıkmalar genel olarak konaklama bloklarında yer almakta olup yatma mekanlarına hizmet etmektedir.

Çatı Biçimi: Tesis konaklama bloklarının çatıları eğimli olarak tasarlanmıştır. Saçak kullanılmamıştır. Çatı üzeri kiremit malzeme ile örtülüdür.

Gölgeleme Elemanı Kullanımı: Cephelerde gölgelendirme elemanı kullanılmamıştır. Ancak yerleşim içinde ortak mekanlarda yarı açık düzenlemeler görülmektedir (Şekil 3.103).

Şekil 3.103. Ninova Thermal, Spa & Hotel, yarı – açık mekân (Aköz, 2017)

Cephenin Fiziksel Özellikleri:

Renk: Otel dış cephesinde nötr bir renk olan beyaz kullanılmıştır.

Malzeme-Doku: Tesiste tüm bloklarda sıva+boya uygulaması görülmektedir. Cephede görülen bu kullanımdan dolayı tesis genelinde pürüzlü doku kullanımı hakimdir. Blokların cephelerindeki profillerde beyaz renk kullanılırken balkon korkuluklarında ise mavi renkte cam malzeme tercih edilmiştir.

Işık: Tesiste blokların cephelerinde özellikli bir aydınlatma elemanı kullanılmamıştır. Gece yapılan yapay aydınlatma yalnızca meydan olarak nitelendirilen alanda havuz ve çevresi ile rekreasyon alanları içerisinde ve tesis girişinde kullanılmıştır (Şekil 3.104).

Şekil 3.104. Ninova Thermal, Spa & Hotel, tesis girişi (Url-44)

4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Bir bina tasarlanırken pek çok ölçüt dikkate alınmaktadır. Yerleşimin özelliklerine göre yapılan bina tasarımı yerleşimin kimliğinin yapı üzerinden okunmasında etkili olmakta ve binalar arasında ortak bir dilin oluşmasını sağlamaktadır. Yerleşimdeki bina / bina gruplarının yerleşim düzenini ve yerleşimde yer alan bina / bina gruplarının mekan, cephe biçimini etkileyen ölçütler ise şu şekilde sıralanabilmektedir;

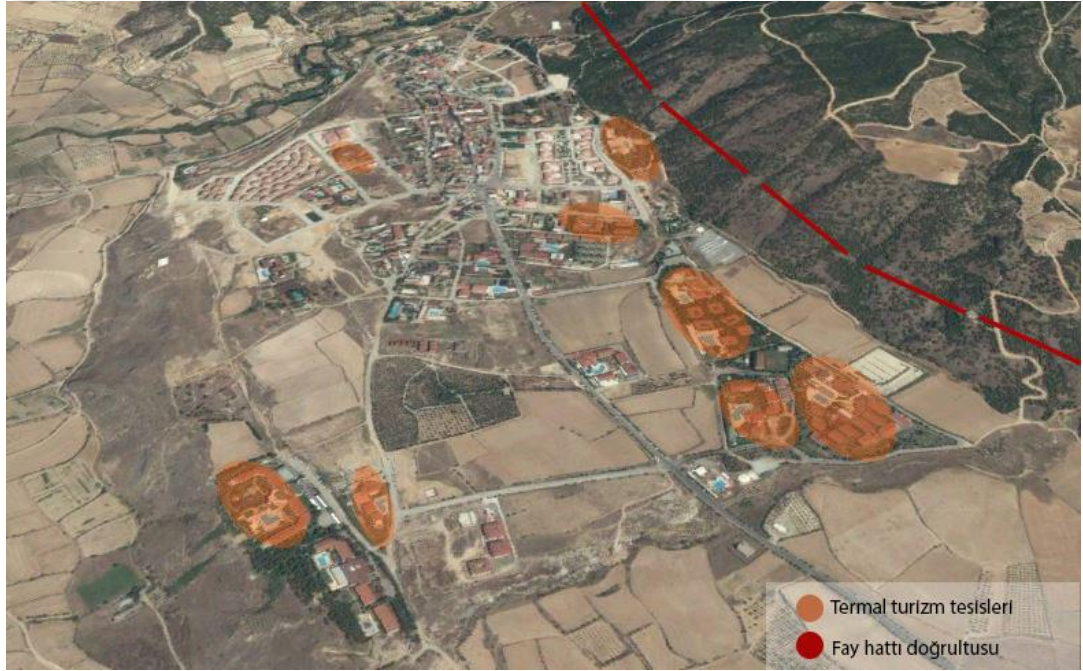
- Topografya
- İklimsel Veriler
- Manzara Etkisi
- Yapının yakın çevre özellikleri
- Güneşlenme yönü
- Kültürel özellikler
- Planlama kararları ve yasal mevzuatlar
- Mimarın kimliği ve tasarım kararları
- Teknoloji

Tüm bu ölçütlerin en önemlilerinden biri de binayı tasarlayan mimarın kimliğidir. Mimarın, kullanıcının ya da işletme sahibinin kişisel beğenileri de bu düzeni tamamen farklılaştırabilmektedir.

Pamukkale fay hattının uzandığı bölgelerden biri olan Karahayıt'ta nitelikli özelliklere sahip termal su kaynağı bölgedeki turizm faaliyetlerinin gelişmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Turizm faaliyetlerinin gelişmesi ve termal turizmin öneminin her geçen gün artmasıyla birlikte bölgede termal turizm tesisleri kurulmuştur. Termal turizm tesisleri sunulan imkanlarla kişilerin eğlenme, dinlenme ihtiyacını karşılamasının yanı sıra kişinin sağlık sorunlarına tedavi imkânı getirmesiyle diğer turizm tesislerinden farklılık göstermektedir. Ayrıca her yıl milyonlarca turist Karahayıt'ın yakınında yer alan Pamukkale'ye gelerek kültür turizmine katılmakta ve konaklama ihtiyacını ise genel olarak bu bölgeden karşılamaktadır. Farklı kullanıcı türlerine hizmet eden bu tesisler termal kaynaktan çıkan suyu yerleşimde kurguladıkları kür parkında kullandıkları için özel bir yerleşim düzenine sahiptir. Yasal düzenlemelerde belirlenen kurallara göre termal kaynakların kullanım şekli belirlenmiş ve yine bu kurallar dahilinde termal turizm tesisleri planlanmıştır.

4.1. Pamukkale – Karahayıt Bölgesi Termal Turizm Yapılarının Yerleşme Ölçeğinde Mimari Kimlik Analiz Sonuçları

Karahayıt'ta kurulan termal turizm tesislerinin birçoğu fay hattının geçtiği aksa yakın olarak konumlanmıştır. Bu tesisler yasal kurallara uygun bir şekilde belirli yöntemlerle yerleşim içine termal suyu taşımakta ve kullanmaktadır. Su kaynaktan uzaklaştıkça etkisini kaybetmekte ve soğuma göstermektedir. Bu nedenle kaynağa yakın yerleşim gösteren tesislerde termal suyun kullanımı diğer tesislere göre daha yoğun olup, verilen tedavi daha etkilidir. Şekil 4.1'de Karahayıt'ta incelenen termal tesislerin fay hattının geçiş doğrultusuna göre konumlanmaları uydu görüntüsü üzerinden gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Karahayıt kasabasında termal turizm tesislerinin fay hattının geçiş doğrultusuna göre konumlanması (Google Earth, 2017)

Yapılan çalışmada Pamukkale- Karahayıt bölgesinde yer alan 4 ve 5 yıldızlı termal turizm tesisleri, oluşturulmuş olan mimari kimlik analizine göre değerlendirilmiştir. Analiz şemasında yerleşim ölçeğinde yapılan mimari kimlik analizinde yerleşim içindeki bina / bina gruplarının yerleşim kompozisyonu, yerleşim dokusu, yönelimi ve organizasyon biçimi araştırılmıştır. Elde edilen veriler tasarıma etki eden ölçütlerle birlikte değerlendirilmiş ve yöre özelliklerinin tasarımı nasıl etkilediği konusunda sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar değerlendirilirken mimarın kimliği ve teknoloji

ölçütü de dikkate alınmıştır. Araştırmalar sonucunda elde edilen sonuçlar Çizelge 4.1’de özetlenmiştir.

Çizelge 4.1. Karahayıt termal turizm tesislerinde yerleşim ölçeğinde mimari kimlik analizine göre elde edilen sonuçlar

	Yerleşim Kompozisyonu	Yerleşim Dokusu	Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi	Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu
Colossae Spa & Thermal Hotel	Çok kütleli	Meydan + Sokak	İçe Yönelim	Gridal
PAM Thermal Hotel Clinic & Spa	Çok kütleli	Meydan	İçe Yönelim	Doğrusal
Doğa Thermal Health & Spa	Tek kütle	-----	Dışa Yönelim	Merkezi
Polat Thermal Hotel	Çok kütleli	Sokak	İçe Yönelim	Kümeli
Richmond Pamukkale Thermal Resort	Tek kütle	Meydan	İçe Yönelim	Doğrusal
Lycus River Thermal Hotel	Çok kütleli	Meydan	İçe Yönelim	Kümeli
Herakles Termal Otel	Çok kütleli	Meydan	İçe Yönelim	Kümeli
Ninova Thermal, Spa & Hotel	Çok kütleli	-----	İçe Yönelim	Kümeli

Yerleşim Kompozisyonu: Termal turizm tesisleri değerlendirildiğinde genel olarak çok kütleli bir yerleşim kompozisyonu görülmektedir. Bu durum yöredeki iklim özelliklerinin elverişli olması ile yakın ilişkilidir. Çok kütleli olarak tasarlanan yerleşimde bina / bina grupları rekreasyon alanları içerisinde düzenli ya da düzensiz bir şekilde dağılmıştır. Ancak termal turizmin öneminin artması ve bu tesislerin yılın 12 ayında hizmet veriyor olması birbirinden ayrı olarak düzenlenmiş bu yapılardaki konfor koşullarının düşmesine neden olmuştur. Bu duruma bağlı olarak zaman içerisinde yapılar onarım geçirmiş ve bloklar birbirine yarı açık veya kapalı geçitlerle bağlanmıştır.

Yerleşim Dokusu: Yerleşim dokusu olarak meydan kurgusu termal turizm tesislerinde en çok görülen düzenleme olmuştur. Meydan olarak düzenlenen açık mekan

rekreasyon alanlarını, açık havuz mekanını, kür parkı gibi farklı fonksiyonlara hizmet etmekte olup genel olarak restoran mekanı ile ilişkili biçimde tasarlanmıştır. Tesislerde sokak kurgusu ise nadir olarak görülmektedir. Sokak kurgusunun oluşmasında arazinin toplam alanının büyüklüğü ve arazinin şekli etkili olan bir faktör olmuştur. Tüm blokların meydan olarak düzenlenmiş ortak mekanlara doğru yönelemiyor olması yerleşimdeki kurguyu sokak düzenlemesi şeklinde yönlendirmiş ve yatma mekanlarının yer aldığı konaklama birimleri sokak kurgusunu içine alan rekreasyon alanları içinde tasarlanmıştır.

Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu: Ching'in mimari formları düzenleme şekline göre Karahayıt termal turizm yapıları incelendiğinde ortak bir düzenleme üslubu görülmemiştir. Bu durum tesislerinin yerleşim biçimleri oluşturulurken yalnızca çevresel özelliklerin değil, arazi şeklinin ya da mimarın kişisel tasarım kararı gibi etmenlerin bu organizasyon üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Tesislerin çoğunluğu çok kütleli bir kompozisyona sahip olduğundan, farklı fonksiyondaki kütleler gridal, kümeli, doğrusal (lineer) olarak biçimlenmişlerdir. Bu duruma etki olarak yapı, parsel ve adasının formu, fonksiyonların etkileşimi, rekreasyon ve açık alanların tanımı vb. etkenler sayılabilir.

4.2. Pamukkale – Karahayıt Bölgesi Termal Turizm Yapılarının Bina/Bina Grupları Ölçeğinde Mimari Kimlik Analiz Sonuçları

4.2.1. Yapı özellikleri üzerinden mimari kimlik analiz sonuçları

Karahayıt kasabası termal turizm tesislerinde de yapı formu olarak genelde düzenli biçimler tercih edilmiştir. Bu düzenli biçimlerde en sık kullanılan form ise basit ve kararlı bir form olan kare ve dikdörtgen biçimleridir. Bu form mekânın en etkin biçimde kullanımını sağlamak ve iç mekânda gereksiz hacimlerin oluşmasını önlemektedir. Bu basit formlar birbirine eklenerek veya formun parçalanması ile düzenli veya düzensiz başka biçimler meydana getirmiştir. Nadir olarak tercih edilen üçgen form yapıda deforme edilerek kullanılmış ve keskin köşeler yumuşatılarak formun dinamik etkisi azaltılmıştır. Diğer bir kullanılan form ise elipstir. Yapıların sahip olduğu formlar yapının strüktürünü etkileyerek iç mekânda atrium, galeri gibi farklı biçimde ve etkide mekanların oluşmasına neden olmuş ve yapı strüktürünü

belirlemiştir. Karahayıt'ta bina / bina grupları ölçeğinde termal turizm tesisleri incelenmesi ve yapı özelliklerinin araştırılması ile ulaşılan sonuçlar Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Karahayıt termal turizm tesislerinde yapı özelliklerinin mimari kimlik analizine göre elde edilen sonuçları

	Yapı Formu	Yapı Strüktürü
Colossae Spa & Thermal Hotel	Dikdörtgen Form	Betonarme
PAM Thermal Hotel Clinic & Spa	Dikdörtgen Form	Betonarme
Doğa Thermal Health & Spa	Eliptik Form	Betonarme + Çelik
Polat Thermal Hotel	Kare, Dikdörtgen Form	Betonarme
Richmond Pamukkale Thermal Resort	Dikdörtgen, Üçgen Form	Betonarme
Lycus River Thermal Hotel	Dikdörtgen Form	Betonarme
Herakles Termal Otel	Dikdörtgen, L Form	Betonarme
Ninova Thermal, Spa & Hotel	Dikdörtgen, Üçgen Form	Betonarme + Çelik

Doğa Thermal Health & Spa ve Ninova Thermal, Spa & Otel'de yapının şekliyle birlikte oluşan geniş hacimdeki boşlukların kolon sistemi kullanmadan geçilebilmesi amacı ile yapıda betonarme sistemin yanında çelik sistem kullanılmıştır. Çelik sistem kullanılan tesislere bakıldığında, günümüze yakın tarihlerde inşa edilmiş oldukları görülmektedir. Bu durum teknolojinin gelişmesi ve çelik sistemin yaygınlaşması ile yakından ilişkilidir. Böylece daha özgür formlar oluşturulmuş ve mekanlarda istenen etki çelik sistemin kullanılması ile kolaylıkla verilebilmiştir.

4.2.2. Mekân üzerinden mimari kimlik analiz sonuçları

Termal turizm tesisleri diğer turizm tesislerinden farklı olarak farklı mekânsal gerekliliklere ve düzenlemelere sahiptir. Diğer turizm yapılarında konaklama birimleri, ortak kullanım alanları, idari birim, spa ve havuz mekanları ile bir plan kurgusu oluşturulurken, termal turizm tesislerinde ise bu mekanlara ek olarak tedavi birimleri, kür parkları ve kür merkezleri de yer almaktadır. Karahayıt'ta kurulan termal turizm tesislerinde bu mekanlar sahip olduğu işleve bağlı olarak diğer mekanlarla ve dış mekân ile ilişkili bir şekilde tasarlanmıştır. Tesiste yer alan tedavi

merkezi genel olarak diğer birimlerden ayrı olarak konumlanmış, tedavi merkezine olan erişilebilirlik oldukça önemli olmuştur. Kür parkları ise rekreasyon alanı içinde serbest olarak suyun kaynak çıkış noktasında konumlandırılmış ve bir peyzaj ögesi olarak da kullanılmıştır. Kür merkezleri ise içinde yer aldığı birimler ile birlikte kapalı mekân içerisinde spa ve kapalı havuz ile ilişkili olarak tasarlanmıştır. Termal havuzlar sıcak su kullanımı esasına dayanması bağlamında dış mekân ile bütüncül olarak tasarlanmış ve kapalı mekândaki buhar oluşumu engellenmeye çalışılmıştır. İklimin elverişli olması ise dış mekâna açılan termal havuzların kullanımını olumlu yönde desteklemiştir.

Bu tesislerdeki mekânsal ihtiyaç dönemlere ve o dönemdeki kullanıcı profiline göre değişiklik göstermiştir. Kişilerin sosyo-kültürel özellikleri, yaş grubu ve yerleşime yakın olan diğer turizm aktiviteleri için gelen turistlerin beklentileri bu tesislerdeki mekânsal düzenlemeleri önemli ölçüde etkilemiştir. Önceleri Karahayıt'ta termal turizme hizmet eden pansiyon ve apartlar genel olarak 60 yaş üstü orta gelir düzeyine sahip kullanıcı grubunun tercih ettiği mekanlar iken, yıldızlı olarak tasarlanan termal turizm tesislerinde kente gelen kullanıcı profiline genişlemesiyle birlikte kadın ve erkek için ayrı kullanılan mekanlar tercih sebebi olmamış ve ortak kullanım mekanları tesislerde önemli bir nokta olmuştur. Karahayıt ve çevresinde yer alan Pamukkale gibi önemli turizm merkezlerini ziyaret eden farklı yaş grubunda ve farklı kültürel özelliklere sahip kullanıcıların konaklamak amacı ile bu bölgeyi tercih etmesi ile kurulan bu tesisler geniş yelpazedeki kullanıcı profiline hizmet edebilmek amacı ile geniş rekreasyon alanları oluşturmuş ve kişilerin beklentilere hizmet eden mekanlar oluşturmayı amaçlamıştır.

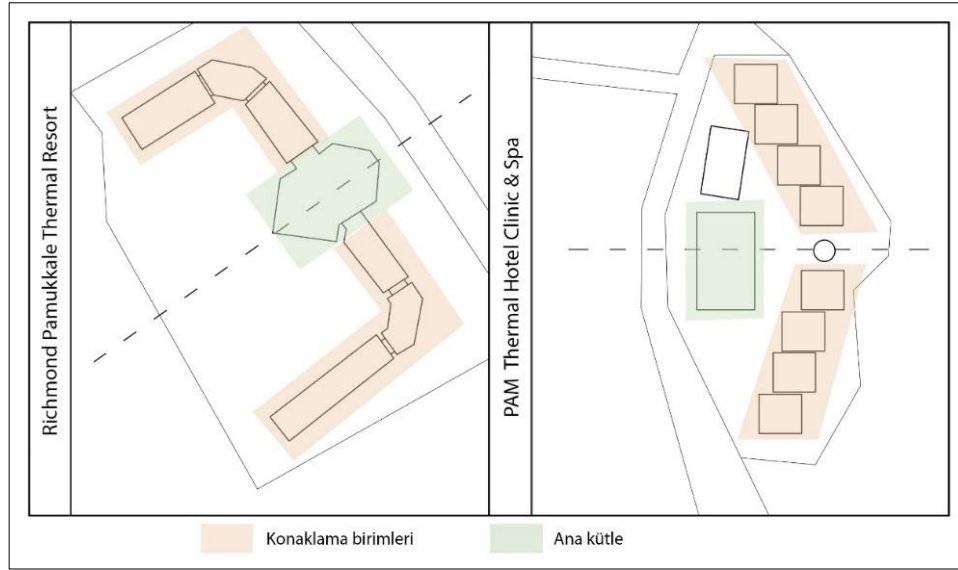
Tesislerin kurulduğu Karahayıt yerleşimindeki planlama kararları bu mekanların düzenlenme şeklini etkilemiştir. Bu karara göre yapı en yüksek yol kotundan itibaren en fazla 7.50 metreye kadar yükselebilir. Bu durum tesiste yer alan tüm mekanların yatayda planlanmasına neden olmuştur. Yine planlama kararlarının mevcut ağaçları ve yöresel bitki örtüsünü korumak istemesi ve parsel toplamının %40'ının doğal toprak örtüsünün bırakılıp, bitkisel düzenleme yapılmasını zorunlu kılması ile tesiste yer alan yapılar geniş peyzaj alanları içerisinde kurgulanmıştır. Tesis içerisinde yapılan rekreatif düzenlemeler ve bloklar arasında kurgulanan peyzaj düzenlemeleri tesiste yer alan mekanlar için manzara faktörü niteliğinde olmuş ve mekânsal kurgu bu alanlara

doğru gelişmiştir. Bu duruma bağlı olarak mekân kompozisyonunda simetrik ve asimetrik d¼zenlemeler oluşmuştur. Bu durum farklı işlevlere hizmet eden mekanların yerleşimdeki kurguda nerede yer aldıklarına bağlı olarak değişmiştir. Çizelge 4.3'te Karahayıt'ta termal turizm tesislerinin mekân kompozisyonu ve mekân kurgusu biçimlerinin incelenmesi ile ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Çizelge 4.3. Karahayıt termal turizm tesislerinde bina / bina gruplarının mekân analizleri ile elde edilen sonuçlar

	Mekân Kompozisyonu	Mekân Kurgusu
Colossae Spa & Thermal Hotel	Asimetrik	İçten Dışa
PAM Thermal Hotel Clinic & Spa	Simetrik	İçten Dışa
Doğa Thermal Health & Spa	Asimetrik	Dıştan İçe
Polat Thermal Hotel	Asimetrik	İçten Dışa
Richmond Pamukkale Thermal Resort	Simetrik	İçten Dışa
Lycus River Thermal Hotel	Asimetrik	İçten Dışa
Herakles Termal Otel	Asimetrik	İçten Dışa
Ninova Thermal, Spa & Hotel	Asimetrik	İçten Dışa

Bu incelemeler sonucunda tesiste birbirinden ayrı işlevlere hizmet eden mekanların plan kurgusunda nerede yer aldığına bağlı olarak tesiste simetrik ve asimetrik mekân kompozisyonu ortaya çıkmıştır. Öyle ki farklı işlevlere hizmet eden mekanların gerektirdiği d¼zenlemenin farklı olması, biçimlenmeyi önemli ölç¼de etkilemiştir. Bu durumda simetrik mekân kompozisyonun gör¼ld¼đü PAM Thermal Hotel Clinic & Spa ve Richmond Pamukkale Thermal Resort aynı mekânsal anlayış ile tasarlanmıştır. Lobi, restoran gibi ortak mekanları ana k¼tle içerisinde ç¼z¼mlendiđi bu tesislerde bu mekanlar merkez niteliğindedir. Konaklama birimleri ise bu merkezin her iki yanında ç¼z¼mlenmiřtir. Termal tesislerin önemli bir noktası olan spa ve kür merkezi ise bu k¼tleden ayrı olarak kurgulanmıştır. B¼ylece benzer işlevli mekanlar kendi içinde gruplanmış ve simetrik bir d¼zen oluşturulmuştur. Şekil 4.3'te simetrik mekân kompozisyonuna sahip olan tesisler Şematik izimler ¼zerinden g¼sterilmiřtir.

Şekil 4.3. Simetrik mekân kompozisyonuna sahip termal turizm yapılarının şematik gösterimi

Asimetrik mekân kompozisyonuna sahip olan yapılar ise farklı işlevlere hizmet eden mekanların oluşturduğu blokların birbirine eklenmesi ile elde edilmiştir. Bu tesislerde farklı işlevlere hizmet eden mekanların ayrımı net bir şekilde yapılmamıştır. Tek bir kütlede oluşan Doğa Thermal Health & Spa ise genel anlamda simetrik bir mekân kompozisyonuna sahipmiş gibi görünse de farklı kotlarda yapılan birtakım boşaltmalar ile birlikte mekanlar tam olarak simetrik düzenini koruyamamıştır.

Mekân kurgusu ise bu tesislerde genel olarak gereksinimler doğrultusunda içten dışa doğru gelişim göstermiştir. Tesis içinde kurgulanan mekanlar genel anlamda dış mekandaki rekreasyon alanları ile ilişki kurmuştur. Yalnızca Doğa Thermal Health & Spa'da mekân kurgusu içe doğru gelişmiştir. İnşa edilmiş olduğu arazinin büyüklüğünün sınırlı olması rekreasyon alanlarına daha az bir alan ayrılmasına neden olmuş ve ihtiyaç duyulan bu ortak mekanlar yapının içinde kurgulanmıştır. Her ne kadar yapıda mekanlar dışa doğru yönelim gösterse de kurgu içe doğru gelişim göstermiştir. Yapının sahip olduğu biçim de bu duruma neden olan bir başka etmendir.

Mekânın Fiziksel Özellikleri: Renk, malzeme-doku ve ışık birbiri ile ilişkili öğeler olmuş ve bilinçli kullanılması durumunda mekânın kimlik kazanmasında belirleyici olmuştur. Renk sahip olduğu doku ve malzeme ile birlikte insanlar üzerinde farklı psikolojik etkiler bırakmıştır. Bazen de renk, malzeme ve doku mekânın sahip olduğu

etkiye zıt bir etki yaratarak dengenin sağlanması amacıyla da kullanılmıştır. Şiddetine ve etkisine göre sıcak ve soğuk renkler olmak üzere ikiye ayrılan renkler mekânın işlevine uygun olarak tercih edilmiştir.

Bu kapsamda Karahayıt termal turizm tesislerinin ana mekanları olan lobi mekânı, restoran mekânı, yatma mekânı, termal kür merkezi ile spa ve havuz mekânı üzerinden mekâna hâkim olan renk kullanımı araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Çizelge 4.4'te özetlenmiştir.

Çizelge 4.4. Termal turizm tesislerinde farklı işlevdeki mekanlara ait renk kullanımı

	Lobi	Restoran	Yatma Mekânı	Termal merkez	Spa ve Havuz
Colossae Spa & Thermal Hotel	Sıcak ve Soğuk renkler	Sıcak ve Soğuk renkler	Soğuk renkler	Nötr renkler	Soğuk renkler
PAM Thermal Hotel Clinic & Spa	Nötr ve Sıcak renkler	Sıcak ve Soğuk renkler	Soğuk renkler	Sıcak ve nötr renkler	Soğuk renkler
Doğa Thermal Health & Spa	Nötr ve Sıcak renkler	Sıcak ve Nötr renkler	Nötr renkler	Sıcak ve Soğuk renkler	Soğuk renkler
Polat Thermal Hotel	Sıcak renkler	Sıcak ve Soğuk renkler	Sıcak renkler	Sıcak renkler	Soğuk renkler
Richmond Pamukkale Thermal Resort	Sıcak renkler	Nötr renkler	Sıcak renkler	Sıcak renkler	Nötr ve sıcak renkler
Lycus River Thermal Hotel	Sıcak renkler	Soğuk renkler	Sıcak renkler	Sıcak renkler	Soğuk renkler
Herakles Termal Otel	Sıcak renkler	Sıcak ve Nötr renkler	Sıcak renkler	Sıcak renkler	Soğuk Renkler
Ninova Thermal, Spa & Hotel	Nötr ve sıcak renkler	Nötr renkler	Sıcak renkler	Sıcak renkler	Nötr ve sıcak renkler

Termal turizm yapılarının mekanlarında renk kullanımına bakıldığında lobi mekânında genel olarak sıcak renk kullanımının tercih edildiği görülmektedir. Bazı tesislerde yoğun sıcak renk kullanımına karşılık dengeleyici olarak az miktarda soğuk renk de kullanılmıştır. Otele gelen turist ilk olarak girdiği mekân olan lobi, sıcak renklerin kullanımı ile kişiye sıcak etki vermekte ve daha samimi bir ortam hissettirmektedir.

Restoran mekânında genel renk kullanımına bakıldığında sıcak ve soğuk renklerin birarada kullanıldığı görülmüştür. Soğuk renkler yeme içme mekanlarında kişiye tokluk hissi verdiği için genel tercih sebebidir. Bu renklerin kullanıldığı mekanlarda sirkülasyon hızlıdır. Ancak tesislerin restoran mekanlarında otelde oluşan genel sıcak etkinin tamamen kaybolmaması için soğuk renklerin yanında sıcak renkler de tercih edilmiştir.

Yatma mekanlarında da genel olarak sıcak renklerin kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak yatma mekanlarında tercih edilen soğuk renklerin dinginlik hissi vermesi nedeni ile kullanıldığı bilinmektedir.

Termal merkezin olduğu bölümde aktivitelerin sıcak su ile yapılıyor oluşu ve termal suyun doğal renginin sıcak tonlarda olması ve dokunduğu yüzeylerde oluşturduğu tortuların da sıcak renge sahip olması ile tüm mekânda sıcak etkiye sahip malzemeler ve renkler kullanılmıştır. Ancak Doğa Termal Health & Spa'da mekandaki sıcak etkiyi nötr hale getirmek amacıyla tavanda soğuk renk kullanımı görülmüştür.

Spa ve havuz mekânında ise dinlendirici bir etki yaratmak amacı ile genel olarak soğuk ve nötr renkler kullanılmıştır. Bu renkler aynı zamanda saflık ve temizlik etkisi de vermesi nedeni ile tercih sebebi olmuştur. Ancak yerleşimde yer alan 2 otelde nötr renklerin ağırlıklı olması ile birlikte sıcak renk kullanımı da görülmüştür.

Mekarlarda kullanılan malzeme rengi ve dokusu mekânsal etkiyi doğrudan etkilemektedir. Malzemenin mekâna yansıyan tüm nitelikleri o mekânda kimliğin oluşumunu sağlamaktadır.

Karahayıt'ta termal turizm tesislerinde ağırlıklı olarak kullanılan malzeme mermer ve döşeme kaplama malzemesidir. Ahşap ise mekarlarda nadir kullanılan bir malzeme olmuştur. Mekarlara ait duvar yüzeylerinde ise genel anlamda boya kullanılmıştır. Ancak bazı tesislerde strüktürel elemanlar farklı malzemeler ile kaplanmıştır. Buna göre termal turizm tesislerinin ana mekanları olan lobi mekânı, restoran mekânı, yatma mekânı üzerinden kullanılan malzemeler Çizelge 4.5'de özetlenmiştir.

Çizelge 4.5. Termal turizm tesislerine ait mekarlarda malzeme kullanımı

	Lobi	Restoran	Yatma Mekânı
Colossae Spa & Thermal Hotel	Mermer ve Döşeme Kaplama Malzemesi	Döşeme kaplama malzemesi	Döşeme Kaplama Malzemesi
PAM Thermal Hotel Clinic & Spa	Mermer	Döşeme kaplama malzemesi	Döşeme Kaplama Malzemesi
Doğa Thermal Health & Spa	Mermer	Mermer	Ahşap ve Döşeme Kaplama Malzemesi

Çizelge 4.5. Termal turizm tesislerine ait mekanlarda malzeme kullanımı (devam)

Polat Thermal Hotel	Mermer, Döşeme Kaplama Malzemesi, ve Ahşap	Döşeme kaplama malzemesi	Ahşap
Richmond Pamukkale Thermal Resort	Mermer, Döşeme Kaplama Malzemesi ve Ahşap	Mermer	Döşeme Kaplama Malzemesi
Lycus River Thermal Hotel	Mermer, Döşeme Kaplama Malzemesi ve Ahşap	Döşeme kaplama malzemesi ve Ahşap	Döşeme Kaplama Malzemesi
Herakles Termal Otel	Mermer ve Döşeme Kaplama Malzemesi	Mermer	Döşeme Kaplama Malzemesi
Ninova Thermal, Spa & Hotel	Mermer ve Ahşap	Mermer	Döşeme Kaplama Malzemesi

Lobi mekânında mermer ana malzeme olarak kullanılmış, mermer yanında döşeme kaplama malzemesi ve ahşap malzeme kullanımı görülmüştür. Mermerin dokusuna bağlı olarak ortama verdiği soğuk etki ahşap ve sıcak renk tonlarına sahip döşeme kaplama malzemesi kullanılarak dengelenmeye çalışılmıştır.

Restoran mekânında ise genel olarak döşeme kaplama malzemesi ve mermer kullanımı görülmektedir. Zemin malzemesi olarak döşeme kaplama malzemesi kullanımında soğuk bir renk olan mavi tercih edilmiş ve bu kullanım mekânı olduğundan daha yüksek gösterilmiştir.

Yatma mekanlarında ise genel olarak zeminde döşeme kaplama malzemesi malzemesi kullanılmış ve bu malzeme genel olarak sıcak tonlarda seçilmiştir. Ancak bazı tesislerde döşeme kaplama malzemesi kullanımında mavi renk tercih edilerek ortamda dinginlik hissi yaratılması amaçlanmıştır.

Işık ise tüm bu mekanların fiziksel özelliklerinin veya nesnelere ait özelliklerin renk, doku ve malzemesini anlamamızı sağlamaktadır. Termal turizm tesislerinde doğal ışık oldukça önemli olmuş ve ortak mekanların cephe ve tavanlarında geniş cam yüzeylere yer verilmiştir. Özellikle termal havuzun yer aldığı mekânda tavanda cam pencereler sıklıkla kullanılmış ve doğal ışık içeriye maksimum olarak alınmaya çalışılmıştır. Lobi mekânında da aynı kullanım görülmektedir. Doğal ışık bazı durumlarda yetersiz olmuş ve mekân yapay aydınlatma elemanları ile aydınlatılmıştır. Yapay aydınlatma elemanları yalnızca işleve yönelik değil estetik amaçlı olarak da kullanılmıştır. İç

mekânda kullanılan yapay aydınlatmalarda sarı ışık kullanımı sıklıkla görülmektedir. Sarı ışığın mekânda dinlendirici etkiye sahip olması ve sıcak bir etki oluşturması yatma mekanlarında ve spa mekanlarında kullanımı tercih edilmektedir. İç mekânda nadir olarak kullanılan beyaz ışık ise daha çok restoran gibi mekanlarında tercih edilmiştir. Yatma mekanlarında ise aydınlatma türü olarak en doğrudan aydınlatma tercih edilirken, ışığa maksimum derecede ihtiyaç duyulan lobi restoran gibi mekanlarda direkt aydınlatma kullanılmıştır.

Tüm tesisler incelendiğinde genel olarak tesisler lobi ve restoran mekanında pürüzsüz dokuya sahip malzemeler, yatma mekanların pürüzlü dokuya sahip malzemeler ve havuz mekanlarında kullanım alanına bağlı olarak pürüzlü ve pürüzsüz malzeme kullanımı görülmektedir.

4.2.3. Cephe üzerinden mimari kimlik analiz sonuçları

Cephe Düzeni: Karahayıt'ta termal turizm tesislerine bakıldığında uygulanan planlama kararlarının etkisiyle mekânsal kurgu yatayda gelişim göstermiştir. Bu durum farklı veya aynı işlevdeki mekanların yanyana düzenlenmesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Bina / Bina gruplarının cephe düzenine mekanlara ait pencere ve kapı boşlukları ile balkon mekânı yansımıştır. Bu boşlukların açık veya kapalı çıkmaların tekrarı olması ile cephede düzenli ya da düzensiz bir ritim oluşmuş olup, cephe elemanlarının biçimsel özellikleri ve kullanılma sıklığı cephenin verdiği etkiyi değiştirmiştir. Boşlukların en ve boy oranlarının yapı bütününde değerlendirilmesi ile cephedeki bu düzen yatay veya düşey yönde hakim olmuştur. Boşlukların cephede sık ve geniş yüzeyli olarak kullanımı cephede oluşan masif etkiyi hafifletmiş ve cephenin şeffaflık düzeyinin değişmesine neden olmuştur.

İşleve göre de cephe düzeni değişim göstermiştir. Ortak mekanlar cephede geniş cam yüzeylere sahipken yatma mekânı gibi özel mekanlarda daha küçük yüzeyli pencere ve kapı boşlukları tercih edilmiştir. Karahayıt termal turizm tesislerinin hemen hemen hepsinde ortak mekanlar cepheleri ile diğer mekanlardan ayrılmıştır. Çok kütleli olarak tasarlanmış bina gruplarında ise cephelerde işleve bağlı farklı düzenler görmek mümkündür.

Karahayıt termal turizm tesislerindeki yapıların cephe düzenine bakıldığında çoğunlukla cephede yatay etkinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum bina / bina gruplarının az katlı olması ve cephede kullanılan boşlukların sık bir biçimde yanyana gelmesi ve bu boşlukların biçimleri ile ilişkili bir durumdur. Cephede yer alan kapı ve pencere boşluklarının boyut olarak büyümesi ve bu iki ögenin bir bütün olarak kullanılarak cephedeki masif etkinin kırılması cephede nötr bir etki oluşmasına neden olmuştur.

Karahayıt termal turizm tesislerinde konaklama blokları cephe özelliğini en belirgin gösteren yapılar olmuş ve bu cepheler üzerinde şematik çizimler yapılmıştır. Bu şematik çizimlerde cephede yer alan pencere kapı boşlukları ve balkon mekânı dışında kalan alanların dengesine bakılarak cephede oluşan etki araştırılmıştır.

Lycus River Thermal Otel, Herakles Thermal Otel, Doğa Thermal Health & Spa, Polat Thermal Otel ve Richmond Pamukkale Thermal Resort'da cephede yatay etki oluşumu gözlenmiştir. Doğa Thermal Health & Spa'nın cephesinde yatay etkinin sağlanması balkon mekânının bina cephesi boyunca yatay düzlemde ilerleyerek boşlukların bütüncül olarak algılanması ile oluşmuştur. Herakles Thermal Otel'de ise cephede yatay etkinin oluşumu boşlukların sık ve tekrar eden bir şekilde yanyana gelmesi ile sağlanmıştır. Lycus River Thermal Otel'de ise bu etki boşlukların biçimi ve boyutları ile ilişkilidir. Polat Thermal Otel'de ise bu etki binanın 2 katlı olması ve aynı biçimli boşlukların ve açık çıkmaların birbirini düzenli olarak tekrar etmesiyle sağlanmıştır. Richmond Pamukkale Thermal Otelde ise bu etkiyi binanın biçimsel organizasyonun doğrusal düzende olması ve yapının yasal gereklilikler sonucu az katlı olarak inşa edilmesi sağlamıştır. Ninova Thermal Spa & Hotel ve PAM Thermal Hotel Clinic & Spa'da ise cephede düşey bir etki oluşmuştur. Tesiste düşey etkinin oluşmasında pencerelerin şekli ve boyutu etkili olmuştur. Colossae Spa & Thermal Hotel'de cephedeki elemanların düşey ve yatayda oluşturduğu etkinin eşit ölçüde olması sonucunda nötr bir etki oluşmuştur. Tesislerin cephelerine ait şematik çizimler Şekil 4.4'te verilmiştir.

Şekil 4.4. Karahayıt termal turizm tesislerine ait şematik cephe çizimleri, cephe düzeni

Cephe Süslemesi: Karahayıt termal turizm tesislerinde cephe süsleme elemanı 3 otelde kullanılmıştır. Bu 3 oteldeki süsleme elemanı biçimsel olarak birbirine benzemektedir. Farklı malzemelerden yapılmış olan bu öğelerin ortak özelliklerinden bir diğeri ise soğuk renkte kullanılmış olmalarıdır. Cephede kullanılan bu elemanların tesis içindeki mekanlarda da tekrarlandığı görülmektedir (Şekil 4.5).

	Süsleme elemanının dış cephede kullanımı	Süsleme elemanının diğer mekanlarda kullanımı
Colossae Spa & Thermal Hotel		
Polat Thermal Hotel		
Herakles Thermal Hotel		Diğer mekanlarda süsleme elemanı kullanımı görülmemiştir.

Şekil 4.5. Süsleme elemanının cephede ve diğer mekanlarda kullanımı

Cephedeki Çıkmalar: Termal turizm tesislerinin genelinde cephede çıkma yapılmıştır. Bu çıkmalar genel olarak açık çıkma olup balkon mekânı olarak kullanılmaktadır. Şekil 4.6'da termal turizm tesislerinin cephelerine ait şematik çizimler üzerinde yapılmış olan çıkmalar gösterilmektedir.

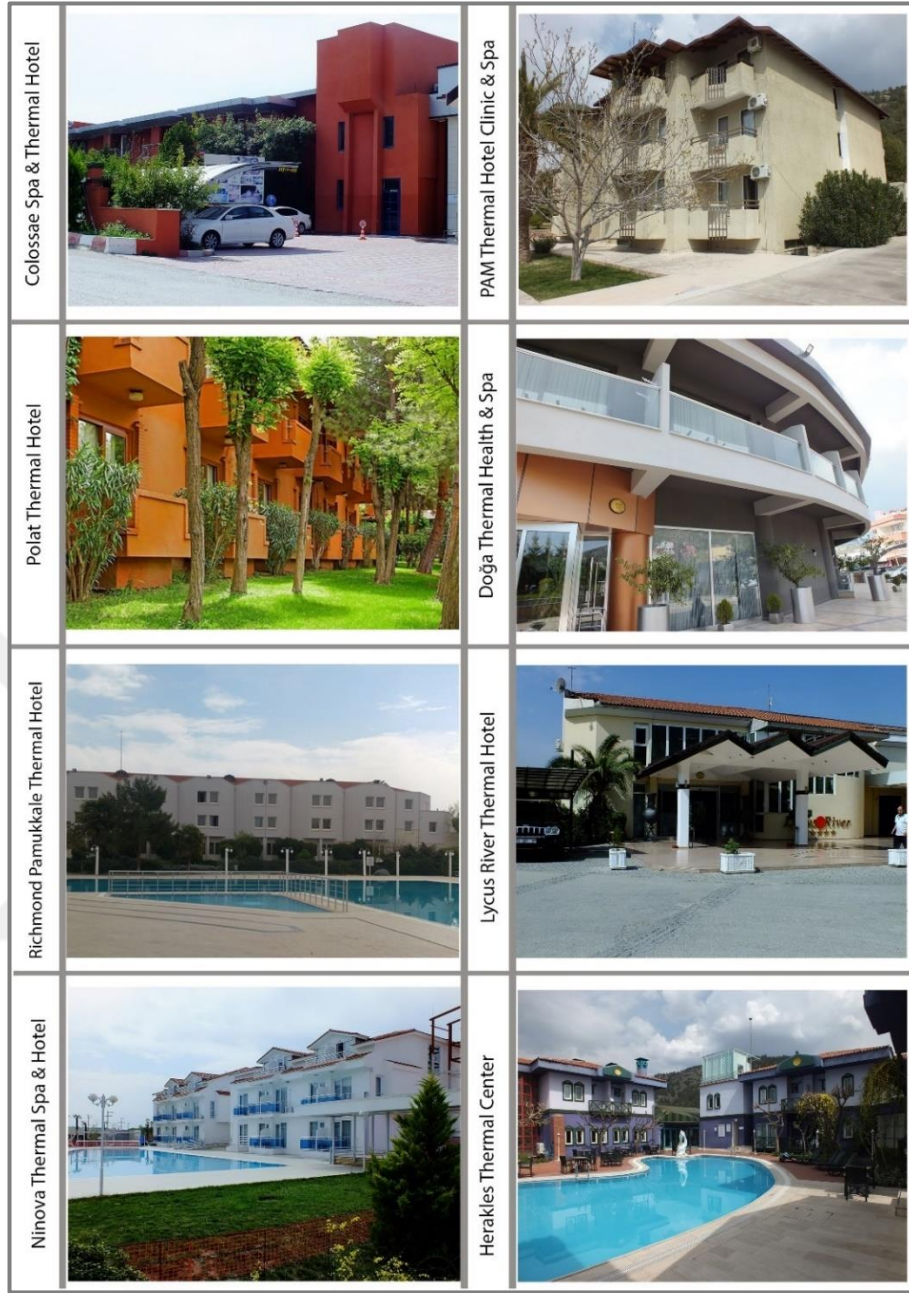
Şekil 4.6. Termal turizm tesislerinin şematik cephe çizimi, açık ve kapalı çıkmaların gösterimi

Çatı Biçimi: Termal turizm tesislerinin genelinde çatılar eğimli olarak tasarlanmış, çatı üzeri ise kiremit malzeme ile örtülmüştür. Çatı biçimlerinde ise genel olarak kırma çatı kullanımını görülmüştür. Bazı tesislerde çatı araları da mekân olarak kullanılmıştır.

Gölgelendirme Elemanı Kullanımı: Karahayıt'ta kurulmuş termal turizm tesisleri incelendiğinde cephede gölgelendirme elemanı görülmemektedir. Ancak yerleşim içinde yarı açık mekân düzenlemeleri sıklıkla yapılmıştır. Bu yarı açık mekânlar gölge oluşturmanın yanı sıra iki blok arası geçişi sağlamakta ve kötü hava koşullarında bu geçişi kullanan insanlar için koruyucu bir üst örtü oluşturmaktadır.

Cephenin Fiziksel Özellikleri: Birbiri ile ilişkili olan ve birbirini tamamlayıcı unsur olan renk, malzeme-doku, ışık öğeleri yapının kimliğini belirlemede etkili olmuştur. Yapıya uygulanacak renk seçimi mimarın kişisel beğenisi doğrultusunda yapılabileceği gibi, bazen de yapı üzerinde karar verici olan kişilerin çevresel öğelerin renklerinden etkilenmesi ile yapılmıştır. Malzeme seçiminde ise bölgenin iklim koşulları etkili olmuş, toplumun kültürel değerleri bu seçimi yönlendirmiştir. Bu durumdan ayrı olarak cephede verilmek istenen etkiye bağlı olarak da malzeme seçiminde farklılıklar görülmektedir. Yine renkte de olduğu gibi mimarın kişisel beğenisi de bu seçimi etkilemiştir. Işık ise cephede farklı amaçlarla kullanılabilir. Cephedeki malzemeyi veya bir detayı vurgulamak için kullanılabilen ışık, renk ve malzeme gibi kişide uyandırılmak istenen etkiye bağlı da kullanılabilir.

Karahayıt termal turizm tesislerinin cephesinde genel olarak sıcak ve nötr renkler kullanılmıştır. Tüm tesislerden ayrı olarak yalnızca Herakles Termal Otel'de cephede soğuk renklere yer verilmiştir. Cephede kullanılan sıcak renk tonları ise Karahayıt kasabasında çıkan kırmızı termal suyun oluşturmuş olduğu travertenlerin aldığı renk tonlarından olduğu gözlemlenmiştir. Cephe malzemesi olarak ise bina / bina gruplarının genelinde boya kullanılmıştır. Tesisler incelendiğinde ise cepheye kullanılan sıva+boya uygulamasından dolayı pürüzlü doku kullanımını hakim olmuştur. Tesislerin cephelerinde renk ve malzeme kullanımına ilişkin görseller Şekil 4.7'deki gibidir.

Şekil 4.7. Karahayıt termal turizm tesislerinin cephelerinde renk ve malzeme kullanımı

Termal turizm yapılarının cephelerinde kullanılan ışıklarda ise verilmek istenen etkiye bağlı olarak sıcak ve soğuk renkli yapay aydınlatmalar tercih edilmiştir. Tüm tesislerin girişinde beyaz, mavi veya sarı renkte yapay aydınlatmalar kullanılmış olsa da binaların cephesinde yapay aydınlatma kullanımı Polat Thermal Otel ve Doğa Thermal Health & Spa'da görülmüştür. Kullanılan aydınlatma Polat Thermal Otel'de kırmızı renkte olup ortama sıcak bir etki verirken, Doğa Thermal Health & Spa'da ise mavi renkte olup dış ortama soğuk bir etki vermiştir.

4.3. Mimari Kimliği Etkileyen Faktörler ile Mimari Kimlik Etkileşim Şemasının Oluşturulması

Çalışmada oluşturulan ‘Mimari Kimlik Analiz Şeması’ literatür ve bölgeye dayanan bilgilerle bir nevi veri tabanı niteliği taşımaktadır. Bu veri tabanı niteliğindeki şema farklı alanlardaki bölgeye, alana, fonksiyona göre farklılaşan konaklama tesislerinin incelenmesinde de kullanılabilir özelliktedir.

Elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucunda yapının mimari kimliğini etkileyen fiziksel çevre özellikleri, sosyo-kültürel özellikler, planlama kararları, ekonomik ve teknolojik faktörler ile mimarın kimliğinin tesisteki bina / bina gruplarının yerleşme biçimi ve yapının mimari öğeleri ile nasıl bir ilişki kurduğu ve karşılıklı etkileşim düzeylerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgularla termal turizm yapılarının çevreye bağlı olarak nasıl şekillendiği ve yapıların hangi ölçütlere göre tasarlandığı ortaya konmuştur. Çizelge 4.6’da Mimari Kimliği etkileyen faktörler ve bu faktörlerin bina / bina topluluklarına ait hangi bileşenleri etkilediği gösterilmiştir.

Çizelge 4.6. Mimari kimlik bileşenlerini etkileyen faktörler

	<u>Mimari Kimliği Etkileyen Faktörler</u>	<u>Etkilediği Mimari Kimlik Bileşenleri</u>
Çevresel Faktörler	Topoğrafya	-Yerleşim Kompozisyonu -Yerleşim Dokusu
	İklim	-Yerleşim Kompozisyonu
		-Cephe Düzeni -Cephede Çıkma -Çatı Biçimi -Gölgelendirme Elemanı Kullanımı
	Manzara	-Yerleşim Dokusu -Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi -Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu
		-Mekan Kurgusu
	İnşa edilmiş/yapay çevre	-Yerleşim Kompozisyonu -Yerleşim Dokusu -Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi
-Yapı Formu		

Çizelge 4.6. Mimari kimlik bileşenlerini etkileyen faktörler (devam)

		-Mekan Kurgusu -Mekanın Fiziksel Özellikleri
		-Cephe Süslemesi -Gölgeleme Elemanı Kullanımı -Cephenin Fiziksel Özellikleri
	Güneşlenme Yönü	-Yerleşimdeki Yapıların Yönelimi
		-Mekan Kurgusu
Toplumsal Yapı	Kültürel Özellikler	-Yerleşim Dokusu -Yerleşimin Biçimsel Organizasyonu
	Yaşam Biçimi	-Cephe Süslemesi -Cephede Çıkma
	Bölgenin Mimari Geleneği	
Yasal Faktörler	Planlama Kararları	-Yerleşim Kompozisyonu
	Yasal Mevzuatlar	-Cephe Düzeni -Çatı Biçimi
Mimar Faktörü	Mimarın Tasarımcı Kimliği Mimarın Tasarım Kararları	-Yapı Formu -Yapı Strüktürü
		-Mekan Kompozisyonu -Mekan Kurgusu -Mekanın Fiziksel Özellikleri
		-Cephe Süslemesi -Cephede Çıkma -Gölgeleme Elemanı Kullanımı -Cephenin Fiziksel Özellikleri
Teknolojik Faktörler	Yapım Geleneği Teknoloji Malzeme	-Yapı Strüktürü -Yapı Formu
		-Çatı Biçimi -Malzeme

Çalışmada incelenen tesislerin genelinde çok kütleli yerleşim kompozisyonu görülmektedir. Bu durum iklimin bölgede elverişli olması, topografya ve planlama kararları ile yakın ilişkilidir. Yaz mevsiminin sıcak ve kurak geçmesi ve kış mevsiminde don olaylarına rastlanılmaması ve ılıman gün sayısının uzun olması dış mekanın kullanımını artırmış, parçalı olarak tasarlanan yapılar arasında geniş rekreatif alanlar planlanarak yılın bir çok ayında dış mekan kullanımına olanak sağlanmıştır.

Yerleşim dokusuna bakıldığında ise tesislerin genelinde meydan kurgusu görülmektedir. Çevrede etkin manzara faktörünün olmayışı yapıları meydan olarak

tasarlanmış farklı fonksiyonları içeren rekreatif mekanlara doğru yönlendirmiştir. Meydan olarak tanımlanan bölgede bulunan bu mekanlar aynı zamanda tesise gelen kişiler için ortak toplanma mekanı niteliğindedir. Bu durum yerleşim içindeki bina/bina gruplarının yöneliminin içe doğru olmasında da etkili olmuştur. Planlanan rekreatif alanlar güneş ışığından maksimum yararlanacak biçimde düzenlenmiş, binalar ise rekreatif mekanlara gölgenin düşmesini engelleyecek ve maksimum güneş ışığını gün boyu sağlayacak şekilde konumlanmıştır.

Çalışmada analizi yapılan tesislerde yerleşme biçimi olarak ise kümeli bir organizasyon görülmektedir. Bu organizasyon biçiminin oluşması ise tesislerde genel olarak çok kütleli bir yerleşim olması ve manzara faktörü ile ilişkilidir. Bu etkenlerin yanında kültürel faktörlerin de bina gruplarının kümeli biçimde yerleşimine etkiye bulunduğu söylenebilir.

Bina / bina grupları ölçeğinde etkileşime bakıldığında ise tesiste yer alan yapıların formunda basit ve yalın bir form olan dikdörtgen/kare biçimler tercih edilmiştir. Bu yapı biçimi mekanların birbiri ile ilişkisinin daha kolay olmasını sağlamanın yanında yapı içinde yapı biçiminden kaynaklı olarak kullanılmayan boşlukların oluşumunu etkilediği söylenebilir. Yapının aldığı bu biçim ise genel anlamda mimarın tasarım kararları ile ilişkilidir. Bina/bina gruplarının yapı strüktürüne bakıldığında ise genel olarak betonarme sistemin kullanıldığı görülmektedir. Ancak mimarın tasarım kararı ve teknolojinin gelişimiyle birlikte yapı strüktüründe betonarme sistemin yanı sıra çelik sistemin kullanımı artmış, bu durum yapı biçimine de yansımıştır. Çelik sistem ile geniş açıklıkların geçilebiliyor olması yapı biçimini de etkilemiş geniş açıklığın geçilebildiği atriumlar, galeri boşlukları gibi farklı yapı biçimlerinin oluşmasını sağlamıştır.

Mekan kompozisyonu ve mekan kurgusu da mimarın tasarım kararları ve mimarın kimliği ile yakın olarak ilişkilidir. Tesislere bakıldığında genel olarak çok kütleli ve kümeli yerleşimde farklı fonksiyonların farklı binalarda bulunması ile asimetrik bir mekan kompozisyonu oluşmuştur. Yalnızca 2 tesis konaklama binaları dışında yer alan diğer fonksiyon gruplarına hizmet eden mekanları merkez olarak belirlemiş ve konaklama birimleri bu merkeze göre simetrik düzende yerleşim göstermiştir.

Tesiste yer alan geniş rekreasyon alanları ve elverişli iklim koşulları ile nitelikli dış mekanın oluşması tesiste yer alan mekanların içten dışa doğru gelişiminde etkili olmuştur. Aynı zamanda yapıda yer alan mekanların kurgusunu ise manzara, güneşlenme yönü ve yapay çevre gibi özellikler etkilemektedir. Örneğin kür merkezi konum olarak termal su kaynağına yakın bölgede kurulmaktadır. Bu merkez rekreasyon alanları ile ilişkili olup, kişilerin konaklama yapılarından kolaylıkla ulaşabileceği nitelikte olmalıdır.

Mekanın renk, ışık, doku ve malzeme gibi fiziksel özellikleri de genel anlamda mimarın tasarım kararları ile yakın ilişkilidir. Tesislerdeki mekanlara bakıldığında genel olarak sıcak rengin egemen olduğu görülmüştür. Malzeme kullanımında da ahşap kullanımı ve tekstil/halı kullanımı ile mekanda sıcak etki oluşturulmuştur. Yer yer sıcak etkiyi nötr hale getirmek için mekanlarda bazı detaylarda soğuk renklere de yer verilmiştir. Bu sıcak etki iç mekanda renk ve malzemenin yanı sıra ışık ile de desteklenmiştir. Tesislerin genelinde sarı renkte yapay aydınlatma kullanımı görülmüştür. Doku olarak ise genelde pürüzlü malzeme kullanımı hakim olmuştur.

Tesislerdeki cephe düzenine bakıldığında tesislerin genel olarak yatay bir etki verdiği görülmektedir. Bu durum cephede yer alan boşlukların biçimi, tekrarlanma sıklığı ile ilişkili olmanın yanı sıra planlama kararların getirdiği maksimum yükseklik sınırı ile de yakın olarak ilişkilidir. Karahayıt için uygulanan bu kararlarda yapıların genel olarak en fazla iki katlı olmasına izin verilmiş, bu durum mekan kurgusunun yatayda gelişmesine neden olmuştur. Mekan kurgusunun yatayda gelişmesi cephedeki doluluk boşluk oranını da etkileyerek boşlukların yataydaki sürekliliğini sağlamış ve boşluklar yatay etkiyi desteklemiştir.

Cephede süsleme elemanı 8 otelden 3'ünde mevcuttur. Bu 3 otelin birbiri ile yakın mesafede konumlanmış olması, bu elemanın tesislerde birbirinden etkilenme ile kullanılmış olabileceği düşüncesini doğurmuştur. Bu durum aynı zamanda mimarın tasarımcı kimliği ile yakın ilişkili olabilecekken kültürel özellikler ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Cephede açık çıkma olan balkon mekanı tesislerin genelinde mevcuttur. Bölgedeki elverişli iklim koşulları ve yıkanma eylemi sonucu gerek duyulan bir takım ihtiyaçlar sonucunda tesislerde balkon mekanı yer almıştır.

Çatı biçiminde ise planlama kararları ve iklim koşulları etkilidir. Uygulama İmar Planı'nda da belirtildiği üzere çatı eğimli olmalıdır. Tesislerin tamamında çatıda eğim mevcuttur ancak çatı biçimi birbirinden farklılık göstermektedir. Genel olarak tesislerde kırma çatı görülse de mimarın tasarım kimliği ve teknoloji kullanımı ile birlikte çatı biçiminde farklılaşmalar görülebilmektedir. Çatı örtüsü olarak ise genel olarak kiremit malzeme kullanımı mevcuttur.

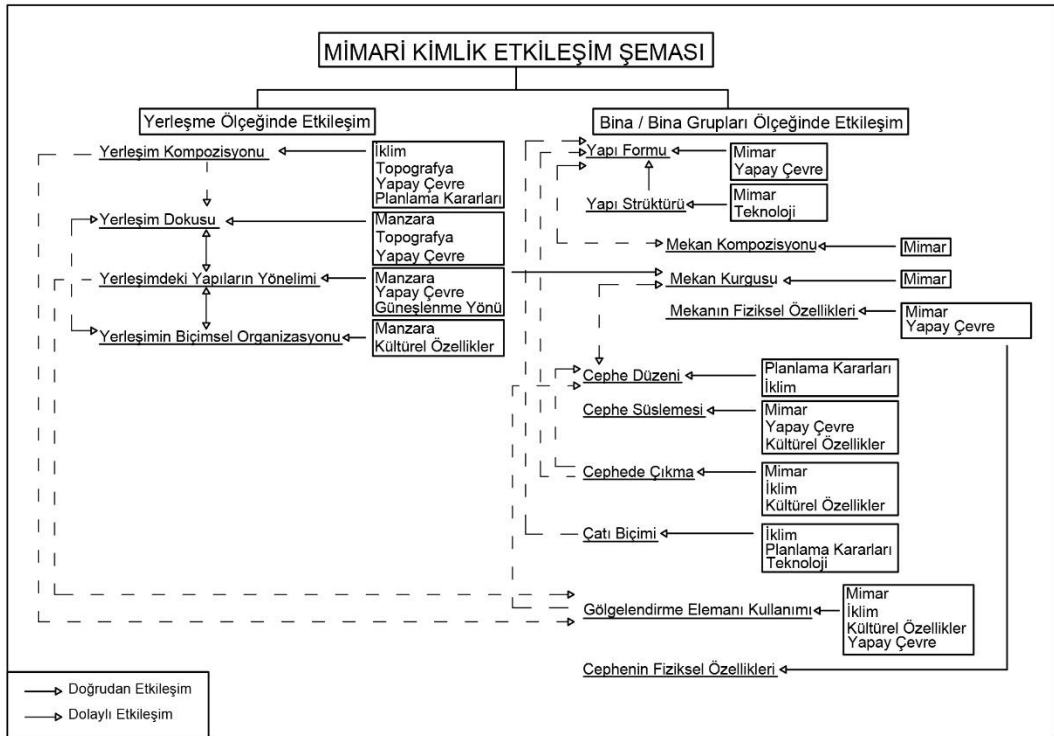
Gölgelendirme elemanı kullanımı olarak cephedeki süsleme elemanlarının bu amaçla kullanılıyor olabileceği düşünülmektedir. Ancak bahsi geçen tüm tesislerde farklı biçimde bir gölgelendirme elemanı bulunmamaktadır. İklimin yazın sıcak ve kurak kışın ılık ve yağışlı olduğu bu bölgede termal tesislerin kış kullanımının da artmasıyla birlikte yerleşim içinde birbirinden ayrı olan binaları birbirine bağlayan saçaklar, gölgelendirme elemanları görülmektedir. Bu elemanlar yazın gölge mekan oluşturken, kışın ise yağmurlu havalarda binalar arası geçişi kolaylaştırmaktadır.

Cephenin fiziksel özellikleri olan renk, ışık, malzeme ve doku açısından; tesislerin genelinde sarı ve kiremit rengi tonları kullanılmıştır. Bu renklerin kırmızı suyun temas ettiği yüzeyler üzerinde oluşan renkle benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Malzeme olarak ise genel olarak sıva+ boya uygulaması yapılmış, tesislerde yapılan yenilemelerle birlikte o günün koşullarında sıkça tercih edilen malzeme olarak kompozit malzeme kullanımı görülmüştür. Bina/bina gruplarının cephelerinde renk ile oluşturulan sıcak etki bazen kırmızı ışık rengi gibi sıcak etkiye sahip bir ışıkla desteklenirken bazen de yapının soğuk etki vermesi adına mavi ışık kullanımıyla kontrast oluşturulması amaçlanmıştır. Tüm bu durumlar mimarın tasarım kararları ile yakın olarak ilişkilidir.

Elde edilen sonuçlara göre çevrenin fiziki özelliklerinin mimari kimlik oluşumuna etkisi en çok yerleşim özelliklerinde hissedilmektedir. Yine yerleşim özelliklerine etki eden diğer faktörler ise planlama kararları ve kültürel özelliklerdir. Mimarın kimliği ise daha çok bina ölçeğindeki biçimlenmeleri etkilemiştir. Çevre özelliklerine bağlı

olarak şekillenen yapı formu ve binaya ait mekan ve cephelerin fiziksel özellikleri genel olarak mimarın kimliği ile ilişkili olarak oluşturulabilmektedir. Cephede kullanılan süslemeler, çıkmalar, kullanılan gölgelendirme elemanları da çevre özellikleri ve kültürel özelliklerinin yanı sıra mimarın isteğine ve iklimsel özelliklere bağlı olarak da kullanılabilir. Yasal faktörler ise tesis binalarının tasarımına birtakım kısıtlamalar getirmesiyle yerleşim kompozisyonu kararlarını etkilemiş, bu durum ise dolaylı olarak mekan kurgusu ve cephe düzeninin biçimlenmesinde etkili olmuştur. Teknolojinin gelişimi ile birlikte yeni yapılan tesislerde farklı biçimde tasarımlar gerçekleşmeye başlamış bu durum yapı struktürünü etkileyerek yapı formunda farklılıklar oluşturmuştur.

Çizelge sonucunda ortaya çıkan ilişkiler ve mimari kimlik bileşenlerinin birbiri ile doğrudan ve dolaylı olarak ilişkisi ise şemaya dönüştürülerek mimari kimlik etkileşim şeması oluşturulmuştur. Bu şema Şekil 4.8’de gösterilmiştir.

Şekil 4.8. Mimari Kimlik Etkileşim Şeması

Mimarî Kimlik Etkileşim Şeması yerleşim özelliklerini doğrudan etkileyen etmenlerin dolaylı şekilde bina veya bina gruplarının cephe özelliklerini ve mekan özelliklerini

etkilemektedir. Bina ölçeğinde yapılan analiz sonuçlarında ise yapı özelliklerinin cephe ve mekan özelliklerini etkileyen faktörler ile doğrudan veya dolaylı biçimde etkileşimde olduğu görülmüştür.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Pamukkale ve çevresi sahip olduğu kültürel mirası, fiziksel çevre özellikleri, coğrafyası ve termal su kaynakları ile Türkiye’de ve dünyada tanınan bir merkez olmuştur. Termal suların sahip olduğu özelliklerden kaynaklı olarak bölgede jeolojik oluşumlar meydana gelmiş, suyun eğim boyunca akmasıyla oluşan beyaz renkli pamuk görünümünü andıran travertenler oluşmuştur. Bu jeolojik şekiller yerli ve yabancı pek çok turistin ilgisini çekmiş, kişiler bu bölgeye Hierapolis ve Laodikeia gibi antik kentleri gezmenin yanı sıra UNESCO’nun dünya mirası listesinde yer alan Pamukkale’yi de kültür turizmi kapsamında ziyaret etmişlerdir. Bölgede yer alan termal kaynakların antik dönemden bu yana kullanılıyor olması ise bu bölgeyi sağlık turizmi açısından çekici kılmış, bu bölgede kültür turizminin yanında sağlık turizmi faaliyetlerinin de gerçekleşmesini sağlamıştır. Termal turizme verilen önemin artması ile birlikte bölgede pek çok termal tesis kurulmuştur. Ancak kurulan bu tesislerin zaman içinde Pamukkale’nin dokusuna zarar verdiği tespit edilmiştir. Pamukkale yapılan çalışmalar sonucunda koruma altına alınmış ve burada yer alan tesislerin bazıları Pamukkale Koruma Bölgesinin dışına alınmış bazıları ise Pamukkale’nin 5 km kuzeyinde yer alan ve farklı özellikte termal su kaynaklarına sahip olan Karahayıt bölgesine taşınmıştır. Bu durum Karahayıt’ta termal turizmin gelişmesini sağlayarak Türkiye’de ve dünyada tanınan bir termal turizm merkezi haline gelmesinde etkili olmuştur. Bu yerleşimde önceleri yalnızca termal su ile tedavi hizmeti veren apart ve pansiyonlar gibi küçük ölçekli tesisler yer alırken, zaman içinde termal turizm bu bölgede büyük gelişme kaydetmiş ve termal tedavi hizmetinin yanı sıra farklı rekreatif faaliyetlerin gerçekleştiği termal turizm tesisleri de inşa edilmeye başlanmıştır.

Termal turizm tesislerinin en önemli özelliği nitelikli termal su kaynaklarına sahip, temiz havanın bulunduğu yerlerde kuruluyor olmasıdır. Bu durum termal tesislerin, kıyı, sayfiye, dağ, kent, yayla vb. diğer turizm tesislerinden ayırmaktadır. Termal turizm tesisleri termal su kaynağının yer aldığı nitelikli çevre özelliklerinin bulunduğu bölgelerde inşa edilmiştir. Pamukkale/Karahayıt bölgesi de nitelikli hava koşulları, çevre özellikleri, kültürel dokusu ve termal su kaynağının sahip olduğu nitelikli kimyasal içerik ile bugün en çok bilinen termal merkezlerden biri olma özelliğindedir. Tez kapsamında Pamukkale/Karahayıt bölgesinin çevre özellikleri, sosyo-kültürel yapısı, tarihsel yapısı araştırılmış ve bölgenin kentsel kimliğinin oluşmasında etkili

olan bu faktörlerin, o bölgede inşa edilen termal turizm yapıları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Literatür araştırmaları sonucunda elde edilen Mimari Kimlik Analiz Şeması üzerinden bu tesisler incelenmiş ve birtakım bulgular elde edilmiştir.

Tez kapsamında oluşturulmuş olan ‘Mimari Kimlik Analiz Şeması’ ve elde edilen sonuçlarla doğrudan ve dolaylı ilişki kurduğu düşünülen, mimari kimliği oluşturan ve etkileyen etmenler bir etkileşim şeması kapsamında değerlendirilmiştir. Bu şema ile de yerleşim, yapı, mekan, cephe, yapıım strüktürünü hangi etmenin doğrudan/dolaylı boyutta etkilediği ortaya konmuştur. Bu veriler ışığında etkileşim şeması; bölgenin termal turizm mimarisinin araştırılması ve geleceğe dair planlama tasarım stratejilerinin hazırlanması, tasarım rehberleri içeriğinde bir çalışmanın yürütülebilmesi, farklı bölgelerdeki termal turizm mimarisi karşılaştırmalarının yapılması, elde edilen mimari kimliğin turizm yapılarındaki yerinin tespit edilmesi ve birtakım iyileştirme müdahalelerini gerçekleştirme açısından önem arz etmektedir.

Kent kimliği binaları etkilediği gibi, binalar da kent kimliğinin oluşumunu sağlamaktadır. Kentsel ve kültürel kimlik alt açılımında yer alan mimari kimlik de yerleşimin planlama ve imar kararları, çevresel veriler, sosyo-kültürel özellikleri, mimarın tasarım yaklaşımlarından etkilenerek oluşur. Bu bağlamda; Pamukkale / Karahayıt yerleşimi önem taşımaktadır. Bu bölgede dünya mirası Pamukkale ve doğal / kültürel varlıklara zarar vermemek adına Karahayıt bölgesi turizm tesisleri için yerleşim yeri olarak belirlenmiştir. Burada inşa edilen konaklama yapılarının pek çok çevresel, tarihsel, kültürel veriye sahip olan bu alanda nasıl bir mimari kimlik oluşturabildikleri sorgulanmıştır. Bina / bina gruplarının mekânsal, cephesel ve yapısal özelliklerinin analizi; tekil bina ölçeğinde mimari kimlik oluşumundan, yerleşimin, dokunun kimliğinin oluşmasına kadar pek çok konuda fikir sunmaktadır.

Çalışmanın hedefleri, süreci ve sonuçları değerlendirildiğinde, araştırmaların termal turizm mimarisi açısından önemli kazanımlar elde edileceği beklenmektedir. Birincisi; bölgenin turizm yerleşimi kimliğinin yerel ölçekte bir yer edinmesi, ikincisi; termal turizm alanlarında yer alan mimari açısından ulusal ölçekte diğer termal tesis alanları ile rekabet edecek düzeyde yer teşkil etmesi ve son olarak da Pamukkale’nin UNESCO dünya mirası olması nedeniyle yerleşimin diğer termal turizm alanlarından farklı olarak uluslararası ölçekte de turist çekme kabiliyetini göz önünde bulundurarak, bu

yerleşimin sadece yerel; ulusal değil uluslararası bir mimari tanınırlık ve kabul edilebilirlik düzeyini yakalamasıdır.

Bir bölgenin / yerleşimin / kentin kimliğinin oluşmasında en önemli unsurlardan biri bina ve bina gruplarının kimliğini ortaya koyan mimari kimliktir. Bu çalışmada da; mimari kimlik unsurlarının önemine dikkat çekilmiş ve yakın geçmişte yapılaşmaya başlamış bir turizm yerleşiminin kimliğinin nasıl olduğu ortaya konarak bundan sonraki süreçte alandaki yapılaşmanın nasıl olabileceği konusunu da tartışmaya açmak açısından önemli bir araştırma problemine değinilmiştir. Bu çalışma, diğer çalışmalara sunabileceği veri tabanı imkânı ve çalışmada uygulanan mimari kimlik sorgulamasının her termal turizm alanı için düşünülmesi açısından yol gösterici olma potansiyeli taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akbulut G., 2010. Türkiye’de Kaplıca Turizmi ve Sorunları. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 35-54.
- Akçay Özsvaşı, A., 2006. Mimari Kimlik Değişimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma Kıbrıs Lefkoşa Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 206s, İstanbul.
- Aköz B., 2017. Aköz Fotoğraf Arşivi.
- Altunel, E., 1996. Pamukkale (Hierapolis) De Arkeologlar Tarafından Yanlış Yorumlanan Jeolojik Yapılar: Kendiliğinden Oluşan Kanal Travertenler Ve Sırt Tipi Travertenler. Jeoloji Mühendisliği, 49, 35-40.
- Anonim, 2017. Fizyoterapi ve Bunlara Benzer Müesseseler Hakkında Nizamname. Sayı: 1823, Tarih: 15.08.1957. Erişim Tarihi: 13.10.2017
http://www.asm.gov.tr/UploadGenelDosyalar/Dosyalar/143/E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M_D%C3%96K%C3%9CMANLARI/28_07_2010_11_16_37.docx
- Anonim, 1991. Turizm ve Yatırım İşletmeleri Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, Sayı:21058, Tarih: 21.11.1991.
<http://www.basarmevzuat.com/dustur/yonet/5/2634/a/turislritelik1.htm>
- Anonim, 1993. Turizm ve Yatırım İşletmeleri Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, Sayı:21728, Tarih: 14.10.1993.
- Anonim, 2001. T.C. Sağlık Bakanlığı Kaplıcalar Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 24472, Tarih: 24.07.2001.
<http://cevresagligi.thsk.saglik.gov.tr/20130828131843/mevzuat/972kapl%C4%B1calar-y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.html>
- Arabulan, S., 2008. Yer/Mekân Kimliğinin Değişimi: Mezitbey Hamamı ve Yakın Çevresi Alan Çalışması. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 186s, Edirne.
- Aran, K., 2000. Barınaktan Öte: Anadolu Kır Yapıları.Ofset Yapımevi, 221s., İstanbul.
- Ataç, B., 2006. Mimari Biçimlenişte Yorum. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 165s, Edirne.
- Ayber, U., 2012. Mekan Kimlik İlişkisinde Işık ve Renk Faktörlerinin Psikolojik ve Sosyolojik Analizi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 176s, İstanbul.
- Aylar, F., 2014. Orta Karadeniz’de Yeni Gelişen Bir Termal Turizm Merkezi, Doğu Coğrafya Dergisi, 32, 261-276.

- Balkan, Y., 1996. Mimari Tasarımda Biçime Bağlı Davranışlar. Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 159s, İstanbul.
- Başoğlan, Ö., 2010. Mimari Miras Yönetimi ve Sürdürülebilir Turizm: Batı Anadolu Tarihi Kaplıcalar Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 333s, İzmir.
- Belkayalı, N., 2009. Yalova Termal Kaplıcalarının Rekreatif ve Turizm Amaçlı Kullanımının Ekonomik Değerinin Belirlenmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 156s, Ankara.
- Beyhan, E., 2010. İnsan, Moda ve Kentsel Mekân İlişkilerinin İrdelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 161s, İstanbul.
- Beyhan, Ş.G., 2004. Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 312s., İstanbul.
- Beyhan, Ş.G., Ünügür, S.M., 2005. Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli. İTÜ Dergisi/a, 4(2), 79-87.
- Bozdoğan, B., 2003. Mimari Tasarım ve Ekoloji. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 130s, İstanbul.
- Brooker, G., Stone, S., 2012a. İç Mimarlıkta Biçim+Yapı. Çev. Şık, N., Ömür Matbaacılık, 175s, İstanbul.
- Brooker, G., Stone, S., 2012b. İç Mimarlıkta Bağlam + Çevre. Çev. Uçar, C., Ömür Matbaacılık, 175s, İstanbul.
- Brooker, G., Stone, S., 2013 . İç Mimarlıkta Doku + Malzeme. Çev. Uçar, C., Ömür Matbaacılık, 175s, İstanbul.
- Brooker, G., Stone, S., 2014. İç Mimarlıkta Yapı Bileşenleri ve Nesnelere. Çev. Şık, N., Ömür Matbaacılık, 175s., İstanbul.
- Ching, F.D.K., 2004. Mimarlık, Biçim, Mekan ve Düzen. Çev. Lökçe, S., Yem Yayınları, 400s., İstanbul.
- Ching, F.D.K., 2008. İç Mekan Tasarımı. Çev. Elçioğlu, B., Yem Yayınları, 318s., İstanbul.
- Cordan, Ö., 2002. Mimari Formun Kavramsal Analizi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 761s, Trabzon.
- Çakır, P.G., 1999. Türkiye'nin Turizm Gelirlerinin Ödemeler Dengesine Katkısının Analizi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 204s, Eskişehir.

- Çamdereli, M., Varlı, M., Varlı, Z., Gürer, M. ,2006. Kentsel Kimlik Göstergesi Olarak Kent Logoları. 2. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu, 27-28 Nisan 2006, Kocaeli, 235- 280.
- Çekirge, N., 1991. Kaplıca Mimarlığı ve Kaplıcalarımız. Anatolia Dergisi, 2(3), 40-44.
- Çelebi, Ü., 2011. Isparta Kenti Kamu Yapılarının İmaj, Kimlik ve Anlam Bağlamında İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 308s, Isparta.
- Çetin, İ., 2015. Gecekondu Bölgelerinde Mekan Kimliği ve Aidiyet Duygusu: Kadifekale ve Gümüşpala Karşılaştırması. 1. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi. Günümüz Kentinde Sorunlar,16-17 Nisan, Eskişehir, 5, 1-20.
- Çırak, M., 2008. Mimaride Biçimin Görsel Etkisi: Tasarımcı Hedefi Ve Kullanıcı Üzerinden Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 143s, Konya.
- Çiçek, R., Avderen, S. , 2013. Sağlık Turizmi Açısından İç Anadolu Bölgesi'ndeki Kaplıca ve Termal Tesislerin Mevcut Yapısının ve Potansiyellerinin Belirlenmesine Yönelik Araştırma, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15(25), 25-35.
- Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2017. Geleneksel Meslekler ve Yöresel El Sanatları. Erişim Tarihi: 19.10.2017
<http://www.pamukkale.gov.tr/tr/El-Sanatları/Yoresel-El-Sanatları>
- Denizli Valiliği Denizli Tarih, Sanat, Kültür ve Sanayi Kitapçığı.
- Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kitapçığı.
- Denizli Turizm Değerleri Kitapçığı.
- Doğan, H.Z., 1998. Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri, Uğur Ofset Matbaa, 175s, İzmir.
- Doğanay, H., 2001. Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitapevi Yayınları., 650s, Konya.
- Doğaner, S., 2001. Türkiye Turizm Coğrafyası, 228s, Çantay Kitapevi İstanbul.
- Erdolu Yakut, S., 2008. Diyarbakır Diclekent Bulvarı Üzerinde Bulunan Konut Yapılarındaki Cephelerin İmaj, Kimlik ve Anlam Boyutunda Değerlendirilmesi. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,154s, Diyarbakır.
- Ergünay Kurtçu, G., 1999. Mimari Kütlede Biçimleniş Faktörleri. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 197s, Edirne.

- Ersoy Akdemir, Z., 2002. Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 226s, İzmir.
- Erton, M., 1995. Kent Kimliği: İznik ve Mudurnu Yerleşmeleri Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 137s, İstanbul.
- Fitoz, İ., Küçükerman Ö., Esen A., 2007. Aydınlatma Tasarımı Laboratuvarı. Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-dergisi, 2, 80-88.
- Gezer, H., 2007. Yüzeyin Kimliği, Malzemenin Kendini İfadesi: Doku. Mimarlıkta Malzeme, 6, 35-45.
- Google Earth, 2017. Google Earth Uydu Görüntüleri.
- Google Maps, 2017. Google Map Görüntüleri.
- Güller, E., 2007. Sağlık Yapılarında Renk Olgusunun Özel Dal Hastaneleri Hasta Yatak Odası Örneklerinde Araştırılması. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 116 s, İzmir.
- Gündüz, O., 2005. Kentlerimizin Kimlik Sorunu ve İzmir Örneği. I. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu. 11-12 Nisan 2005, Edirne, 49-58.
- Güneş, N., 2013. Kimlik Üzerine Yeni Bir Okuma Denemesi: Kimliğin Söylemsel İnşası ve Mardin Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 120s, Trabzon.
- Gür Öymen, Ş., 2000. Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü. Yem Yayınları, 247s., İstanbul.
- Güvenç, C., 2007. Türkiye'deki Termal Turizm Tesislerinin Planlama ve Tasarım İlkelerine İlişkin Bir Model Önerisi (Çanakkale Örneği). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 235s, İstanbul.
- Hasol, D., 2012. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınları, 12. Baskı, 313s, İstanbul
- Kancıoğlu, M., 2001. Çevresel İmaj, Kimlik, Anlam Bağlamında Akdeniz Bölgesindeki Turizm Binalarının İncelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 160s, İstanbul.
- Kaptan, B.B., 2013. Kültür ve İç Mimarlık. Seçkin Yayınevi, 98s, Ankara.
- Karadayı, F., 2011. Çevre Psikolojisi Dersi Yardımcı Notları. (Robert Gifford, 1997. Environmental Psychology; Principles and Practice, Allyn& Bacon'dan özetlenerek çevrilmiştir) Erişim Tarihi: 05.10.2017
<http://universitedersnotlari.blogspot.com.tr/2011/09/cevre-psikolojisi.html>

- Karaoğlu, M., 2013. Muzelerin Sergileme Mekanında Yenilikçi Yapay Aydınlatma Uygulamalarının Grsel Konfor Koşulları Açısından İncelenmesi: Salt Galata Örneği. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 167s, İstanbul.
- Kasapseçkin, M.A., 2012. İstanbul Tarihi Yarımada' da Bulunan Yeniden İşlevlendirilmiş Kapalı Sarnıçların Malzeme ve Yapay Aydınlatma Yönünden İncelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 105s, İstanbul.
- Keskin, Y. ,2008. Termal Turizm İşletmelerinde Müşteri Tatmininin Ölçülmesi, Kızılcahamam Örneği. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 181s, Akçakoca.
- Kuban, D., 2002. Mimarlık Kavramları, Yem Yayınları, 107s, İstanbul.
- Onat, E., 1995. Mimarlık, Form ve Geometri. YEM Yayınları, 92s, İstanbul.
- çal, H. , 2008. Isparta Kent Kimliğinde Modernizmin Yansımaları ve Modernizm Etkisindeki Konut Mimarisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107s, Isparta.
- Öktem, D. , 2007. Otel İ Mimari Tasarımında Mekân Algılama ve Kimlik Oluşumu ve Örneklere Üzerinde Analizi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 267s, İstanbul.
- nez, Z., 2008. Özel Çevre Koruma Bölgeleri Yönetim Sorunları Kapsamında: Pamukkale zel Çevre Koruma Bölgesi. Akademik İncelemeler, 3(1), 55-73.
- zbek, T., 1991. Dünyada ve Türkiye'de Termal Turizmin Önemini. Anatolia Turizm Araştırma Dergisi, 2, 15-29.
- zbudak, Y.B., Gümüş B., Çetin F.D., 2011. İç Mekan Aydınlatmasında Renk ve Aydınlatma Sistemi İlişkisi. Dicle Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Diyarbakır.
- zdemir, C., 2001. Kimlik ve Syem. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 107-122.
- Özer, B., 2009. Kültür, Sanat, Mimarlık. Yem Yayınları, 480s, İstanbul.
- zorhon, İ.F., 2002. Mimari Mekan Kimliğini Belirleyen Yönüyle Doğal Işık. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 98s., İstanbul.
- zşahin, E., Kaymaz Ç.K., 2013. Türkiye'nin Termal Su Kaynaklarının Coğrafi Açısından Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 50, 25-38.
- Sandal, E.K., Karademir, N., 2015. Ilıca(Kahramanmaraş) Kaplıcalarında Termal Turizm Odaklı Rekreasyon Faaliyetleri. Türk Coğrafiya Dergisi, 64, 39-50.

- Sirel, A., 2005. Tarihi Kentlerde Kimlik Sorunu Edirne Örneği. I. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu. 11-12 Nisan 2005, Edirne, 145-162.
- Şekerci, C., Özgen, E., DüNDAR, Z., 2016. İç ve Dış Arasındaki Çeper Temalı Ulusal Mekan Tasarımı Sempozyumu, Mekan Tasarımında Rengin Önemi, 13-23, Kapadokya.
- Şemşimoğlu Erhan, E., 2010. Türkiye’de Termal Turizmin Gelişimi, Termal Turizm Tesislerinin Tasarım Kriterleri (Afyonkarahisar İli Örneği Üzerinden İncelenmesi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 197s, İstanbul.
- Şenkaya Fettahoğlu B., 2010. Ayder (Rize) Termal ve Yayla Turizm Bölgesinin Termal Koruma ve Turizm Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 207s., Trabzon.
- Şenkaya Fettahoğlu, B., Demirel, Ö., Özkır, D., 2012. Ayder (Çamlıhemşin-Rize/ Türkiye) Termal ve Yayla Turizm Bölgesinin Termal Koruma ve Turizm Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2, 151-164.
- T.C. Çevre Şehircilik Bakanlığı, 2017. Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Özel Çevre Koruma Bölgeleri. Erişim Tarihi: 08.06.2007
<http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Id=7791&Sayfa=sayfa&Tur=webmenu>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017a. Spa, Wellness Tanımı ve Uygulama Alanları. Erişim Tarihi: 14.04.2017
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11513/spa-wellness-tanimi-ve-uygulama-alanlari.html>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı. Erişim Tarihi: 21.04.2017
<http://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017c. Alternatif Turizm Türleri. Erişim Tarihi: 11.10.2017
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9872/alternatif-turizm-turleri.html>
- T.C. Sağlık Bakanlığı, 2014. Termal Turizm Bölgeleri, Termal Turizm Kapsamındaki Tesis Türleri. Erişim Tarihi: 14.04.2017
<http://web.archive.org/web/20150321144717/http://www.saglikturizmi.gov.tr:80/tr/termal-turizm-bolgeleri.php>
- Taş, D.Ö., 2005. Müstakil Toplu Konutta Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Bağlı Olarak Kazandırılan Cephe Kimliği, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 128s, Ankara.

- Taşlıgil, N., 1995. Manisa'nın Termal Turizm Potansiyeli. Türk Coğrafya Dergisi, 30, 299-317.
- Torlak, S.E., Ege, M., 2007.Özel Çevre Koruma Bölgelerinin Yönetimi: Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi. Turhan Kitapevi Yayınları, 197s, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (TDK), 2017. Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi: 05.01.2017 <http://www.tdk.gov.tr>
- Ulu, A., Karakoç, İ., 2004. Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi. Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 29, 59-66.
- Uyanık, A. , 2006. Afyonkarahisar Sandıklı Hüdai Kaplıcalarının Hijyenik Koşulları İle Kaplıca Personelinin Bilgi Tutum ve Davranışları. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 96s, Isparta.
- Ülker, İ., 1988. Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 316s, Ankara.
- Ünal, Ç., 2003. Pasinler Kaplıcalarının Coğrafi Etüdü, Doğu Coğrafya Dergisi, 10,115-132.
- Ünal İbret, B., 2013. Türkiye'de Yeni Gelişen Bir Termal Turizm Merkezi: Çavundur Kaplıcası, Doğu Coğrafya Dergisi, 18, 137-163.
- Ünlü, H., 1995. Yerel Yönetim ve Çevre. Kent Basımevi, 93s, İstanbul.
- Yazıcı, Ç.(Ed.), 2014. Hierapolis(Pamukkale) Leodikeia ve Çevresi. Uranüs Yayıncılık, 168s., İstanbul.
- Yılmaz, Ö., 2004.Mimari Mekanda Görsel Algı ve Manipülasyon İlişkilerinin İrdelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 143s, İstanbul.
- Zengel, R. , Kaya, İ. ,2007. Renk Algısının Mekân Üzerindeki Etkileri. Mimarlıkta Malzeme, Yıl:2, Sayı:6, 26-31.

İNTERNET ADRESLERİ

- Url-1 <http://www.en.uobaghdad.edu.iq/ArticleShow.aspx?ID=276>
- Url-2 <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=9&DetailID=6&ExhibitionID=6>
- Url-3 http://visithiroshima.net/things_to_do/attractions/museums/hiroshima_peace_memorial_museum.html
- Url-4 <http://media.gettyimages.com/videos/shot-of-state-gallery-stuttgart-baden-wuerttemberg-video-id506171681?s=256x256>
- Url-5 <https://languageattrition.org/icla3/venue/>
- Url-6 <https://www.ekonomihaber.com/emlak/istanbula-en-buyuk-acik-alana-sahip-avm-aciliyor-hilltown-h2906.html>
- Url-7 <http://centralbeheeroffices.blogspot.com.tr/2015/02/building-exterior.html>
- Url-8 http://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2015/02/150209_vert_tra_bilinme_yen_mimari
- Url-9 <http://ticaretepaydos.blogcu.com/dubai-7-yildizli-yelken-otel/13194029>
- Url-10 <http://theconstructivistproject.com/en/object/6/melnikov-house>
- Url-11 <http://wercal.com/W/daily-2/frank-gehryguggenheim-museum-bilbao/>
- Url-12 <http://www.dunyabulteni.net/haber/221644/mardin-tas-evleri-pansiyon-yapil-mak-isteniyor>
- Url-13 <http://atelier87.blogspot.com.tr/2012/07/gotik-sanat.html>
- Url-14 <http://emlakansiklopedisi.com/wiki/barok-mimari>
- Url-15 <https://www.tes.com/lessons/eChQ2OPchQzAMA/3rd-grade-warm-and-cool-color-symmetry>
- Url-16 <http://www.mimdap.org/?p=56793>
- Url-17 <http://www.paarla.com/muze-ve-sanat-eserleri-aydinlatma/>
- Url-18 <http://romeonsegway.com/10-facts-about-the-pantheon/>
- Url-19 <https://tr.pinterest.com/explore/japanese-house/>
- Url-20 <http://www.panoramio.com/photo/66970672>
- Url-21 <http://arch-heritage.livejournal.com/1269176.html>
- Url-22 <http://kolokyum.com/yazi/302/www.wettbewerb-aktuell.de/>
- Url-23 <http://www.akincam.com.tr/page/isiklik-ve-kis-bahcesi-sistemleri/>
- Url-24 <http://www.zorlupsm.com/tr/blog/bir-zaha-hadid-eseri-guangzhou-opera-binasi>
- Url-25 https://www.tatilsepeti.com/Otel_Rixos_Downtown_Antalya.aspx
- Url-26 <http://www.inartnow.com/architecture/frank-lloyd-wright-museum/>
- Url-27 <http://www.aukettswanke.com/projects/ApartBomonti>
- Url-28 <https://www.canstockphoto.com/yale-university-dorm-1073849.html>
- Url-29 http://www.mimarizm.com/makale/yogunluk-anlaminda-insan-olceginde-uzaklasmamamiz-bizi-mutlu-etti_123367
- Url-30 <http://mehmetemintoy.blogspot.com.tr/2014/03/dunya-deprem-haritasi.html>
- Url-31 <http://turizmcesitleri.blogspot.com.tr/2016/>
- Url-32 <http://www.denizlihaber.com/denizli/pamukkale/denizlinin-yeni-ilcesi-pamukkale-nufusuyla-19-ili-geride-birakiyor/>
- Url-33 <http://www.wanderlustturkey.com/package/daily-pamukkale-tour/>
- Url-34 <http://www.hurriyet.com.tr/pamukkale-nin-kirmizi-rakibi-karahayit-4015314>
- Url-35 <http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=2209>
- Url-36 <http://www.butikbilgi.com/denizli-karahayit-kaplicalari-sifa-tedavi-ulasim-bilgileri/>
- Url-37 <http://www.colossaehotel.com>

Url-38 <http://www.pamthermal.com>

Url-39 <https://www.dogathermalhotel.com>

Url-40 <http://www.tatilpusulasi.com/polat-termal-otel-pamukkale-termal-oteller-1334>

Url-41 <http://www.richmondint.com.tr/oteller/richmond-pamukkale-termal-otel-denizli>

Url-42 <http://lycusrivertermalhotel.com/>

Url-43 <http://www.heraklestermal.com.tr>

Url-44 <http://www.ninovathermal.com>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayten Begüm AKÖZ

Doğum Yeri ve Yılı : Isparta, 1992

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : abegumakoz@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Isparta Süleyman Demirel Fen Lisesi (2006- 2010)

Lisans : SDÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü (2011-2015)

Mesleki Deneyim

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Araştırma Görevlisi 2017 -(halen)

Yayınlar

Aköz A.B., Beyhan Ş.G., 2017. Investigation of "Rose Harvest" Rural Activity as a Sustainable Culture Tourism. International Congress of the New Approaches and Technologies for Sustainable Development, 21-24 September 2017, 122-123, Isparta.

Aköz A.B., Beyhan Ş.G., 2017. The Effects of Sustainable Tourism Potential of Pamukkale / Karahayıt Region on Urban Identity. International Congress of the New Approaches and Technologies for Sustainable Development, 21-24 September 2017, 124-125, Isparta.